

**Kriminaalpoliitika uuringud
12**

KURITEGEVUS EESTIS 2009

Tallinn 2010

Koostajad: Andri Ahven, Jarno Jakobson, Urvo Klopets, Anne Kruusement, Anu Leps, Heli Rennik, Jako Salla, Laidi Surva, Mari-Liis Sööt, Kaire Tamm

Keeletoimetaja: Kalev Lattik

Kujundus ja küljendus: Dada AD

Tõlge: AD REM Tõlkebüroo OÜ

Väljaandja:

Justiitsministeerium

Tõnismägi 5a

15191 Tallinn

Telefon: 6 208 100

Faks: 6 208 109

e-post: info@just.ee

Koduleht: www.just.ee

ISSN 1736-2377

ISBN 978-9985-9845-6-7

Kõik käesolevas materjalis esitatu on kaitstud autoriõigusega, mis kuulub justiitsministeeriumile. Väljaande tsiteerimine või refereerimine on lubatud üksnes juhul, kui viidatakse materjali autoritele. Justiitsministeeriumi kirjaliku nõusolekuta ei tohi väljaannet ega selle osi mingil viisil publitseerida.

EESSÕNA

Briti peaministrile tutvustati kord kuritegevustrendide aruannet. Andmed näitasid, et majandustõus toob paratamatult kaasa kuritegude arvu kasvu, sest asju, mida varastada, on senisest rohkem. Kui Tony Blairi kaaskond selle järelduse üle imestust avaldas ja küsis, mis juhtub majanduslanguse perioodil, siis oli järeldus sama: kuritegude arv kasvab, sest inimesi, kes vargile lähevad, on rohkem.

Majanduslangus pani 2009. aastal ilmselt paljusid kuritegude arvu kasvu ootama. Kõige selgemalt väljendus selline ootus politsei ohuprognosis, laiemalt peegeldus see aga elanike kasvanud hirmus langeda kuriteo ohvriks. Igal ennustusel pole aga määratud täituda ning vähemalt 2009. aasta ei ajanud töötuid massiliselt vargile ega ka tänavatele vägivallatsema. Kuritegude arvu kasvu ei toonud kaasa ka Ühendriikide Suur surutis ega Soome lama.

See aga ei tähenda, et kuritegevus sotsiaalse keskkonna mõjudest täiesti isoleeritud on. Rasked olud väljendusid majanduskuritegudes, märkimisväärselt kasvas näiteks salasigaretikaubandus Eesti–Vene piiril, samuti pankrottidega seotud kuritegude arv.

Kriminaalstatistika aastaraamatu eesmärk on puhuda numbritele elu sisse. Ühelt poolt tahame seletada, millised teod on paragrahvide taga. Teiselt poolt soovime luua arusaama sellest, millest kuritegude arv sõltub, mis toob kaasa kuritegevuse kasvu või languse. Ses suhtes ei maksa oodata lõplikku tõde, küll aga saame anda tõlgendusi ja hinnanguid, mis meile näivad loogilised. Loodame, et enam põhjust anname nõustumiseks kui peaarputusteks.

Käesolev, järjekorras neljas kriminaalstatistika aastaülevaade erineb mõnevõrra eelmistest. 2007. aastal avaldasime aastaraamatu lõpus hulganisti tabeleid, praegu hoiame kallist pinda kokku ja juhime huvilised oma kodulehele, kust andmed on hõlpsasti kättesaadavad ja kindlasti mugavamad kasutada. Näiteks avaldasime esimest korda kriminaalstatistika kodulehel detailsed andmed registreeritud kuritegude kohta maakondades ning mõnevõrra üldisemad näitajad kõikide Eesti omavalitsuste kohta. Tuleb välja, et mõne valla kuritegude arv oli 2009. aastal null, näiteks Ruhnu.

2008. aastal selgitasime lugejatele aastaraamatus kriminaalmenetluse loogikat, näiteks seda, et paljude sündmuste osas, mis registreeritakse kuriteona ja mille kohta statistikat avaldame, selgub menetluse tulemusena, et tegu ei olnud kuriteoga. 2009. aastal tõmbasime menetlusstatistika mahtu kokku ning võtsime suuna sellele, et kajastada kuritegude lahendamist ning kohtumenetlusi ja karistusstatistikat puudutavaid andmeid kuritegude sisulist külge lahkavate peatükkide juures. Näiteks on tapmiste ja mõrvade puhul analüüsitud seda, mis on 2010. aasta alguseks saanud 2008. aastal registreeritud kuritegudest ja nendega seotud kriminaalasjadest: Kui palju on neid veel menetluses? Kas on olnud ümberkvalifitseerimisi? Kui kaua ühe tapmise uurimiseks alustatud menetlus kestab?

Kokkuvõttes ei kajasta me aastaraamatus kõiki karistusseadustiku enam kui 300 kuriteoliiki, selle asemel püüame välja valida teemad, mis iseloomustavad möödunud aastat või mis on sedavõrd olulised, et neid aastast aastasse kajastada.

Kel raamatust väheks jääb, saab abi siit: www.just.ee/kriminaalstatistika

Autorigid tänavad: Astrid Asi, Tanel Kalmet, Valdek Laur justiitsministeeriumist, Maiu Põldar politsei- ja piirivalveametist, Norman Aas, Helga Adamsoo, Kristel Siitam-Nyiri ja Marge Püss prokuratuurist ning Margit Rõa, Merilin Sülla, Rene Albin registreeritud ja infosüsteemide keskusest.

SISUKORD

EESSÕNA	3
1. KURITEGEVUS EESTIS 2009. AASTAL – KOKKUVÕTE	6
1.1 Kuritegevuse üldtase	7
1.2 Muutused kuritegevuse struktuuris	9
1.2.1 Kuriteod, mille arv vähenes	11
1.2.2 Kuriteod, mille arv suurenes	14
1.3 Kuritegevuse piirkondlik jaotus	16
1.4 Kuritegude lahendamine	17
1.5 Hukkunud seoses kuritegudega	18
1.6 Organiseeritud kuritegevus	19
2. VÄGIVALLAKURITEGEVUS	24
2.1 Ülevaade vägivallakuritegudest	25
2.1.1 Piirkondlik jaotus	26
2.1.2 Kehaline väärkohtlemine, avaliku korra raske rikkumine, vägivald võimuesindaja suhtes	27
2.2 Seksuaalkuritegevus	28
2.2.1 Alaealiste vastu toime pandud seksuaalkuriteod	29
2.2.2 Kohtueelne menetlus, kurjategijad ja karistused	31
2.2.3 Seksuaalkurjategijate retsidüüsus	33
2.3 Pervägivald	33
2.4 Lähemiskeelu kasutamine kriminaalmenetluses	37
2.5 Tapmine	39
2.5.1 Mõrvad	40
2.5.2 Kuritegude geograafiline jaotus	40
2.5.3 Menetluste tulemused	40
3. VARAVASTASED KURITEOD	42
3.1 Piirkondlik jaotus	44
3.2 Vargus	44
3.2.1 Varguste toimepaneku koht	45
3.2.2 Sõidukite vargused ja sõidukite omavoliline kasutamine	46
3.2.3 Piirkondlik jaotus	48
3.3 Röövimine	48
3.3.1 Piirkondlik jaotus	49
3.4 Kelmus	50
3.4.1 Kindlustuskelmus	51
3.5 Omavoliline sissetung	52
4. VALGEKRAEKURITEGEVUS	54
4.1 Korruptsioonikuriteod	55
4.1.1 Korruptsioon valdkonniti	56
4.1.2 Erakondade ja valimistega seotud kuriteod	62
4.2 Majanduskuriteod	62
4.2.1 Ebaseaduslik majandustegevus	63

4.2.2	<i>Maksukuriteod</i>	64
4.2.3	<i>Rahapesu</i>	67
4.2.4	<i>Konkurentsikuriteod</i>	68
5.	KÜBERKURITEGEVUS	70
5.1	Arvuti abil toime pandud kuriteod	71
5.1.1	<i>Küberkelmused</i>	72
5.1.2	<i>Intellektuaalse omandi vastased küberkuriteod</i>	74
5.2	Arvuti või arvutisüsteemi vastased kuriteod	74
6.	ALAEALISTEGA SEOTUD KURITEGEVUS	76
6.1	Alaealised kriminaalmenetlused	79
6.2	Muud alaealistega seotud kuriteod	79
7.	VANGISTUS	82
7.1	Vahi all viibimise kestus	84
7.2	Vanglakaristuse kestus	85
7.3	Vangide iseloomustus	86
7.4	Süüdimõistetud kuriteoliikide kaupa	87
7.5	Vanglast vabanenute retsidiivsus	88
8.	KRIMINAALHOOLDUS	90
8.1	Kriminaalhoolduse lõppemise põhjused	92
8.2	Elektrooniline valve	92
8.3	Üldkasulik töö	93
8.4	Kriminaalhooldusaluste iseloomustus	94
	KRIMINAALPOLIITIKA ARENGUSUUNAD AASTANI 2010:	
	2009. AASTA TÄITMISE ETTEKANNE	96
	CRIME IN ESTONIA IN 2009 – SUMMARY	106
	Overall crime rate	107
	Changes in the structure of crime	109
	Criminal offences which number decreased	111
	Criminal offences which number increased	114
	Regional crime breakdown	116
	Solving crimes	117
	People who died in connection with criminal offences	119
	Organized crime	120
	ALLIKAD/REFERENCES	124
	LISAD	127
	Lisa 1. Registreeritud kuritegude arv ja struktuur kolmel aastal	127
	Lisa 2. Registreeritud kuriteod aastatel 2003–2009	128
	Lisa 3. Maakondades registreeritud kuriteod	138
	Lisa 4. Suuremates linnades registreeritud kuriteod	148
	Lisa 5. Kuritegude lahendamine	154
	Lisa 6. Kohtusse saadetud kuriteod ja isikud	158
	Lisa 7. Kriminaalmenetluse lõpetamine kuritegudes ja isikute suhtes	159

KURITEGEVUS EESTIS 2009. AASTAL – KOKKUVÕTE

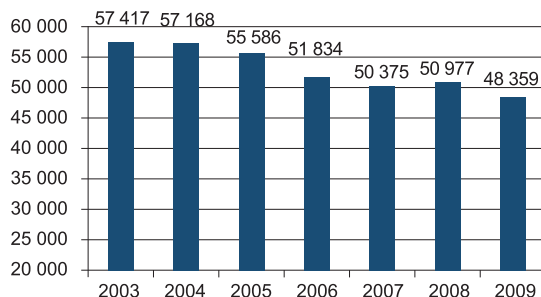
- Registreeritud kuritegude üldarv oli 2009. aastal karistusseadustiku kehtivusaja väikseim. 2009. aastal registreeriti 48 359 kuritegu, mis on 5% vähem kui 2008. aastal.
- Kuritegevuse vähenemisele viitab ka ohvriuring, mille andmeil vähenes kümne aastaga mõne kuriteo ohvriks langenud elanike osakaal 33-lt 26 protsendini.
- Elanike hirm kuriteo ohvriks langeda on kasvanud.
- Võrreldes 2008. aastaga kasvas registreeritud kuritegude arv 74 kuriteoliigis, vähenes aga 126 kuriteoliigis.
- 2009. aastal lahendati kohtueelses menetluses vähem kuritegusid kui aasta varem. Kuritegude lahendamise määr langes tagasi 2006. ja 2007. aasta tasemele.
- Kuritegudega seoses hukkunud inimeste arv on märgatavalt vähenenud. 2009. aastal uuriti registreeritud kuritegudega seoses ligikaudu 200 surmajuhtumit.
- 2009. aastal saatis prokuratuur kohtusse 25 narkokuritegevusega, 2 inimkaubandusega, 19 rahapesuga, 11 korrupsioonikuritegudega ning 7 majanduskuritegudega seotud organiseeritud kuritegelikku gruppi.

1. KURITEGEVUS EESTIS 2009. AASTAL – KOKKUVÕTE

Jako Salla, Laidi Surva (1.5), Mari-Liis Sööt (1.6)

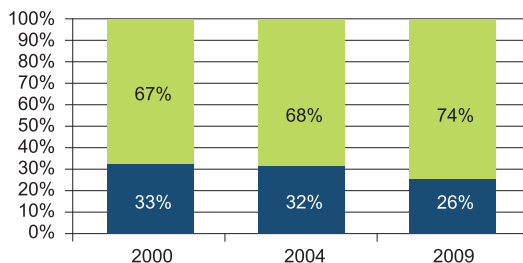
1.1 Kuritegevuse üldtase

2009. aastal registreeriti Eestis 48 359 kuritegu, see on karistusseadustiku seitsmeaastase kehtivusaja madalaim näitaja. Võrreldes 2003. aastaga on registreeritud kuritegude arv vähenenud 16%, võrreldes 2008. aastaga 5%.

Joonis 1. Registreeritud kuritegude üldarv

Esimese astme ehk raskema võimaliku karistusega kuritegusid registreeriti 2009. aastal 2278, teise astme kuritegusid 46 081. Esimese astme kuritegude arv vähenes üle-eelmise aastaga võrreldes 23%, teise astme kuritegude arv 4%. Kuritegude arvu vähenemist viimasel aastakümnel kinnitas ka statistikaameti turvalisuse uuring 2008. aasta lõpus ja 2009. aasta esimesel poolel¹. Võrreldes 2000. ja 2004. aastal avaldatud andmetega on Eestis märkimisväärselt vähem elanikke, kes aasta jooksul langes kuriteo ohvriks.

■ Langes vähemalt üle kuriteo ohvriks   ■ Ei langenud ühegi kuriteo ohvriks

Joonis 2. Elanike osakaal, kes langes/ei langenud küsitlusele eelnenud 12 kuu jooksul mõne kuriteo ohvriks

¹ Vaata lisa: www.just.ee/ovv

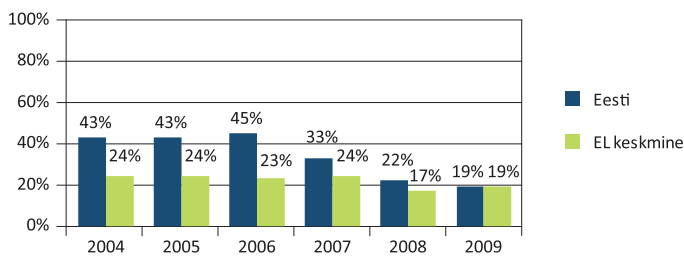
2009. aasta uuringu andmetel langes mõne kuriteo ohvriks neljast Eesti elanikust üks (274 000 inimest – 26%). Kümne aastaga on ohvrite osakaal langenud 33-lt 26%-ni.

Ohvriuringu andmed on registreeritud kuritegude andmete täiendusena väga tähtsad, sest näiteks varguste puhul pole viimaste aastate seadusemuudatuste tõttu (korduva pisivarguse dekriminaliseerimine 2007. aastal ning süstemaatiline varguse kriminaliseerimine 2008. aastal) võimalik registreeritud varguste arvu võrrelda ning seetõttu on raske anda usaldusväärset hinnangut kuritegude arvu muutustele.

Ohvriuring näitas ka elanike turvatunde märkimisväärset tugevnemist: kui 2000. aastal tundis end õhtusel ajal oma kodutänaval ebakindlalt 41% elanikest ja 2004. aastal 34%, siis 2009. aasta küsitluses oli see näitaja kahanenud 28%-ni. Selle näitajaga on Eesti Euroopa keskmike seas, küll aga tunduvalt maas Soomest (14%) ja Rootsist (19%). Kõige ebakindlalt tundsid end bulgaarlased (53%) ja kreeklased (42%) (van Dijk, van Kesteren, Smit, 2007).

Kuritegevuse fooni ühiskonnas võimaldab hinnata ka Eurobaromeetri² kaks korda aastas korraldatav uuring, mida Eestis on tehtud alates 2004. aastast. Selles küsitluses palutakse vastajatel hinnata, millised on peamised riigi ees seisvad mured. Aastatel 2004–2006 pidasid Eesti elanikud peamiseks probleemiks kuritegevust, alates 2007. aastast on kuritegevuse positsioon langenud ning 2009. aasta sügiseks peeti kuritegevust järjekorras neljandaks mureks töötuse, majandusolukorra ja tervishoiusüsteemi järel.

2009. aasta sügisel pidas kuritegevust peamiseks mureks Eestis 19% elanikest, mis on enam kui kaks korda vähem kui aastatel 2004–2006. See muutus ei näita ainult seda, et inimeste mure kuritegevuse pärast oleks märkimisväärselt vähenenud, vaid ka seda, et majanduskriis on pannud inimesi enam muretsema tööpuuduse ja riigi üldise majandusliku olukorra pärast.

Joonis 3. Elanike osakaal, kes peavad kuritegevust peamiseks riigi ees seisvaks mureks (sügisese Eurobaromeetri küsitluse andmed)

Kui aastatel 2004–2007 oli Eesti inimeste mure kuritegevuse pärast märksa suurem kui Euroopa Liidus keskmiselt, siis 2009. aastaks ühtlustus Eesti näitaja Euroopa keskmisega. 2009. aasta sügisel pidas kuritegevust peamiseks mureks Lätis 17% ning Leedus 19%, seega on kolme Balti riigi näitajad sarnased. Mõnevõrra madalam oli

² Eurobaromeetri koduleht (inglise keeles): http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm

mure kuritegevuse pärast Soomes ja Rootsis (vastavalt 10% ja 14%) (Standard Eurobarometer 72, 2009).

Kokkuvõttes võib registreeritud kuritegevuse statistika ja elanikkonna küsitluste andmete põhjal öelda, et kuritegevus ning mure kuritegevuse pärast on nii viimase kümne aasta kui ka paari aasta võrdluses selgelt vähenenud. Ja vastupidi politsei ohuhinnangule³ jäi kuritegude arv enamikus viidatud kuriteoliikides kas varasemaga samale tasemele või vähenes.

1.1.1 Muutused võrreldes Leedu ja Lätiga

Kui 2008. aastal kuritegude arv kolmes Balti riigis kasvas, siis Lätis jäi kuritegude arv 2009. aastal võrreldes varasemaga samale tasemele. Leedus kasvas kuritegude arv 7% võrra.

Tabel 1. Kuritegude arv ja selle muutus Eestis, Lätis ja Leedus võrreldes 2008. aastaga

	Registreeritud kuritegude arvu muutus (2009 N; muutus %)
Eesti	48 359; -5%
Läti	56 748; -1%
Leedu	83 203; 7%

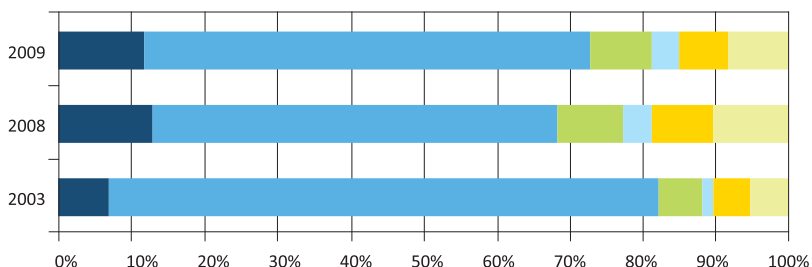
Leedus kasvas võrreldes 2008. aastaga märgatavalt kelmuste ja elektrooniliste makseviisidega seotud rikkumiste (sarnane Eesti arvutikuritegudega) ning valeraha kasutamise ja tootmisega seotud kuritegude arv. Varguste arv kasvas 2% võrra, vägivallakuritegude arv aga vähenes.

Lätis kasvas varguste kui enim levinud kuriteo arv 3%, märkimisväärselt vähenes liikluskuritegude arv.

1.2 Muutused kuritegevuse struktuuris

2009. aastal, nagu varasematel aastatel, moodustasid varavastased kuriteod enam kui poole kõikidest registreeritud kuritegudest. Kuigi viimastel aastatel on vargusega seotud seadusemuudatused varavastaste kuritegude arvu ja osatähtsust märgatavalt mõjutanud (osakaal 2007. aastal 55%, 2008. aastal 56% ning 2009. aastal 61%), on varavastaste kuritegude osakaalu vähenemine võrreldes karistusseadustiku jõustumisele järgnenud aastatega siiski olnud märkimisväärne. 2003. aastal olid veel neljast registreeritud kuriteost kolm varavastased.

³ Kriminaalpolitsei tegevus 2008. aastal, politsei peadirektori ettekanne (19.01.2009), http://www.just.ee/orb_ava/class=file/action=preview/id=40157/Kriminaalpolitsei-tegevus-2008.pdf

	2003	2008	2009
isikuvastased kuriteod	6,9%	12,8%	11,7%
varavastased kuriteod	75,2%	55,5%	61,0%
avaliku rahu vastased kuriteod	6,0%	9,0%	8,4%
avaliku usalduse vastased kuriteod	1,6%	3,9%	3,7%
liikluskuriteod	5,0%	8,6%	6,7%
muud kuriteod	5,3%	10,3%	8,4%

Joonis 4. Kuritegude struktuur aastatel 2003, 2008, 2009

Isikuvastased kuriteod moodustasid 2009. aastal registreeritud kuritegudest 12%, see osakaal on püsinud enam-vähem samal tasemel viimase kolme aasta jooksul. Registreeritud isikuvastaste kuritegude arv kasvas pidevalt alates karistusseadustiku jõustumisest kuni 2008. aastani, 2009. aasta oli esimene, mil nende kuritegude arv vähenes – ühe protsendipunkti võrra.

Avaliku rahu vastaste kuritegude arv on kõikunud umbes 2900 kuriteost 2006. aastal peagu 4600 kuriteoni 2008. aastal. Kui mõned aastad tagasi registreeriti enim avaliku korra rasket rikkumist, siis viimasel kahel aastal on selleks tõusnud omavalilise sissetung.

Liikluskuritegude osakaal on eelkõige sõltunud tabatud joores sõidukijuhtide arvust. Nende kuritegude osa liikluskuritegude hulgas on ulatunud 85%-lt (2003) 96%-ni (2008). Kuna aga 2009. aastal jõustus seadusemuudatus, mis märgatavalt muutis joores juhtimist puudutava kuriteoliigi sisu, siis on andmed võrreldavad kuni 2008. aastani.

Tabel 2. Registreeritud kuriteod KarS-i peatükkide kaupa ja muutus võrreldes 2008. aastaga

KarS-i peatükkid	2008	2009	Muutus N	Muutus %
Inimsuse ja rahvusvahelise julgeoleku vastased kuriteod	0	1	1	
Isikuvastased kuriteod	6540	5676	-864	-13,2%
Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased kuriteod	7	27	20	285,7%
Kuriteod perekonna ja alaealiste vastu	446	431	-15	-3,4%
Rahvatervisevastased kuriteod	1600	1060	-540	-33,8%
Varavastased kuriteod	28262	29513	1251	4,4%
Intellektuaalse omandi vastased kuriteod	61	38	-23	-37,7%
Riigivastased kuriteod	29	16	-13	-44,8%

KarS-i peatükid	2008	2009	Muutus N	Muutus %
Avaliku rahu vastased kuriteod	4565	4068	-497	-10,9%
Ametialased kuriteod	310	172	-138	-44,5%
Õigusemõistmisevastased kuriteod	1527	886	-641	-42,0%
Avaliku usalduse vastased kuriteod	1991	1810	-181	-9,1%
Keskonnastatud kuriteod	35	21	-14	-40,0%
Majandusalased kuriteod	779	987	208	26,7%
Üldohtlikud kuriteod	449	384	-65	-14,5%
Liikluskuriteod	4359	3246	-1113	-25,5%
Kaitseteenistusalased kuriteod	17	23	6	35,3%

1.2.1 Kuriteod, mille arv vähenes

2009. aastal vähenes registreeritud kuritegude arv võrreldes 2008. aastaga 126 kuriteoliigis (2008. aastal toimus vähenemine võrreldes 2007. aastaga 107 kuriteoliigis).

Tabel 3. Kuriteoliigid, milles kuritegude arv vähenes kõige enam (vähemalt üle 50 kuriteo)

KarS	Kuriteoliik	2008	2009	Muutus N	Muutus %
§ 424	Mootorsõiduki ja trammii juhtimine joobeseisundis ⁴	4179	3076	-1103	-26%
§ 121	Kehaline väärkohtlemine	5174	4518	-656	-13%
§ 263	Avaliku korra raske rikkumine	1688	1040	-648	-38%
§ 329	Karistuse kandmisest kõrvalehoidumine	978	556	-422	-43%
§ 184	Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine	1143	789	-354	-31%
§ 200	Röövimine	909	726	-183	-20%
§ 183	Narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik käitlemine	301	153	-148	-49%
§ 349	Tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamine	501	353	-148	-30%
§ 331	Kinnipeetava poolt narkootilise aine arsti ettekirjutuseta tarvitamine	213	67	-146	-69%
§ 209	Kelmus	2222	2097	-125	-6%
§ 280	Valeandmete esitamine	178	91	-87	-49%
§ 215	Asja omavoliline kasutamine	444	370	-74	-17%
§ 120	Ähvardamine	512	442	-70	-14%
§ 345	Võltsitud dokumendi, pitsati ja plangi kasutamine	534	465	-69	-13%
§ 392	Keelatud ja eriluba nõudva kauba ebaseaduslik sisse- ja väljavedu	250	181	-69	-28%
§ 274	Vägivald võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku suhtes	246	188	-58	-24%

⁴ Kuni 30.06.2009 mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis

Joobes juhtimine

Kõige enam vähenes võrreldes 2008. aastaga joobes sõidukijuhtide arv, KarS-i § 424 rikkumisi registreeriti 2009. aastal enam kui tuhande võrra vähem (-26%). Eriti suur oli vähenemine 2009. aasta I poolaastal (-39%), kui karistatav oli veel korduv joobes juhtimine hoolimat joobeastmest⁵, aasta teisel poolaastal oli registreeritud rikkumiste arv 2008. aasta teise poolaastaga samal tasemel. See tähendab, et joobes juhtimise puhul kasvas seadusemuudatusega kriminaalkorras karistatavate inimeste osa ning langes väärteokaristuse saavate juhtide osa. 2009. aasta 1. juulist kriminaliseeriti ka mootorsõiduki ja trammi juhtimine joobeseisundis ettevaatamusest, kuid poole aasta jooksul ühtegi sellist kuritegu ei registreeritud.

Joobes juhtide arvu ning liiklusõnnetuste arvu vähenemine pole ainult Eestile omane nähtus, trendid on samad meie naaberriikides.

Tihti just koos joobes juhtimisega registreeritav kuritegu – karistuse kandmisest kõrvalehoidmine – oli 2009. aastal samuti languses; neid kuritegusid registreeriti võrreldes 2008. aastaga 43% vähem. Nende kuritegude registreerimissagedus langes nüüd 2004. aasta tasemele. Enamasti on selle kuriteo toime pannud

isikult varem liiklusrikkumise tõttu sõidukijuhtimise õiguse ära võetud, kuid on ta siiski autoroolist tabatud.

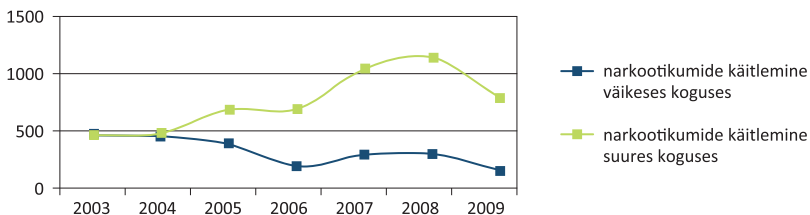
Joobes juhtimisega seotud rikkumiste arv vähenes ka Leedus ja Lätis: vastavalt 31% ja 42%. Joobes juhtide osalusel toimunud liiklusõnnetusi oli Eestis võrreldes 2008. aastaga 25% ning võrreldes 2007. aastaga 48% vähem.⁶ Nagu näitasid vähenenud joobes juhtide arvud Lätis ja Leedus, ei ole liikluse turvalisemaks muutumine ainult Eesti eripära. Liiklussurmade arv on vähenenud ka Soomes, Taanis ja Norras.

Narkokuriteod

2009. aastal vähenesid ka narkokuriteod: esimest korda pärast 2007. ja 2008. aastat registreeriti 2009. aastal taas alla 1000 narkootilise või psühhotroopse aine suures koguses ebaseadusliku käitlemise juhtumi ehk kuritegude arv langes peagu 2005. ja 2006. aasta tasemele.

⁵ Enne seadusemuudatusi loeti mootorsõiduki joobes juhtimist kuriteoks siis, kui inimene oli sellise teo eest varem karistatud ja karistus ei olnud kustunud – joobeastel polnud seejuures tähtsust. Esimest korda või pärast karistuse kustumist toime pandud tegu oli alati väärtegu, olenemata joobeastmest. Alkoholi tarvitamise puhul loeti joobeiks üldjuhul vere alkoholisisaldust 0,5 promillist või enam, kuid sõiduki juhtimise keeld kehtis alates 0,2 promillist. 2009. aasta 1. juulist kehtiv regulatsioon näeb ette, et joobes sõidukijuhtimise määratlemisel kuriteona või väärteona loeb vaid juhi terviseseisund, mitte varasem karistus sellise teo eest; samas sõltub viimasest, kui pikaks ajaks sõiduki juhtimise õiguse saab lisakaristusena ära võtta. Liikluseaduse § 20 järgi loetakse alkoholi tarvitamise puhul joobeseisundiks vere alkoholisisaldust vähemalt 1,50 promilli (mg/g) või väljapingatavas õhus vähemalt 0,75 promilli (mg/l). Lisaks loetakse joobeseisundiks alkoholisisaldust veres alates 0,50 promillist või väljapingatavas õhus alates 0,25 promillist, kui samal ajal on väliselt tajutavad juhi tugevasti häiritud või muutunud kehalised või psüühilised funktsioonid ja reaktsioonid, mille tõttu ta ei ole ilmselgelt võimeline juhtima sõidukit liikluses nõutava kindlusega*.

⁶ Maanteeamet – Liiklusõnnetused 2009 <http://www.mnt.ee/atp/?id=41789> (18.02.2010)

Joonis 5. Registreeritud enam levinud narkokuritegede arv

Narkootilise aine väikeses koguses ebaseadusliku käitlemise juhtumite arv langes 2009. aastal karistusseadustiku kehtivusaja madalaimale tasemele – registreeriti 153 kuritegu, see on enam kui kolm korda vähem kui 2003. aastal. Nende kuritegude arv kahanes eelkõige Harjumaal ehk Põhja piirkonnas (umbes 190 kuriteolt 2007. ja 2008. aastal 55 kuriteoni 2009. aastal). Suur uimastikogusega seotud kuritegude vähenemine oli märgatavaim Lõuna piirkonnas (-28% võrreldes kahe varasema aastaga).

Kui seni põhjendasid menetlejad väikeste uimastikogusega seotud kuritegude arvu vähenemist sellega, et tähelepanu on pööratud tänavadiileritelt narkoahelate rikkumisele, pakkumise vähendamisele ning vahendajate ja narkoainega varustajate kättesaamisele, siis 2009. aasta andmeid kommenteerides põhjendati samal viisil ka suurte kogustega seotud kuritegude arvu vähenemist (Delfi, 2010).

Narkokuritegude puhul oli 2009. aasta eriline ka seetõttu, et esimest korda ei registreeritud alaealise narkootilise aine ebaseaduslikule tarbimisele kallutamise juhtumit, mida näiteks 2007. aastal registreeriti kolm ning aasta hiljem kuus. Kolmandat aastat järjest ei registreeritud ka ühtegi narkootilise ja psühhotroopse aine ebaseaduslikule tarvitamisele kallutamise juhtumit. Unimaguna, kanepi ja kokapõõsa ebaseadusliku kasvatamise juhtumite arv püsis nagu varasematelgi aastatel mõnekümne juhtumi juures. Narkootilise või psühhotroopse aine edasiandmise juhtumeid alaealistele registreeriti 63.

2009. aastal vähenes märgatavalt vangide poolt narkootilise aine tarvitamisega (KarS-i § 331) seotud juhtumite registreerimine: enam kui kolm korda vähem kui aasta varem.

Kokkuvõttes on registreeritud kuritegude statistika põhjal raske hinnata, kas pidada narkokuritegude arvu vähenemist 2009. aastal positiivseks või negatiivseks märgiks. Ühene trend ei paista välja ka konfiskeeritud narkootiliste ainete koguste võrdlemisest, mille puhul on väiksema mõjuga näiteks muutused registreerimispraktikas. Võrreldes 2008. aastaga võeti kurjategijatelt ära vähem kanepit ja selle produkte, amfetamiini, ecstasy't ja neile lähedasi aineid. Samas saadi enam kätte GHB-d, kokaiini ja fentanüüle.

Tabel 4. Enam levinud narkootiliste ainete konfiskeeritud kogused grammides

	2008	2009
Kanep ja selle produktid	96 258	43 891
Amfetamiin, ecstasy ja neile lähedased ained	66 689	59 983
Fentanüülid	969	1 916
Kokaiin	3 574	5 024
GHB	7 487	25 072

Allikas: Eesti Kohtuekspertiisi Instituut

Muud kuriteod

Tublisti vähenes ka tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamise juhtumite arv: võrreldes 2008. aastaga 501-lt 353-ni. Selle kuriteoliigiga on enam seotud a) alaealised, kes on püüdnud võõra dokumendi abil siseneda vanusepiiranguga meelelahutusasutusse või andnud teisele alaealisele selleks kasutada oma dokumenti; b) liiklusrikkumise toimepanijad, kes võõra dokumendi abil loodavad karistusest pääseda. Sarnane kuritegu on KarS-i §-s 280 kirjeldatud valeandmete esitamisenä, mis 2009. aastal tähendas paljudel juhtudel seda, et inimene esitles end (nt politseiametnikule)

kellegi teisenä või esitas enda või millegi muu kohta valeandmeid (nt vanemahüvitise saamiseks või varastatud sõiduki seadustamiseks). Nende kuritegude arv vähenes võrreldes 2008. aastaga peagu poole võrra.

2008. aastal kahekordistunud kindlustuskelmuste arv 2009. aastal enam oluliselt ei kasvanud.

Kuigi kelmuste arv vähenes 2008. aastaga võrreldes 6%, tuleb tähele panna, et karistusseadustikus on kelmuse kohta mitu erikoosseisu (näiteks arvuti- ja kindlustuskelmus) – neid arvesse võttes jäi kelmuste koguarv 2009. aastal võrreldes 2008. aastaga samale tasemele.

Muutustest vägivallakuritegudes (kehaline väärkohtlemine, avaliku korra raske rikkumine, röövimine, ähvardamine, vägivald võimuesindaja suhtes) on võimalik täpsemalt lugeda vägivallakuritegevuse peatükis.

1.2.2 Kuriteod, mille arv suurenes

2009. aastal kasvas registreeritud kuritegude arv võrreldes 2008. aastaga 74 kuriteoliigis (2008. aastal toimus kasv võrreldes 2007. aastaga 103 kuriteoliigis).

Varguste arv kasvas 2008. aastaga võrreldes rohkem kui kõik teised kasvu näidanud kuriteoliigid kokku. Vargusi oli rohkem 1430 võrra, ülejäänud kuritegusid aga 1335 võrra. Täpsemad andmed varguste arvu muutuse kohta on varavastaste kuritegude peatükis.

Vargustega seotud kuriteoliigiks on süüteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamine, hoidmine ja turustamine, mille puhul on enamasti tegu varastatud asjade kokkuostjate tegevusega. Nende arv kasvas võrreldes 2008. aastaga peagu kolmandiku võrra.

Tabel 5. Kuriteoliigid, milles kuritegude arv suurenes kõige enam (vähemalt üle 20 kuriteo)

KarS	Kuriteoliik	2008	2009	Muutus N	Muutus %
§ 199	Vargus	22471	23901	1430	6%
§ 266	Omavoliline sissetung	2073	2386	313	15%
§ 391	Salakaubavedu	113	410	297	263%
§ 213	Arvutikelmus	367	470	103	28%

KarS	Kuriteoliik	2008	2009	Muutus N	Muutus %
§ 202	Süüteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamine, hoidmine ja turustamine	308	399	91	30%
§ 201	Omastamine	818	903	85	10%
§ 169	Lapse ülalpidamise kohustuse rikkumine	287	341	54	19%
§ 334	Võltsitud maksevahendi ja väärtpaberi kasutamine	454	494	40	9%
§ 385 ¹	Pankrotiavalduse esitamise kohustuse täitmata jätmine	21	59	38	181%
§ 344	Dokumendi, pitsati ja plangi võltsimine	314	348	34	11%
§ 142	Sugulise kire vägivaldne rahuldamine	49	80	31	63%
§ 258	Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone ebaseaduslik ületamine	5	32	27	540%
§ 372	Tegevusloata ja keelatud majandustegevus	4	24	20	500%

Lapse ülalpidamise kohustuse rikkumiste arv tõusis senisele rekordtasemele 2005. aastal (384 kuritegu) üpris lähedale: politseile tehti 341 avaldust, mis on 19% enam kui 2008. aastal.

Võltsitud maksevahendi ja väärtpaberi kasutamise juhtumite arv küll kasvas võrreldes 2008. aastaga, kuid üldiselt on selle kuriteoliigi registreerimistase alates 2004. aastast püsinud stabiilne. Kuigi enamikul juhtudel oli 2009. aastal menetluse alustamise põhjuseks võltsitud suluraha avastamine, leidis ka juhtumeid, kus pangautomaadist võeti raha võltsitud pangakaardiga. Eelkõige kasvas nende kuritegude registreerimine Põhja piirkonnas.

Esimest korda registreeritud kuriteod

2009. aasta lõpu seisuga oli karistusseadustikus nimetatud kuriteoliikidest seitsme aastaga kuritegusid registreeritud 274 puhul, ühtegi kuritegu ei ole nende aastate jooksul registreeritud 88 kuriteoliigis. 2009. aastal registreeriti esimene kuritegu kümnes kuriteoliigis. Allpool on neist huvitavamad ka välja toodud.

Piraatluse juhtumeid registreeriti üks, see kriminaalasi puudutas kaubalaeva Arctic Sea väidetavat kaaperdamist ja Eesti elanike võimalikku osa selles (Kaitsepolitseiamet, 2009).

Ebaseaduslike inimuuringute tegemiseks alustatud kriminaalmenetluses uuriti juhtumit, kus Tartus kasutati narkoosiravimit, milleks polnud ravimiamet luba andnud.

Usulisse ühendusse astumise ja selle liikmeks olema sundimise kriminaalasi alustati uurimaks, kas lapsevanem sunnib oma last ususekti liikmeks. Kuna kahtlustus kinnitust ei leidnud, siis menetlus lõpetati kriminaalmenetluse aluse puudumise tõttu.

Riigireetmise juhtumeid registreeriti 2009. aastal kaks. Nende mõlemaga seotud Herman Simmi kriminaalasi oli avalikkusele teada juba 2008. aasta sügisel, kuid sellise kvalifikatsiooniga kuriteod registreeriti 2009. aastal enne kokkuleppe koostusse saatmist. Herman Simmi kriminaalajaga oli seotud ka esimest korda registreeritud asutusesisese teabe edastamise juhtum.

Väärteomenetluses teadvalt ebaseadusliku otsuse tegemise kriminaalasi oli seotud

Narva endise abilinnapeaga (Pesur, 2010). Süüteomenetluse ebaseadusliku lõpetamise kriminaalasjas uuriti liiklusrikkumist puudutava väärtemenetluse ebaseaduslikku lõpetamist politseiametnike poolt.

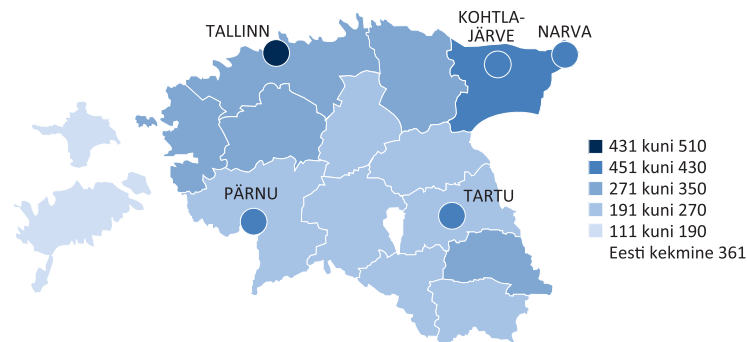
Kuigi turmanipulatsiooni juhtumeid registreeriti 2009. aastal kaks, on 2010. aasta alguseks üks neist ümber kvalifitseeritud. Teine turmanipulatsiooni juhtum on jõudnud ka kohtusse (Turmanipulatsiooni kriminaalasi ..., 2009), selles süüdistatakse kaht isikut väärtpaberituruga manipuleerimises.

Kui kaitseväelaste omavolilisi lahkumisi väeosast või muust teenistuskohast on aasta-aastalt aina enam registreeritud, siis käesoleval aastal registreeriti ka esimene omavolilise lahkumise juhtum, kus kaitsevälane oli kaasa võtnud teenistusrelva.

Välismaalase poolt Eesti vabariigi vastu suunatud ründena registreeriti esimene kuritegu 2009. aasta suvel, kuid kuna kriminaalasja kohtueelne menetlus on 2010. aasta alguse seisuga veel käimas, siis pole võimalik anda selle juhtumi kohta lisainfot.

1.3 Kuritegevuse piirkondlik jaotus

2009. aastal, nagu ka varem, registreeriti kuritegusid enam linnades. Kuritegude suhtarv 10 000 elaniku kohta oli suurim Tallinnas (507 kuritegu 10 000 elaniku kohta), suhtarv oli sarnane neljas elaniku arvult Tallinnale järgnenud linnas, jäädes seal 340–390 piiresse.

Joonis 6. Kuritegude arv 10 000 elaniku kohta maakondades ja suuremates linnades⁷

Maakonniti kasvas registreeritud kuritegude arv Põlva- (14%) ja veidi ka Raplemaal (4%). Võrreldes 2008. aastaga jäi kuritegude arv peagu samale tasemele Ida-Viru-, Järva- ja Tartumaal. Kuritegude arv vähenes enam kui 10% Hiiu-, Lääne-, Jõgeva-, Pärnu- ja Lääne-Virumaal. Kuritegude arvu Põlvamaal mõjutas eelkõige salakaubaveo (enamasti sigaretid) juhtumite arvu kasv.

Kuritegevuse tase oli 2009. aastal endiselt kõrgeim Põhja-Eestis, eelkõige Tallinnas ja Lääne-Virumaal. Kõige vähem kuritegevust on ikka Hiiu- ja Saaremaal.

⁷ Kaardil on Harju-, Ida-Viru-, Tartu- ja Pärnumaa linnade kuritegevuse subtelise taseme näitaja arvestatud eraldi maakonna näitajast ehk linnades registreeritud kuriteod ei mõjuta siin muu maakonna kuritegevuse taset.

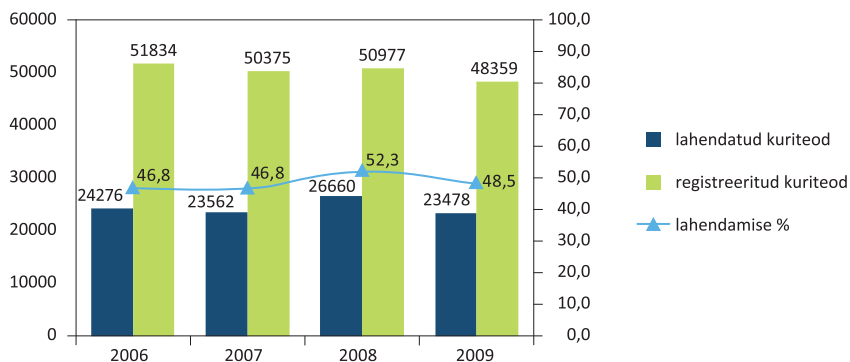

Tabel 6. Registreeritud kuritegude arv, tase ja muutus maakondades aastatel 2008–2009

	2008	2009	Muutus	Muutus %	10 000 elaniku kohta
Harjumaa	25702	24313	-1389	-5,4%	463,2
Hiiumaa	145	113	-32	-22,1%	111,9
Ida-Virumaa	6436	6449	13	0,2%	380,1
Jõgevamaa	861	755	-106	-12,3%	205,3
Järvamaa	808	801	-7	-0,9%	221,7
Läänemaa	884	775	-109	-12,3%	282,1
Lääne-Virumaa	2131	1916	-215	-10,1%	285,3
Põlvamaa	815	931	116	14,2%	300,3
Pärnumaa	3015	2688	-327	-10,8%	303,8
Raplamaa	1043	1083	40	3,8%	295,3
Saaremaa	625	582	-43	-6,9%	167,6
Tartumaa	4920	4876	-44	-0,9%	325,9
Valgamaa	982	901	-81	-8,2%	264,0
Viljandimaa	1286	1187	-99	-7,7%	213,3
Võrumaa	1026	935	-91	-8,9%	246,8

1.4 Kuritegude lahendamine

2009. aastal lahendati kohtueelses menetluses 23 784 kuritegu⁸, võrreldes 2008. aastaga vähenes lahendatud kuritegude arv 12%. Kuna aga 2009. aastal registreeritud kuritegude arv kahanes, ei olnud langus kuritegude lahendamise määras sama suur kui kukkumine lahendatud kuritegude arvu puhul. Kuritegude lahendamise määr 2009. aastal oli 48,5% – peagu neli protsenti madalam kui 2008. aastal (52,3%). Siiski ületas lahendamise määr 2009. aastal 2006. ja 2007. aasta näitajaid.

Joonis 7. Lahendatud ja registreeritud kuritegude arv, kuritegude lahendamise määr

⁸ Lahendatuks loetakse kuriteod, mille menetlus on aasta jooksul otsustavusest lõpetatud (KrMS §-de 201–205 alusel) või mille prokuratuur on aasta jooksul kohtusse saatnud (kuriteod, mis aasta jooksul lahendatakse, võivad olla registreeritud ka varem).

Enam levinud kuriteoliikidest oli lahendatud kuritegude poolest suurim langus joores juhtide suhtes (-36%). Kui 2008. aastal saatis prokuratuur kohtusse 4066 joores juhtimises süüdistuse saanud inimest, siis 2009. aastal oli neid 2738.

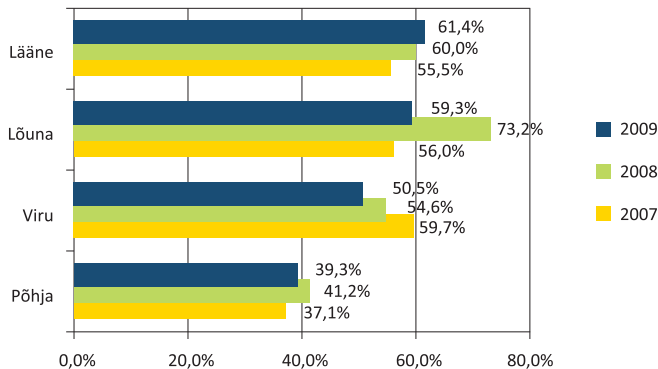
Kehalise väärkohtlemise juhtumeid lahendati 7% vähem kui 2008. aastal, märksa enam kahanes avaliku korra raskete rikkumiste arv (-22%).

Lahendatud kuritegude arv suurenes levinumate varavastaste kuritegude puhul: aastaga lahendati 37% enam vargusi kui 2008. aastal. Kasv tuli eelkõige süstemaatiliste varguste arvel ehk tegu on enamasti juhtumitega, kus inimene peetakse varguse katsel poes kinni. Lahendatud kelmuste arv kasvas 24%.

Prokuratuur saatis 2009. aastal kohtu ette 11 920 isikut 9709 kriminaalasjas. Märkatavalt kasvas lepitusmenetluse osa: kui 2008. aastal lõpetas prokuratuur asja kanntanu ja kahtlustatava leppimise tõttu 91 kahtlustatava suhtes, siis 2009. aastal oli neid juba 151.

Tublisti kasvas ka riigiprokuratuuri poolt kohtusse saadetud süüdistatavate arv. Aastaga esitas riigiprokuratuur süüdistuse 203 isikule – seda on 23% võrra enam kui 2008. aastal (165).

Ringkonnaprokuratuuriti oli kõrgeim kuritegude lahendamise määr Lääne piirkonnas, kus lahendati 61% kuritegudest, peagu samal tasemel oli lahendamise määr ka Lõuna piirkonnas (59%). Viru piirkonnas lahendati pooled kuriteod (50%), Põhja piirkonnas aga 39%. Võrreldes 2008. aastaga kasvas kuritegude lahendamise määr veidi vaid Lääne piirkonnas, suurim langus lahendamise määras oli Lõuna piirkonnas (14 protsendipunkti).

Joonis 8. Kuritegude lahendamise määr piirkondade ja aastate kaupa

1.5 Hukkunud seoses kuritegudega

„Hukkumine seoses kuriteoga“ ei tähenda tingimata hukkimist kuriteo tagajärjel, vaid võib olla teisigi põhjuseid. Nii kajastuvad kuritegevusega seotud surmade statistikas ka õnnetusjuhtumid ja enesetapud, mille uurimiseks alustatakse kriminaalmenetlus, mis tihti viib järelduseni, et tegu ei olnud kuriteoga. Siin on valikuliselt vaadatud kuritegusid, millega tõenäoliselt võiks kaasneda ohvri hukkimine (ettevaa-

tamatus, sh tulekahjud, poomine, õnnetused ehitusobjektidel; süütamine; liiklusõnnetused; töötervishoiu- ja tööohutusnõuete eiramine). Täpsemalt andmed tapmistest ja mõrvade tagajärjel hukkunute kohta on vägivallakuritegude peatükis.

2008. aastal hukkus kuritegudega seoses üle 300 inimese, 2009. aastal on see arv peagu saja võrra väiksem (hukkus 213 inimest). Sarnaselt hukkunute arvu langusega vähenes märgatavalt ka nende kuritegude arv, millega kõige tõenäolisemalt kaasnevad inimohvrid. Kui 2008. aastal registreeriti 732 kuritegu, mis potentsiaalselt surmaga lõppevad, siis 2009. aastal oli neid 612.

Surma põhjustamine ettevaatamatusest on kuriteoliik, mille alusel registreeritud juhtumites uuriti hukkumisi tulekahjudes, poomise tõttu ja ehitusobjektidel. Ohvreid on igas vanuses: alates 3-aastasest poomisohvrast ja lõpetades üle 70aastase tulekahjus hukkunud naisterahvaga. Kuritegude arvestuses hukkus 2009. aastal kõige rohkem inimesi liiklusõnnetustes: sõidukijuhi poolt liiklusnõuete ja sõiduki käitسنõuete rikkumise tõttu (KarS-i § 422) hukkus 54 inimest – 5 võrra vähem kui aasta tagasi. Ettevaatamatuse tõttu liiklusnõuete suhtes ja sõiduki käitسنõuete rikkumise tõttu (KarS-i § 423) hukkus 35 inimest.

Kõige enam (70 juhul) lõppesid hukkunuga sellised liiklusõnnetused, milles osales vähemalt üks sõidu- või veoauto (võrreldes õnnetustega, millega olid auto asemel seotud nt rong, troll, traktor või mootorratas). Kuuel juhul hukkus jalgrattur, 16 juhul jalakäija (21% hukkunuga liiklussüütegudest).

2009. aastal leidis aset hukkunutega liiklusõnnetusi, mille põhjustajaks oli nii reisijaid vedavad sõidukid, nt tramm (1), troll (1), buss (1), rong (2), aga ka mootorratas (3) või traktor (2). Trammi- ja trolliõnnetused olid mõlemad seotud jalakäijatega, bussiõnnetuses hukkus bussile ette sõitnud jalgrattur. Rongiõnnetustes sõitis ühel juhul auto Tartumaal fooriga raudteeülesõidul ette Tallinna poolt lähenenud reisirongile, teisel juhul jäi Rakveres jalakäija kaubarongi alla. 7-aastane poiss jäi traktori alla ja hukkus sündmuskohal, kui tema isa lükkas taluteed lumest lahti.

Süütamise tagajärjel hukkus 2009. aastal üks põlenud majas elanud pere kolmest lapsest. Ettevaatamatuse tõttu tekkinud tulekahju tagajärjel hukkus 15 inimest.

Töötervishoiu- ja tööohutusnõuete eiramise tõttu hukkus 2009. aastal neli inimest 18 kuriteos: üks inimene jäi tööülesandeid täites peaga veoauto liikuva tõstuki ja kasti vahele ning hukkus sealsamas; ohver kaldus tõstukiga sõites piirdealast kõrvale ning kukkus 1,2 meetri kõrguselt alla koos tõstukiga, mis talle peale vajus; ohver jäi kraavi kaevamisel varingu alla; inimene läks kustutama suitsema läinud prahti, varem osaliselt läbilõigatud tala kukkus talle peale, kannatanu suri hiljem haiglas raske ajukolju trauma tagajärjel.

Võrreldes 2008. aastaga vähenes surmaga lõppenud ning kuriteona registreeritud juhtumite arv kolmandiku võrra.

1.6 Organiseeritud kuritegevus

Organiseeritud kuritegevusele pole kriminoloogid veel ainsat ja head definitsiooni leidnud, küll aga on jõutud seisukohale, et organiseeritud kuritegevus eeldab koor-

dineeritud tegevust ja juhtimist ning selle eesmärk on saada majanduslikku kasu (vt ülevaadet definitsioonidest <http://www.organized-crime.de/>). Valitsusasutused ja rahvusvahelised organisatsioonid kasutavad organiseeritud kuritegevuse määratlemisel funktsionaalset lähenemist, defineerides seda iseloomulike omaduste kaudu. Nii on ÜRO rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise konventsiooni järgi organiseeritud kuritegelik rühm kolme või enama isiku ühendus, kelle eesmärk on saada otsesest või kaudset rahalist või muud materiaalist kasu raskete kuritegude toimepanemise teel. Raske kuritegu on selline, mille eest on karistuseks ette nähtud vähemalt neli aastat vangistust või muu range karistus. Ka siin peatükis tuleb kuritegeliku ehk organiseeritud kuritegeliku rühmana mõista kolme või enamat kuriteoga seotud isikut.

Võitlus organiseeritud kuritegevuse vastu on üks Eesti õiguskaitseasutuste eelistusi. Õiguskaitseasutuste prioriteetides leppisid justiitsminister ja siseminister kokku 2005. aastal, võttes vastu nn Laulasmaa deklaratsiooni, ning prioriteetide täitmist jälgitakse regulaarselt. 2009. aastal toimunud ministrite kohtumisel täiendati deklaratsiooni teksti ning lisati prioriteedina ka maksupettuste ja muude raskete majanduskuritegudega saadud kriminaaltulu konfiskeerimine. (Laulasmaa deklaratsioon, 2009)

Kui teised peatükid põhinevad registreeritud kuritegude statistikal, siis käesolevas peatükis on kajastatud prokuratuuri poolt kohtusse saadetud kuritegelike gruppide ja isikute arvu. Ülevaade rajaneb prokuratuuri nn prioriteetide aruandel ning kajastab seetõttu organiseeritud kuritegevuse olukorda kõige paremini, ehkki ei anna ilmselt täielikku ülevaadet organiseeritud kuritegevusest Eestis.

2009. aastal saatis prokuratuur kohtusse 25 narkokuritegevusega, 2 inimkaubandusega, 19 rahapesuga, 11 raskete korruptsioonikuritegudega ja 7 raskete majanduskuritegudega seotud gruppi. Grupile süüdistuse esitamine tähendab, et süüdistus esitatakse ka grupi liidritele ehk isikule, kes jagab ülesandeid jms. Kuna 2009. aastal muudeti prioriteetsete kuritegude kriteeriume rangemaks (näiteks on lisakriteeriumiks kriminaaltulu või konfiskeeritava vara väärtus), ei ole arvud varasemaga täiesti võrreldavad: kõige enam on see mõjutanud narkokuritegevuse statistikat. Kõige suurem edasimineku on toimunud rahapesukuritegude menetlemises, mille eest saadeti 2009. aastal kohtusse 10 gruppi ja 43 isikut enam kui 2008. aastal.

Tabel 7. Organiseeritud kuritegevusega seotud isikute ja gruppide kohtusse saatmine

Kuriteoliik	Gruppe				Isikuid			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
Narkokuritegevus	20	26	40	15	81	118	204	56
Piiriülene narkokuritegevus	14	5	9	10	52	18	64	30
Inimkaubandus	9	6	4	2	53	65	17	4
Piiriülene inimkaubandus	4	1	1	0	19	1	1	0
Rahapesu	4	3	9	19	8	11	19	62
Raske korruptsioon	7	9	14	11	119	51	44	57
Kuritegelik ühendus	0	5	3	4	0	48	16	28
Majanduskuritegevus kahjuga üle 10 mln	0	6	9	7	0	15	64	43

Organiseeritud narkokuritegudes arestiti või konfiskeeriti vara üle 4 miljoni krooni. Tabatud narkoainete kogused ulatusid 9 grammist amfetamiinist kuni 41 kg hasišini. Kõige sagedamini tabati nn valget hiinlast või valget pärslast (fetüülamfetamiini), mis on Eestis tuntuks saanud mitmete üledoosist tingitud surmajuhumite tõttu. Mitmel juhul esitati samadele isikutele süüdistus ka rahapesus.

Näiteid organiseeritud narkokuritegudest

Kaks isikut kasvatasid Raplamaal talus spetsiaalselt kohandatud keldris 419 kanepitaime ja väljas 950 kanepitaime, saades saaki 375 kg kanepit, millest hiljem valmistasid nt marihuaanat (seda valmistatakse kanepi kuivatatud õitest ja lehtedest) Keskkriminaalpolitsei andmetel on ühe kilogrammi marihuaana hulgihind 100 000 krooni, mis tähendab kriminaalset tulu 37 500 000 krooni.

Ida-Virumaal saadeti kohtusse nn Voronini grupeering, kes ohjas Narvas kaht iseseisvalt tegutsevat kuritegelikku gruppi, millega oli kokku seotud 13 isikut. Esimene grupp bankis Tallinnast narkootikume ning vedas neid seejärel üle Narva piiri Eestist välja; teine grupp tegeles diilerite kaudu narkootikumide müümiselega lõpptarbijaile. Seoses sellega konfiskeeriti kurjategijatelt ca 260 000 krooni, sõiduauto Lexus tagastati liisingufirmale.

Kolm isikut pidasid Tallinnas tegevusloata artikabinetti ning „tervishoiuteenus“ osutamine seisnes põhiliselt soomlastest klientidele võltsitud narkootiliste ja psühhotropsete ravimite retseptide väljastamises.

Organiseeritud inimkaubanduse juhtumeid, mis seisnevad peamiselt prostitutsiooni vahendamises, saadeti kohtusse vähe: 2 gruppi ja 4 isikut. Selliseid kuritegusid on varasemate aastatega võrreldes märksa vähem. Prostitutsiooni vahendamise „tähtsaim“ kohtusse saadatud juhtum seisnes Tallinnas ühes korteris intiimteenust osutavalt tüdrukult vabaduse võtmises, et sundida teda töötamist jätkama. Samas on suurenemas konfliktipiirkondade (nt Afganistani, Palestiina jms) põgenike illegaalne transiit võltsitud viisade ja dokumentidega Eesti kaudu Põhjamaadesse. Väidetavalt maksab ühe isiku smugeldamine Afganistanist Põhjamaadesse ca 150 000 Eesti krooni (Kagge, 2010).

Rahapesukuritegudest 11 (kokku 19 gruppi) on seotud piiriüleste juhtumitega ja valdavalt on tegu arvutikelmuste teel välisriigi pangaarvetelt võetud raha pesuga. Nii arvutikuritegusid kui ka majandus- ja korrupsioonikuritegusid käsitletakse täpsemalt eraldi peatükis, ent 2009. aasta iseloomustuseks võib öelda, et oluliselt on suurenenud omavalistustega seotud raskete korrupsioonijuhtumite arv (2008 – 3; 2009 – 7). Majandus- ja korrupsioonikuritegudega tekitati riigile hinnanguliselt üle 300 miljoni krooni kahju.

Alates 2009. aastast on Eesti organiseeritud kuritegevuse vastase tegevuse prioriteetide seas ka rasked majanduskuriteod ning maksu-
pettused.

Näiteid rasketest majandus- ja korrupsioonikuritegudest

Tallinna abilinnapea nõunikku süüdistatakse korduvas pistisevõtmistes (980 410 EEK) probleemsete detailplaneeringute menetlemise asjaajamise korraldamise ja nende menetlemise üle järelevalve teostamise eest. Kokku esitati süüdistus 15 isikule, sealhulgas 8 juriidilisele isikule.

Narva abilinnapeale esitati süüdistus mõjuvõimuga kauplemises linnaga rendilepingute sõlmimisel (~775 000 EEK). Abilinnapea tagas kohaliku sotsiaalabiameti poolt rendilepingu sõlmimise elukaaslasega seotud äriühinguga.

Isik esitas äriühingute maksudeklaratsioonides valeandmeid, mille tulemusel tagastas maksu- ja tolliamet ligikaudu 33 miljonit krooni, ning üritas riigilt veel 19 miljonit krooni välja petta. Lisaks maksukuriteole esitati süüdistus ka rahapesus.

Varifirmade nimel väljastati fiktiivseid dokumente ja võimaldati tegutsevatel äriühingutel kanda oma ettevõtlusest raha maksuvabalt välja. Äriühingutelt laekunud raha väljavõtmise ja tagastamise eest said kurjategijad 2–5% tehingu summast. Kahju tekitati üle 72 miljoni krooni.

VÄGIVALLAKURITEGEVUS

- Vägivallakuriteod moodustasid 2009. aastal 16% registreeritud kuritegudest.
- 2008. aastaga võrreldes vähenes vägivallakuritegude arv 19%. Kõige rohkem vähenes avaliku korra raskete rikumiste ja kehaliste väärkohtlemiste arv.
- Raskeid isikuvastaseid kuritegusid (tapmine, mõrv, vägistamine, raske tervisekahjustamise tekitamine) registreeriti samuti vähem.
- Seksuaalkuritegudest näitab endiselt kasvutrendi küberruumi vahendusel pornograafia ja seksuaalse ahvatlemisega seotud kuritegude arv.

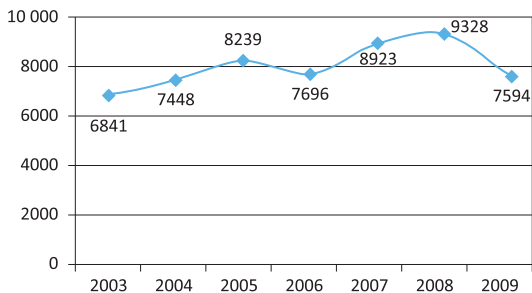
2. VÄGIVALLAKURITEGEVUS

Urvo Klopets (2.1), Anu Leps (2.2), Kaire Tamm (2.2, 2.4),
Jako Salla (2.5), Laidi Surva (2.3)

2.1 Ülevaade vägivallakuritegudest

Vägivallakuritegedena käsitletakse karistusseadustiku isikuvastaste kuritegude peatükis kirjeldatud kuritegusid (v.a KarS-i §-d 137–140 ja 148–150), röövimisi, avaliku korra raskeid rikkumisi ning vägivalda võimuesindaja või muu avalikku korda kaitsva isiku suhtes (KarS-i § 274). Röövimisi käsitletakse täpsemalt varavastaseid kuritegusid käsitlevas peatükis.

Vägivallakuritegusid registreeriti 2009. aastal 7594, mis on 2008. aastaga võrreldes 19% vähem – sellega langes vägivallakuritegude registreerimistase tagasi 2006. aasta tasemele. Vägivallakuriteod moodustasid registreeritud kuritegudest 16% (2008. aastal 18%).

Joonis 9. Registreeritud vägivallakuritegude arv

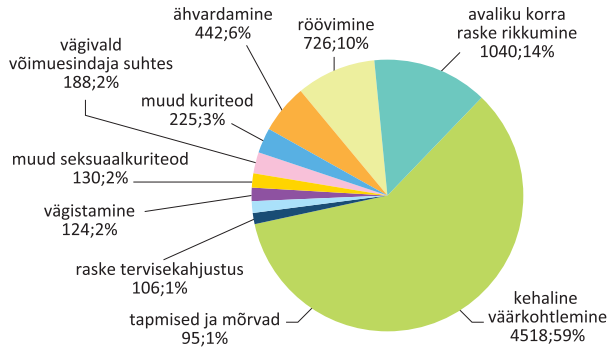
Absoluutarvudes vähenes võrreldes 2008. aastaga enim avaliku korra raskete rikkumiste (-648; -38%), kehaliste väärkohtlemiste (-656; -13%), röövimiste (-183; -20%), ähvardamiste (-70; 14%) ning võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku suhtes toime pandud vägivallajuhtumite arv (-58; -24%).

Enim suurenes sugulise kire vägivaldse rahuldamise juhtumite arv (31; 36%).

Suurima osa vägivallakuritegudest moodustasid kehalised väärkohtlemised (4518 kuritegu; 59%), järgnesid avaliku korra rasked rikkumised (1040; 14%), röövimised (726; 10%) ja ähvardamised (442; 6%).

Vägivallakuritegude arvu muutust on keeruline seletada. Kuna vägivallakuritegudest teavitamise tase on madal, siis on kriminaalstatistika põhjal raske saada adekvaatset pilti nende kuritegude esinemissagedusest ja trendidest. Peale majanduslangusega seotud sotsiaalsete muutuste, millel võis olla mõju näiteks inimeste vaba aja kasutusele ja alkoholitarbimisele⁹, mõjutab kuritegude registreerimistaset kindlasti ka politsei menetluspraktika.

⁹ Eesti Konjunkturiinstituudi (2010) andmetel vähenes Eesti elanike poolt tarbitud alkoholi kogus võrreldes 2008. aastaga 15,8% (2009. aastal tarbiti keskmiselt 10,2 liitrit absoluutalkoholi elaniku kohta). Ühe vähenemise põhjusena tuuakse välja elanike ostujõu langus.

Joonis 10. Vägivallakuritegude osakaal kuriteoliikide järgi

2.1.1 Piirkondlik jaotus

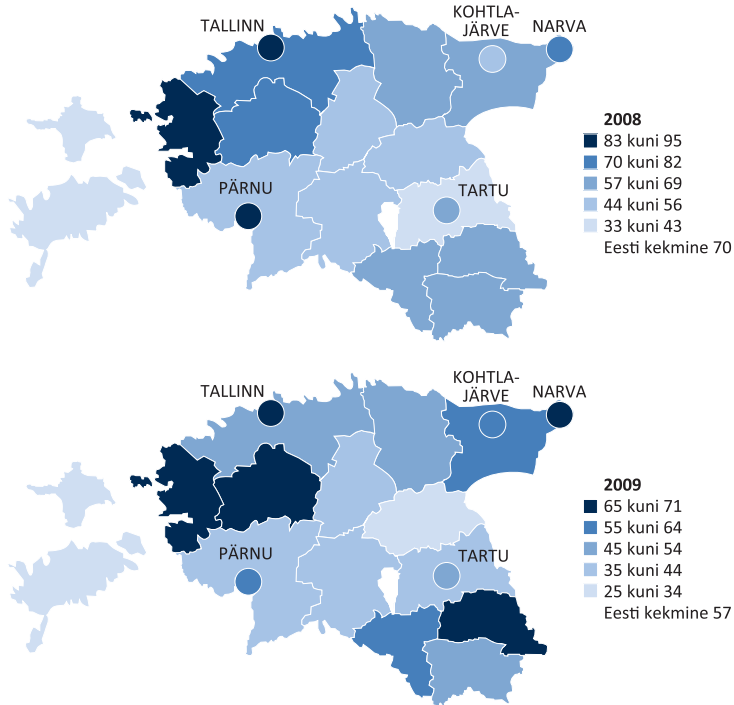
45% (3391) vägivallakuritegudest registreeriti Harjumaal, 14% (1101) Ida-Virumaal, 9% (664) Tartumaal, 6% (423) Pärnumaal ja 5% (346) Lääne-Virumaal. Teistes maakondades oli osakaal 3% või vähem. Nagu varemgi oli kuritegude osakaal väikseim Hiiumaal (25 kuritegu; 0,3%).

Hiiumaal registreeriti aasta jooksul vaid 25 vägivallakuritegu.

Seoses kehalise väärkohtlemise ja avaliku korra raske rikkumise arvu vähenemisega on tublisti vähenenud ka vägivallakuritegude arv 10 000 elaniku kohta: kui 2008. aastal registreeriti 10 000 elaniku kohta 70 kuritegu, siis 2009. aastal 57.

Võrreldes 2008. aastaga muutus mõnevõrra vägivallakuritegude piirkondlik esinemissagedus: kui 2008. aastal registreeriti 10 000 elaniku kohta enim kuritegusid Pärnu linnas, Läänemaal ja Tallinnas, siis 2009.

aastal registreeriti enim kuritegusid Tallinnas, Narvas ja Läänemaal. Seejuures on kõigis kolmes kuritegude arv protsentuaalselt vähenenud: Tallinnas 20%, Pärnus 41% ning Läänemaal 25%. Sellest johtuvalt võib olla pisut eksitav ka kahe viimase aasta võrdlus allpool toodud kaartidel: kuritegude arv 10 000 elaniku kohta tõusis kaardil olevatest haldusüksustest vaid Tartumaal (va. Tartu linn) ja Kohtla-Järvel. Väikseim kuritegude arv 10 000 elaniku kohta oli Jõgevamaal, Saaremaal ning Hiiumaal.

Joonis 11. Vägivallakuritegude tase 10 000 elaniku kohta 2008. ja 2009. aastal maakondades ja suuremates linnades

2.1.2 Kehaline väärkohtlemine, avaliku korra raske rikkumine, vägivald võimuesindaja suhtes

Avaliku korra raske rikkumine ja kehaline väärkohtlemine moodustasid vägivaldakuritegudest 73%, nende kuritegude arv mõjutas suuresti vägivaldakuritegude kogunäitaja muutust 2009. aastal. Neid kaht kuriteoliiki registreeriti 19% vähem.

Avaliku korra rasketest rikkumistest 71% olid 2009. aastal seotud vägivald kasutamise ja kehalise väärkohtlemisega. Kuigi tihti on need seotud löömise või peksemisega, esineb ka teistsuguseid juhtumeid: juustest tirimine, käte väänamine, tõukamine, kuuma vee valamine kehale, pudeli ja klaasiga viskamine/löömine, noaga löömine, tulistamine jne. Ligi 4% juhtumite puhul kasutati ründerelvana nuga – mitmel juhul rünnet noaga ei toimunud, küll aga ähvardati. Tulirelva kasutati kuritegudes harva.

2009. aastal lõpetati kriminaalmenetlus 3712 kuriteos (sh 1111 otstarbekuse põhimõttel), kohtusse saadeti 2341 kuritegu.

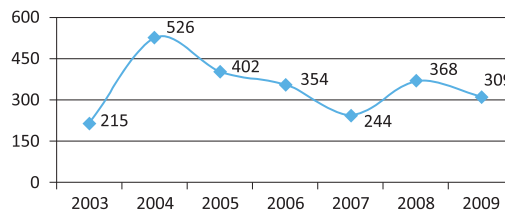
Võimuesindaja ja avaliku korda kaitsva muu isiku suhtes toime pandud vägivaldajuhtumitest olid ligi kolmandik suunatud turvateenistajate vastu.

Võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku suhtes toime pandud vägivaldajuhtumid jagunevad peamiselt kolme suurema ohvrite rühma vahel. Kokku registreeriti 2009. aastal 188 juhtumit, neist kõige rohkem (abi)politsei- või piirivalveametnike vastane vägivald (40%); järgnesid turvatöötajate (32%) ja vanglas töötavate isikute (23%) vastased vägivaldajuhtumid. Sageli on neis kuritegudes ründaja alkoholihoobes. Politseiametnike ründamine oli tihti seotud väljakutsele reageerimise või isiku kinnipidamisega. Turvatöötajaid rünnati peamiselt meelelahutusasutustes või kauplustes (varguselt tabatud isikud). Kümnel juhul kasutati vägivalda munitsipaalpolitsei ametnike vastu, peamiselt oli tegu vägivaldaga ühistranspordis pileteid kontrollivate ametnike suhtes.

2.2 Seksuaalkuritegevus

2009. aastal registreeriti Eestis koos katsetega kokku 309 seksuaalkuritegu, mis moodustas registreeritud kuritegude üldarvust 0,6%. Võrreldes 2008. aastaga vähenes seksuaalkuritegude arv 59 võrra ehk 16% ning võrreldes 2007. aastaga kasvas 65 võrra ehk 27%.

Tuleb arvestada, et tegu on varjatud iseloomuga kuritegudega, millest ohvriuuringu andmetel suur osa politsei vaatevälja ei jõua ega kajastu registreeritud kuritegevuse statistikas. Ka 2004. aasta ohvriuuring näitas, et seksuaalintsiidentidest teatamise sagedus on suhteliselt tagasihoidlik: kui keskmiselt andis kuriteost politseile teada 37% ohvritest, siis seksuaalkuriteost vaid 24% ohvritest (Saar, Markina, Oole, & Resetnikova, 2005). Raskesti avastatavad on ennekõike peresised ja lapsohvritega juhtumid, kus pealtnägijaid tihti ei ole, ning mida noorem on ohver, seda vähem suudavad nad ise väärkohtlemisest teatada. Politseid teavitatakse sagedamini seksuaalrünnakutest, teatamata jäetakse rohkem juhtumitest, millel on vähem tõsised tagajärjed ning mis on toimepandud muul moel kui suguühendus, nt käperdades ja vägivalda mitte kasutades (University of Buffalo, 2007). Samuti on täheldatud, et seksuaalkuritegude tase on aastate kaupa muude kuriteoliikidega võrreldes ebaühtlasem; see, kas ohver teavitab politseid, sõltub paljuski inimeste teadlikkusest ning seetõttu mõjutab teavitamist ka teema kajastamise aktiivsus avalikkuses.

Joonis 12. Registreeritud seksuaalkuritegude arv

Kõige suurema osa seksuaalkuritegudest moodustab vägistamine, mida 2009. aastal registreeriti 124 (40%) ja sugulise kire vägivaldne rahuldamine, mida registreeriti 80 (26%). Need kuriteod koos teiste isikuvastaste kuritegude hulka kuuluvate seksuaalse enesemääramise vastaste süütegudega moodustavad enam kui $\frac{3}{4}$ kõikidest seksuaalkuritegudest (255; 83%). Teisi seksuaalkuritegusid registreeriti vähem: pornograa-

fiaga seotud süütegusid 28 (9%); järgnesid sugulise kire rahuldamine lapsealisesega (25; 8%), lapsealise seksuaalne ahvatlemine (20; 6%). Muude seksuaalkuritegude osakaal registreeritud seksuaalkuritegudest oli vähem kui 5%.

Võrreldes 2008. aastaga registreeriti 2009. aastal seksuaalkuritegusid vähem enamiku liikide puhul; rohkem registreeriti vaid sugulise kire vägivaldse rahuldamisega seotud juhtumeid (31 võrra) ja suguühendust lapsealisesega (3 juhtumi võrra). Vähenemine toimus lastevastaste seksuaalkuritegude arvu vähenemise tõttu; täisealiste vastu toime pandud seksuaalkuritegude arv jäi 2009. aastal samale tasemele (üks juhtum rohkem kui 2008. aastal).

Seksuaalkuritegudest registreeriti 33% Harjumaal, 16% Tartumaal, 10% Pärnumaal, 7% Ida-Virumaal ja 6% Lääne-Virumaal. Ülejäänud maakondades oli registreeritud seksuaalkuritegude osakaal 5% või vähem ning ainult Hiiumaal ei registreeritud nagu eelmiselgi aastal ühtki seksuaalkuritegu.

Seksuaalse väärkohtlemise ohvriteks satuvad sagedamini lapsed ja noored. Mõnikord on väärkohtlemine kestnud aastaid.

2.2.1 Alaealiste vastu toime pandud seksuaalkuriteod

2009. aastal registreeriti koos katsetega 200 alaealiste vastu toime pandud seksuaalkuritegu, mis moodustas ligi $\frac{2}{3}$ kõikidest seksuaalkuritegudest. Võrreldes 2008. aastaga vähenes 2009. aastal laste suhtes toime pandud seksuaalkuritegude arv 23%. Nagu tabelist näha, on alaealiste vastaste kuritegude arv palju kõikunud, mistap muutused kuritegude registreerimises ei võimalda teha järeldusi laste reaalse ohvrikslangemise sageduse muutuste kohta.

Tabel 8. Alaealiste vastu toime pandud seksuaalkuriteod

Kuriteoliik	KarS	2006	2007	2008	2009
Vägistamine	§ 141 lg 2 p 1	57	41	67	49
Sugulise kire vägivaldne rahuldamine	§ 142 lg 2 p 1	41	24	35	49
Suguühendusele sundimine	§ 143 lg 2 p 1	2	4	4	1
Sugulise kire rahuldamisele sundimine	§ 143' lg 2 p 1	0	4	12	5
Suguühendus järeletulijaga	§ 144	0	2	3	2
Suguühendus lapsealisesega	§ 145	30	10	11	14
Sugulise kire rahuldamine lapsealisesega	§ 146	62	23	28	25
Alaealisega seotud prostitutsioonisüüteod	§-d 175–176	2	5	15	7
Alaealisega seotud pornograafiasüüteod	§-d 177–178	39	26	56	28
Lapsealise seksuaalne ahvatlemine	§ 179	11	10	29	20
Kokku		244	149	260	200

Vägistamine ja sugulise kire vägivaldne rahuldamine

Kui varem on alaealiste suhtes toime pandud seksuaalkuritegudest suurima osa moodustanud vägistamised, siis 2009. aastal registreeriti vägistamisega sama palju alaealise suhtes sugulise kire vägivaldset rahuldamist: mõlemat 49.

Vägistamine on seksuaalse vägivalla raskeim vorm, millega rünnatakse seksuaalset enesemääramisõigust, s.o isiku õigust vabalt valida, kas, kellega ja mil viisil ta seksuaalvahekorda astub. Vägistamise koosseis eeldab, et suguuhendus on kannatanu tahte vastane, toimudes kas vägivalla abil või tema vastupanu- või arusaamisvõimetust ära kasutades. Suguühendusse astumist tõlgendatakse karistusseadustiku kohaselt laiemalt: sellega on hõlmatud vägistamine nii vaginaalselt, oraalset, anaalselt või sõrmi või muid esemeid kasutades (Sootak & Pikamäe, 2009). Paar vägistamisjuhtumit pandi toime teise alaealise poolt, ühel juhul toimus see mänguväljaku läheduses 4.–5. klassi poiste poolt. Vägistamisjuhtumite lapsohvrid olid valdavalt tüdrukud (ligi $\frac{3}{4}$), noorim kannatanu oli viieaastane.

Sugulise kire vägivaldne rahuldamine tähendab isiku kaasamist sugulise kire rahuldamisele muul moel kui suguuhendus (Sootak & Pikamäe, 2009). 2009. aastal registreeritud juhtumites süüdlane enamasti käperdas kannatanut või hõõrus oma suguelundit kannatanu vastu; oli ka juhtumeid, kus kannatanut sunniti aktiivselt osalema sugulise kire rahuldamises, nt lasti masseerida süüdlase suguelundeid. Mitmel juhul oli ühe süüdlase kohta kuni 4–5 ohvrit, ohvrite seas oli palju eelteismees lapsi.

Kus valitseb lapse jaoks suurim oht seksuaalkuriteo ohvriks langeda?

Kuigi seksuaalkuritegusid pannakse toime ka avalikes kohtades ja kannatanule tundmatute isikute poolt, on petlik arvata, nagu ohustaksid võhivõõrad avalikus kohas ründavad „kommionud“ lapsi kõige enam. Nt 2009. aasta kriminaalstatistika näitab, et vägistamiste ja sugulise kire vägivaldse rahuldamise juhtumites ca 85% juhtumite puhul teadsid lapskannatanu ja kurjategija üksteist või olid sugulased ja/või muud pereliikmed. Tuttavate puhul oli väärkohtlejate seas peretuttavaid, vendade sõpru, sõprade vanemaid. Sugulaste ja pereliikmete seas oli väärkohtlejateks tädiipoegi, isasid, kasuisasid, vanaisasid. Juhtumeid, mis pandi toime kannatanule täiesti võõra isiku poolt, registreeriti ligi 15%, ka sellistest juhtumitest ligi pooled leidsid aset kas süüdlase või kannatanu eluruumides, mis viitab sellele, et enne kuriteo toimepanemist oli kurjategija kannatanuga siiski tutvunud. Teismeliste ohvrite puhul oli kohtunud näiteks ühisel koosviibimisel baaris või korteripeol, nooremate ohvrite puhul oli laps meelitatud korterisse maiustusi või raha pakkudes.

Paaril juhul oli kurjategija kannatanu vastupanuvõime murdmiseks kallutanud alaealist alkoholi tarbima, ähvardanud pipragaasiga või süstlaga ning ühel juhul kahtlustas ohver, et tema alkohoolsele joogile lisati uimastavat ainet.

Prostitutsioonisüüteod

Alaealise prostitutsioonile kallutamine seisneb tema mõjutamises ahvatlemise, ähvardamise või muu teoga alustama või jätkama prostitutsiooniga tegelemist. Prostitutsioonile kaasaitamine võib seisneda vahendamises, ruumi kasutada andmises

või muus teos (Sootak & Pikamäe, 2009).

2009. aastal registreeriti 7 alaealiste prostitutsiooniga seotud süütegu – kaks korda vähem kui 2008. aastal. Kõik prostitutsioonile kallutamise juhtumid (5) registreeriti Haapsalus ning need olid seotud ühe isikuga: mees pakkus lastekodupoisile prostituueerimise eest korduvalt raha. Alaealisele anti oraalset ja anaalset vahekorda astumise eest 50 kuni 85 krooni ja paaril korral ka süüa (kommi ja suppi).

Alaealise prostitutsioonile kaasaaitamise juhtumeid registreeriti 2: ühel juhul kupeldati nooremaid kui 18-aastaseid tüdrukuid prostituutideks Tallinnas korteris, teisel juhul vahendati kahte 17-aastast Eesti tüdrukut Itaaliasse.

Pornograafiasüüteod

2009. aastal registreeriti 28 alaealistega seotud pornograafiasüütegu, mis on poole vähem kui 2008. aastal. 22 juhtumit pandi toime interneti ja/või arvuti vahendusel.

Pornograafilise või erootilise sisuga videoid ja fotosid hoidis süüdlane töö- või koduarvutis, mobiiltelefoni mälukaardil või internetiaadressidel (nt www.album.ee). Alaealist kujutava pornograafilise või erootilise sisuga teose valmistamiseks pildistas süüdlane fotoaparaadiga laste suguelundeid, paar korda ahvatles lapsi ennast paljastama ja masturbeerima ning filmis seda veebikaameraga; oli ka juhtumeid, kus süüdlane ise pornograafilise või erootilise sisuga teost ei valmistanud, ent lasi selleks kannatanutel saata endast fotosid või video, kus kannatanu on alasti või tegeleb eneserahuldamisega.

Seksuaalne ahvatlemine

2009. aastal registreeriti 20 lapsealise seksuaalse ahvatlemisega seotud juhtumit. Ka nende puhul domineeris kuriteo toimepanemine interneti ja arvuti vahendusel (14). Süüdlane võttis sageli lapsealisesega ühendust interneti jututoas või MSN-is ning ahvatles last veebikaamera ees alasti võtma, saatis ohvri MSN-i aadressidele ja telefonile pornograafilise sisuga pildimaterjali (nt pilte meeste suguelunditest) ja tekstisõnumeid või näitas internetiaadressidel ja/või arvutis asuvaid pornograafilise sisuga pilte. Kuuel korral oli tegu juhtumitega, kus kurjategija näitas kas eluruumis või tänaval lapsele suguelundeid, lasi lapsel alasti ringi käia või oma suguelundeid katsuda või astusid täisealised lapse nähes suguühendusse.

2.2.2 Kohtueelne menetlus, kurjategijad ja karistused

2009. aastal selgitati seksuaalkuritegudes välja 241 kahtlustatavat, sh 16 alaealist, kohtusse saadeti 121 isikut 103 seksuaalkuriteoga ning menetlus lõpetati 129 seksuaalkuriteos. Menetlus lõpetati kriminaalmenetlust välistava asjaolu ilmnmisel 91 ja kuriteo toime pannud isiku tuvastamatuse tõttu 25 seksuaalkuriteos. Ühe alaealise suhtes lõpetati menetlus materjalide edastamisega alaealiste komisjonile.

2009. aastal mõisteti seksuaalkuritegudes süüdi 52 ja õigeks 2 isikut (mõlemad vägistamise süüdistuses). Kahe isiku suhtes lõpetati kriminaalmenetlus kohtuistungil kuriteo aegumise tõttu. Süüdi mõistetud 52 isikust 32 karistati laste suhtes seksuaal-

kuriteo toimepanemise eest. Sel aastal sai lahendi (jõustus 06.05.2010) ka avalikkuses palju kõneainet pakkunud juhtum, kus alla 18-aastaste laste korduvas vägistamises, sugulise kire vägivaldses rahuldamis ning lapsporno valmistamises mõisteti süüdi avalikkuses aktiivse lastekaitsja ja laste õiguste eest seisjana esinenud isik.

Seksuaalkuritegude toimepanija on enamasti meessoost. 2009. aastal seksuaalkuriteos süüdi mõistetud isikute seas oli vaid üks naine (kahel varasemal aastal mitte ühtki). Sageli panevad naiskurjategijad seksuaalkuriteo toime koos meessoost isikuga (Fabian M. Saleh, 2009). Nii oli see ka 2009. aastal süüdi mõistetud naissoost seksuaalkurjategija puhul.

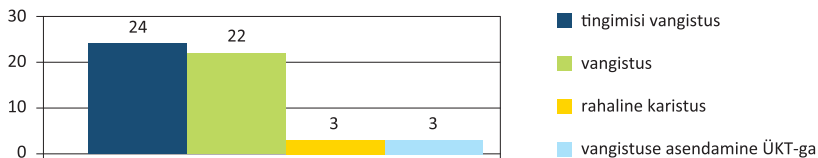
Noorim seksuaalkuriteos süüdimõistetud oli 15-aastane ja vanim ligi 70-aastane. Alaealised moodustavad seksuaalkurjategijate seas väikese osa, 2009. aastal mõisteti seksuaalkuritegudes süüdi üks, viimase kolme aasta jooksul kokku 8 alaealist. Alaealise seksuaalkurjategija ohvriks on enamasti teine alaealine.

Uuringute andmetel langevad seksuaalkuritegude ohvriks märksa sagedamini tüdrukud, mõningate uuringute järgi on tütarlastest ohvreid viis korda rohkem (Soo, 2006; Svedin, 2001). 2009. aastal jõustunud kohtuotsuste järgi oli noorim ohver ligi 2-aastane tüdruk, keda pereliige seksuaalselt väärsti kohtles.

Uuringud viitavad, et seksuaalkurjategijatele on iseloomulik kuritegelik aktiivsus ennekõike samaliigiliste kuritegude suhtes (Tamm, 2009; Saar, 2001). 2009. aastal seksuaalkuritegudes süüdi mõistetud isikuid (52) karistati kokku 91 kuriteo, sh 66 seksuaalkuriteo ja 25 muud liiki kuriteo toimepanemise eest. Laste suhtes seksuaalkuriteo toime pannud isikutest pani enamik toime ainult seksuaalkuritegusid; täisealiste vastu seksuaalkuritegusid toime pannute seas oli mõnevõrra rohkem neid, kes olid toime pannud ka muud liiki kuriteo. Muudest kuritegudest panid seksuaalkurjategijad ligi pooltel juhtudel toime isikuvastaseid kuritegusid.

Seksuaalkuriteos süüdi mõistetud isikutest karistati 2009. aastal jõustunud kohtuotsuste järgi veidi enam kui $\frac{3}{4}$ isikuvastaste kuritegude hulka kuuluvate seksuaalkuritegude eest: 23 isikut sai raskema karistuse vägistamise, 11 muu seksuaalse enesemääramise vastase kuriteo, 5 pornograafiasüüteo, 3 lapsealise seksuaalse ahvatlemise ja 2 alaealisega seotud prostitutsioonisüüteo eest. Kaks seksuaalkuritegusid toime pannud isikut said raskema karistuse muuliigilise kuriteo eest.

2009. aastal jõustunud kohtuotsuste järgi vabastati ligi pooled (46%) seksuaalkuritegudes süüdimõistetutest karistusest tingimisi ja 42%-le määrati vangistus, paarile isikule määrati rahaline karistus või asendati vangistus ÜKT-ga. Võrreldes Soomega määratakse Eestis seksuaalkurjategijatele vabadusekaotuslikke karistusi rohkem. Soomes karistati 2007. aastal seksuaalkurjategijatest (n=468) tingimisi 65%, reaalse vanglakaristuse sai 25%, ÜKT määrati 3% ning rahaline karistus 7%-l juhtudest (Oikeusministeriö, 2009).

Joonis 13. Karistusliigid seksuaalkuritegudes süüdimõistetud isikute arvestuses 2009. aastal

Reaalne vangistus mõisteti kõikidel juhtudel isikutele, kes panid toime isikuvastaste kuritegude hulka kuuluva seksuaalkuriteo; ühelegi alaealise prostitutsioonile kallutamises ja kaasaaitamises, pornograafiasüüteo ja lapsealise seksuaalses ahvatlemises süüdimõistetule vabadusekaotuslikku karistust ei mõistetud. Reaalse vangistusega karistatud isikutele määrati vangistust alates kaheksast kuust kuni kümne aastani.

Karistusotsustest määrati ligi neljandik ning alaealise vägistamisjuhtumites pooled lühimenetluses, millega kaasneb karistuse vähenemine $\frac{1}{3}$ võrra. Karistus-eadustiku kohaselt on alaealisus seksuaalse enesemääramise vastaseid süütegusid raskendav asjaolu, millega kaasneb kõrgem karistusmäär.

Rahaline karistus määrati kolmele seksuaalkuritegudes süüdi mõistetud isikule, ühel juhul pornograafiasüüteo ja kahel juhul alaealise prostitutsioonisüüteo eest. Rahaline karistus mõisteti alates 15 000 kroonist kuni 22 500 kroonini, keskmiselt 17 500 krooni.

Vangistusega karistatakse peamiselt vägistamises süüdimõistetuid, rahalist karistust määratakse enam prostitutsiooni- ja pornograafiasüütegude eest.

2.2.3 Seksuaalkurjategijate retsidiivsus

Nii teiste riikide kui ka Eesti uuringud on näidanud, et seksuaalkurjategijad on vähem retsidiivsed kui nt varavastaste või vägivallakuritegude toimepanijad. 2007. aastal seksuaalkuriteo eest vangistatud isikutest pani vaid mõni üksik ühe aasta jooksul pärast vabanemist toime uue samaliigilise kuriteo; 2007. aastal seksuaalkuritegude eest karistatud isikud, kes ei läinud karistust kandma vanglasse, ei pannud 18 kuu jooksul toime ühtegi samaliigilist kuritegu; ka ei olnud selliseid kuritegusid 2008. aastal (Ahven, Salla, & Vahtrus, 2010). Siinkohal tuleb arvestada, et retsidiivsus statistika hõlmab vaid politseile teada olevaid kuritegusid ning seega võib seksuaalkuritegudest teatamise suhteliselt madal aktiivsus retsidiivsusnäitajaid oluliselt mõjutada. (Samas)

2.3 Perevägivald

Perevägivald ohvriks loetakse inimest, kes kannatab füüsilise, seksuaalse ja/või psüühilise vägivald all, mis leiab aset perekonnas, kodus (leibkonnas) või mõnes muus lähisuhtes, sõltumata sellest, kas vägivallatseja ja ohver jagavad ühist eluruumi või mitte.

Perevägivald avaldub mitmes vormis, sh emotsionaalne kuritarvitamine, isolatsioon, majanduslik kontroll, ähvardused ja süüdistused. Vägivallaaktid võivad varieeruda süütutest tõukamistest eluohtlike rünnakuteni; tihti on tegu konfliktiga, mis ühel hetkel kasvab üle vägivallaks. Perevägivald on harva ühekordne sündmus ja tavaliselt muutub vägivald ründajale normaalse käitumise osaks. Vägivald ei ohusta peres üksnes täiskasvanuid, vaid ka lapsi: uuringud näitavad, et lapsepõlves perevägivaldaga kokku puutunud inimestest saavad sageli täiskasvanueas perevägivald ohvrid

või vägivallatsejad (Bancroft & Silverman, 2007). Ehkki valdav enamik ohvreid on naised – perevägivalda all kannatab iga viies naine (Allaste & Võõbus, 2008) – võivad ka lapsed ja mehed olla ohvriks ning naised vägivallatsejateks (Dutton, 2006).

Tüüpiline vägivallatseja on 30–49-aastane mees, kes ei tööta, tarvitab alkoholi ja on varem karistatud. Enam kui 80% juhtudel kutsutakse politsei kohale siis, kui vägivallatseja on alkoholijoobes, kusjuures pooltel juhtudel on tegu raske joobega (Kase & Pettai, 2005). Soomes oli 2003.–2007. aastal 80% perevägivalda juhtumi puhul purjus vähemalt üks osapool ning 60% juhtudest mõlemad osapooled; 42%-l juhtudest oli üks osapool tituleeritud alkohoolikuks, 64% puhul oli tegu inimestega, kes purjuspäi vägivaldseks muutuvad (Salmi jt, 2009).

Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi uuringud näitavad, et perevägivalda tegelik tase on märksa kõrgem, kui seda peegeldab politsei statistika („Nais-tevastane vägivald Eestis. Üle-eestiline sotsioloogiline uuring“ ja „Vägivald ja naiste tervis. Sotsioloogilise uuringu materjalid“). 2009. aastal statistikaameti korraldatud esimese üleriigilise paarisuhete vägivaldale keskendunud uuringu järgi on aasta jooksul Eesti täiskasvanud elanikest 95 000 ehk 10% kokku puutunud paarisuhete vägivaldaga. Selgus, et terve elu jooksul on paarisuhete vägivaldaga kokku puutunud pool täiskas-

vanud elanikkonnast. (Statistikaamet, 2010)

Perevägivaldaga puutuvad kõige enam kokku 15–29-aastased, neist 26% on kogenud nii vaimset kui füüsilist/sekuaalset vägivalda. Märnatavalt vähem on perevägivaldaga kokku puutunud 65–74-aastased, kellest 68% ei ole uuringu andmetel perevägivalda ohvriks langenud. Haridustaseme järgi langevad perevägivalda ohvriks kõige sagedamini keskharidusega inimesed, kellest veerand on kogenud nii vaimset kui füüsilist vägivalda. Madalama haridustasemega inimesed kannatavad peamiselt füüsilise (sh agressiivne füüsiline kontakt, peksmine, löömine, juustest tirimine, esemete löhkumine, kägistamine, lämmatamine, relva kasutamine, kaudne füüsilise vägivald, nt lemmikloomade piinamine või tapmine, pealesunnitud, alandav või sadistlik vahekord, vägistamiskatse, vägistamine, sh abielusisene vägistamine) ja kõrgema haridustasemega inimesed vaimse perevägivalda all (sh ignoreerimine, ähvardamine, jälitamine, söimamine, laimamine, alandamine, sotsiaalne isoleerimine, majanduslik kontroll, kultuuriliste või religioossete tõekspidamiste naeruvääristamine, piirangute seadmine, positsiooni kuritarvitamine, hirmutamine).

Tabel 9. Kokkupuude lähisuhtevägivaldaga elu jooksul (Statistikaamet, 2010)

	Ei ole kokku puutunud	Ainult vaimne vägivald	Vaimne ja füüsilise/sekuaalne vägivald	Ainult füüsilise/sekuaalne vägivald
Kokku	51%	15%	23%	11%
Naised	49%	13%	28%	10%
Mehed	53%	18%	18%	11%

Madalama haridustasemega inimesed puutuvad sagedamini kokku füüsilise, kõrgema haridusega inimesed aga vaimse vägivaldaga.

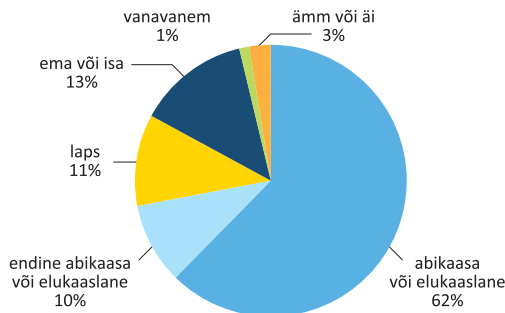
	Ei ole kokku puutunud	Ainult vaimne vägivald	Vaimne ja füüsiline/seksuaalne vägivald	Ainult füüsiline/seksuaalne vägivald
15–29-aastane	46%	15%	26%	12%
30–49-aastane	48%	16%	26%	10%
50–64-aastane	49%	17%	23%	11%
65–74-aastane	68%	12%	13%	8%
Eestlane	52%	13%	23%	11%
Mitte-eestlane	47%	20%	25%	8%
Linnaline asula	50%	17%	23%	10%
Maa-asula	52%	12%	23%	12%

Politsei- ja piirivalveameti andmetel registreeriti 2009. aastal võrreldes 2008. aastaga 8% vähem peretülisid. Registreeritud 3354 peretulist 2417 toimus lapse osaluseta, lapse juuresolekul toimus 937 peretüli.

Kõigist politseile teatatud peretülidest registreeriti kuriteona 11% (368). Kuriteona registreeritud juhtumitest moodustas valdava enamiku (88%) kehaline väärkohtlemine (323). 4% kuriteona registreeritud tülidest olid ähvardamise ja 4% piinamise juhtumid.

Registreeritud kriminaalstatistika järgi on suurem osa perevägivalda juhtumeist seotud partneritevahelise vägivaldaga, mis tähendab, et peamised ohvrid on abikaasad/elukaaslased (enamasti naised). Teiseks suureks rühmaks on vägivald laste vastu, kus samuti on vägivallatsejaks peamiselt mehed. Arvukuselt järgnevad juhtumid, kus täiskasvanud lapsed tarvitavad oma ema või isa vastu vägivalda, ning juhtumid, milles kannatanuks on endine elukaaslane või abikaasa. Üsna sagedasti on ohvriks ka vanavanemad.

Statistikaameti andmetel puutus aasta jooksul paarisuhtevägivaldaga kokku 20% meestest ning 18% naistest. Samas olid naiste vigastused ning vägivaldaga seotud kahjud suuremad.

Joonis 14. Ohvrid seose järgi ründajaga

Ligikaudu 80% perevägivalda ohvritest (nii lapsed kui täiskasvanud) on naised ja 90% ründajatest mehed. Sarnane statistika iseloomustab ka teisi riike, kus naisohvreid on

90–95%. Statistikaameti uuringu kohaselt on viimase 12 kuu jooksul paarisuhtevägivallaga kokku puutunud¹⁰ 18% 15–29-aastastest naistest, 9% 30–49-aastast ja 3% 50–74-aastastest. Neist ligikaudu veerand kasvatas vähemalt üht last. Meeste puhul on vastavad näitajad veidi suuremad – 20, 11 ja 6%.

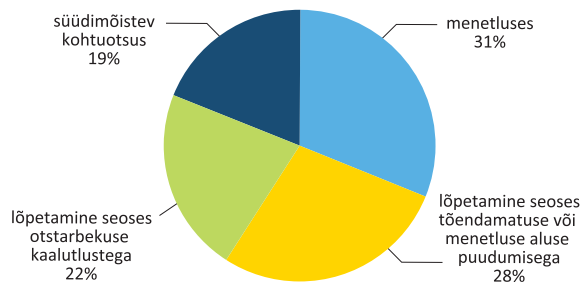
2009. aasta esimesel kolmel kuul registreeritud perevägivallaga seotud kuritegudest on 19.02.2010 seisuga lahenduse saanud 69%, menetluses oli 31% juhtumitest. 19% kriminaalajadest jõudis aga selle ajaga süüdimõistva kohtulahendini. Peamiselt mõistis kohus karistusena tingimisi vangistuse. Vangistuse pikkus ulatus kahest kuust kuni nelja aastani.

Perevägivalla näide

4 aastane vangistus 3-aastase katseajaga mõisteti naisele, kes tiris juustest ja kriimustas oma õde (kehaline väärkohtlemine). Samuti lõi ta noaga kõhtu oma abikaasat, tekitades talle eluohtliku tervisekahjustuse. Isik mõisteti süüdi kehalise väärkohtlemise ja raske tervisekahjustuse tekitamise eest.

Nii kohtueelses kui kohtumenetluses lõpetati menetlus pooltel juhtumitel. Lõpetatud juhtumitest 45% lõpetati avaliku menetlushuvi puudumise, karistuse ebaotsustarbekuse või leppimise tõttu. Avaliku menetlushuvi puudumise ja väikese süü korral määrati kohustuseks nii üldkasuliku töö tegemine kui ka rahalise kohustuse tasumine riigituludesse (ca 3000–6000 krooni).

Ülejäänud menetluste lõpetamised olid tingitud tõendamatusest või kriminaalmenetluse aluse puudumisest. Näiteks esines olukord, mil kannatanu ei pöördunud arsti poole ega näidanud üles muud huvi menetluse vastu. Sel juhul on politseil tagantjärele raske vägivallajuhtumit tõendada. Samuti lepib kannatanu mõnigi kord kahtlustatavaga ära ega soovi kriminaalmenetluse jätkamist, väites, et tegu oli arusaamatusega ja vägivallada ei esinenud või oli see vastastikune. Vahel ei ole võimalik täpselt aru saada, kes kellega tüli alustas ning kes kaitses ennast teise rünnaku eest ja kes oli ründaja – olukord iseloomustab juhtumeid, mil mõlemad on saanud vigastusi. Ühel juhul lõpetati menetlus seoses kahtlustatava surmaga ning vähemalt ühel juhul seoses sellega, et väidetav kannatanu oli ennast ise noaga kõhtu löönud.

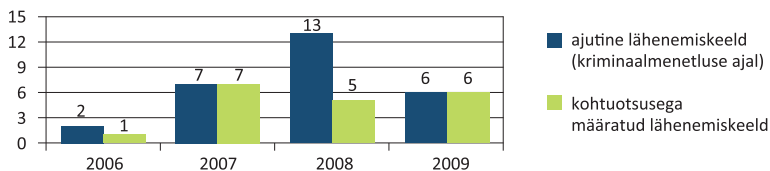
Joonis 15. 2009. aasta esimese kolme kuu jooksul registreeritud perevägivallajuhtumite menetluse tulemus (19.02.2010 seisuga)

¹⁰ Kokkupuude hõlmab nii ohvreid ja vägivallatsesjaid kui ka tunnistajaid.

2.4 Lähemiskeeldu kasutamine kriminaalmenetluses

Eestis on võimalik kannatanu eraelu või muude isikuõiguste kaitseks kohaldada lähemiskeeldu eraõiguslikult ehk tsiviilmenetluse raames ja avalik-õiguslikult ehk kriminaalmenetluse raames. Ajutist lähemiskeeldu, mis on kriminaalmenetluse tagamise vahend, saab prokuratuuri taotlusel ja kannatanu nõusolekul kohaldada kriminaalmenetluse perioodil ning pärast kriminaalmenetlust isiku süüdimõistmisel on ohvril võimalik taotleda tsiviilõigusliku iseloomuga lähemiskeeldu (alates 16.07.2006).

Alates 2006. aasta keskpäigast kuni 2009. aasta lõpuni ehk viimase kolme ja poole aasta jooksul on kriminaalmenetluses kohaldatud vähemalt 46 kriminaalmenetluslikku lähemiskeeldu (28 ajutist ja 18 süüdimõistva kohtuotsusega määratavat) 40 isiku suhtes. 2009. aastal kohaldati 12 lähemiskeeldu, neist pooled kriminaalmenetluse vältel määratud ajutised lähemiskeelud.

Joonis 16. Kriminaalmenetluses määratud lähemiskeeldude arv (Allikas: kohtute infosüsteem)

Enamasti on lähemiskeeldu kohaldatud kehalises väärkohtlemises ja ähvardamises kahtlustatavate ja süüdistatavate suhtes. Vähem on esinenud juhtumeid, kus lähemiskeeldu on kohaldatud isiku suhtes, keda kahtlustati või süüdistati piinamises, vägistamises ja sugulise kire vägivaldse rahuldamise katses ning vabaduse võtmises seadusliku aluseta (Tammiste & Tamm, 2009). 2009. aastal kohaldati ühel juhul ajutist lähemiskeeldu isiku suhtes, keda kahtlustati lisaks ähvardamisele, kehalisele väärkohtlemisele ja süütamisele ka mõrvakatses.

Enamasti on lähemiskeeldu osapooled lähedastes isiklikes suhetes või sugulased: praegused või endised abikaasad/elukaaslased, vanem ja lapsed, ühel juhul ka lapselaps ja vanavanem. Viimase kolme ja poole aasta jooksul (2006. a juulist kuni 2009. a lõpuni) on olnud vaid paar juhtumit, kus lähemiskeeldu osapooled ei olnud lähisuhetes või sugulased, vaid tundsid teineteist varasema töösuhte tõttu.

Enamikul juhtudel on lähemiskeeldu kohaldatud meeste suhtes ja naiste kaitseks. 2009. aasta 12 juhtumi puhul määrati lähemiskeeld seitsmel korral naise kaitseks, neljal korral kohaldati lähemiskeeldu lisaks naisele ka tema alaealiste laste kaitseks ja ühel juhul määrati lähemiskeeld mehe kaitseks.

Kohus võib lähemiskeeluga keelata teatud paikades viibimise, kohtu määratud isikutele lähene-mise ja nendega suhtlemise. Lähemiskeeld sisaldab sageli korraga mitut piirangut.

Kriminaalmenetluslikku lähemiskeeldu on seni määratud enamasti pere-vägivalla ohvrite kaitseks.

Milliseid keelde on lähenemiskeelu labendites määratletud?

Kobus on enamasti keelanud kahtlustataval/süüdistataval viibida kannatanu elukohas, mõnel juhul on keelatud viibida ka kannatanu töökohas ja kannatanu lähedaste (nt teiste pereliikmete) elukohas (nt suvilas) ja lapse lasteaia läheduses.

Lähenemise keeldu piiritleti enamasti kõnetamiskaugusega, mõnel juhul esines ka ruumilist määratlemist (nt 5 meetrit ja 100 meetrit).

Enamasti püüti labendis välistada igasugune suhtlemisvõimalus, fikseerides viisid, mil moel on kannatanuga suhtlemine keelatud. Sageli on labendiga keelatud igasugune suhtlemine sidevahendite (nt lauatelefon, mobiiltelefon, internet) kaudu, vähemalt ühel juhul on keeluga piiratud suhtlemiskordade arvu päevas.

Ajutine lähenemiskeeld määratakse kriminaalmenetluse ajaks ja see kestab kuni kohtuotsuse jõustumiseni. Kohtuotsusega määratava lähenemiskeelu maksimumaeg on tulenevalt kriminaalmenetluse seadustikust kolm aastat. 19-st kohtuotsusega määratud lähenemiskeelust 12 määrati maksimumajaks ehk kolmeks aastaks, seitsme juhtumi puhul määrati lähenemiskeeld pikkusega üks kuni kaks aastat.

Lähenemiskeelu rikkumine

Lähenemiskeelu rikkumisena käsitatakse karistusseadustiku § 331² kohaselt nii kriminaalmenetluses kui tsiviilkohtumenetluses määratud lähenemiskeelu või muu isikuõiguse kaitse abinõu rikkumisi, mis on toime pandud korduvalt või millega põhjustati oht isiku elule, tervisele või varale.

Alates 2006. aasta keskpaigast kuni 2009. aasta lõpuni on registreeritud 29 lähenemiskeelu rikkumist: 2006. aasta teisel poolaastal ei registreeritud ühtegi lähenemiskeelu rikkumist, 2007. aastal oli rikkumisi 6, 2008. aastal 12 ning 2009. aastal registreeriti 11 juhtumit.

2009. aastal rikuti enamikul juhtudel (9) lähenemiskeeldu, mis oli määratud tsiviilkohtumenetluses; kahel juhul rikuti kriminaalmenetluslikku lähenemiskeeldu. 2009. aasta detsembris kriminaliseeriti ka ajutise lähenemiskeelu rikkumine, ühe kuuga ühtegi ajutise lähenemiskeelu rikkumist karistusseadustiku § 331² alusel ei registreeritud.

Millised on sagedasemad registreeritud lähenemiskeelu rikkumised?

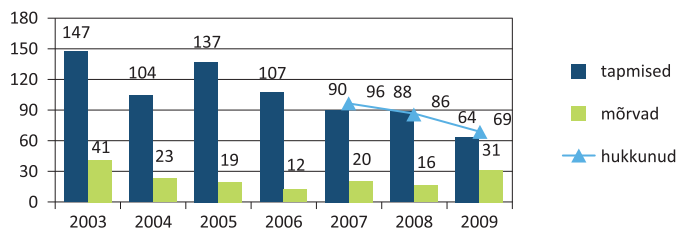
Lähenemiskeelu rikkumine seisneb ühe või mitme kohtulahendis määratletud konkreetse keelu rikkumises. Kõigi 2009. a registreeritud juhtumite puhul rikuti kannatanuga suhtlemise keeldu, mis väljendus kannatanule korduvalt helistamises ja/või halvustava, solvava või ähvardava sisuga sõnumite ja e-kirjade saatmises. Paaril korral rikuti ka kannatanule lähenemise ja kohtu määratud paikades viibimise keeldu, nt eirati labendis ruumiliselt fikseeritud lubatud kaugust ning nõuti eluruumi sisselaskmist või siseneti kannatanu elu- või tööruumidesse.

2009. aastal saadeti lähenemiskeelu rikkumise eest kohtusse 6 isikut, ühegi lähenemiskeeldu rikkunud isiku suhtes menetlust ei lõpetatud.

2009. aastal mõisteti jõustunud kohtuotsuste järgi lähenemiskeelu rikkumises süüdi kaks isikut, üks naine ja üks mees. Mõlema rikkumise puhul oli tegu tsiviilkohtumenetluses määratud lähenemiskeelu rikkumisega, mille puhul olid süüdi mõistetud isikud kannatanule korduvalt helistanud ja sõnumeid saatnud. Mõlemale määrati kokkuleppemenetluses rahaline karistus, ühel juhul 2640 krooni ja teisel juhul 12 500 krooni (osaliselt tingimisi).

2.5 Tapmine

2009. aastal vähenes tapmiste ja mõrvade¹¹ tagajärjel hukkunud inimeste arv juba mitmendat aastat järjest ja jõudis uue iseseisvusaja madalaimale tasemele. Hukkus 69 inimest – see on viiendiku võrra vähem kui 2008. aastal, kui surma sai 86 inimest.

Joonis 17. Registreeritud tapmised ja mõrvad ning nende kuritegude tagajärjel hukkunute arv

Tapmise või mõrvana registreeritud kuriteod sisaldavad lisaks lõpuleviidud kuritegudele ka kuriteokatseid ning väga harvadel juhtudel ka näiteks kuriteo ettevalmistamise juhtumeid. Seetõttu on hukkunute arv enamasti väiksem kui kuritegude arv. Tuleb arvestada ka sellega, et ühe kuriteo tagajärjel võib hukkuda mitu inimest – vastav surmasaanute arv kajastub ka hukkunute statistikas. Hukkunute hulka pole arvestatud inimesi, kes pärast teis(t)e inimes(t)e tapmist sooritasid enesetapu.

Võrreldes 2008. aastaga vähenes märgatavalt registreeritud tapmiste arv: 88-lt 64-ni. Samas oli registreeritud mõrvade arv viimase kuue aasta suurim: võrreldes 2008. aastaga kasvas registreerimine peagu kaks korda: 16-lt 31-ni. Registreeritud tapmistest oli lõpuleviidud kuritegusid 52 ja katseid 12, mõrvadest viidi lõpuni 18 ning katse staadiumisse jäi 11 kuritegu. Kaks mõrvana registreeritud kuritegu puudutasid mõrva ettevalmistamist (KarS-i 21¹: kuriteole kihutamise katse, kuriteo toimepanemise ettepanekuga nõustumine ja kuriteo kaastäideviimise kokkulepe). Üks registreeritud mõrvajuhtum käsitles väljaspool Eestit toime pandud mõrva, mille puhul arvati, et kuriteo ettevalmistamine oli toimunud suuresti Eestis.

Kahe tapmisena registreeritud juhtumi puhul oli tegu inimese kadunuksjäämisega ning nende asjaolude uurimiseks alustati menetlust tapmise koosseisu järgi.

¹¹ Mõrvaks võib lihtsustatult nimetada tapmist, mis on toime pandud raskendavatel asjaoludel, nt julmal viisil või mitme inimese suhtes. Tapmise koosseis on määratletud karistusseadustiku §-s 113, mõrva koosseis §-s 114.

2.5.1 Mõrvad

Kümme mõrva pandi esialgsetel andmetel toime piinaval või julmal viisil; üldohtlikul moel toimepandud mõrvu oli kolm, mis jäid kõik katse staadiumisse ning kõikidel juhtudel püüdis kurjategija kannatanut või eluruumi bensiini või muu põleva vedelikuga süüdata.

Kahe või enama inimese suhtes toime pandud mõrvu registreeriti 2009. aastal viis. Ühel juhul avastati Viimsis ehitustööde käigus prügi alt kahe inimese vägivaldlatunnustega luustik. Teisel juhul püüdis Tartus mees tappa kolme tuttavat, visates korteri akna poole granaadi, mis aga pörkas möödaviske tagajärjel seinalt maha ning plahvatus kahju ei tekitanud; seejärel püüdis kahtlustatav oma sihtmärke tabada ka relva abil, kuid ka see ei õnnestunud.

Seoses röövimisega või omakasu motiivil toime pandud tapmisi registreeriti 2009. aastal üheksa, teise süüteo varjamiseks pandi toime üks tapmine. Lõhkeseadeldist või lõhkeainet üritati tapmiseks kasutada kahel korral, mõlemad kuriteod jäid katse staadiumisse.

2.5.2 Kuritegude geograafiline jaotus

Tapmisi ja mõrvu registreeriti kõige enam Harjumaal (39; sh 29 Tallinnas ja 2 Paldiskis), järgnesid Ida-Virumaa (25; sh 9 Narva ja 8 Kiviõli) ning Tartumaa (12; sh 8 Tartu). Alla 10 kuriteo registreeriti Lääne-Viru- (5), Pärnu- (4), Jõgeva- (3) ja Põlvamaal (2). Lääne-, Rapla-, Viljandi- ja Võrumaal registreeriti üks tapmine või mõrv. Mitte ühtegi tapmist ega mõrva ei registreeritud Saare- ja Hiiumaal, Järva- ja Valgamaal. Kõige märgatavam muutus tapmiste ja mõrvade registreerimises oli Ida-Virumaal: Kiviõlis kasvas võrreldes 2008. aastaga registreeritud kuritegude arv kahelt kaheksale, Kohtla-Järvel aga langes üheksalt neljale.

2.5.3 Menetluste tulemused

Hindamaks tapmise ja mõrvana registreeritud kuritegude menetlustulemusi, on analüüsitud 2008. aastal alustatud kriminaalasju. 2010. aasta veebruari seisuga käis 104-st tapmise ja mõrvana registreeritud juhtumist menetlus veel 19 juhtumi suhtes, neist 16 olid politsei või prokuratuuri menetluses ja kolm maakohtute menetluses.

16 juhtumi uurimiseks alustatud menetlus on lõpetatud, enamikul juhtudel leiti, et tegu ei olnud kurjateoga või pole võimalik menetlust lõpuni viia (nt oli tapmisena registreeritud juhtumi puhul tegu enesetapuga või siis tappis kurjategija pärast teise inimese tapmist ennast või oli tegu toime pandud hädakaitse seisundis selle piire ületamata).

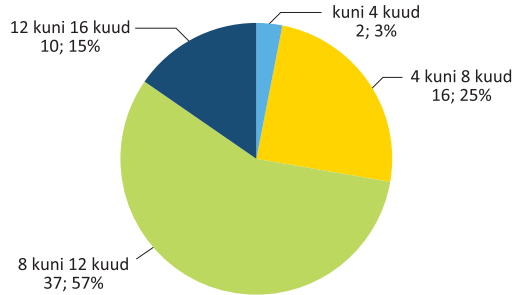
Neljas tapmise tunnusele vastavas asjas saatis kohus kuriteo sooritajad psühhiaatrilisele sundravile.

Esimese astme kohus tegi otsuse 65 juhtumi suhtes, neist viis olid 2010. aasta

Enamik tapmise kriminaalasju jõuab I astme kohtuotsuseni vähem kui aastaga.

veebruari alguse seisuga aga kõrgema astme kohtu menetluses. Esimeses astmes mõisteti süüdi 72 inimest ja õigeks üks süüdistatav. Keskmine menetluspikkus alates kuriteo registreerimisest kuni otsuseni esimese astme kohtus oli nende 65 juhtumi puhul keskmiselt 297 päeva (10 kuud).

Joonis 18. Menetluse pikkus I astme lahendini jõudnud kriminaalasjades

65-st juhtumist 12 puhul on pärast kuriteo esmast registreerimist tapmise või mõrvana muudetud kuriteo kvalifikatsiooni kergemaks. Uute kvalifikatsioonide seas on nii kehaline väärkohtlemine, provotseeritud tapmine, raske kehavigastuse tekitamine kui ka surma põhjustamine ettevaatamatusest. Tapmiste ja mõrvade puhul oli keskmiseks karistuse pikkuseks 8 aastat. Pikim, 20 aasta pikkune karistus määrati esimeses astmes mõrva eest.

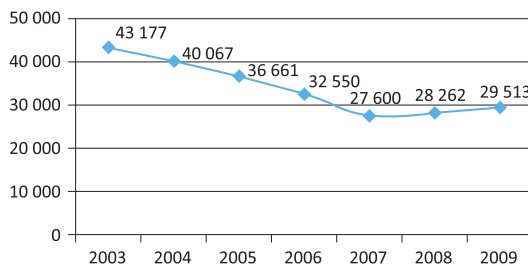
VARAVASTASED KURITEOD

- Varavastased kuriteod moodustasid 2009. aastal 61% registreeritud kuritegudest: 29 513 kuritegu.
- Vargused moodustasid 81% varavastastest kuritegudest.
- Varavastaste kuritegude lahendamise määr oli 37%.
- Varavastaste kuritegude arv 10 000 elaniku kohta oli kõrgeim Jõhvis, suurtest linnadest järgnesid Tallinn ja Pärnu.

3. VARAVASTASED KURITEOD

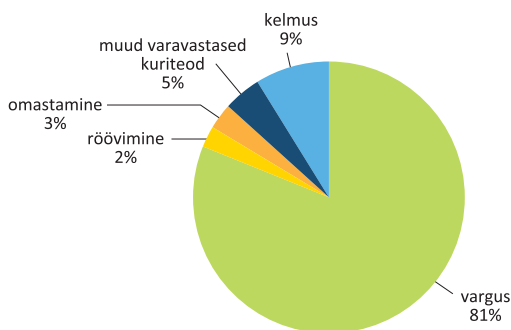
Andri Ahven

2009. aastal registreeriti 29 513 varavastast kuritegu, mis moodustas 61% kuritegude üldarvust. Võrreldes 2008. aastaga kasvas varavastaste kuritegude arv 1251 võrra ehk 4%.

Joonis 19. Registreeritud varavastaste kuritegude arv

2009. aastal moodustasid suurima osa varavastastest kuritegudest vargused, mida registreeriti 23 901 (81% varavastastest kuritegudest), järgnesid kelmused (2634; 9%)¹², omastamine (903; 3%) ja röövimine (726; 2%). Varavastaste kuritegude liigilises struktuuris pole viimastel aastatel olulisi muutusi toimunud.

Joonis 20. Levinumate varavastaste kuritegude arv ja osakaal kõigist varavastastest kuritegudest

Varavastaste kuritegude lahendamise määr oli 37%. Kohtusse saadeti 6844 isikut, keda süüdistati 9477 varavastase kuriteo toimepanemises. Otstarbekuse kaalutlustel lõpetati menetlus 1199 isiku suhtes, keda kahtlustati 1046 kuriteo toimepanemises.

¹² Arvestatud on kõiki kelmuse liike: KarS-i paragrafivid 209–213.

3.1 Piirkondlik jaotus

Harjumaal registreeriti 56% kõigist seda liiki kuritegudest Eestis (16 504). Järgnesid Ida-Virumaa (3521; 12%), Tartumaa (2779; 9%) ja Pärnumaa (1586; 5%).

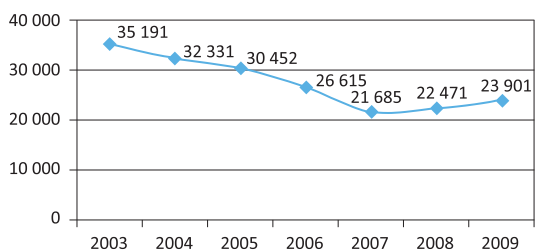
Suurtest linnadest registreeriti varavastaseid kuritegusid kõige enam Tallinnas (14 074); oluliselt väiksema kuritegude arvuga järgnesid Tartu (2234), Narva (1119) ja Kohtla-Järve (1014). Kõigist samas maakonnas registreeritud varavastastest kuritegudest moodustas Tallinna osakaal 85%, Tartu 80%, Pärnu 59%, Narva 32% ja Kohtla-Järve 29%.

Eestis registreeriti 10 000 elaniku kohta keskmiselt 220 varavastast kuritegu. 10 000 elaniku kohta oli neid kõige rohkem Harjumaal (314), järgnesid Ida-Viru- (207), Tartu- (186) ja Pärnumaa (179).

Elanike arvult kümne suurema linna seas oli kuritegevuse tase kõrgeim Tallinnas (353); järgnesid Kohtla-Järve (226), Rakvere (225), Tartu (217) ja Pärnu (213). Valdadest oli tase kõige kõrgem Tallinnaga piirnevates Harku (344) ja Viimsi (319) vallas.

3.2 Vargus

Vargus on aastaid olnud kõige levinum kuritegu Eestis. 2009. aastal registreeriti 23 901 vargust, mis on 1430 võrra (6,4%) rohkem kui 2008. aastal. 2009. aastal registreeritud kuritegudest oli vargusi 49%. 62% neist pandi toime raskendavatel asjaoludel (KarS-i § 199 lg 2), millest kõige sagedamini esines kuriteo toimepanemist sissetungimisega (vähemalt 40% vargustest¹³), järgnes varguse korduv toimepanemine; real juhtudel esines ka varguse toimepanemist grupi poolt ning varguse toimepanemine avalikult, kuid vägivalda kasutamata. Lisaks oli omavolilise sissetungimise (KarS-i § 266) puhul sageli tegu vargusega või varguse katsega.¹⁴

Joonis 21. Registreeritud varguste arv

Varguste osakaal kõikidest kuritegudest tõusis võrreldes 2008. aastaga nelja protsendipunkti võrra ehk 49 protsendini. Kuriteona registreeritud varguste arvu kasv on

¹³ KarS § 199 lg 2 p 8. Kuna statistikas arvestatakse ühe ja sama paragrahvi puhul iga juhtumit vaid üks kord (olenemata tegelikust kvalifikatsioonist, mis võib sisaldada mitut punkti), ei kajastu siin need sissetungimisega toime pandud kuriteod, mis on juba kajastatud lõike 2 punktides 1–7.

¹⁴ Omavolilisi sissetunge registreeriti kokku 2386.

seotud 28.07.2008 jõustunud karistusseadustiku täiendusega, millega kriminaliseeriti süstemaatiline pisivargus.¹⁵ Süstemaatilisi vargusi registreeriti 2009. aastal 3595 (15% kõigist vargustest).

Varguste lahendamise määr oli 30%. Mittetäielikel andmetel mõisteti kohtus süüdi 2268 vargustes kohtu alla antud isikut, 26 isikut mõisteti õigeks. Menetlus lõpetati otstarbekuse kaalutlustel 805 isiku suhtes.

3.2.1 Varguste toimepaneku koht¹⁶

Vargusi kaubandusettevõttest registreeriti 2009. aastal 4992 (kasv 1754 ehk 54% rohkem kui 2008. aastal), mis moodustas 21% kõigist vargustest (2008. aastal 15%). Niisuguste varguste registreerimise kasv on suurel määral seotud süstemaatilise varguse kriminaliseerimisega: neist enam kui 80% pannakse toime kaubandusettevõtetest ning varastatud esemete maksumus jääb enamasti alla 1000 krooni; 15.03.2007–27.07.2008 registreeriti niisugused juhtumid aga vääreona. Kauplustest varastati või püüti varastada kõige sagedamini alkohoolseid jooke, kosmeetikatarbeid ja toidukaupu.

Vargused kauplustest Euroopa riikides

Inglismaal asuv jaekaubanduse uurimiskeskus korraldab igal aastal rahvusvahelisi uuringuid, et hinnata poevarguste ulatust ja olemust. Balti riike käsitletakse ühe rühmana ning nende andmed saadi 2009. aastal kokku 15 jaekaubandusettevõtelt, mis omakorda hõlmasid 394 kauplust. Uuringusse kaasatud ettevõtete nimesid ei avaldata.

Poevargustega tekitatud kahju moodustas 2009. aastal Euroopas keskmiselt 1,3% kaubakäibest, mis on ligi 5% enam kui 2008. aastal (1,27%). Alates 2000. aastast on see näitaja olnud kõrgeim 2002. aastal (1,45%) ja madalaim 2006. aastal (1,2%).

Balti riikides oli sama näitaja 2009. aastal 1,4%, mis on ligi 7% kõrgem kui 2008. aastal (1,35%). Balti riigid olid Euroopas vaadeldud 22 riigi või riikide rühma seas Türgi, Tšehhi, Slovakkia ja Ungari järel varguste arvult 5. kohal, neile järgnesid Prantsusmaa, Poola, Belgia, Luksemburg, Rootsi. Esiviisik oli sama ka 2008. aastal. Võrreldes 2008. aasta tasemega oli kasvult esikohal Slovakkia (kasv 9,8%), järgnesid Balti riigid (6,7%), Tšehhi (6,5%), Türgi (6,4%), Itaalia (6,2%) ja Ühendkuningriik (5,4%).

Varguste ja kadudega tekitatud kahjust oli 2009. aastal Euroopas keskmiselt 47,5% põhjustatud kauplusekülastajate toime pandud vargustest, 30,5% kauplusetöötajate toime pandud vargustest ning 6,1% varustajate või partnerite pettustest ja kauba mittetarnimisest; 15,9% oli tingitud kaupluse töökorraldusest, vale hinnaga müügist jm kaupluse tööga seotud vigadest.

Kahju põhjused jaotusid Balti riikides järgmiselt: 43% vargused kauplusekülasta-

¹⁵ 15.03.2007–27.07.2008 oli väheväärtusliku (alla 1000-kroonise) asja vargus raskendavate asjaolude puudumisel karistatav vaid vääreona karistusseadustiku § 218 alusel, olenemata juhtumite arvust. 28.07.2008 jõustus karistusseadustiku säte (§ 199 lõige 2 punkt 9), mille järgi on olenemata kuriteoga tekitatud kahju suuruselt alates kolmandast vargusest tegu süstemaatilise vargusega (kuriteoga) ning selle eest karistatakse kriminaalkorras.

¹⁶ Andmed põhinevad politsei- ja piirivalveameti statistikal.

jate poolt, 36% vargused oma töötajate poolt, 7% pettused varustajate ja partnerite poolt; sisemised kaod 14%. Võrdlusandmeid 2008. aastaga ei ole, kuid võrreldes 2004. ja 2006. aastaga on Balti riikides vähenenud kauplusekülastajate põhjustatud kahju osakaal (2004. aastal 47%) ning kasvanud oma töötajate põhjustatud kahju osakaal (2004. aastal 30%).

The European Retail Theft Barometer (2004 ja 2006) & The Global Retail Theft Barometer (2009).

Eluruumist¹⁷ toime pandud varguste arv ja osakaal kõigist vargustest on viimastel aastatel vähenenud: kui 2004. aastal registreeriti neid 5483 (18% vargustest), siis 2009. aastaks oli nende arv langenud 3027-le (13% vargustest).

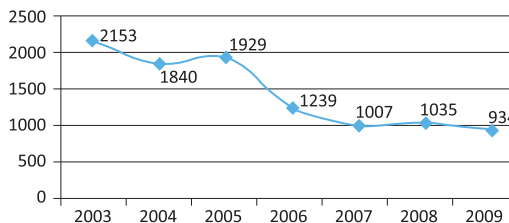
Eluruumidest varastati eeskätt mobiiltelefone, raha, sülearvuteid, audio- ja videoseadmeid (sh telerid), fotoaparaate ja ehteid; küllalt sageli ka dokumente ja pangakaarte, kodutehnikat (nt tolmuimejad, õmblusmasinad, külmutuskapid), rõivaid, tööriistu, alkoholi. Korduvalt on varguse toime pannud juhututtav ja varas sisenenud lukustamata uksest või lahtisest aknast.

Sõidukitest toime pandud varguste arv ja osakaal on pärast 2007. aastat (5579; 19% vargustest) vähenenud 3730-le (16%) 2009. aastal. Tänaval seisvatest autodest või nende küljest varastati GPS-seadmeid, audioseadmeid, velgi, autoosi, tööriistu ja muid autotarvikuid; samuti sinna jäetud esemeid (käekotid, sülearvutid jm).

Märkimisväärne arv vargusi (555) leidis aset tanklates. Enamasti oli tegu kütuse tankimisega ilma selle eest tasumata.

3.2.2 Sõidukite vargused ja sõidukite omavoliline kasutamine

Sõidukite vargused moodustasid 2009. aastal 3% kõigist vargustest. Politsei- ja piirivalveametite andmetel registreeriti mitmesuguste sõidukite varguseid ja sõidukite omavolilise kasutamise juhtumeid 2009. aastal 934, mis on 10% vähem kui 2008. aastal (1035).

Joonis 22. Registreeritud sõidukite varguste ja omavolilise kasutamise juhtumite arv (politsei- ja piirivalveametite andmeil)

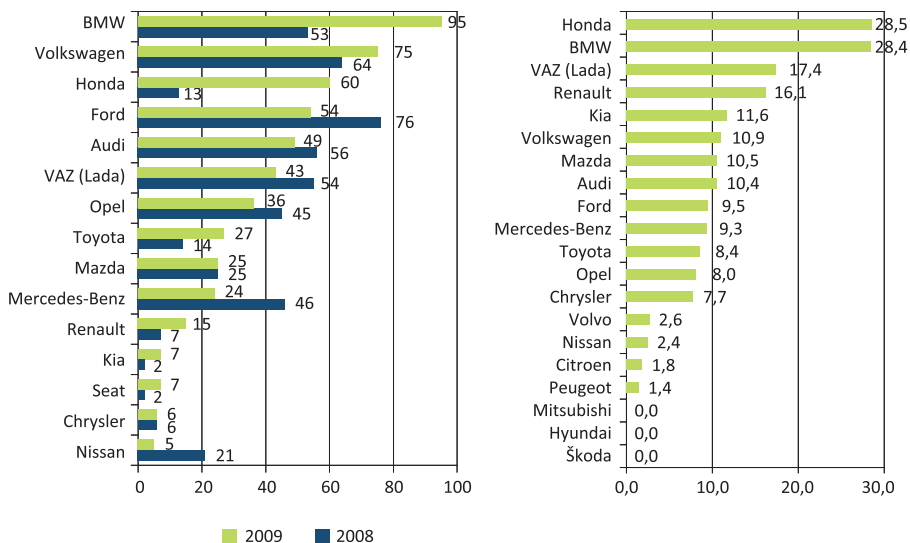
2009. aastal varastati või võeti omavoliliselt kasutamiseks 551 sõiduauto, 2008. aastal 542 ning 2007. aastal 645.

¹⁷ Korteri, suvila, eramu, talumaja jms; välja arvatud nende juurde kuuluv territoorium ja abiruumid (koridor, kelder, kuur, garaaž jms).

Margi järgi olid 2009. aastal esikohal BMW, Volkswagen ja Honda. Võrreldes 2008. aastaga vähenes absoluutarvuliselt kõige enam Fordi, Mercedes-Benzi, Nissani ja VAZ-i (Lada) varastamine või omavoliline kasutamine; samal ajal kasvas järsult Honda (13-lt 60-le) ja BMW (53-lt 95-le) varguse või omavolilise kasutamisega seotud juhtumite arv.

Politsei- ja piirivalveameti andmetel on Hondasid puudutanud kuritegude arvu järsk kasv seotud tellimuste täitmisega Lätist ja Leedust pärit kuritegelike gruppide poolt, mille puhul on varastatud suhteliselt kalleid või uusi sõidukeid (nt linna- maastur CR-V ja Civic) ning viidud need Eestist välja.

Eestis arvel olevate sõiduautode arvu (Maanteeamet, 2009) arvestades olid enam levinud automarkidest kõige rohkem ohustatud Honda (28 juhtumit 10 000 arvel oleva sama marki sõiduauto kohta), BMW (28) ja VAZ (17), järgnesid Renault, Kia, Volkswagen jt. Suhtarvu arvestades on peagu olematu varaste ja ärandajate huvi Mitsubishi, Hyundai ja Škoda vastu.

Joonis 23. Sõiduautode varguste ja omavolilise kasutamise juhtumite koguarv 2008. ja 2009. aastal (Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet)¹⁸

Joonis 24. Sõiduautode varguste ja omavolilise kasutamise juhtumite koguarv 2009. aastal 10 000 arvel oleva sama marki sõiduauto kohta (Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet)

Uuemate sõiduautode varastamisel kasutatakse sageli spetsiaalseid elektroonikaseadmeid, vahel varastatakse esmalt auto võtmed. Vanu ja ilma ärandamisvastaste seadmeteta sõidukeid on varastatud või püütud varastada süüteluku lõhkumisega, kuid mitu korda on vargus ebaõnnestunud aku puudumise või mootori mittekäivitamise tõttu.¹⁹

¹⁸ Põhineb esialgsel andmetel, sisaldades ka mõningaid juhtumeid, mis ei osutunud kuriteoks (nt sõiduki seaduspärane teisaldamine).

¹⁹ Kurioosseks näiteks on katse varastada ühest ja samast kohast esmalt üks Moskviit ning selle ebaõnnestumisel teine sama marki auto. Kummalgi juhul ei olnudki aku puudumise tõttu võimalik sõidukit käivitada.

Lõbusõiduks on kasutatud eeskätt vanu autosid, mis pärast lühiajalist kasutamist on maha jäetud. Arvestatava osa niisugustest kuritegudest on toime pannud alaealised.

Mitmel puhul võttis auto võtmed ja sõitis sellega omavoliliselt ringi autoomaniku poeg, muu sugulane või tuttav.

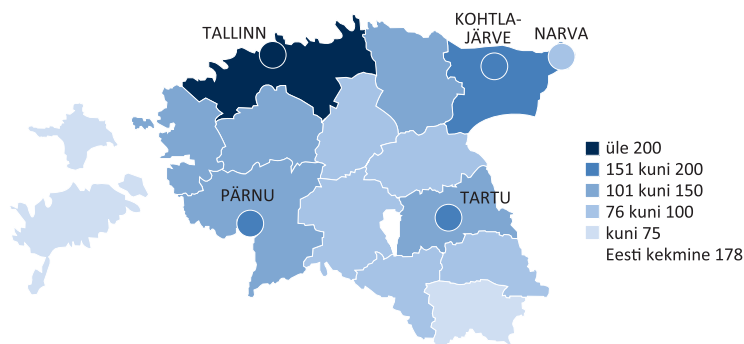
3.2.3 Piirkondlik jaotus

Varguste kui kõige massilisemalt esineva kuriteoliigi regionaalne levikupilt mõjutab tublisti kuritegevuse levikupilti tervikuna. 58% vargustest pandi toime Harjumaal (13 935), 11% Ida-Virumaal (2684), 9% Tartumaal (2141), 5% Pärnumaal (1205). Võrreldes 2008. aastaga kasvas varavastaste kuritegude arv eeskätt Tartumaal: kasv oli 419 kuritegu (24%).

Kõigist samas maakonnas registreeritud vargustest moodustas Tallinna osakaal 85%, Tartu 80%, Pärnu 57%, Kohtla-Järve 30% ja Narva 28%.

Eestis registreeriti 10 000 elaniku kohta keskmiselt 178 vargust. Maakonniti oli see suurim Harjumaal (265), Ida-Virumaal (158) ja Tartumaal (143); järgnesid Rapla-, Pärnu-, Lääne-Viru- ja Läänemaa. Kümne suurema linna seas oli see näitaja suurim Tallinnas (297), järgnesid Kohtla-Järve (177), Tartu (166), Maardu (159) ja Pärnu (156).

Valdadest ületas varguste arv 10 000 elaniku kohta Eesti keskmist oluliselt Tallinna lähivaldades: Harku (318), Viimsi (298) ja Rae (229), kus on toime pandud palju vargusi eramajadest, suvilatest ja ehitusplatsidelt (tööriistad, ehitusmaterjalid, jalgrattad, elektroonikaseadmed jm). Rannalähedastes piirkondades on olnud sage-dane autosse jäetud esemete vargus (käekotid, rahakotid, dokumendid, pangakaardid, võtmed, sülearvutid, fotoaparaadid, mälu pulgad jm).

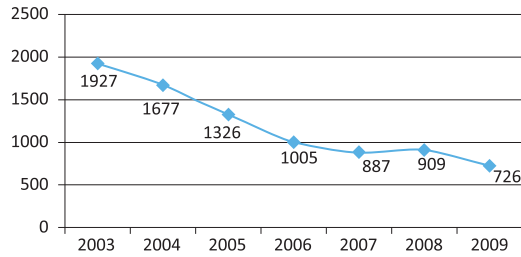

Joonis 25. Varguste arv 10 000 elaniku kohta maakondades ja suuremates linnades 2009. aastal

3.3 Röövimine

Röövimisi registreeriti 2009. aastal 726, mis on 183 võrra (20%) vähem kui 2008. aastal. Röövimised moodustasid 2009. aastal 1,5% registreeritud kuritegudest.

Joonis 26. Registreeritud röövimiste arv

26% röövimistest pandi toime relva kasutamise ja 12% nägu varjates (maski, salli, mütsi, kapuutsi jms abil); relvaga ja/või näo varjamisega pandi toime 29% röövimistest.

Relvastatud röövijad vähemalt 40% pandi toime tulirelvaga või selletaolise esemega ähvardades ja peagu samapalju noaga ähvardades. Üksikudel juhtudel kasutati mõnda rasket või teravat eset (kurikas, nui, metalltoru, kirves, hantel, käärid, võtmed vm), gaasi või rihma; umbes kümnendikul juhtudel pole relvana kasutatud ese täpselt teada (nt suruti midagi vastu keha).

Grupi poolt pandi toime 43% kõigist röövimistest.

2009. aastal vähenes vahepeal märkimisväärse leviku saavutanud kasiinoröövide arv: neid registreeriti 9 (2007. aastal 4 ning 2008. aastal 23).

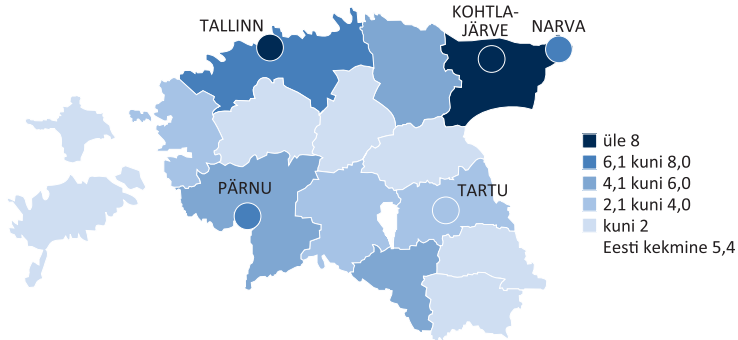
Röövimiste arvus pole kuude kaupa suuri erinevusi: enamasti jäi ühes kuus toime pandud röövimiste arv vahemikku 50–60.

Röövimistes saadeti kohtusse 569 isikut 424 kuriteoga, lahendamise määr oli 63% (2008. aastal 32%; 2009. aasta tõusu on mõjutanud asjaolu, et samal ajal kuritegude registreerimise vähenemisega jõudis lahenduseni suhteliselt palju 2008. aasta juhtumeid).

Röövimise eest mõisteti süüdi 301 isikut, 5 isikut mõisteti õigeaks.

3.3.1 Piirkondlik jaotus

Harjumaal registreeriti 54% (389) kõigist seda liiki kuritegudest Eestis, järgnes Ida-Virumaa 21%-ga (150). Eestis registreeriti 10 000 elaniku kohta keskmiselt viis röövi. Röövimiste arv 10 000 elaniku kohta oli kõige kõrgem Ida-Virumaal (9) ja Harjumaal (7), järgnes Pärnumaa (5); teistes maakondades jäi see näitaja Eesti keskmisest madalamaks. Linnadest oli näitaja suurim Kohtla-Järvel (12), Valgas (10), Maardus (9) ja Tallinnas (9).

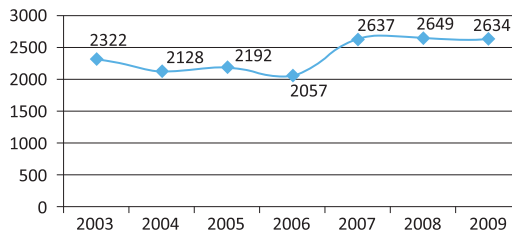
Joonis 27. Röövimiste arv 10 000 elaniku kohta maakondades ja suuremates linnades 2009. aastal

Kõigist samas maakonnas registreeritud röövimistest toimus Tartus 93%, Tallinnas 91%, Pärnus 80%, Narvas 35% ja Kohtla-Järvel 35%.

3.4 Kelmus

Käesolevas peatükis vaadeldakse kelmustena kõiki karistusseadustiku §-de 209–213 alusel registreeritud kuritegusid. Viimastel aastatel on saagenenud elektrooniliste kanalite abil toime pandud kelmused (vt lähemalt peatükk „Küberkuritegevus“), mis olenevalt juhtumi asjaoludest võidakse registreerida n-ö tavakelmuse (§ 209) või arvutikelmusena (§ 213).

Kelmusi registreeriti 2009. aastal kokku 2634, mis on 15 kuritegu rohkem kui 2008. aastal – seega püsis kelmuste üldarv juba kolmandat aastat samal tasemel. § 209 alusel registreeriti 2097 kelmust; arvutikelmusi registreeriti 470, kindlustuskelmusi 65, soodustuskelmusi üks ning investeerimiskelmusi üks (esimest korda). Võrreldes 2008. aastaga vähenes tavakelmuste arv (-125) ning kasvas arvutikelmuste (+103) ja kindlustuskelmuste arv (+8).

Joonis 28. Registreeritud kelmuste arv

Kelmused hõlmavad sageli suurt arvu üksteisega sarnaseid üksikjuhtumeid, kus üks ja sama kurjategija või kurjategijate grupp kasutab olemuselt sarnast pettuseskeemi mitmeid kordi. Arvuti abil toime pandud kelmuste kõrval on tüüpilised juhtumid

lepingute sõlmimine varastatud dokumentidega (nt laenu saamiseks, mobiiltelefoni kasutamiseks), kaupade ja teenuste ostmine varastatud pangakaardiga, arvete võltsimine (nt teiselt ettevõttelt raha väljapetmiseks). Mõnel juhul on ohvriks langenud hulk inimesi, kes ei ole saanud ettevõtte lubatud teenust või kaupa (nt turismireis, mööbel).

Harjumaal registreeriti 46% (1224) kõigist seda liiki kuritegudest Eestis. Tartumaal registreeriti 13% (355), Ida-Virumaal 12% (321) ja Pärnumaal 7% (193) kelmustest.

Kelmustes saadeti 2009. aastal kohtusse 778 isikut 1564 kuriteoga, kuritegude lahendamise määr oli 74%. Süüdi mõisteti 363 kohtu alla antud isikut, 3 isikut mõisteti õigeks. Otstarbekusest lõpetati menetlus 132 isiku suhtes.

Dokumentide võltsimine pensioni saamiseks (RAS Ookeani juhtum)

2009. aastal jõudis kohtulahendini või uurimise lõppjärku rida juhtumeid seoses pensioniametilt üle 40 miljoni krooni väljapetmisega, mis hõlmas ligi 400 isikut. Süüdistatavad olid põhiliselt RAS-i Ookean ja selle eelkäija Eesti Kalatööstuse laevadel sõitnud meremehed, kes olid kasutanud võltsitud dokumente, et näidata tööstaaži tegelikust märksa pikemana ja saada nii pettusega väljateenitud aastate pensioni.

Võltsimisega tegeles 1999.– 2007. aastani varem Ookeani kaadriosakonnas töötanud mees, kes 2007. aastal suri. Võltsiti väljateenitud aastate pensioni tõendeid, isiku- ja arvestuskaarte ning tööraamatuid, mis kajastasid väljamõeldud tööaega ja ametikohti firmades Ookean, Süvamere Kalalaevad ning olematus aktsiaseltsis Ilmameri. Ta võltsis pensioni saamiseks dokumente ka endale ja mõnedele inimestele, kes kunagi polnud nimetatud ettevõtetes töötanud.

Võltsidokumentide järgi algas töötamine juba 1970ndatel ja kestis 1990ndateni. Ligikaudu 50 juhul jäid väljapetetud summad vahemikku 2000–40 000 krooni, kuid valdavalt ületas pettusega saadud summa 100 000 krooni. Tasuks oli raha (teadaolevalt paarisajast kroonist mitmekümne tuhande kroonini), kingitused, eined restoranis või ka töö suvilas. Mõned isikud said võltsitud dokumendid kätte ilma igasuguse vastutasuta.

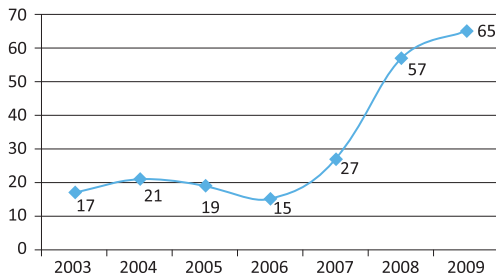
2010. a märtsiks oli üle 50 isiku suhtes menetlus otstarbekuse kaalutlustel lõpetatud, sest nende tekitatud kahju jäi alla 40 000 krooni või, ületades 40 000 kroonise piiri, oli täielikult hüvitatud. Kohtus on süüdi mõistetud 79 isikut. Enamasti on süüasi lahendatud kokkuleppemenetluses.

Süüdimõistetuid on karistatud rahalise karistusega 200–250 päevamäära (reaalsed suurused jäävad vahemikku 10 000–15 000 krooni) või on neile mõistetud tingimisi vangistus, valdavalt kolmest kuust kuni kümne kuuni koos kolmeaastase katseajaga.

Allikad: Põhja ringkonnaprokuratuur (19.03.2010); Põld, T. (17.04.2009).

3.4.1 Kindlustuskelmus

Kindlustuskelmuse puhul luuakse kindlustusjuhtumist ebaõige ettekujutus, et kindlustushüvitis välja petta. Niisuguste juhtumite arv on viimase kolme aastaga kasvanud, suurim kasv oli 2008. aastal: võrreldes 2007. aastaga enam kui kaks korda.

Joonis 29. Registreeritud kindlustuskelmuste arv

Suur enamik juhtumeid puudutab sõidukikindlustust ja selle hüvitiste väljapetmist. Näiteks lavastatakse vargus või õnnetus, sõiduk süüdatakse kahjude varjamiseks või esitatakse kahjude hindamiseks vale sõiduk.

2009. aastal anti kindlustuskelmustes kohtu alla 41 inimest. Süüdimõistetv kohtuotsus jõustus 27 isiku suhtes (neist 25 kokkuleppemenetluses); niisuguse süüdistusega isikuid õigeks ei mõistetud. Otstarbekusest lõpetati menetlus 11 isiku suhtes.

3.5 Omavoliline sissetung

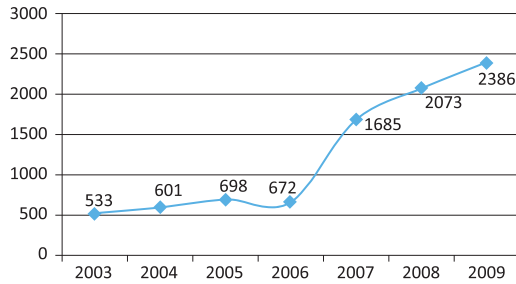
Omavoliline sissetung on karistusseadustiku § 266 kohaselt valdaja tahte vastaselt võõrasse hoonesse, ruumi, sõidukisse või piirdega alale tungimine ning niisuguseid kuritegusid käsitletakse karistusseadustikus avaliku rahu vastaste süütegude peatükis. Sageli on sissetungi eesmärgiks vargus või tekitatakse sissetungiga varalist kahju, mille tõttu ongi neid siin käsitletud koos varavastaste kuritegudega.

Omavoliliste sissetungide registreerimine on viimastel aastatel märgatavalt kasvanud. Arvestades vargusi ja omavolilisi sissetunge puudutanud seadusemuudatusi aastatel 2007–2008 ning kõrvutades nende kuritegude andmeid, võib siiski arvata, et suuresti on tegu n-õ statistilise muutusega ja tegelikult pole seda laadi juhtumid sel määral sagenenud, kui näitab statistika.

Peamiseks teguriks omavoliliste sissetungide registreerimise kasvus võib pidada 2007. aasta märtsis jõustunud seadusemuudatust, mille kohaselt väheväärtusliku asja varguse puhul ei arvestatud sissetungimist enam raskendava asjaoluna ning niisugust juhtumit ei saanud § 199 alusel enam kuriteona kvalifitseerida. Seetõttu hakati sissetungimisega toime pandud vargusi registreerima omavolilise sissetungina, mille puhul ei oma tähtsust varastatud esemete väärtus. Varem registreeriti sissetungimisega toime pandud väikese kahjuga vargused raskemat karistust (kuni viis aastat

vangistust) ette nägeva § 199 alusel, kuna omavolilise sissetungi eest ette nähtud karistus on kergem (rahaline karistus või kuni üks aasta vangistust, raskendavate asjaolude korral kuni kolm aastat vangistust). Lisaks jõustus 13.07.2008 karistusseadustiku täiendus, mille kohaselt loetakse omavolilise sissetungi korral raskendavaks asjaoluks näo varjamist näokatte või maskiga.

Enim on sissetunge elu- ja abiruumidesse ning autosse.

Joonis 30. Registreeritud omavoliliste sissetungide arv

2009. aastal registreeriti 2386 omavolilist sissetungi, mis on 313 võrra (15%) rohkem kui 2008. aastal. Omavolilised sissetungid moodustasid 2009. aastal 5% registreeritud kuritegude üldarvust. 17% neist pandi toime raskendavatel asjaoludel (KarS-i § 266 lg 2 ja lg 3).

Omavoliline sissetung on kõige sagedamini seotud vargusega elumajast, korterist, abiruumidest (kelder, kuur, garaaž) või nende juurde kuuluvalt kinniselt territooriumilt. Rohkesti on olnud sissemurdmise autosse, kust on varastatud esemeid või on autot lihtsalt lõhutud. Omavolilise sissetungiga tekitatud kahju on hoone või sõiduki kahjustamise tõttu sageli suur (nt on lõhutud uks või aken), kuid samal ajal on varastatud esemete (nt autodokumendid, pangakaardid, võtmed, auto tulekustuti) rahaline väärtus olnud väike²⁰ või polegi midagi võetud. Paljudel juhtudel on sissetungiga küll kaasnenud esemete lõhkumine, kuid midagi pole ära viidud. Mõnel juhul on ruume kasutatud lõbutsemiseks ja selle käigus nende sisustust rüüstatud.

Vähem omavolilisi sissetunge on toime pandud hoone või ruumi valdaja juuresolekul temast füüsilise jõuga möödudes või tema suhtes vägivalda rakendades. Sissetungimise põhjuseid on olnud erinevaid: näiteks on soovitud midagi varastada, sissetungija on olnud alkoholijoobes, tegu on olnud isikute tüliga või kättemaksuga.

51% omavolilistest sissetungidest pandi toime Harjumaal (1220), 12% Ida-Virumaal (278), 5% Pärnumaal (124), 5% Lääne-Virumaal (121), 4% Tartumaal (97).

Kohtusse saadeti 623 isikut 575 kuriteoga, kuritegude lahendamise määr oli 32%. Omavolilises sissetungis mõisteti süüdi 381 kohtu alla antud isikut, 7 isikut mõisteti õigeks. Otstarbekusest lõpetati menetlus 313 isiku suhtes.

²⁰ Kui varastatud esemete väärtus ületab 1000 krooni, registreeritakse juhtum vargusena § 199 lg 2 alusel.

VALGEKRAEKURITEGEVUS

- 2009. aastal registreeriti 203 ametialast kuritegu, mis on 38% vähem kui 2008. aastal. Kõige enam on korrupsioonikuritegude koguarvu mõjutanud pistise ja altkäemaksu kuritegude arvu langus.
- Ametialaseid kuritegusid registreeriti kõige enam seoses politsei (35), omavalitsuste (33) ja tehnoülevaatusega (33).
- Sageli puudutasid pistise- ja altkäemaksukuriteod samu isikuid, kus samale ametiisikule antud pistis või altkäemaks erinevate isikute poolt registreeriti erinevate kuritegudena. See mõjutas oluliselt kohalike omavalitsuste ning tehnoülevaatusega seotud korrupsioonikuritegude arvu.
- Majanduskuritegude arv kasvas 27% võrra. Kuritegude kasvu peamiseks põhjuseks on salakaubaveo juhtumite arvu kasv.
- Majanduskuritegudes mõisteti süüdi vähemalt 16 juriidilist isikut, suurim juriidilisele isikule mõistetud rahaline karistus oli 800 000 krooni.
- 2009. aastal registreeriti 8 kartellikuritegu.

4. VALGEKRAEKURITEGEVUS

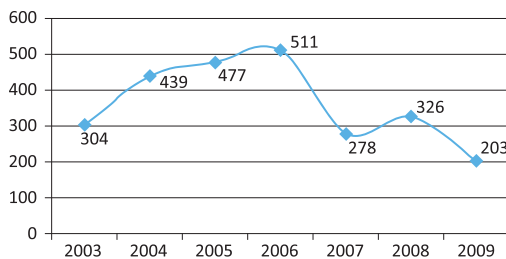
Mari-Liis Sööt (4.1), Urvo Klopets (4.2)

4.1 Korruptsioonikuriteod

Korruptsioon on levinud määratluse järgi ametipositsiooni kuritarvitamine isiklikuks otstarbeks, ent sellist definitsiooni Eesti karistusseadustikus ei leidu. Selle asemel on karistusseadustikus toodud ametialased kuriteod ning rida korruptsiooniteemalisi sätteid. Tasub mainida, et mitte kõik ametialased kuriteod ei ole automaatselt korruptsioon. Näiteks võimuliialdus, millest on täpsemalt juttu allpool, ei ole klassikaline korruptsioonikuritegu, kuna puudub positsiooni kuritarvitamine isiklikuks otstarbeks. Samuti tuleb meeles pidada, et kõik ametialased kuriteod ei peegelda automaatselt avaliku võimu või ametnike kuritarvitusi, sest näiteks pistise ja altkäemaksu andjad on sageli kodanikud tänavalt ning usaldust kuritarvitavad eraettevõtete töötajad ning seega puudutavad korruptsioonikuriteod ka erasektorit.

Siin peatükis loetakse korruptsioonikuritegude hulka karistusseadustiku paragrahvides 201 lg 2 p 3; 209 lg 2 p 1¹; 289–300² toodud kuritegusid²¹ – need kajastuvad ka joonisel 31. Lisaks saab korruptsioonikuritegudeks lugeda ka KarS-i § 217² – usalduse kuritarvitamist ametiisiku poolt –, ent neid kuritegusid käesoleval joonisel ja arvudes kajastatud ei ole ning ka tekstis käsitletakse neid eraldi. Nii need kui teised erinevused on tekstis eraldi ära märgitud. Veel puudutavad korruptsiooni ka valimiste ja erakondadega seotud kuriteod, millel on samuti peatüki lõpus põgusalt peatutud.

2009. aastal registreeriti 203 ametialast kuritegu, mis on 38% vähem võrreldes 2008. aastaga. Ametialased kuriteod moodustasid 1% kogu kuritegevusest.

Joonis 31. Registreeritud korruptsioonikuritegude arv

Kõige enam on korruptsioonikuritegude koguarvu mõjutanud pistise võtmise (-41 kuritegu), altkäemaksu andmise (-32 kuritegu) ning altkäemaksu vahendamise arvu (-24 kuritegu) vähenemine. Kui 2008. aastal registreeriti kokku 224 altkäemaksu- ja pistisekuritegu, siis 2009. aastal 106 – see on poole vähem. Altkäemaksu ja pistise kuritegude arv peegeldab sageli samade isikute poolt toime pandud kuritegusid.

²¹ Nendeks on: 201 lg 2 p 3 – omastamine ametiisiku poolt; 209 lg 2 p 1¹ – kelmus ametiisiku poolt; 289–300² – pistise ja altkäemaksu kuriteod, mõjuvõimuga kauplemine, ametialane võltsimine, toimingupiirangu rikkumine jne.

Seda tõestab ka kriminaalasjade ja kuritegude arvu suhe: kriminaalasju on umbes poole vähem kui kuritegusid ehk teisisõnu on ühe kriminaalasjaga seotud keskmiselt kaks kuritegu. See tähendab, et ühe isikuga seotud altkäemaksu- ja pistisekuritegusid

Altkäemaksu- ja pistisekuritegude arv peegeldab ennekõike samade inimeste korduvaid kuritegusid.

menetletakse sageli samas kriminaalasjas, kuigi altkäemaksu/pistist pakuti või võeti korduvalt. 2009. aastal registreeriti 52 pistise ja altkäemaksu kriminaalasja, kusjuures kolme kriminaalasjaga oli seotud 48 kuritegu, moodustades altkäemaksu ja pistise kuritegudest kokku 45%. 2008. aastal registreeriti 63 kriminaalasja, nendest viie kriminaalasjaga oli seotud 145 kuritegu, moodustades 65% kuritegudest.

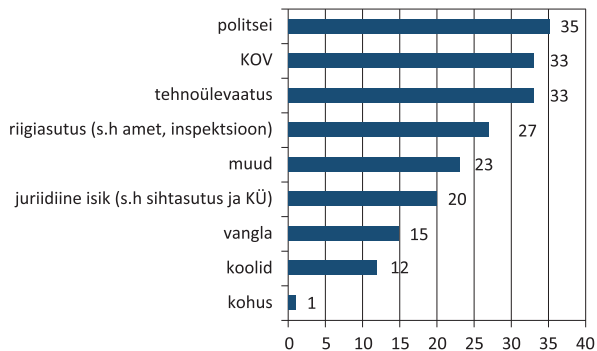
Peale altkäemaksu- ja pistisekuritegude registreeriti 2009. aastal 97 muud ametialast kuritegu, millest suure osa moodustasid võimuliialdus (17% kõigist korruptsioonikuritegudest), omastamine (14%) ja võltsimine (10%). Veel registreeriti 2009. aastal 29 usalduse kuritarvitamise kuritegu (§ 217²), millest viies oli kuritarvitajaks mõni avaliku sektori ametiisik, ülejäänute puhul olid rikkujateks ettevõtete esindajad.

Süüdi mõisteti 25 korruptsioonikuritegudes kohtu alla antud isikut, 7 isikut mõisteti õigeks ning 3 puhul lõpetati kohtu poolt menetlus otstarbekusest. Altkäemaksu ja pistise kuritegudes mõisteti süüdi 9 inimest ja õigeks 6 inimest. Samal ajal anti 2009. aastal kohtu alla 98 isikut, keda süüdistati mõnes ametialases kuriteos, mitmeid neist mitmes kuriteos – kõige enam jõudis kohtusse altkäemaksu andmises (39 isikut) ja altkäemaksu võtmises süüdistatavaid (18 isikut).

4.1.1 Korruptsioon valdkonniti

Ametialaseid kuritegusid registreeriti kõige enam seoses politsei (35), omavalitsuste (33) ja tehnölevaatusga (33) (joonis 32). 2009. aasta Eurobaromeetri uuringu järgi, kus võrreldi EL-i riikide kodanike kogemusi ja arvamusi seoses korruptsiooniga, peeti kõige korruptiivsemaiks riigi tasandi poliitikuid (57% vastanutest), riigihangetega tegelevaid ametnikke (52%) ja ehituslubasid väljaandvaid ametiisikuid (51%). Eestimaalaste hinnangul on esikolmik sama, ent teises järjestuses: kõige korruptiivsemaks peeti ehituslubade väljastajaid (57%), riigi tasandi poliitikuid (56%) ja riigihangetega tegelevaid ametnikke (55%). Omavalitsuspoliitikud ja politseinikud olid uuringu kohaselt neljandal ja viiendal kohal – mõlemal juhul pidas 51% Eesti elanikest neid korruptiivseks. Samas ei tasu nende kuritegude eripära arvestades järeldada, nagu oleks korruptsioon nendes valdkondades ebaproportsionaalselt suur, sest tavaliselt ei ole inimeste reaalne kogemus ja hinnangud korruptsiooni levikule kooskõlas: viimaseid mõjutavad oluliselt ajakirjandus ja mujal kuuldu. Joonisel on ülevaade levinumatest registreeritud korruptsioonikuritegudest valdkonna järgi.

Joonis 32. Korruptsioonikuritegude esinemine valdkonniti 2009. aastal

Politsei

Politseiga seotud kuritegudest moodustasid valdava osa võimuliialduse (21) ja omastamise juhtumid (9), ülejäänud kuritegusid registreeriti vähe. Politseinikega oli kokku seotud 7 altkäemaksu- ja pistisejuhtumit, millest neljal juhul oli politseinikele meelega pakutud ning kuriteoavalduse tegid politseinikud ise.²²

Võimuliialduse juhtumite puhul on liialdajaks kas turvamees, politseinik või vanglatöötaja (enamasti valvur), kusjuures enamasti esitatakse kaebus just politseiniku peale. Võimuliialduse kuritegusid registreeriti 36, neist 21 kuriteo puhul oli esitatud kaebus politseiniku peale, 6 juhul turvamehe ja 6 juhul vanglatöötaja peale, ühel juhul nii turvatöötaja kui politseiniku peale.²³ Enamik neid kuritegusid lõpetatakse kuriteotunnuste puudumise tõttu (KrMS § 200 alusel). Näiteks tegi prokuratuur 2009. aastal 47 lõplikku menetlusotsust võimuliialduse juhtumites, millest 33 puhul lõpetati kriminaalmenetlus seda välistava asjaolu ilmnemisel ning vaid üks saadeti kohtusse.

Omastamiste kuritegudest 8 oli seotud laialt kajastatud Aivar Otsalti juhtumiga Lõuna politseiprefektuuris, kus politseijuhid ja ametnikud omandasid prefektuuri kütust ja muud vara.

Omaavalitsused, v.a koolid

2009. aastal registreeriti 33 omaavalitsustega seotud korruptsioonikuritegu²⁴ (arvestatud on vaid neid juhtumeid, kus üheks kahtlustatavaks oli omaavalitsuse ametiisik), millest 13 olid seotud Tallinna, 7 Narva, 4 Kohtla-Järve ning 2 Pärnuga. Ülejäänud kuues omaavalitsuses registreeriti üks korruptsioonikuritegu. Peale nende registreeriti 2009. aastal ka 4 omaavalitsuste ametiisikutega seotud usalduse kuritarvitamise juhtumit²⁵.

²² Joonisel 32 toodud 35 kuriteo hulka ei ole neid nelja kuritegu arvestatud.

²³ Kabel juhul ei olnud amet märgitud.

²⁴ Arvestatud on vaid neid juhtumeid, kus üheks kahtlustatavaks oli omaavalitsuse ametiisik.

²⁵ Neid ei ole arvestatud nimetatud 33 kuriteo hulgas.

Enamiku omavalitsuste korruptsioonikuritegusid moodustasid pistise- ja altkäemaksujuhtumid (23), mis mainitud neljas omavalitsuses puudutasid ühtesid ja samu omavalitsuse ametiisikuid. Näiteks 8 Tallinna ametiisikuga seotud kuritegu oli seotud ühe ja sama ametiisikuga, kes oli mitmelt isikult altkäemaksu saanud (iga eri isiku poolt antud altkäemaksu näol on tegu eraldi kuriteoga). Need teod pandi toime küll juba 2008. aastal, ent seoses juhtumite keerukusega registreeriti alles 2009. aastal ja need kajastuvad seega 2009. aasta statistikas. Narva kuritegudest 6 olid samuti seotud sama juhtumiga, kus eri isikud maksid kõrgele linnaametnikule pistist töövõtulepingute sõlmimiseks (nt mänguväljakute rajamiseks jms). Ka Kohtla-Järve kuriteod olid seotud ühe ja sama pistise saajaga, ühe vahendajaga ning kahe andjaga; Pärnu kuriteod olid samuti seotud ühe ja sama ametiisikuga.

Teistest korruptsioonikuritegudest pandi omavalitsustes toime veel kaks omastamist. Ühe omastamisjuhtumi puhul kasutas valla humanitaarnõunik eestkostetava isiku raha (ca 60 000 krooni) oma otstarbeks. Teise omastamise juhtumi puhul esitas valla tervisekeskuse juhataja tervisekeskuse patsiendi tuludeklaratsiooni tagastamiseks oma kontonumbri (ca 3500 krooni).

Lisaks pandi omavalitsustes korruptsioonikuritegudest toime veel riikliku järelevalve ebaseaduslik teostamine, mõjuvõimuga kauplemine, võltsimine, riigihangete nõuete rikkumine ning toimingupiirangu rikkumine – kõiki üks kuritegu. Viimane neist, toimingupiirangu rikkumine on karistatav nii väärteo- kui kriminaalkorras, sõltuvalt rikkumise ulatusest.

Toimingupiirangu rikkumistest kohalikes omavalitsustes

Kuriteona on karistatavad suures ulatuses tehtud toimingupiirangu rikkumised. Toimingupiirangute rikkumise ulatust hinnatakse suureks, kui tehingute või otsuste maht ületab kehtivat palga alammäära ühes kuus sada korda. Toimingupiirangud on toodud korruptsioonivastases seaduses ja on piirangud sellistele tegevustele, mis võimaldavad saada korruptiivset tulu. Levinumaks näiteks on ametiasutuse nimel tehingute sõlmimine iseendaga või oma ettevõttega või mittetulundusühinguga, mille tegevust ametiisik kontrollib. Riigikontroll tuvastas 2009. aasta auditi käigus keelatud tehinguid kuues omavalitsuses (auditeeriti 15 omavalitsust). Auditi andmeil tellis näiteks Jõgeva vallavalitsus kujundustööid ja kantseleitarbeid osaühingult, mille osanik ja juhatuse liige oli Jõgeva vallavanem (ca 70 000 krooni), Pärsti vallavanem aktsepteeris Viljandi Tarbijate Ühistu arveid toidu- ja tarbekaupade eest, olles ise ühistu nõukogu liige (ca 36 000 krooni), jne.

Toimingupiirangu kuriteo juhtumi puhul volitas vallavanem valla keskkonnanõunikku sõlmima lepingu lumetõrjeks osaühinguga, mille ainuomanikuks oli keskkonnanõunik ise ning juhatuse liige tema abikaasa. Kahe aasta jooksul tasuti sellele ettevõttele vähemalt 160 000 krooni.

Koolid

Kõik koolidega seotud juhtumid puudutasid munitsipaalkoole. Ametialaseid kuritegusid registreeriti neljas koolis, millest kuritegude üldarvu mõjutas eelkõige ühe Tallinna ametikooli juhtum, kus täiendõppeosakonna juhataja andis välja fiktiivseid

tunnistusi, tänu millele said 3 isikut võltsitud koolitustunnistuse. Nii näiteks andis täiendõppeosakonna juhataja välja 2 fiktiivset elektri- ja gaasikeevituse ning 3 lukksepa tunnistust. Teine juhtum puudutas Tallinna kesklinna kooli, kus majandusjuhataja kasutas kooli raha isiklikuks otstarbeks ning võttis ka vahendaja kaudu pistist (selle juhtumiga seoses registreeriti 3 kuritegu).

Seega, kui arvestada juurde usalduse kuritarvitamise kuriteod ja ka munitsipaal-koolidega seotud juhtumid, siis registreeriti omavalitsustes 49 korruptsioonikuritegu, neist Tallinnas 23, Narvas 8 ja Pärnus 3; kokku 13 omavalitsuse ametiisikuga seotud korruptsioonikuritegu.

Sõidukite tehnoulevaatuskohad

Eraldi rühma moodustavad sõidukite tehnoulevaatuslega seotud pistise ja altkäemaksu kuriteod, millega seoses registreeriti 2008. ja 2009. aastal kokku 117 kuritegu, ent millest 92 olid kõik seotud ühe Tartu ülevaatuspunktiga ja ülejäänud 25 ühe Tallinna ülevaatuspunktiga. Kõik kuriteod toimusid 2008. aastal, aga osa neist (33) registreeriti 2009. aastal ning seetõttu kajastuvad statistikas hiljem.

Kõigil juhtumitel oli sarnane skeem: enamasti kasutati meelega üleandmiseks vahendajat, harva pöördus sõiduki omanik otse ülevaataja poole. Keskmiseks ülevaatushinnaks oli 1000 krooni, mis jagati kolmeks: oma osa said nii ülevaataja, vahendaja kui ka ettevõtte. Samas maksab ametliku hinnakirja järgi ametlik tehnoulevaatus 200–700 krooni (sõiduauto ülevaatus ca 500 krooni). Antud juhtumite puhul jäi auto tehnoseisund tagaplaanile ja tehnoulevaatus läbisid tehniliselt mittekorras sõidukid. Vahendaja ja ülevaataja oli sageli sama inimene: näiteks ühel juhul oli isik vahendajaks 70-s, teisel juhul 20-s ning kolmandal juhul vähemalt 17 kuriteos.

Muud riigiasutused²⁶

Riigiasutustega seotud juhtumitest 7 olid seotud autoregistrikeskusega, 7 inspeksiooni või ametiga, 4 ministeeriumiga, ülejäänud mõned muud tüüpi asutusega. Valdava osa kuritegudest moodustasid altkäemaksu- ja pistisejuhtumid (20), veel registreeriti 4 võltsimist ja 2 riikliku järelevalve ebaseaduslikku teostamist.

Autoregistrikeskuse juhtumid olid seotud sõidukite registreerimisele ülevaatuslega Tallinnas (2), Narvas (2) ja Saue (1). Ühel juhul esitas kuriteoteate ka ARK²⁷ ise: Jõhvis oli isik soovinud pistise eest saada liikluseksamile.

Ministeeriumide, ametite ja inspeksioonide juhtumid olid seotud allkirjade võltsimise, mõjuvõimuga kauplemise ning pistise ja altkäemaksuga. Viiel juhul puudutasid juhtumid keskkonna- ja kahel juhul põllumajandusministeeriumi haldusala. Näiteid on mitmesuguseid: ühel juhul nõudis ameti töötaja ettevõtjalt pistist toitlustuskoha tunnustamise eest; teisel juhul eelistas ametnik riigihankes

Viis korruptsioonijuhtumit puudutasid keskkonna- ja kaks juhtumit põllumajandusministeeriumi haldusala.

²⁶ Riigiasutuste all on mõeldud kõiki valitsusasutusi ja ameteid, v.a politseid ning vanglaid, mis on eraldi välja toodud.

²⁷ Ei ole arvestatud ARK-i kuriteona.

teatud ettevõtteid (viimasel juhul ületasid summad 100 000 krooni). Mõjuvõimuga kauplemise juhtumi puhul korraldas põllumajandusministeeriumi nõunik asjaajamist nii, et riigi toetus antaks tema Taani äripartnerile kalafarmi rajamiseks Eestisse.

Vanglad

Vanglaga seoses registreeriti 7 pistise ja altkäemaksu, 6 võimulialduse ja 1 võltsimise juhtum. Neist 5 olid seotud Tartu, 5 Viru, 3 Murru ja 1 Tallinna vangla ametnikuga.

Lisaks võivad vanglate korruptsiooniga seotud olla ka karistusseadustiku § 325 alusel registreeritud kuriteod (aine ja eseme ebaseaduslik üleandmine kinnipidamiskohas), mida 2009. aastal registreeriti 7. Tavaliselt on tegu mobiiltelefoni, narkootikumide või sigarettide viskamisega vangla territooriumile – sel juhul pole korruptsiooniga mingit tegu, kuna enamasti üritavad keelatud esemeid vanglasse toimetada vangide tuttavad. Mõnikord toovad neid esemeid vanglasse vanglaametnikud, saades sageli ka raha või vastuteene (2009. a registreeriti 1 kuritegu KarS-i § 325 lg 2 p 2 alusel²⁸). 2003–2008. aastal vanglaametnike toime pandud korruptsioonikuritegude jõustunud kohtulahendeist (kokku analüüsiti 9 juhtumit) selgub, et rikkujateks olid valdavalt keskealised mehed, kellest enamik töötas rikkumise ajal valvurina. Sageli oli korruptiivsed vanglaametnikud staažikad töötajad ning rikkumisi iseloomustas pikaajalise suhete tulemusena kujunenud vangi ja töötaja vastastikune teenete süsteem.

Juriidilised isikud

Juriidiliste isikute all mõeldakse siin osaihinguid, aktsiaseltse, sihtasutusi ja korteriühistuid (joonisel 32 tähistatud „KÜ“). Erasektori korruptsioonist räägitakse enamasti seoses altkäemaksu või pistise pakkumisega, ent selline kitsendus pole põhjendatud: tegu on märksa laiemaga nähtusega, mis hõlmab näiteks ka usalduse kuritarvitamist, omastamist jms kuritegusid. Erasektori korruptsioon võib väljenduda ka ühe ettevõtte töötaja altkäemaksu maksmises mõne teise ettevõtte töötajale, et võita allhange või saada mõni teenus soodustingimustel. Selliseid juhtumeid ei ole Eestis veel registreeritud. Riigikogu menetluses on eelnõu, mis laiendaks ametiisiku mõistet ning võimaldaks sellisel juhul isikuid erasektori korruptsiooni eest lihtsamini vastutusele võtta (SE 539). Soovituse viia Eesti karistusseadustik ses suhtes kooskõlla korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsiooniga on andnud Eestile ka Euroopa Nõukogu korruptsioonivastane ühendus GRECO (2008).

2009. aastal registreeriti 20 juriidiliste isikutega (s.h 2 sihtasutustega ja 2 korteriühistutega) seotud ametialast kuritegu, mis puudutasid lisaks võimulialdusele (turvameestega seotud juhtumid) valdavalt omastamisi: vastavalt 7 ning 6. Kahes asjas oli tegu pistisekuritegudega ning ühel juhul riigihangete teostamise nõuete rikkumisega aktsiaseltsi poolt, mille omanikuks on linn. Omastamise puhul omastasid firma töötajad ettevõtte raha (näiteks kaupluse inventuuris avastati kauba ja sularaha puudujääk üle 100 000 krooni). Korteriühistutega seotud kuritegude puhul omastasid juhatuse liikmed ühistu raha (ühel juhul ca 51 000 ja teisel juhul ca 25 000 krooni).

Mainitud 20 ametialase kuriteo kõrval registreeriti 24 usalduse kuritarvitamise

²⁸ Samas registreeriti altkäemaksu/pistise kuritegudena veel kolm sellist tegu.

juhtumit ettevõtetes, neist 1 kuritarvitaja oli pangatöötaja. Neil puhkudel jäeti nt vajalikud dokumendid vormistamata, kanti firma arvelt endale raha, tehti ettevõttele kahjulikke tehinguid jne.

Kohtunikud

2009. aastal registreeriti üks kohtuniku (Mihhail Komtšatnikovi) altkäemaksu kuritegu (algul registreeritud pistisena, ent hiljem ümber kvalifitseeritud). Kohtunikega seotud pistise- või altkäemaksukuritegusid on alates 2003. aastast kuni 2010. aasta alguseni registreeritud 5, neist on kogumiku kirjutamise ajaks süüdi mõistetud 4. Kõikidel juhtudel on kohtunikele määratud reaalne vanglakaristus 2–3,5 aastat.

Kohtunike korrupsioonijuhtumid

2003. aastal mõisteti altkäemaksu võtmises süüdi Tallinna linnakohtu endise kohtuniku Ain Truu, kellele määrati karistuseks 2 aastat vangistust ning kes vabanes vanglast enne tähtaega. Kohtunik sai altkäemaksu selle eest, et ta tegi enda menetluses olnud kohtuasjas süüdistatavale soodsama kohtuotsuse.

2008. aastal mõisteti altkäemaksu võtmises süüdi Harju maakohtu endine kohtunik Ardi Šuvalov, kellele määrati karistuseks 3,5 aastat vangistust. Vastutasuks altkäemaksu eest lubas kohtunik teha kohtualuse suhtes kohtumenetluse käigus soodsaid otsuseid ning õigeksmõistva kohtuotsuse. 2009. aastal taotles A. Šuvalov kohtult enne tähtaega vabastamist, mida ei rahuldatud. Kohus põhjendas seda kohtuniku ebaausa käitumise lubamatusena: „Kohtuniku ebaausus, seda enam kuritegelik ebaausus riiwab raskelt usaldust erapooletu õigusemõistmise ja riigi vastu terovikuna.“

2010. aastal mõisteti altkäemaksu võtmises süüdi Viru maakohtu endine kohtunik Mihhail Komtšatnikov, kellele määrati karistuseks 2 aastat vangistust. Kohtunik nõustus 2009. aasta detsembris 100 000 krooni altkäemaksu võtmisega, et vabastada kautsjoni vastu tapmises süüdistatav, kelle kohtuasi oli tema menetluses. Kohtunikuga koos tunnistati süüdi altkäemaksu vahendanud Sergei Gromov (karistuseks 3 kuud 3 päeva tingimisi 18-kuulise katseajaga) ja Vassili Satšuk (rahaline karistus 15 5000 krooni).

2010. aastal mõisteti altkäemaksu võtmises, riigisaladuse avalikustamises ning kriminaalasja kohtueelse menetluse ja jälitusmenetluse andmete ebaseaduslikus avaldamises süüdi Viru maakohtu endine kohtunik Jüri Sakkart. Talle määrati karistuseks 2 aastat ja 8 kuud vangistust. Sakkart sai kohtunikuna andmed Maksu- ja Tolliameti poolt menetletava kriminaalasja jälitustoimingute kohta, kuna andis ise vastavad jälitusload välja, ning edastas need asjaosalistele.

Viies juhtum, mis on kogumiku kirjutamise ajal veel kohtueelse menetluse staadiumis, on seotud Tartu Maakohtu Võru kohtumaja kohtunikuga, keda kahtlustatakse korduvas altkäemaksu võtmises ja ebaseaduslike kohtulahendite tegemises.

4.1.2 Erakondade ja valimistega seotud kuriteod

Kuna 2009. aastal toimusid kahed valimised (Europarlamendi ja kohalikud valimised), siis mõjutas see ka nende kuritegude esinemissagedust: neid registreeriti 16. Erakondade rahastamisega seotud kuritegusid (§ 402¹ ja 402²) ei registreeritud ühtegi; küll aga registreeriti 16 valimistega seotud kuritegu (§ 162 ja 164). Need kuriteod toimusid peamiselt Ida-Virumaal (9), neist 4 Narvas. Harjumaal registreeriti 4, Tartumaal 2 ning Pärnemaal 1 valimistega seotud kuritegu.

Valimistega seotud kuriteod

Valimistel kandideerinud naine andis valijatele toiduainetega kilekoti ja soovitas hääletada tema poolt.

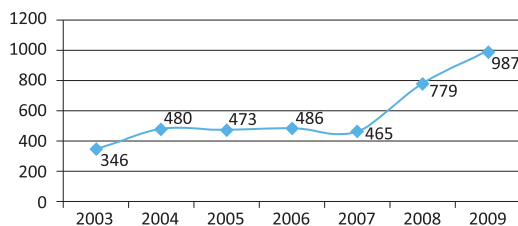
Valimistel kandideerinud mees andis neljale valijale kokku 500 krooni, et need hääletaksid tema poolt.

Valimistel kandideerinud mees lubas kustutada kahe vallavalitsuses töötava talle võlgu olnud isiku võla, kui need tema poolt hääletavad. Ta edastas neile ka valimisprogrammi ning kuuldes, et üks võlgnik pole otsustanud, kelle poolt hääletab, äbvardas, et järelikult ei soovi isik enam vallas töötada.

4.2 Majanduskuriteod

Majanduskuriteod jagunevad ebaseadusliku majandustegevuse, äriühingute, pankroti- ja täitemenetluse, maksude, rahapesu, väärtpaberite ning konkurentsiga seotud kuritegudeks. Veel on majanduskuritegude hulgas erakondadega seotud kuriteod, kuid kuna neid käsitleti juba korruptsiooni alapeatükis, siis siin neile enam eraldi tähelepanu ei pöörata.

2009. aastal registreeriti 987 majandusalast kuritegu, see on ligi 27% enam kui 2008. aastal ning üle kahe korra rohkem võrreldes 2007. aastaga.

Joonis 33. Registreeritud majanduskuriteod

2009. aastal kasvas majanduskuritegude hulgas enim maksualaste kuritegude arv. Võrreldes 2008. aastaga oli rohkem ka äriühingutega seotud ning pankroti- ja täitemenetluselaste kuritegusid. Kõige rohkem vähenes ebaseadusliku majandustegevusega seotud kuritegude arv.

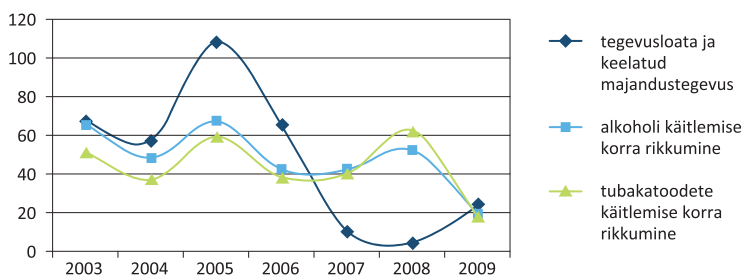
Tabel 10. Majanduskuritegude arvu muutus

	2007	2008	2009	Muutus	Muutus %
Ebaseaduslik majandustegevus	100	123	74	-49	-40%
Äriühingutega seotud kuriteod	26	20	40	20	100%
Pankroti- ja täitemenetlusalased kuriteod	20	37	85	48	130%
Maksualased kuriteod	269	461	640	179	39%
Rahapesualased kuriteod	49	131	134	3	2%
Kuriteod väärtaperingluses	1	1	6	5	500%
Konkurentsialased kuriteod	0	5	8	3	60%
Erakonnaalased kuriteod	0	1	0	-1	-100%
Kokku	465	779	987	208	27%

Aasta jooksul saadeti kohtusse 393 majanduskuritegu, kriminaalmenetlus lõpetati 251 kuriteo puhul (neist 116 avaliku menetlushuvi puudumise tõttu). 71% kohtusse saadetud või otstarbekusest lõpetatud kuritegudest olid seotud salakaubaveo või keelatud ja eriluba nõudva kauba ebaseadusliku sisse- ja väljaveoga.

4.2.1 Ebaseaduslik majandustegevus

Ebaseadusliku majandustegevuse alla liigituvad nii ebaseaduslik kauplemine aktsiisikaupadega (peamiselt alkohol ja tubakatooted), tegevusloata majandustegevus (nt puudub ettevõtluseks vajalik tegevusluba) kui ka ettevõtluskeelu rikkumine jms. Suuremad muutused kuritegude arvus toimusid kuriteoliikides, mis puudutasid tegevusloata ja keelatud majandustegevust, alkoholi käitlemise korra rikkumist ja tubakatoote käitlemise korra rikkumist.

Joonis 34. Enam levinud ebaseaduslikku majandustegevust puudutavate kuritegude registreerimine

Keelatud ja tegevusloata majandustegevus on alates 15.03.2007 kriminaalkorras karistatav vaid siis, kui selle on toime pannud sama teo eest varem karistatud isik, sellega põhjustati oht paljude isikute elule või tervisele või see on toime pandud tervishoiuteenuse nakkusohtlike materjalide käitlemise, lennunduse, raudteeliikluse

või krediidi-, kindlustus- või finantsteenusega seotud tegevusalal. Kuna enne seda muudatust oli kriminaalkorras karistatav ka muu keelatud majandustegevus, toimus seaduse muutmise tagajärjel oluline langus kuritegude arvus 2007. ja 2008. aastal. 2009. aastal aga kasvas nende kuritegude arv 20 võrra. Vähemalt 13 juhul oli kuritegu seotud finantsteenuste osutamise (laen, makseteenuse vahendamine vms).

Ligi $\frac{2}{3}$ võrra on vähenenud nii alkoholi kui ka tubakatoodete käitlemise korra rikkumise kuritegude registreerimine. Kuritegude registreerimist mõjutab see, et erinevalt näiteks varavastastest kuritegudest, kus kuritegude registreerimine sõltub kannatanute teadetest, on antud juhul tegu peitkuritegudega, mis avastatakse enamasti kas juhuslikult või tänu vihjetele. Lisaks eeltoodud põhjusele võib tubakatoodete käitlemise korra rikkumise registreerimise praktikat mõjutada ka riigikohtu otsus 3-1-1-3-09, milles leitakse, et kuna „suure“ koguse mõistet ei ole seaduses eraldi sätestatud, on suure kogusega tegu siis, kui selle kauba väärtus ületab kehtivat palga alammäära ühes kuus sada korda. Sellest määratlusest johtuvalt võib küll tubaka- ja alkoholitoodete ebaseaduslik käitlemine olla samaväärne 2008. aastaga, kuid seoses seaduse tõlgendamisega ei registreerita mitmeid juhtumeid enam kuriteona, vaid väärteona.

4.2.2 Maksukuriteod

Salakaubavedu

Maksualaste kuritegude arvu kasvu on peamiselt mõjutanud salakaubavedu (KarS-i § 391), mille registreerimine kasvas võrreldes 2008. aastaga 297 kuriteo võrra. Seega oli salakaubaveoga seotud kuritegude arvu kasv suurem kui maksualaste kuritegude kasv või majandusalaste kuritegude kasv tervikuna.

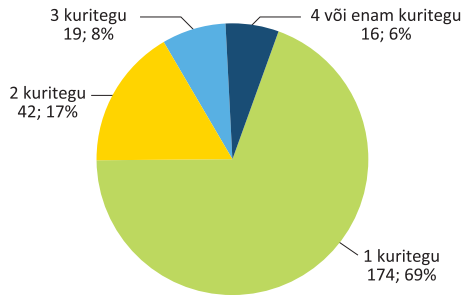
Salakaubavedu on kuriteona karistatav juhul, kui tegu on suure koguses kaubaga või kui isikule on varem kohaldatud sama teo eest väärteokaristust. 410-st 2009. aastal registreeritud salakaubaveo kuriteost 404 olid seotud sigarettide salakaubaveoga (neist mitmel juhul oli lisaks tegu ka alkoholi piirkoguse ületamisega). Ülejäänud kuue juhtumi puhul oli salakaubaks alkohol või kütus. Salakaubaveona registreeritud kuritegudega püüti ebaseaduslikult riiki sisse tuua ligi 1,5 miljonit sigaretti. Kui eeldada, et keskmine Eesti elanik tarbib päevas ühe paki sigarette, oleks ühel inimesel võimalik seesuguse kogusega suitsetada pisut enam kui 200 aastat järjest. Sigarette püüti üle Vene-Eesti piiri tuua nii peidetuna riiete alla, pagasisse, kuid ka spetsiaalselt ehitatud sõidukite peidikutes või sõiduki konstruktsioonides. Kõige suurem kogus, mida püüti korruga Eestisse smugeldada, oli 424 800 sigaretti: Poola autojuht püüdis piiri ületada autoga, mille topeletpõhja alla olid peidetud sigaretid. Veel avastati metsast kast 300 000 sigaretti, 150 000 sigaretti püüti sisse tuua samuti auto pagasiruumi topele vaheseina vahel.

Maksu- ja tolliameti hinnangul võib üheks salakaubaveo suurenemise põhjuseks olla see, et 2008. aasta juulist on nn halli passi omanikel võimalus käia Venemaal ilma viisata. Maksu- ja tolliameti andmetel suurenes väljastpoolt Euroopa Ühendust sisse toodud sigarettide kogus juba 2008. aasta lõpust: 90% piiriületajatest tõid üle piiri maksimaalselt lubatud koguse alkoholi ja sigarette. Nii muutuvad legaalselt sisse-

toodud sigaretid Eestis illegaalse turu osaks. (Maksu- ja tolliamet, 2010)

Ka mõjutab salakaubaveo kuritegude kasvu seaduse muudatus 2009. aastal. Kuni 30. juunini 2009. aastal oli väljastpoolt Euroopa Ühenduse territooriumi lubatud maksuvabalt Eestisse tuua 200 sigaretti (s.o 20 pakki). Alates 1. juulist on lubatud koguseks 40 sigaretti (2 pakki). Sestap moodustasid esimesel poolaastal registreeritud kuriteod $\frac{1}{3}$ ning ülejäänud salakaubaveod pandi toime teisel poolaastal. Kuigi kuritegusid registreeriti 410, oli kuritegude taga tegelikult 251 isikut (veel leiti ühel juhul metsast kast sigarettidega, mille ülevedaja pole teada). Pisut enam kui $\frac{2}{3}$ isikutest pani toime ühe kuriteokatse, ülejäänud mitu kuriteokatset. Kõige enam kuritegusid (13) suutis aasta jooksul toime panna 40ndates eluaastates meesterahvas, kellelt avastati piiriületuskatsetel kokku 9320 salasigaretti (466 pakki).

Joonis 35. Jaotus isiku poolt aasta jooksul toimepandud salakaubaveokuritegude arvu järgi

24% salakaubaveokuritegudest panid toime naised, mis erineb palju keskmisest naiste kuritegude arvust (ca 10%). Keskmiselt vedas üks ülevedaja mediaanväärtuse järgi 600 sigaretti (nii üldine kui ka meeste ja naiste arvestuses). Kolmandikul juhtumitest oli sigarettide arv vähemalt 1000. Kuna salakaubavedu on seotud kauba vedamisega üle Euroopa Ühenduse tolliterritooriumi piiri, registreeriti taolisi juhtumeid vaid Vene piiriga kulgevatel aladel. 82% (338 kuritegu) registreeriti Ida-Virumaal, ülejäänud juhtumid registreeriti Põlvamaal (55; 13%) ja Võrumaal (17; 4%).

Prokuratuur saatis 2009. aastal kohtusse 125 salakaubaveo kuritegu, kriminaalmenetlus lõpetati 30 kuriteo suhtes (neist 23 otstarbekusest). Kohus mõistis süüdi 44 isikut.

Keelatud ja eriluba nõudva kauba ebaseaduslik sisse- ja väljavedu

Suure osa (28%) maksukuritegudest moodustas keelatud ja eriluba nõudva kauba ebaseaduslik sisse- ja väljavedu (KarS-i § 392). Nende kaupade sisse- ja väljavedu on keelatud või vajab kohustuslikku dokumenti või riikliku registri kannet (tuli- relvad, laskemoon, narkootilised ained jm). Nimetatud kuritegusid registreeriti 181. Ligi 60% juhtumitest oli seotud narkootikumide veoga Eestist välja või Eestisse. Seejuures ei ole tegu tingimata suurte koguste veoga eesmärgiga see Eestis illegaalsele turule paisata – kuritegu on ka näiteks alla 1-grammise kanepi koguse sisse- või väljavedu.

Narkootikumide vedu

Laevale suunduv Eesti kodanik jubiti tollikontrolli ning tema sigaretipakist leiti kilekotis olev robekat värvi aine, mis reageeris positiivselt kanepi kiirtestile – aine kogukaal koos pakendiga oli 0,2 grammi.

Keelatud ja eriluba nõudva kauba sisse- ja väljavedudest 28% oli seotud (narkootiliste ja psühhotroopsete) ravimitega – nt Xanax, Fenazepam jm. Lisaks ravimitele ja narkootikumidele veeti või püüti vedada üle piiri ka relvi või relvaosi (nt elektrišokiaparaate püüti üle piiri tuua üheksal korral), jäätmeid, sigarette jm.

Muud maksualased kuriteod

Lisaks salakaubaveole ning keelatud ja eriluba nõudva kauba ebaseaduslikule sisse- ja väljaveole registreeriti 49 muud maksualast kuritegu – mitte ühelgi juhul kuritegude arv ei kasvanud.

KarS-i § 386 (maksude väärarvutus) kehtetuks tunnistamisega 2007. aastal vähenes ka selle alusel registreeritud kuritegude arv (2008. aastal 52 kuritegu; 2009. aastal 21 kuritegu): enne kehtetuks tunnistamist toime pandud kuriteod registreeritakse küll kuriteona KarS-i § 386 alusel, kuid juhul, kui tegu on karistatav ka kehtiva karistusseadustiku järgi. Seega on tegu endiselt käsitletav kuriteona, kui maksude maksmisest kõrvalehoidumine toimus suures ulatuses (KarS-i § 389¹) või pandi suures ulatuses toime maksukelmus (KarS-i § 389²). Nii suures ulatuses maksukelmust kui ka maksude maksmisest kõrvalehoidumist registreeriti 2009. aastal vähem kui 2008. aastal.

Tabel 11. Muude maksukuritegude registreerimine

	2007	2008	2009
Maksude väärarvutus	61	52	21
Maksude maksmisest kõrvalehoidumine suures ulatuses	15	35	24
Maksukelmus suures ulatuses	0	8	2
Maksuhalduri tegevuse takistamine	6	2	2

Maksukuritegudes karistatud juriidilised isikud

Juriidiliste isikute kuritegude ülevaade antakse kohtupraktika järgi. 2009. aastal jõustunud kohtuotsustega mõisteti majanduskuritegudes süüdi 16 juriidilist isikut. Kui peamiseks karistuseks oli rahaline karistus, siis kahel juhul mõisteti karistuseks ka sundlõpetamine. Süüdi mõistetud juriidilised isikud olid oma esindaja kaudu pannud toime peamiselt KarS-i §-des 386 ja 389 nimetatud maksukuritegusid: maksu- ja tolliametile esitati valeandmetega maksudeklaratsioonid, mille alusel tekkis ettevõttele väiksem maksukohustus. Valeandmete esitamine võimaldas jätta tasumata makse miljonite kroonide väärtuses.

Ettevõtetele mõisteti karistuseks 70 000–800 000 krooni. Suurimate rahaliste karistustega kohtuasjas mõisteti süüdi 11 füüsilist isikut ja 3 juriidilist isikut. Juriidiliste

isikute kuritegude tagajärjel jäi riigile laekumata ligi 17 miljonit krooni, mis mõisteti välja tsiviilhagina. Karistatud füüsiliste isikute kuritegude tagajärjel jäi riigile laekumata mitmekümne miljoni krooni ulatuses raha. Kolmele juriidilisele isikule mõisteti rahaliseks karistuseks vastavalt 400 000, 700 000 ja 800 000 krooni.

4.2.3 Rahapesu

2009. aastal registreeriti samas suurusjärgus rahapesu juhtumeid kui 2008. aastal (2009. aastal 134; 2008. aastal 128). Nagu eelmiselgi aastal on ühe isiku või isikute rühma kuritegelik aktiivsus mõjutanud tugevasti rahapesujuhtumite arvu. Paljudel juhtudel on tegelik rahapesu toimunud juba enne 2009. aastat.

Registreeritud kuritegusid menetleti kokku 56 kriminaalasja raames: pooled registreeritud kuriteod (67) olid seotud nelja kriminaalasjaga. Suurimas kriminaalasjas registreeriti 31 rahapesu juhtumit.

Rahapesujuhtumile eelneb nn eelkuritegu ehk kuritegu, millega saadud vara tegelikku omanikku ja päritolu hakatakse varjama. Mitte alati ei ole eelkuritegu kohe teada: nt kui on tegu laekumistega väliskontodelt. Samas registreeriti 2009. aastal rida kuritegusid, mil varem oli toime pandud kelmus. Rahapesu korral kantakse näiteks kelmuse teel saadud raha võõralt pangaarvelt kolmanda isiku pangaarvele ja võetakse seejärel pangaautomaadist välja. Teise tüüpjuhtumi puhul liigub võltsitud arvete kattevarjus kontodel raha ühelt arvelt teisele, kuid tegelikku tehingut ei toimu. Mitmed juhtumid on seotud kahtlaste laekumistega pangakontodele: näiteks kelmuse teel saadud raha kantakse ühelt kontolt teisele eesmärgiga varjata seda, kuhu või kellele on raha liikunud ja kes seda kasutab.

Rahapesu kuritegudest pooled olid seotud vaid nelja kriminaalasjaga - seega on tegu juhtumitega, mil isikud või isikute rühmad on toime pannud mitu kuritegu.

Neli suuremat kriminaalasja on peamiselt seotud järgmiste skeemidega:

- korduvalt saadetakse rahvusvaheliste rahakaartidega raha välisriiki;
- ettevõtete fiktiivsed tehingud kuriteost pärit rahaga;
- kelmuse teel saadud raha kandmine ühelt kontolt teisele (kelmuse teel saadud raha kanti kolmandate isikute pangakontodele, see lasti sularahas välja võtta ja enda kätte anda);
- maksu- ja tolliametile valeandmete esitamise teel saadud „enam makstud käibemaksu“ konverteerimine eurodeks ja sularahas väljavõtmine (enam kui 30 mln krooni), samuti raha eest vara ostmine teiste isikute nimele.

Rahapesujuhtumites jõustus 2009. aastal 11 otsust (ühel juhul oli tegu 2008. aastal tehtud, ent 2009. aastal jõustunud otsusega), millega mõisteti süüdi 14 isikut. Kuna tihti on ühes kohtuotsuses mitu kuritegu, on ka kohtuotsuseid registreeritud kuritegudest märksa vähem.

Narkootikumide müügist saadud raha pesemine

Kui suurem osa süüdimõistetute kuritegusid oli seotud kas maksupettuste või kelmus-
tega, siis ühel korral mõisteti isik süüdi narkootikumide müügist saadud vara rahapesus.
Isik kasutas vanglas olles teiste isikute pangakontosid, millele oli pandud narkootiku-
mide müügist saadud raha. Osa raha kandis isik oma vanglas asuvale pangakontole,
osa teiste isikute kontodele. Vanglakontole kantud rahast kasutas isik teatud osa vangla
poest tehtud ostude tasumiseks, osa kanti tema vabanemisefondi.

4.2.4 Konkurentsikuriteod

Kahel viimasel aastal on registreeritud kokku 13 konkurentsikuritegu. Eelneva viie aasta jooksul registreeriti kokku 8 sellist kuritegu.

Konkurentsi kahjustavaid kokkuleppeid, otsuseid ning kooskõlastatud tegevust ehk nn klassikalisi kartelli-
kuritegusid registreeriti 2009. aastal 3 võrra enam kui 2008. aastal. Ülejäänud konkurentsivastaseid kurite-
gusid ei ole registreeritud alates 2006. aastast. Ilmselt võib konkurentsikuritegude kasvu taga näha eelkõige
2008. aasta alguses uuenenud konkurentsiameti paremat tööd, mitte niivõrd reaalselt kuritegude tõusu.

Tabel 12. Registreeritud konkurentsikuriteod

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Turgu valitseva ettevõtja seisundi kuritarvitamine	4	1	0	0	0	0	0
Konkurentsi kahjustav kokkulepe, otsus ja kooskõlastatud tegevus	0	0	0	0	1	5	8
Koondumisest teatamata jätmine, /.../ ja konkurentsi kahjustav koondumine	0	0	0	0	0	0	0
Eri- ja ainuõigust ja olulist vahendit omava ettevõtja kohustuste rikkumine	1	0	1	0	0	0	0

2009. aastal tehti lõplik menetlusotsus 7 kartellikuriteo puhul ning 5 kartellikuritegu saadeti kohtusse:

- konsultatsioonifirmade kokkulepe maakonna arengukava koostamise riigihankel (0,6 mln krooni);
- tee-ehitusettevõtete kokkulepe tee-ehituse riigihankel (108 milj krooni);
- tänavapuhastusettevõtete kokkulepe tee-hoolduse riigihankel (50 milj krooni);
- rehvide taaskasutusega seotud kolmandaid turuosalisi kahjustavad kokkulepped (55 lepet);
- alkoholitootjate hinnakokkulepe alkoholi jaekaubanduslike miinimumhindade teemal.

KÜBERKURITEGEVUS

- 2009. aastal registreeriti vähemalt 1295 kuritegu, mis viisil või teisel puudutasid küberkeskkonda või arvuteid, neist 1260 arvuti abil toime pandud ja 35 arvuti või arvutisüsteemi vastast kuritegu.
- Väga suure osa arvuti abil toime pandud kuritegudest moodustasid kelmused (91%), ning ka vastupidi: suur hulk kelmusi pandi toime arvuti vahendusel (43%).
- Arvuti abil toime pandud kuritegudest registreeriti 470 arvutikelmust, 677 arvuti vahendusel toime pandud tavakelmust, 83 rahapesu kuritegu, 18 alaealiste vastast seksuaalkuritegu ning 12 intellektuaalomandi vastast kuritegu

5. KÜBERKURITEGEVUS

Heli Rennik, Mari-Liis Sööt

Arvuti- ehk küberkuritegevuse määratlemisel on keskseteks teguriteks infotehnoloogia ja arvutid, küberkuritegevuse hulka tuleb lugeda ka mobiiltelefoni abil tehtud kuriteod. Saab eristada kahte suuremat rühma: arvuti abil toime pandud kuriteod ning arvuti või arvutisüsteemi vastased kuriteod. Arvuti abil toime pandud kuriteod on sellised, mis eksisteerisid juba enne internetiajastut: pettused, rahapesu, seksuaalne ahistamine jm. Arvuti- või arvutisüsteemi vastased kuriteod ilmnesid koos interneti tekkega ning need ei toimu ilma arvuti või interneti kaasabita: häkkimine, arvutivii- ruste levitamine jms (Yar, 2005).

Siin tuleb piirduda ülevaatega vaid osast küberkuritegevusest, sest karistusseadustik ei erista kõiki kuritegusid, mille vahendiks võib olla arvuti, ning need kuriteod kvalifitseeritakse paragrahvide alusel, millel pole mingit pistmist kübermaailmaga. Seetõttu tuleb siin toodud arvused käsitleda minimaalse küberkuritegevuse arvuna.

2009. aastal registreeriti vähemalt 1295 kuritegu, mis ühel või teisel viisil puudutasid küberkeskkonda või arvuteid, moodustades nii peagu 3% kuritegevusest. Kuid ilmselt on nn kübervahenditega toime pandud kuritegevuse osatähtsus kogukuritegevuses suurem, sest rohkem kui 85% kuritegevuse puhul jääb maha mingis vormis digitaalne jälg või asitõend. Järgmine näide iseloomustab hästi küberkuritegevuse amplituud.

Arvutikuriteod võib jagada kaheks: arvuti abil toime pandud kuriteod ning arvuti- või arvutisüsteemivastased kuriteod. Esimesed eksisteerisid juba enne arvutiajastut.

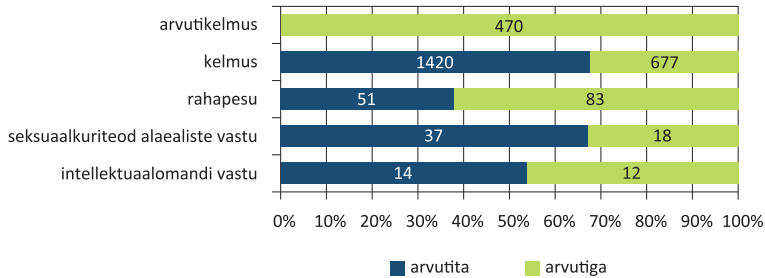
Pommiäbivardus koolile

2009. aastal registreeriti avaliku korra raske rikkumisena koolile tehtud pommiäbivardus: õpetaja sai mobiiltelefonile sõnumi, milles äbivardati kool õhku lasta, kui kahe kuuga miljonit krooni ei leita. Sõnumi saatja number oli sõnumis märgitud, ent „saatja“ ei teadnud sõnumist midagi. Samal ajal selgus, et ka tema laps oli saanud oma mobiiltelefonile veidraid sõnumeid, näiteks „See olen mina sinu telefon ja ma olen väsinud sinust. Ma hakkan sind igapäev kummitama!“. Sõnumitele vastates selgus, et sõnumi saatjaks oli olnud justkui poeg, kes iseendale teateid saatis. Menetluse käigus selgus, et sõnumid olid saadetud hoopis ühelt teiselt 11-aastaselt poisilt arvuti kaudu.

5.1 Arvuti abil toime pandud kuriteod

Arvuti abil toime pandud kuritegevudeks on käesolevas peatükis loetud arvutikel- mused (§ 213), arvuti vahendusel toime pandud n-ö tavakelmused (§ 209), seksuaal- kuriteod alaealiste vastu (§-d 175–179), mõningad intellektuaalse omandi vastased kuriteod (§-d 222–225, v.a 222¹) ja rahapesu (§ 394).

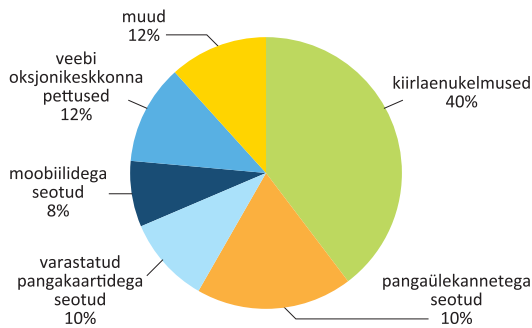
Registreeriti 1260 arvuti abil toime pandud kuritegu: 470 arvutikelmust, 677 arvuti abil toime pandud tavakelmust, 83 rahapesu kuritegu, 18 alaealiste vastast seksuaalkuritegu ning 12 intellektuaalomandi vastast kuritegu. Kuna rahapesu ja seksuaalkuritegusid alaealiste vastu käsitletakse kogumiku teistes peatükkides, siis siin neil pikemalt ei peatuta.

Joonis 36. Arvuti abil toime pandud kuriteod 2009. aastal

5.1.1 Küberkelmused

Väga suure osa arvuti abil toime pandud kuritegudest moodustavad kelmused (91%), ning ka vastupidi: suur osa kelmusi pannakse toime arvuti vahendusel (43%). Nende näitajate hulka on siin arvestatud nii arvutikelmustena (§ 213) kui ka tavalist kelmustena (§ 209) registreeritud kuriteod, mis pandi toime arvuti vahendusel (§ 209); vastasel juhul on tekstis teisiti märgitud. Arvutikelmused jagunevad viieks suureks rühmaks: kiirlaenukelmused, pangalaenukelmetega seotud kelmused, varastatud deebet- ja krediitkaardipettused, mobiiltelefonipettused ning veebi oksjonikeskkonna pettused.

Joonis 37. Arvutikelmuste tüübid 2009. aastal

Kiirlaenukelmuseid registreeriti 456 (§ 213 alusel 124 ja § 209 alusel 332). Nende kuritegude puhul taotlesid kurjategijad raha teise isiku nimel tema pangakontole, kasutades selleks varastatud, välja petetud või muul moel saadud internetipanga

kasutajatunnust, paroole ja paroolikaarti. Pärast laenu kättesaamist kanti raha enda kontole.

Pangaülekannetega seotud kelmuseid registreeriti 213 (§ 213 alusel 125 Eesti ja 13 välisriigi ning § 209 alusel 75). Kurjategijad said enda kätte kannatanute internetipanga paroolid, sisenesid internetipanka ning kandsid pangaülekandega raha enda kontole. Teisel juhul pidi kannatanu sooritama kurjategija pangakontole ülekande mingi teenuse eest, mille järel palus kurjategija kannatanu internetipanga tunnuseid ülekande sooritamise „kontrollimiseks“ ning tegi ülekanded oma kontole.

Tasuline striptiis MSN-is

Internetis tüdrukuna esinenud mees pakkus MSN-i kasutajatele tasulist striptiisietendust. MSN-i kasutajad kandsid „tüdruku“ pangakontole sõltuvalt kasutajast kuni 400 krooni, aga lubatud etendust ei järgnenud. Seejärel valetas „tüdruk“, et raha pole üle kantud, ja palus kasutajatel kontrollimiseks edastada internetipanga paroole, mida viimased ka tegid. Seejärel kandis pettur kannatanute raha oma pangakontole.

Võrreldes 2008. aastaga kasvas tublisti riigisiseste pangaülekannetega seotud pettuste arv, samas on vähenenud rahvusvaheliste pangaülekannetega seotud pettused: kui 2008. aastal registreeriti § 213 alusel 44 Eesti-sisest pettust, siis 2009. aastal 125; rahvusvaheliste pettuste arv vähenes samal ajal 116-lt 13-le. Rahvusvaheliste pettuste puhul kasutati kannatanute andmete kättesaamiseks tarkvara, mis edastas kannatanu sisestatud andmed kurjategijale (*phishing*): kasutajal paluti sisestada näiteks võltskodulehel oma internetipanga kasutajatunnused ja paroolid.

Varastatud deebet- ja krediitkaardipettuseid registreeriti 117 (vaid § 213 alusel). Varastatud kaartidega toime pandud pettused erinevad pangaülekannetega seotud kelmustest selle poolest, et viimase puhul on saadud enda kätte kellegi teise pangaparoolid, ent kaardivarguste puhul on kurjategija kätte sattunud ohvri pangakaardid. Enamik krediitkaardipettusi on seotud kütuse eest tasumisega, kus krediitkaart on varastatud näiteks tööandjalt. Deebetkaardipettuste korral on väga tihti kurjategijaks kannatanu sugulane või tuttav, kes on võtnud kannatanu rahakotist tema pangakaardi koos seal oleva PIN-koodiga ning lähimas sularahaautomaadis kontolt raha välja võtnud. Tihti on kannatanu rahakott varastatud ka tänaval, poes või ühissõidukis ning seejärel sularaha automaadist välja võetud.

Mobiiltelefoni pettuseid registreeriti kokku 91 (§ 213 alusel 69 ja § 209 alusel 22). Varastatud või laenatud mobiiltelefoniga on helistatud eritariifsetele telefoninumbritele, edastatud SMS-e või laetud näiteks www.rate.ee keskkonnas raha oma kontole (selles keskkonnas tuleb internetis sisestada vaid telefonile laekunud kood ning raha laekubki kontole).

Veebi oksjoni- või ostukeskkonna pettuseid registreeriti kokku 137 (vaid § 209 alusel). Lisaks www.osta.ee keskkonnale on lisandunud pettused ka www.okidoki.ee ja www.sendioksjon.ee oksjoni keskkonnas, kus kannatanu on leidnud endale

Arvutikelmuste puhul on sageli kuriteo toime pannud kannatanu juhututtav, samas pole haruldased ka sugulaste ning pere liikmete vastu toime pandud pettused.

sobiva kauba ja maksab ostu eest müüjale internetipanga vahendusel, kuid tegelikult müüja kaupa ostjale ei saada. Selliste pettuste vältimiseks tuleks kasutada näiteks www.osta.ee keskkonnas pakutavat deposiidimakset või siis tasuda kauba eest kauba kättesaamisel. Interneti ostukeskkonnas toimunud pettuste puhul tasutakse müügi-kuulutustes oleva kauba eest ette, kuid kaupa kätte ei saada; kaubaks on arvutid, sülearvutid, riided, ehted, teatripiletid jne.

5.1.2 Intellektuaalse omandi vastased küberkuriteod

Intellektuaalse omandi vastaste arvutikuritegude puhul on enamasti tegu piraatfilmide ja muusika levitamise internetis, kasutades selleks *torrent* ja *P2P* failivahetus-tarkvara. Suurem osa kuritegusid on seotud *torrent*-failivahetussüsteemide (*BitTorrent*, *µTorrent* jne) tarkvara kasutamisega, kus faile laetakse oma arvutisse teiste kasutajate arvutitest, ise samal ajal ka oma faile teistele massiliselt jagades. *Torrent*-süsteemi kõrval on teiseks populaarseks süsteemiks *P2P* (*peer-to-peer*) tehnoloogia (*eMule*, *eDonkey* jne tarkvarad), kus kasutajad on ühendatud serverite kaudu teiste kasutajatega ning saavad samamoodi faile alla laadida. Üldiselt on piraatfilmide ja muusika levitamine CD/DVD abil ühe rohkem asendumas nende levitamise internetis.

5.2 Arvuti või arvutisüsteemi vastased kuriteod

Arvuti(süsteemi) vastaste kuritegudena käsitletakse arvutiviiruste levitamist, häkkimist, piraatprogrammide kasutamist jms (KarS-i §-d 206–208; 216¹–217¹; 222¹; 284).

Arvuti(süsteemi) vastaseid kuritegusid registreeriti võrdlemisi vähe nii 2008. kui 2009. aastal: vastavalt 37 ja 35. Selliste kuritegude näited on äriühingu poolt illegaalse operatsioonisüsteemi või tarkvara kasutamine (§222¹); võõrasse sülearvutisse, serverisse, internetipanka, suhtlusportaali sisselogimine ning nendes andmete muutmine või hävitamine (§ 206, § 217); DDOS rünnakud serveritele – serverite ründamine nii Eesti kui välismaa IP-aadressidelt neid päringutega üle koormates (§ 207) jms.

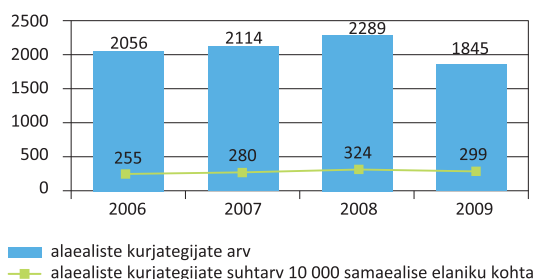
ALAEALISTEGA SEOTUD KURITEGEVUS

- 2009. aastal registreeriti 2042 alaealiste toime pandud kuritegu, mis on võrreldes 2008. aastaga veidi üle kolmandiku võrra vähem.
- Alaealiste kurjategijate arv vähenes 19%.
- Kui alaealiste vägivalgakuritegude vähenemine oli kooskõlas üldise vägivallakuritegude langustrendiga, siis varavastastes kuritegudes esines oluline erinevus: üldiselt nende arv kasvas (eelkõige poevargused), ent alaealiste puhul see vähenes.
- Kohtueelne menetlus kestis alaealiste puhul 2009. aastal keskmiselt 3,5 kuud ja kohtumenetluse keskmine pikkus oli 2009. aasta teise poolaasta andmetel veidi üle nelja kuu.

6. ALAEALISTEGA SEOTUD KURITEGEVUS

Kaire Tamm

2009. aastal tehti kindlaks 1845 isikut, kes kuriteo toimepanemise ajal olid alaealised ehk 14–17-aastased.²⁹ Võrreldes 2008. aastaga vähenes alaealiste kahtlustatavate arv 19%. Seda võis mõjutada nii alaealiste kuritegude arvu vähenemine kui ka selles vanuses elanikkonna mõningane vähenemine (Salla, 2010). Alaealiste kurjategijate arv oli viimase nelja aasta väikseim ning 2009. aastal vähenes ka nende osakaal samaealisest elanikkonnast. Kui 2008. aastal oli 10 000 14–17-aastase elaniku kohta 324 alaealist kurjategijat, siis 2009. aastal 299 ehk ligi 8% vähem.

Joonis 38. Alaealised kurjategijad ja nende suhtarv samaealisest elanikkonnast

2009. aastal registreeriti politsei andmetel 2042 alaealiste kuritegu ehk üle kolmandiku vähem kui eelmisel aastal. See on märkimisväärne muutus. Alaealiste süütegude (kuritegude ja väärtegude) arv tervikuna on viimastel aastatel siiski suurenenud, kasvanud on väärtegude arv.

Levinumad alaealiste kuriteod olid nagu varemgi vargus ja kehaline väärkohtlemine; järgnesid avaliku korra raske rikkumine ja asja omavoliline kasutamine, millest veidi enam kui pooltel juhtudel oli tegu sõiduki omavolilise kasutamisega.

Kui alaealiste vägivallakuritegude vähenemine oli kooskõlas kuritegevuse üldise langustrendiga, siis varavastastes kuritegudes oli oluline erinevus: üldiselt nende arv suurenes (eelkõige poevargused), ent alaealiste puhul see vähenes.

²⁹ Alaealiste kahtlustatavate arvu aluseks on 2009. a jooksul alaealiste suhtes tehtud lõplikud menetlusoitsused, st kriminaalmenetluses tehtud lõpetamised ja kohtusse saatmised.

Tabel 13. Alaealiste toime pandud kuriteod (üldarv ja valik enam levinud kuritegudest)

	2008	2009	Muutus N	Muutus %
Alaealiste toime pandud kuritegude arv	3105	2042	-1043	-34,2
Vargus	943	640	-303	-32,1
Kehaline väärkohtlemine	562	479	-83	-14,8
Avaliku korra raske rikkumine	289	119	-170	-58,8
Asja omavoliline kasutamine	168	86	-82	-48,8
Kelmused	110	136	26	23,6
Röövimine	87	59	-28	-32,2
Narkootikumidega seotud kuriteod	154	34	-120	-77,9
Omastamine	48	33	-15	-31,3
Mootorsõiduki joores juhtimine	55	17	-38	-69,1
Vägistamine	14	2	-12	-85,7

Allikas: politsei- ja piirivalveamet

Alaealiste varavastastest kuritegudest on aastaga kõige enam vähenenud sõiduki-vargused (57%) ja vargused eluruumidest (-44%), poevargusi registreeriti 10 võrra rohkem, mis on kooskõlas üldise trendiga. Eesti alaealiste seas on poevargus märksa harvem kui näiteks Tšehhi ja Ungari noorte hulgas (Markina & Saar, 2009).

Alaealiste vägivaldakuritegevuse analüüsist selgus, et kõige rohkem kasutavad Eesti alaealised vägivalda tänavatel ja muudes avalikes kohtades. Juhtumid tänavatel moodustavad 43% registreeritud juhtumitest, veidi enam kui iga kolmas vägivallajuhtum toimus koolis või muus lasteasutuses. Eluruumides pandi toime 15% politseiini jõudnud juhtumitest, 5% juhtumitest pandi toime muudes kohtades, kuhu kolmandatel isikutel ligipääs enamasti puudub. (Salla, 2010)

Noorte vägivaldsete ohvriteks on enamasti nende endi eakaaslased ja tuttavad. Kuigi avalikes kohtades on võrreldes teiste kohaliikidega rohkem selliseid juhtumeid,

kus ohver toimepanijat ei tunne, on enamik tänavakakluste ja löömiste osalisi siiski tuttavad inimesed. See ei tähenda, et nad on muidu heades suhetes sõbrad või sugulased: tegu võib olla ka tülli läinud juhutatavatega või üksteist muul viisil tundvate inimestega. Võõraste vastu sooritatud rünnete napp osakaal tähendab aga eelkõige, et kõrvalistel inimestel on üsna väike oht sattuda tänaval kokku alaealise vägivaldsete jaha. Enamik kuritegusid tänavatel ja muudes avalikes

kohtades pannakse toime peksmise ja löömise teel. Ent avalikes kohtades võetakse kasutusele mõned erilised toimepaneku vahendid, mida muudes kohtades esineb harvem: nt peksid alaealised ohvreid avalikes kohtades nii keti, lauajupi kui ka kurikaga; viies rünnakus kasutati nuga.

Eluruumides toimunud peksmise puhul olid vägivaldaohvrid enamasti peksja sõbrad-tuttavad; vägivaldsete enda pere- või leibkonnaliikmed ja sugulased moodustasid ohvritest viiendiku. Kodus toime pandud vägivald seisnes valdavalt löömisest ja

Noorte vägivald on harva suunatud võõraste inimeste vastu, ohver on tihti ründaja koolikaaslane.

peksmises, eset ja külmrelva kasutati üksikjuhtumel. Suure enamiku koolivägivalla-juhtumeid panevad ootuspäraselt toime koolikaaslased, vaid harva oli toimepanija ohvrile võõras. Enamasti pandi sellised juhtumid toime õhtusel ajal ning väljaspool klassiruumi (kooli territooriumil), mis viitab sellele, et vägivaldsed võõrad koolides on siiski pigem harv nähtus. (Samas)

6.1 Alaealised kriminaalmenetluses

Nagu väljaselgitatud ja registreeritud kuritegude arv, vähenes 2009. aastal ka lahenatud alaealiste kuritegude arv ja alaealiste arv, kelle suhtes prokuratuur tegi lõpliku menetlusotsuse.

2009. aastal lõpetas prokuratuur 56% alaealiste suhtes menetluse: 29% saadeti alaealiste komisjoni, 24%-ile määrati rahaline või muu kohustus ning 3% menetlus lõpetati karistuse ebaotstarbekuse tõttu. 44% alaealistest saadeti süüdistatavana kohtusse, enamik kokkuleppe- või lühimenetluses.

Alaealiste õigusrikkujatega tegelemine alaealiste komisjonides

2009. aastal toimus Eesti Noorsootöö Keskuse andmetel alaealiste komisjonides 4051 arutelu, see on ligi 500 võrra vähem kui 2008. aastal. Alaealiste komisjoni saadetud alaealistest olid 70% poisid ja 30% tüdrukud.

Komisjoni saatmise põhjusteks olid peamiselt väärteo toimepanemine nooremate kui 14-aastaste isikute poolt (44%) ja koolikohustuse mittetäitmine (17%). Nagu varasemal aastail esitas enamiku taotlustest arutada alaealise õigusrikkumist alaealiste komisjonis politsei (69%), koolid esitasid 15% ja prokuratuur 14% taotlustest.

Alaealiste komisjonid määrasid 2009. aastal kõige sagedamini mõjutusvahendina hoiatust (41%), spetsialisti juurde vestlusele saatmist (22%) ja üldkasulikku tööd (19%).

6.2 Muud alaealistega seotud kuriteod

Lisaks otseselt alaealiste toime pandud kuritegudele tuleb vaadata ka neid alaealistega seotud kuritegusid, mis soodustavad noorte agressiivsust ja võivad suurendada alaealiste õigusrikkumiste arvu, nt alaealisele vägivalla eksponeerimine (KarS-i § 180), alaealise kaasatõmbamine kuriteo toimepanemisele (KarS-i § 181) ning kallutamine alkoholi (KarS-i §-id 182-182¹) ja narkootikumide tarvitamisele. Alaealiste vastu toime pandud seksuaalkuritegudest on täpsemalt kirjutatud vägivallakuritegevuse peatükis.

2009. aastal ei registreeritud ühtegi alaealisele vägivalla eksponeerimisega seotud juhtumit (KarS-i § 180), viimase seitsme aasta jooksul on seda registreeritud vaid kolmel aastal ja kokku neli korda. Kahel viimasel aastal ei ole alaealisele vägivalla eksponeerimises süüdi mõistetud ühtki isikut, 2007. aastal mõisteti süüdi kaks isikut. Mõlemal korral seisnes vägivalla eksponeerimine koera piinamises: ühel juhul löi kurjategija jalaga poe juures jalutusrihmaga kinni seotud ja suukorvistatud koera koeraomaniku lapse nähes; teisel juhul kurjategija peksis korduvalt koerakutsikat nelja lapse nähes.

Alaealise kaasatõmbamist kuriteo toimepanemisele (KarS-i § 181) registreeriti 2009. aastal 8 korda, mis on viimase seitsme aasta madalaim näitaja. Kõikides juhtumites kaasati alaealine varguste toimepanemisele, sh ühel juhul ka võõrale territooriumile sissetungimisele. Ligi pooltel juhtudel kaasati alaealine poevargustele, muudel juhtudel auto ärandamisele, autokütuse ja tööriistade vargusele. Kolmel juhul kaasati kuriteo toimepanemisele üks alaealine, viiel juhul kaks alaealist. 2009. aastal mõisteti alaealise kuriteole kaasatõmbamises süüdi 3 isikut.

Alaealise kallutamist alkoholi tarvitamisele (KarS-i § 182) on alates 2005. aastast iga aastaga 1–2 juhtumi võrra vähem registreeritud. 2009. aastal kallutas alaealist alkoholi tarvitama enamasti mees, ühel juhul ka naine. Noorim alkoholi tarvitamisele kallutatatu oli 12-aastane. 2009. aastal mõisteti alaealise alkoholi tarvitamisele kallutamises süüdi 11 isikut.

Alaealisele alkoholi müümist ja ostmist (KarS-i § 182¹) on viimase seitsme aasta jooksul registreeritud vaid kahel aastal: 2007. aastal kaks korda ja 2008. aastal kümme korda. Alaealisele alkoholi müümine ja ostmine kvalifitseeritakse kuriteona, kui süüdlasele on sama teo eest kohaldatud ka väärteokaristust vastavalt alkoholiseadusele ehk juhul, kui tegemist on korduva alkoholi müümisega ja ostmisega.

Tabel 14. Muud alaealise vastased kuriteod

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Alaealisele vägivalda eksponeerimine	0	0	0	1	2	1	0
Alaealise kaasatõmbamine kuriteo toimepanemisele	22	30	34	66	9	18	8
Alaealise kallutamine alkoholi tarvitamisele	10	16	31	29	27	26	25
Alaealisele alkoholi müümine ja ostmine	-	0	0	0	2	10	0

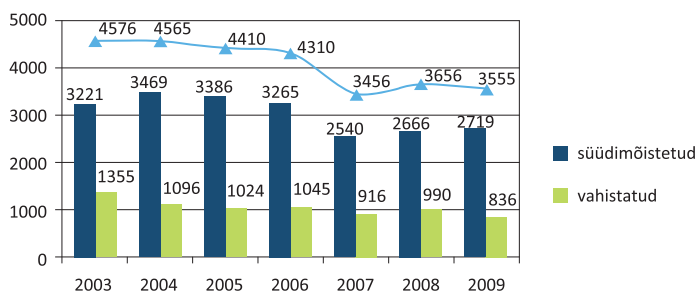
VANGISTUS

- 2009. aasta lõpul oli Eestis vanglates 3555 vangi.
- Vangide arv vähenes 2009. aastal võrreldes 2008. aastaga 3%.
- Kõige enam oli vanglates mõrvade ja tapmiste (574) ning varguste (523) eest süüdi mõistetud isikuid.
- Narkokuritegude eest vangi mõistetud isikute arv on kasvanud.

7. VANGISTUS

Andri Ahven, Jarno Jakobson, Urvo Klopets

2009. aasta lõpul oli Eesti vanglates 3555 vang³⁰, neist 2719 süüdimõistetut ja 836 vahistatut. Aasta jooksul vähenes vangide arv 101 võrra (3%), sealjuures kasvas süüdimõistetute arv 53 ja vähenes vahistatute arv 154 võrra.

Joonis 39. Vangide arv (aasta lõpu seisuga, ilma arestimajadeta)

2009. aasta lõpul oli Eestis 100 000 elaniku kohta 265 vang (2008. aasta lõpul 272).³¹ Londoni ülikooli statistika järgi oli Eesti selle näitajaga maailmas 44. ja Euroopas 6. kohal (vastavalt 216 ning 56 riigi või haldusüksuse hulgas) (World Prison Brief, 2010).³² Euroopas on 100 000 elaniku kohta kõige enam vange Venemaal (609), millele järgnevad Gruusia, Valgevene, Läti ja Ukraina. Maailma suuriikidest on 100 000 elaniku kohta kõige rohkem vange USA-s (753) ning kõige vähem vange Indias (32).

Eestis on viis vanglat (Tallinna, Viru, Tartu, Murru ja Harku) kokku 3656 kohaga. Suurima kohtade arvuga (1070) on Tallinna Vangla, veidi vähem kohti on Viru ja Tartu vanglas. Murru vanglas on viie aastaga vangide arv vähenenud kolm korda – umbes 500ni.

2009. aasta jooksul vabanes vanglatest kokku 2471 süüdimõistetut, sealhulgas:

- 1785 isikut (72%) seoses karistustähtaja lõppemisega;
- 494 isikut (20%) seoses tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamisega (sh elektroonilise valve kohaldamisega 182 isikut);
- 169 isikut (7%) seoses osaliselt ärakandmisele mõistetud vangistuse ärakandmisega (nn šokivangistusest);
- 23 isikut (alla 1%) muudel põhjustel.

Võrreldes 2008. aastaga vabastati karistustähtaja lõppemise tõttu 740 isikut rohkem ning seoses tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamisega 313 isikut vähem (2008. aastal vabastati neil põhjustel vastavalt 1045 isikut ja 807 isikut).

³⁰ Andmed ei hõlma arestimajast, kus viibis 225 vahistatut. Käesolevas peatükis kasutatakse terminit „vang“ nii süüdi mõistetute kui vahistatute tähistamiseks.

³¹ Koos arestimajades viibivate vahistatutega 2009. aasta lõpul 282 (2008. aasta lõpul 288).

³² Viimased teadaolevad andmed iga riigi kohta, valdavalt aastatest 2008–2010. Näitaja hõlmab süüdimõistetuid ja vahistatuid.

Enne tähtaega vabastamise protsess on alates 2007. aastast kiirenenud: 2006. aastal vabanes süüdimõistetu keskmiselt 160 päeva pärast selleks seadusliku võimalus tekkimist; 2007. aastal kulus keskmiselt 63 päeva, 2008. aastal 52 päeva ning 2009. aastal 47 päeva.

Esimest korda kandis vanglakaristust 2009. aasta lõpul 31% süüdimõistetutest.

7.1 Vahi all viibimise kestus

Seoses isikult vabaduse võtmisega on oluline käsitleda ka vahistamistega seotud temaatikat. Vahistamine on kriminaalmenetluse tagamise vahend, mil isik võetakse vahi alla üldjuhul ilma süüdimõistva kohtuotsuseta. Isiku võib vahistada, kui on oht, et ta võib kriminaalmenetlusest kõrvale hoiduda (nt ei ilmu menetleja juurde või kohtuistungile) või toime panna kuritegusid (nt tunnustajaid mõjutada, uusi vargusi vm kuritegusid sooritada).

Eesti on olnud aastaid üks suurema vahistatute suhtarvuga riike Euroopas (Läti ja Andorra kõrval). 2007. aastal oli Eestis 100 000 elaniku kohta 70 vahistatut, Taanis ja Rootsis 18, Saksamaal 16, Norras 15 ning Soomes 10 (World Prison Brief, 2008).

Hiljutine vahistamiste uuring (Klopets, 2009) andis ülevaate vahistamiste põhjustest ja kestusest Eestis 2008. aastal. Erinevatel alustel vabanes 2008. aastal vahi alt 2159 isikut³³; keskmiselt viibisid kahtlustatavad või süüdistatavad vahi all 5,2 kuud. Kohtueelses menetluses viibiti vahi all keskmiselt 3,9 kuud, kohtu-

menetluses keskmiselt 2,9 kuud. Võrreldavate andmete järgi on vahistamise kestus Eestis keskmiselt 1,7 kuu võrra pikem kui Soomes.

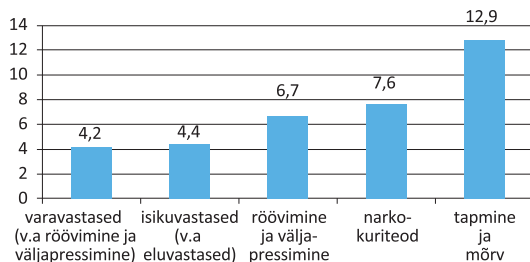
Kõige enam viibis Eestis vahi all varavastase kuriteo toime pannud isikuid (29%)³⁴. Raske kuriteos (mõrv, tapmine, vägistamine, raske tervisekahjustuse tekitamine, röövimine/väljapressimine või narkootikumidega seotud I astme kuritegu) kahtlustatavad või süüdistatavad moodustasid 51% kõikidest vahistatutest, kusjuures kümnendik kõikidest vahistatutest olid kahtlustavad ja süüdistatavad tapmises või mõrvas.

Kõige pikem oli vahistamise kestus tapmiste ja mõrvade puhul (ligi 13 kuud), samal ajal kui varavastase kuriteo toime pannud (v.a röövimine või väljapressimine) isikute keskmiseks vahistamise kestuseks oli 4,2 kuud. Vahistamise keskmine kestus oli üle kuue kuu ka narkootikumidega seotud kuritegudes ning röövimiste ja väljapressimiste puhul.

Iga kümnes vahistatu on kinni peetud seoses tapmise või mõrvaga.

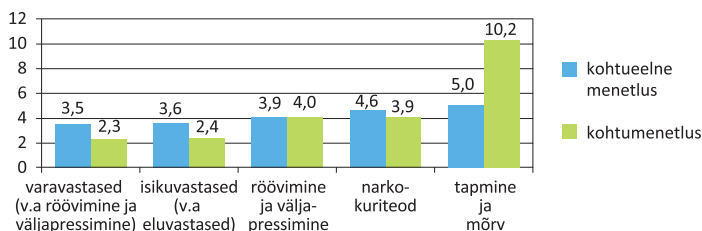
³³ Vahi alt vabanemine ei tähenda tingimata isiku vabanemist kinnipidamisasutusest. Isik on vahistatu kuni kohtuotsuse jõustumiseni: kui isikule mõistetud reaalne vangistus on pikem kui vahi all viibitud aeg, muutub kohtuotsuse jõustumisel vahistatu süüdimõistetuks. Samuti võidakse isik vabastada seoses sellega, et vahistamise alused on ära langenud või on kohtuotsusega mõistetud vangistus (osaliselt) ära kantud vahi all viibides.

³⁴ Seisuga 10.07.2009.

Joonis 40. Vahistamise keskmine kestus (kuudes) kuriteoliigiti 2008. aastal

Vahistamise kestus on levinumates kuriteoliikides kohtueelses menetluses pikem kui kohtumenetluses. Erandi moodustavad tapmised ja mõrvad, kus kohtumenetluse kestus on enam kui kaks korda pikem. Peamiseks põhjuseks on asjaolu, et tegu on keerulisemate kuritegudega, mida arutatakse üldmenetluses; samuti kaevatakse mitmetes asjades madalama astme kohtuotsus edasi.

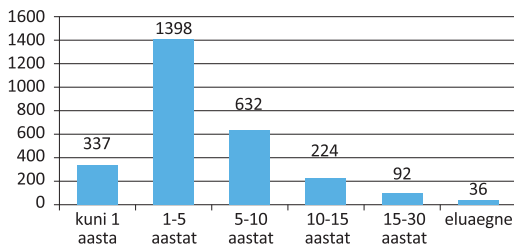

Joonis 41. Vahistamise keskmine kestus (kuudes) kohtueelses ning kohtumenetluses 2008. aastal

7.2 Vanglakaristuse kestus

Kõige enam isikuid oli karistatud vangistusega ühest viie aastani: 2009. aasta lõpul moodustas nende osakaal süüdimõistetutest 52% (aasta varem 47%). Viiest kuni kümne aastani oli vangi mõistetud 24% (sama ka aasta varem). Eluaegse vangistusega isikuid oli 1%. Tuleb arvestada, et kohtu mõistetud vangistuse pikkus ei näita täpselt süüdimõistetute reaalset vanglas viibimise aega, kuna märkimisväärne osa neist vabastatakse enne tähtaega.

Võrreldes 2008. aasta lõpuga oli 1–5 aastase vangistusega karistatuid 143 võrra rohkem ning sellest pikema vangistusega isikute arv 72 võrra väiksem. Pika karistusajaga isikute arvu vähenemine on osaliselt seotud suure tapmiste arvuga 1990ndatel süüdi mõistetud isikute järkjärgulise vabanemisega pikast vangistusest. Mõju on avaldanud ka muud liiki raskete kuritegude arvu vähenemine viimastel aastatel.

Joonis 42. Kohtu määratud karistuse pikkus (süüdimõistetute arv 2009. aasta lõpul)³⁵

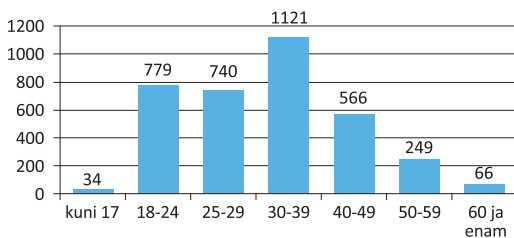
7.3 Vangide iseloomustus

Tüüpiline vang on Harjumaalt pärit vene rahvusest kolmekümnendates aastates enne kinnipidamist mittetöötanud Eesti kodakondsusega mees, kes emakeelena kõneleb vene keelt. Ta oli kinnipidamisasutuses esimest või teist korda. Vangidest

- 95% olid mehed;
- 39% olid pärit Harju maakonnast;
- 32% olid 30–39-aastased;
- 61% olid Eesti kodakondsusega;
- 58% kõnelesid emakeelena vene keelt.

Vangide seas oli 2009. aasta lõpul mehi 3360 (95%) ja naisi 195 (5%). 33% vangidest oli määratlemata kodakondsusega ning 40% kõnelesid emakeelena eesti keelt.

Kõige enam vange oli vanuses 30–39 aastat (1121 isikut). Neile järgnes 18–24-aastaste vanuserühm (779 isikut). Vanusjaotuses polnud 2009. aasta jooksul märgatavaid muutusi. Süüdimõistetutest oli täisealisi mehi 2550 ja naisi 149 ning alaealisi 20 (19 poissi ja 1 tüdruk).

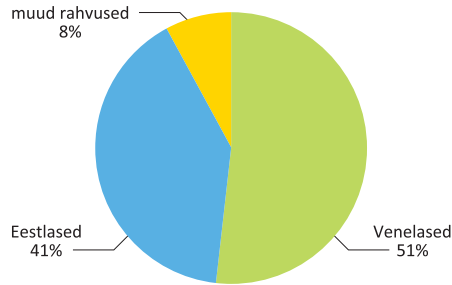

Joonis 43. Kinnipeatavate vanus 2009. aasta lõpul

Suur osa vange elas enne kinnipidamist Harjumaal (39%) ja Ida-Virumaal (19%). Suurimad rahvusrühmad olid venelased (52%) ja eestlased (41%); teiste rahvuste osakaal oli kokku 8% (enamikus endise NSVL-i riikidest pärit isikud: ukrainlased,

³⁵ „Kuni 1 aasta“ tähistab karistust kuni 11 kuud ja 30 päeva, „1–5 aastat“ karistust kestusega täpselt üks aasta kuni 4 aastat 11 kuud ja 30 päeva, jne.

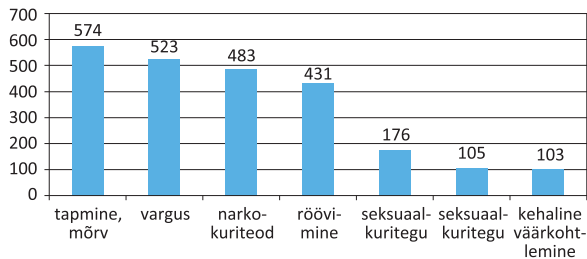
valgevenelased, mustlased, aserid, armeenlased, tatarlased jt).³⁶ Viimastel aastatel pole rahvuslik koosseis eriti muutunud.

Joonis 44. Vangide rahvus 2009. aasta lõpul

7.4 Süüdimõistetud kuriteoliikide kaupa

2009. aasta lõpul kandis vanglates karistust kõige enam tapmise või mõrva toime pannud isikuid (574), kellele järgnesid varguse toime pannud isikud (523). Tuleb arvestada, et vanglate statistika ei anna täielikku pilti süüdimõistetute poolt toime pandud kuritegudest, kuna iga isiku puhul arvestatakse vaid kõige raskemat kuritegu.

Joonis 45. Süüdimõistetute poolt kõige sagedamini toime pandud kuriteod

Isikuvastase kuriteo eest süüdi mõistetud isikute arv ja osakaal vanglates viimase aasta jooksul mõnevõrra vähenes: kui 2008. aasta lõpul oli neid 946 (35%), siis 2009. aasta lõpul 889 (33%) – seda eeskätt tänu sellele, et tapmise või mõrva eest karistatud isikuid oli 46 võrra vähem. Seksuaalkuriteo eest karistatud oli 105 (neist 101 vägistamise eest), kehalise väärkohtlemise eest karistatud oli 103 ja tahtliku raske kehavigastuse eest karistatud oli 94.

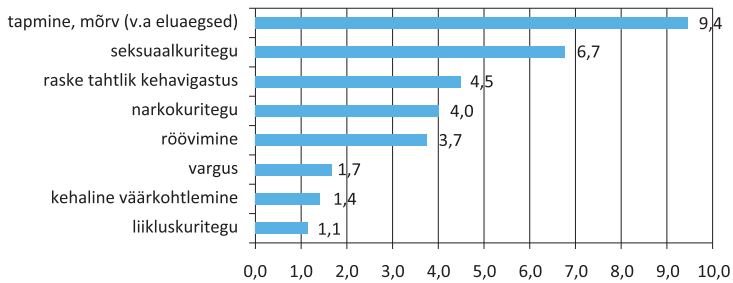
Varavastane kuritegu oli raskeimaks kuriteoks 1077 isiku (40%) puhul, sealhulgas vargus 523 isiku puhul (55 võrra enam kui 2008. aasta lõpul). Röövimise eest vanglakaristust kandvate isikute arv tõusis aastaga 29 võrra, 431 isikuni.

³⁶ Arvud ümardatud.

Narkokuriteo eest süüdi mõistetud isikute arv vanglates on viimastel aastatel oluliselt kasvanud: kui 2007. aasta lõpul oli neid 330 (13% süüdimõistetutest), siis 2008. aasta lõpul 406 (15%) ning 2009. aasta lõpul juba 483 (18%) – kahe viimase aasta jooksul kasvas narkokuriteo eest süüdi mõistetud isikute arv vanglates 46%. Enamikul juhtudel oli tegu narkootilise või psühhotroopse aine suures koguses vahendamisega (KarS-i § 184): 2009. aasta lõpul kandis niisuguse kuriteo eest karistust 469 isikut (97% narkokuriteo eest karistatutest). Seda liiki kuritegude registreerimine kasvas märgatavalt aastatel 2007–2008, mille tulemusel suurenes pärast seda vangistusega karistatud isikute arv.

Liikluskuriteo toime pannud süüdimõistetute arv vähenes aastaga 29 võrra, 205-lt (8%) 176 isikuni (6%); neist 163 (93%) kandis karistust mootorsõiduki korduva joobes juhtimise eest. Liikluskuritegude arv on pärast 2007. aastat märgatavalt vähenenud, mis on toonud kaasa ka niisuguse kuriteo eest karistatute arvu vähenemise.

Levinumates kuriteoliikides oli kohtu mõistetud vangistuse keskmine kestus (mediaan) kõige pikem tapmise või mõrva toime pannud isikul: 9,4 aastat, arvestamata eluaegse vangistusega karistatuid. Karistuse pikkuselt järgnesid seksuaalkuriteo (peagu kõik vägistamise) toime pannud isikud 6,7 aastaga ning tahtlikult raske kehavigastuse tekitanud isikud 4,5 aastaga.

Joonis 46. Kohtu mõistetud vangistuse keskmine kestus levinud kuriteoliikide puhul (mediaan aastates)

7.5 Vanglast vabanenute retsidiivsus³⁷

Retsidiivsust käsitletakse siin kui isiku kahtlustatavana ülekuulamist pärast vanglast vabanemist.³⁸ 2007. aastal vabanenutest kuulati ühe aasta jooksul uue kuriteo toimepanemises kahtlustatavana üle 40%. Varem on see näitaja olnud veidi kõrgem: 2004. aastal vabanenutest pani aastaga toime uue kuriteo 43% ja 2005. ja 2006. aastal vabanenutest 41%.

Retsidiivsus on olnud suurim karistuse lõpuni kandnud isikute seas, kellest on ühe aasta jooksul uue kuriteo toime pannud 48–49% kõigist aastatel 2004–2007 vanglast vabanenutest.

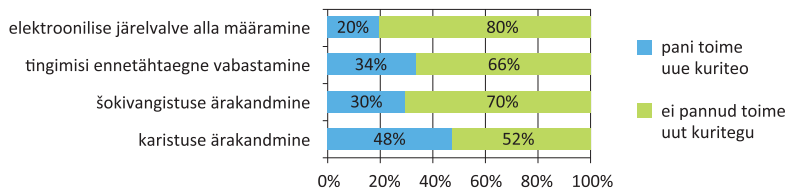
³⁷ Peatükk põhineb justiitsministeeriumi uuringul „Retsidiivsus Eestis“ (Abven, Salla ja Vabtrus, 2010) andmetel.

³⁸ Andmed uue ülekuulamise kohta saadi kriminaalmenetlusregistrist. Tuleb arvestada, et tegu pole juriidilise hinnanguga: isiku subtes võidakse biljem menetlus nt tõendite puudumise tõttu lõpetada või võidakse ta kohtus õigeks tunnistada. Retsidiivsuse määr on vanglast vabanemise järel üle kuulatud isikute osakaal kõigist vanglast vabanenud süüdimõistetutest.

Vangistusest tingimisi enne tähtaega vabanenute retsiidiivsuse määr jäi aastatel 2004–2006 vahemikku 22–24%, kuid tõusis 2007. aastal vabanenute puhul 34 %-ni seoses enne tähtaega vabastamise korra muutmisega kaasnenud vabanenute arvu kasvuga ligi kaks korda.

Šokivangistuse³⁹ ära kandnud ja 2007. aastal vabanenud isikute ühe aasta retsiidiivsuse määr oli 30% ning see on aastatega langenud, nagu ka isikute arv, kellele šokivangistus mõisteti. Elektroonilise järelevalve⁴⁰ alla määratud isikute retsiidiivsus oli 20%.

Joonis 47. Ühe aasta retsiidiivsuse määr vabanemise viisi alusel (2007 vabanenud)

Ühe aasta jooksul pärast vabanemist sattus vahistatuna või süüdimõistetuna uuesti vanglasse 2007. aastal vabanenutest 26% ja 2008. aastal vabanenutest 28%.

Aastatel 2004–2007 vanglast vabanenutest panid kõige sagedamini mõne uue kuriteo toime varem varguse eest karistatud (ühe aasta jooksul 52–54%) ning kõige harvemini tapmise eest karistatud (9–14%). Kuriteoliigiti on pilt sarnane ka kahe aasta jooksul pärast vabanemist: püsivalt kõige suurem on olnud varguse eest karistatute retsiidiivsuse määr (67%).

Varasemaga sama liiki kuriteo panid kõige sagedamini uuesti toime varguse eest karistatud isikud (ühe aasta jooksul 26–35% ning kahe aasta jooksul 40–43%); neile järgnesid korduva joores sõidukijuhtimise eest karistatud (vastavalt 6–16% ning 23–29%). Suhteliselt harva panid varasemaga sama liiki kuriteo uuesti toime seksuaal- ja narkokuriteo eest karistatud (kahe aasta jooksul mitte üle 6%).

³⁹ Tegü on alates 2005. aastast karistuseadustiku §-de 73 ja 74 alusel kohaldatava karistusega, mille kohaselt peab süüdlane kandma vaid lühikese (enamasti kuni 6-kuulise) osa vangistusest ning ülejäänud osas vabastatakse ta tingimisi karistuse kandmisest.

⁴⁰ Elektroonilist järelevalvet kohaldatakse alates 2007. aasta kevadest (vt lähemalt peatükis „Kriminaalhooldus“).

KRIMINAALHOOLDUS

- 2009. aasta lõpul oli kriminaalhoolduse all 8490 isikut.
- 4% kriminaalhooldusalustest olid alaealised.
- Positiivselt lõpetas kriminaalhoolduse sõltuvalt kriminaalhoolduse tüübist 66–98% isikutest.

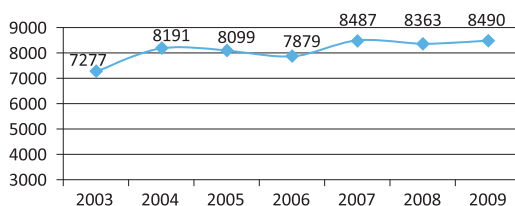
8. KRIMINAALHOOLDUS

Andri Ahven, Anne Kruusement

Kriminaalhooldus on üks peamisi vangistuse alternatiive. Kriminaalhoolduse kestel valvab kriminaalhooldaja kohtuotsuses märgitud kohustuste täitmise järele, nõustab hooldusalust nende kohustuste täitmisel ning abistab teda ühiskonnaga kohanemisel. 2009. aasta lõpul oli kriminaalhooldusosakondades arvel kokku 8490 isikut, neist

- 68% käitumiskontrollil (KarS-i § 74 lg 1);
- 18% isikud, kelle vangistus oli asendatud üldkasuliku tööga (ÜKT; KarS-i § 69) või kelle suhtes oli kriminaalmenetlus lõpetatud ja määratud ÜKT kohustus (KrMS § 202);
- 8% vanglast enne tähtaega vabastatud (KarS-i § 76);
- 5% nn šokivangistusega karistatud isikud, kellele kohus oli mõistnud vanglakaristuse osalise kandmise vanglas ning ülejäänud osas tingimise vangistuse (KarS-i § 74 lg 2);
- 1% suhtes oli rakendatud alaealise mõjutusvahendit (KarS-i § 87).

Kriminaalhooldusaluste koguarv ei ole viimastel aastatel eriti muutunud. Suurenenud on naiste arv ja osakaal: 2008. aasta lõpul oli kriminaalhoolduse all 588 (7% kõigist), 2009. aasta lõpul aga 745 (9% koguarvust) naist – ühe aasta jooksul kasvas naiste arv neljandiku (157 isiku) võrra. Meeste arv samal ajal kuigipalju ei muutunud: 2008. aasta lõpul 7775 ja 2009. aasta lõpul 7745.

Joonis 48. Kriminaalhooldusaluste arv aasta lõpul

ÜKT tegijate osakaal kriminaalhooldusaluste seas suurenes 13%-lt 2008. aasta lõpul 18%-le 2009. aasta lõpul. Enne tähtaega vangistusest vabanenute osakaal langes 12%-lt 8%-le.

Kriminaalhoolduses 2009. aasta lõpul arvel olnud 348 alaealisest ligi pooltele (46%) oli määratud käitumiskontroll; 30% puhul oli vangistus asendatud ÜKT-ga või oli nende suhtes kriminaalmenetlus lõpetatud ja määratud ÜKT kohustus; 20% alaealistest oli kohus karistusest vabastanud ja määranud mõjutusvahendina käitumiskontrolli. Šokivangistusega karistatud ja vanglast enne tähtaega vabastatuid oli alaealiste seas kokku 4% (15 isikut). Võrreldes kõikide kriminaalhooldusalustega oli alaealiste kriminaalhooldusaluste seas märksa rohkem ÜKT tegijaid ja vähem neid, kellele oli määratud käitumiskontroll.

8.1 Kriminaalhoolduse lõppemise põhjused

2009. aastal lõppes kriminaalhooldus 7543 isikul, mis on 491 võrra rohkem kui aasta varem (7052). Edukalt lõpetas kriminaalhoolduse 78% ja ebaõnnestunult 21% isikutest. 1% protsent kriminaalhooldusel olnud isikutest (80) suri 2009. aastal; neist 10 narkootikumide üledoosi, 9 enesetapu, üks tapmise ja üks alkoholimürgituse tagajärjel.

Kõige rohkem oli kriminaalhoolduse edukalt lõpetanute hulgas neid, kellele oli määratud alaealiste mõjutusvahend (98%) ning kõige nõrgemate tulemustega läbisid kriminaalhoolduse šokivangistusega isikud (66%). Sarnane jaotus on ilmnunud ka varasematel aastatel.

Tabel 15. Kriminaalhoolduse lõppemise põhjused 2009. aastal (isikute arv)

	Käitumis- kontroll	Šokivan- gistus	Alaealise mõjutusva- hend	Üldkasulik töö (ÜKT)	Vanglast enne tähtaega vabanenud	KOKKU
Katseaja lõpp / ÜKT sooritatud positiivselt	2988	196	95	1989	610	5878
Katseaeg lõppenud kokku negatiivselt, sealhulgas:	900	96	2	397	190	1585
Katseaeg, ÜKT lõpetatud erakorralise ettekandega	196	20	2	247	105	570
Katseaeg, ÜKT lõpetatud teise kohtuotsusega	704	76	0	150	85	1015
Surm	46	6	0	16	12	80
KOKKU	3934	298	97	2402	812	7543

8.2 Elektrooniline valve

Elektrooniline valve on Eestis kasutusel alates 2007 aasta maist. Seda saab kohtult taotleda isik, kes on talle mõistetud vangistusest ära kandnud teise astme kuriteo puhul vähemalt ühe kolmandiku (kuid mitte vähem kui 6 kuud) ning esimese astme kuriteo puhul poole karistusajast. Elektrooniline valve võib kesta 1–12 kuud.

Valvealusele paigaldatakse koju valvesead ja tema jala ümber kinnitatakse võru. Igale valvealusele määratakse lubatud liikumiskaare, millest väljamineku korral annab seade häiret. Nõuete rikkumisena käsitletakse ka ajakava eiramist; samuti nt jalavõru eemaldamist või valveseadme lõhkumist.

Valvealustega töötavad kriminaalhooldusametnikud, kes koostavad liikumisgraafikud ja aitavad valvealustel probleeme lahendada. Enamasti määratakse elektroonilise valve pikkuseks 3–4 kuud; pärast valveaega jätkub kriminaalhooldus ja katseaeg tavalises korras. Lisaks jälgib kriminaalhooldaja nii valveajal kui ka pärast seda, kas isik peab katseajal kinni kontrollnõuetest (nt registreerimisele ilmumine) ja kohustustest (nt alkoholi tarvitamise keeld). Rikkumise korral koostab kriminaalhooldaja

erakorralise ettekande ja esitab selle kohtule, kes pöörab kandmata jäänud vangistuse osa uuesti reaalset täitmisele.

Aastatel 2007–2009 määrati elektroonilise valve alla peagu 500 isikut, kellest u 8% saadeti tagasi vanglasse. Peamine rikkumine on olnud ajakava eiramine, kuid mõnel juhul ka jalavõru eemaldamine, alkoholi tarvitamine ja uue kuriteo toimepanemine. Enamik hooldusaluseid on elektroonilise valve läbinud edukalt. Sellele on kaasa aidanud range valik: kohus on rahuldanud vaid neljandiku elektroonilise järelevalve taotlustest. Elektroonilise valve alla saatmise tingimuseks on kindel elukoht. 2009. aasta lõpul oli elektroonilise valve all 41 isikut.

Lähitulevikus on kavas laiendada elektroonilise valve sihtrühma ja katsetada GPS-tehnoloogial põhinevaid seadmeid, mis võimaldavad aktiivjälgimist⁴¹. Nii saab igal hetkel teada isiku viibimiskoha ja tema liikumiskiiruse, mis võimaldab määrata talle lubatud ja keelatud tsoone. Maailmas kasutatakse niisugused seadmeid seksuaalkurjategijate ja muude eriti ohtlike kurjategijate suhtes, kellele ei piisa koduvalveseadmetest ja keda on vajalik jälgida ööpäev ringi.

8.3 Üldkasulik töö

ÜKT-d kohaldatakse Eestis vangistuse asenduskaristusena alates 2002. aastast. Seda saab mõista kuni kaheaastase vangistusega karistatud isikutele süüdlase nõusolekul ning selle eest tasu ei maksta. Ühele päevale vangistusele vastab praegu kaks tundi. Kui süüdimõistetud hoidub ÜKT-st kõrvale, ei järgi kontrollnõudeid või ei täida talle pandud kohustusi, võib kohus kriminaalhooldaja ettekande alusel pöörata mõistetud vangistuse täitmisele.

Alates 2004. aasta juulist saab ÜKT-le määrata ka neid isikuid, kelle puhul teise astme kuriteos kriminaalmenetlus lõpetatakse avaliku menetlushuvi puudumise tõttu ja kui süü ei ole suur (KrMS § 202). Sel juhul võib kohus prokuratuuri taotlusel ja kahtlustatava või süüdistatava nõusolekul panna talle kohustuse määratud tähtajaks teha 10–240 tundi üldkasulikku tööd. Kontrollnõudeid siinjuures ei kehtestata, kuid ÜKT kohustuse täitmata jätmisel uuendab prokuratuuri taotlusel kohus kriminaalmenetluse oma määrusega.

ÜKT-d rakendatakse ulatuslikult liikluskuritegude ja varavastaste kuritegude puhul. Üldjuhul ei sobi ÜKT-le raske vägivalla- või seksuaalkuriteo toime pannud isikud, alkoholi- ja uimastisõltlased, kindla elukohata isikud, emotsionaalselt tasakaalutud ja pika kuritegeliku karjääriga isikud. 2009. aastal lõpul oli kriminaalhoolduse all 1519 ÜKT kohustusega isikut.

Justiitsministeerium on analüüsinud ÜKT tegijate retsidiivsust ja sellega seotud asjaolusid. 2008. aastal ÜKT-le määratud isikutest pani 12 kuu jooksul pärast

Iga päev lõpetab üldkasuliku töö tulemuslikult keskmiselt viis inimest.

⁴¹ Elektroonilise valve rakendamise võimaluste laiendamist käsitlev seaduse eelnõu on Riigikogu menetluses: http://www.riigikogu.ee/?page=en_vaade&op=ems&eid=758074&u=20100426161047

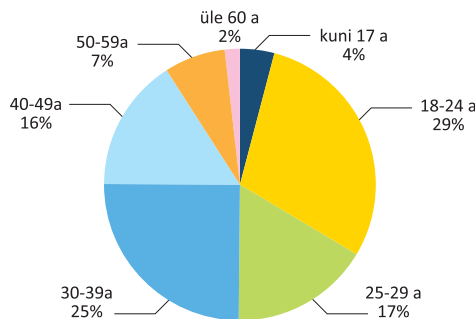
ÜKT-le määramist uue kuriteo toime 27%. Kohtu mõistetud vangistuse asendamisega ÜKT-le määratud isikute retsidiivsus oli märksa suurem (32%) kui kriminaalmenetluse lõpetamisega määratud isikutel (19%).

Kõigi 2008. aastal ÜKT-le määratud isikute seas oli ühe aasta jooksul mis tahes liiki uue kuriteo toime pannud isikute osakaal suurim varavastase kuriteo toime pannud isikute puhul (32%), järgnesid avaliku rahu vastase kuriteo (31%) ja liikluskuriteo (27%) toime pannud isikud.

Retsidiivsus oli suurim 20ndates eluaastates ning vähenes tunduvalt pärast 30ndaid eluaastaid. Uue kuriteona on alla 21-aastased toime pannud peamiselt vargusi. Alates 30. eluaastast on uueks kuriteoks kõige sagedamini olnud korduv joobes sõidukijuhtimine või karistuse kandmisest kõrvalehoidumine (juhtimisõiguse taastamine).

8.4 Kriminaalhooldusaluste iseloomustus

Kriminaalhooldusaluste sotsiaaldemograafilises koosseisus pole viimastel aastatel suuri muutusi toimunud. Tüüpiline kriminaalhoolduse all olev isik on noor või keskealine (vanuses 18–39) Eesti kodakondsusega ja eesti rahvusest töötav põhi- või algharidusega mees. Teda pole varem kriminaalkorras karistatud; tema katseageg on keskmiselt 1,5 aastat ning karistus on kõige sagedamini mõistetud varavastase kuriteo eest.

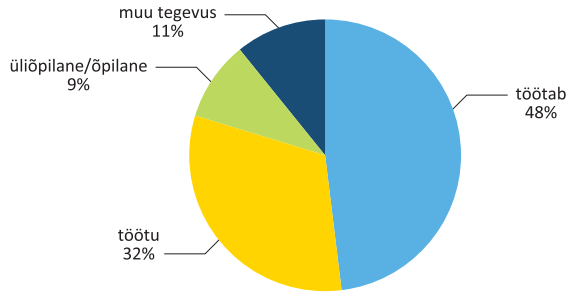

Joonis 49. 2009. aasta lõpul arvel olnud kriminaalhooldusaluste vanus

2009. aastal iseloomustasid kriminaalhooldusaluseid järgmised näitajad:

- 91% olid mehed;
- 29% olid 18–24-aastased;
- 62% olid eestlased;
- 38% olid põhiharidusega;
- 36% oli varem karistamata.

Võrreldes 2008. aastaga oli suurim muutus töötajate osakaalus, mis langes 66%-lt 2008. aastal 48%-le 2009. aastal. Samal ajal kahekordistus töötute või tegevusetute isikute osakaal, tõustes 16%-lt 32%-le.

Joonis 50. 2009. aasta lõpul arvel olnud kriminaalhooldusaluste staatus tegevusala järgi

2009. aasta lõpul oli kriminaalhoolduse all 348 alaealist; sealhulgas 280 poissi ja 68 tüdrukut. Vanuses 13–14 aastat oli kuus poissi ja üks tüdruk. Alaealiste osakaal kõikidest hooldusalustest moodustas 4% ning see on viimastel aastatel püsinud samal tasemel.

Kohtus süüdi mõistetud hooldusaluste⁴² poolt toime pandud kuritegude hulgas tõusid taas esikohale varavastased kuriteod, mille tõttu määrati kriminaalhooldusele 29% isikutest. 2008. aastal olid erandlikult esikohal liikluskuriteo toime pannud isikud (29%), kelle osakaal nüüd langes 25%-le. Alaealistest süüdimõistetutest 46% olid karistatud varavastase kuriteo, 26% avaliku rahu rikkumise ja 20% isikuvastase kuriteo eest.

Tabel 16. 2009. aasta lõpul arvel olnud kriminaalhooldusaluste poolt toime pandud kuriteod (vaid süüdimõistetud; üks isik võis olla toime pannud mitu kuritegu)

	Arv	Osakaal
Varavastased kuriteod	2743	29%
Liikluskuriteod	2314	25%
Isikuvastased kuriteod	1447	16%
Avaliku rahu vastased kuriteod	1135	12%
Narkokuriteod	588	6%
Õigusemõistmisevastased kuriteod	426	5%
Kuriteod perekonna ja alaealise vastu	171	2%
Ametialased ja majanduskuriteod	158	2%
Muud kuriteod	352	4%
KOKKU	9334	100%

Võrreldes vanglas viibivate süüdimõistetutega oli kriminaalhooldusaluste hulgas märksa vähem isikuvastase kuritegude toimepanijaid (vastavalt 33% ja 16%) ning palju rohkem liikluskurjategijaid (vastavalt 6% ja 25%).

Mõnede kuriteoliikide puhul oli selgeid erinevusi süüdi mõistetud meeste ja naiste osakaalus: varavastaseid kuritegusid oli toime pannud meestest 28% ja naistest 42%; liikluskuritegusid meestest 26% ja naistest 9%; narkokuritegusid meestest 6% ja naistest 13%.

⁴² Andmed puuduvad KrMS § 202 alusel üldkasulikule tööle suunatud isikute poolt toime pandud kuritegude kohta.

KRIMINAALPOLIITIKA ARENGUSUUNAD AASTANI 2010: 2009. aasta täitmise ettekanne

Ülevaade Vabariigi Valitsuse 2009. aasta olulisematest sammudest Riigikogus 21.10.2003 heaks kiidetud kriminaalpoliitika arengusuundade elluviimisel vastavalt arengusuundade punktile 33. Justiitsminister Rein Langi ettekanne Riigikogule 09.02.2010.

KRIMINAALPOLIITIKA ARENGUSUUNAD AASTANI 2010: 2009. AASTA TÄITMISE ETTEKANNE

Lugupeetud Riigikogu liikmed!

Eelmise aasta kõnest jõudsin ette kanda umbes kaks kolmandikku, nii et sel aastal proovime lühemalt. Aga vaevalt see kedagi ülemäära kurvastab.

Mind ennast kurvastas eelmisel aastal see, et aasta alguses tekkis hulganisti spetsialiste, kes ennustasid Eestile koletumalt kuritegelikku 2009. aastat. Nüüd võime tõdeda, et need ennustused ei täitunud – majanduse kõrval kahanes ka kuritegevus tervikuna. Mida Justiitsministeerium ka ettevaatlikult ennustas. Võiksime tagantjärele spekuloida, kes ja miks külvas ühiskonnas oma ettekuulutustega hirmu. Iga paari kuu tagant saime lugeda, kuidas kohe-kohe hakkab kuritegude arv majanduslanguse tõttu kasvama. Aga jäägu see ettekuulutajate endi südametunnistusele. Eks mitmed neist tegutsesid ka heauskselt.

Registreeritud kuritegude arv vähenes võrreldes 2008. aastaga 5%, langes alla 50 000. Täpsemalt registreeriti 2009. aastal 48 359 kuritegu. Skeptikud võiksid nüüd öelda, et küllap paha valitsus lihtsalt manipuleeris numbritega ega registreerinud kõiki kuritegusid. Selle lükkab aga omakorda ümber statistikaameti uuring, mille andmetel on kuriteo ohvriks langenud oluliselt vähem inimesi – 26% elanikest. Viis aastat tagasi oli see näitaja 32%. Seega võib julgelt väita, et kuritegevus on meil langustrendis, ja see on hea. Küll on aga 48 000 kuritegu 1,3 miljoni elanikuga riigi kohta väga suur arv. Ja selles ei ole midagi head.

Mida 2009. aasta siis endaga kriminaalpoliitikas kaasa tõi?

***

Kui ma pidasin 2008. aasta suurimaks õnnestumiseks Viru vangla avamist, siis 2009. aastal on üks teine vanglaehitus kahjuks seisma jäänud. Nimelt ei alustatud Maardusse uue Tallinna vangla ehitamist – ja seda ühe transiidifirma ärihuvide tõttu. Meedias on suurettevõte VOPAK väljendanud valjuhäälet muret vangide turvalisuse pärast. Kuid tegelikult vaidlustas ta Maardu linna antud ehitusloa kohtus ikka ainult sel põhjusel, et vanglaehitus ei lähe kokku firma huvidega laieneda nii vanglale planeeritud kui sellega külgnevatele maadele. Pean ütleva, et Hollandis registreeritud ettevõtet Eestis esindavate isikute käitumismall ja tegutsemine meenutab kohati 19. sajandi kolonisaatorite suhtumist pärismaalastesse. Olgu sellega, kuidas on – õigust Eestis mõistab kohus ja kuninglik VOPAK peaks oma argumentid esitama kohtule õiguslikus vormis, mitte koputama ametnike, poliitikute ja ajakirjanike ustele.

Küsimus ei ole ainult uues vanglahoones, vaid kogu vanglateenistuses, mis ikka veel ei saa vabaneda okupatsiooniaegsest koormast ehk laagervanglate järeltulijaist. Tegu ei ole mitte paigalseisuga, vaid tagasiminekinguga. Valitsus otsustas juba viis aastat tagasi, et uus Tallinna vangla tuleb rajada Maardusse. Praegune Tallinna vangla laguneb, ja on rumalus kulutada rahva raha ajast ja arust lobudiku remontimisele. Sama kehtib Murru vangla kohta.

Ma ei väsi kordamast, et Eestis on liiga palju vange. Maailma parimaid ülikoole, Londoni King's College, kogub andmeid vangide arvu kohta maailmas ning esitab

need kaardil. Mida rohkem vange elanike kohta, seda punasem on riik. Euroopas on Eestist punasemad veel vaid Venemaa ja Valgevene, ühte karva oleme Ukraina, Moldova, Läti ja Leeduga. Meil on 273 vangi elaniku kohta, aga näiteks Soomes 67 – neli korda vähem. Mõistagi ei vähenda uus hoone iseenesest vangide arvu, külla aga loob see eeldused, et kinnipeetavatega saaks teha mõtestatud tööd, mis aitab neil vabanedes kuritegudest hoiduda. Me ju ei taha olla punased.

Oleme Riigikogule üle andnud uue kriminaalpoliitika arengusuundade eelnõu aastani 2018. Seal on juttu kahest kõige suuremast väljakutsest, millega meie kriminaalpoliitika lähiaastatel silmitsi seisab. Üks neist on suur korduvkurjategijate arv.

***

40, 20, 30, 34, 48 – need arvud kõlavad nagu bingoloto võidunumbrid, aga seda nad ei ole. Ma seletan täpsemalt, mis need arvud on. Analüüsisime põhjalikult vanglast vabanenute ja ka teiste kriminaalkorras karistatute toimetulekut ja retsidiivsust pärast karistuse kandmist. Varem ei ole Eestis sellist retsidiivsusuuringut tehtud ning kindlasti me nendega jätkame. Muidugi, kui Riigikogu selleks meile eelarvest raha annab.

Esimesena jäi uuringust silma arv 40. Umbes 40% vanglast vabanenuist paneb aasta jooksul toime uue kuriteo. Õnneks on see arv aastate jooksul tasapisi kahanenud.

Ka teised loetletud arvud räägivad selget keelt. Kõik need väljendavad protsentides seda, kui palju isikuid paneb aasta jooksul pärast karistuse täitmist toime uue kuriteo. Kuritegelikumad on tähtaegselt vabanejad, kõige vähem kuritegelikud aga elektroonilise järelevalve alla vabanejad. 20% on karistatuid, kellele oli määratud elektrooniline järelevalve ja kes panid aasta jooksul toime uue kuriteo; 30% neid, kes sai tingimisi vangistuse; 34% enne tähtaega vabanenuid ning 48% neid, kes kandsid oma karistuse vanglas lõpuni. Nagu näete, tõmbab vangla kõige tugevamalt tagasi neid, kes oma aja lõpuni istuvad.

***

Siinkohal on paslik heita pilk ka erikoolidele, mida nimetatakse tihti vangla kasvulavaks või minivanglaks. Seda nimetust õigustab erikooliõpilaste retsidiivsuse näitaja. Uuringu järgi jätkab kümnest erikoolist lahkunud õpilasest kaheksa süütegude toimepanemist. Haridus- ja Teadusministeerium üritab erikoole sellest mainest vabastada. Pärast Puiatu sulgemist augustis jäi Eestisse kaks erikooli. Tulevikus peaks Kaagveres õppima 60 madala riskitasemega tüdrukut ja poissi ning Tapa erikoolis 40 kõrge riskitasemega tüdrukut ja poissi. Eelmisel aastal astuti esimesi samme erikooli kasvandike olmetingimuste parandamiseks: näiteks kolis Kaagvere erikool amortiseerunud mõisamajast remonditud hoonesse. Välja hakati töötama erikoolide arengukavasid, mis on plaanis kinnitada 2010. aastal, ja lihtsustati erikooli saatmist. Õpilased saavad logopeedi, sotsiaalpedagoogi ja psühholoogi abi. Nii et üht-teist tehakse.

Suurt muutust ei ole toimunud alaealiste komisjonidega. 2010. aastal luuakse alaealiste komisjonide koordinatsioonikogu, mis hakkab lahkama komisjonide kvaliteedi küsimusi. Samuti on arutatud võimalusi, kuidas laiendada mõjutusvahendite pakkujate ringi. Vähemalt plaanid on olemas.

***

Kriminaalpoliitikas on võtmetähtsusega eesmärgipärasus – muidugi ei kehti see vaid kriminaalpoliitika kohta. Ma ei peatu sotsiaal- ja hariduspoliitikal, mis on kuritegevuse ennetamisel esmatähtsad, vaid räägin konkreetsetest sammudest kuritegevuse ja retsidiivsuse vähendamisel. Toon välja neli sammu, millega 2009. aastal tegelesime. Need on: 1) narkoravi õigusrikkujatele; 2) elektroonilise järelevalve võimaluste laiendamine; 3) üldkasuliku töö küsimused ja võimalus määrata ÜKT ka väärtöö eest ning 4) seksuaalkurjategijate ravi. Kõik need aitavad retsidiivsust vähendada. Ka esmapilgul väike samm viib kokkuvõttes eesmärgile lähemale. Muide, just eesmärgipärane kriminaalpoliitika 1960ndatel tõi Soome välja omaaegselt Vene mõjusfäärist ning ühendas ta Skandinaavia kriminaalpoliitikaga.

***

Aasta lõpus saatsime kooskõlastusringile eelnõu, mis käsitleb narkosõltuvusega kurjategijate ravimist. Sõltuvusravi on võimalik kahel juhul. Ühel juhul antakse kurjategijale valida vangistuse või sõltuvusravi vahel. Teisel juhul võib kriminaalmenetluse lõpetada, kui isik nõustub raviga. Vangistust asendav sõltuvusravi on põhimõtteliselt samasugune kui üldkasuliku töö kuriteo asenduskaristusena. Eripäraks on see, et narkosõltlane peab olema ravi- ja rehabilitatsiooniprogrammis vähemalt üheksa kuud, sest lühem sõltuvusravi ei pruugi anda tulemusi. Ei tasu arvata, et sõltuvusravi tähendab kurjategijale sanatooriumituusikut. Vastupidi, statsionaarse ravi korral peab ta täitma kõiki talle pandud kohustusi ja tal on liikumispiirangud. Kui ta kohustusi ja piiranguid rikub, läheb ta vanglasse. Oleme ravi jaoks küsinud raha rahvusvahelistest allikatest ning saanud ka jaatava vastuse. Esialgu on see suurepärane – asi saab käima lükatud. Kuid edaspidi peame seda ise rahastama.

***

Riigikogus on teisel lugemisel veel üks eelnõu, mille eesmärk on vähendada kordurkuritegevust ja vangide arvu. Sellega laiendatakse elektroonilise järelevalve kasutusvõimalusi ning luuakse võimalus kohaldada üldkasulikku tööd ka väärtöö korral.

Elektroonilist järelevalvet on meil kasutatud 2007. aastast. Kui eelnõu välja töötati, kaaluti põhjalikult, mis sihtrühmade puhul see kasutusele võtta. Esmalt otsustati seda rakendada enne tähtaega vabanejatele. Kahe aastaga on paigaldatud 481 võru ja ebaõnnestujaid ehk valve tingimuste rikkujaid on olnud alla 10%. Ärge ajage seda sassi selle 20%-ga, mille enne tõin – 10% on neid, kes rikuvad tingimusi võru kandmise ajal, aga 20% paneb hiljem toime uue kuriteo, kui võru on juba eemaldatud. Elektrooniline valve on ennast õigustanud ja täiesti põhjendatud on otsida uusi rakendusi. Eelnõu annab võimaluse asendada kuni kuuekuuline vangistus elektroonilise valveta ja kohaldada elektroonilist valvet täiendava käitumiskontrolli meetmena.

***

Tallinna ja Washingtoni sarnasusest ei saa just tihti kõnelda, aga jaanuaris ühendas meid 60-sentimeetrine lumekiht pealinna tänavail. Washington saatis kergemate kuritegude eest vanglasse mõistetud kurjategijad tänavatele lund rookima. See julge samm ei võidaks Eestis palju populaarsust.

65% Eesti inimestest ei taha töötada kollektiivis, kus on kriminaalse taustaga

inimene. Muide, Washingtonis lund rookinud kurjategijad ei ole võrreldavad sellistega, kellele määratakse karistuseks näiteks üldkasulik töö. Vanglas on ikka karmimad kujud.

Justiitsministeeriumi analüüsi andmeil paneb vaid 11% üldkasulikule tööle määratud kurjategijatest aasta jooksul toime uue kuriteo.¹ Meenutan taas arve 20, 30, 34, 48. Nende kõrval on 11% vähe. Üldkasulikule tööle määratakse enamasti kergemad kurjategijad: roolijoodikud ja vargad. Tööandjate tagasiside näitab, et ÜKT on väga hea alternatiivkaristus. Nimelt on tööandjad ÜKT tegijatega rahul, aga riik ise ja riigile kuuluvad ettevõtted on olnud tagasihoidlikumad tööandjad. Ilmselt on põhjuseks eelarvamused ja ka mugavus. Eelnõu, millega laiendatakse elektroonilist valvet, võimaldaks kohaldada üldkasulikku tööd ka väärtegade puhul. Väärteo ÜKT-l on tugev kasvatuslik tahk. Selmet konutada kongis, teeb inimene midagi ühiskonnale kasulikku, näiteks koristab tänavaid ja maanteeääri või sorteerib prügi. Loodan siiralt, et õiguskomisjon selle eelnõu menetlemisega tegeleb.

***

Nüüd veel ühest retsidiivsusega seotud teemast, mis on ühiskonnas elavat vastukaaja tekitanud: seksuaalkurjategijatest ja nende ravist. Selle teemaga tegeleb Justiitsministeerium sel aastal veelgi põhjalikumalt. Seksuaalkuriteod moodustavad kogu kuritegevusest väikese osa – ca 1% –, ent need juhtumid on tihti õõvastavad. Seksuaalkurjategijate kohtlemise üle on maailmas viimasel ajal palju arutletud ning vangistuse vähese tulemuslikkuse tõttu on otsitud aktiivselt alternatiivseid võimalusi. Põhjamaades ja USA-s kasutatakse selleks ravivõteteid ja tulemused on julgustavad. Eestiski on juba loodud rida võimalusi seksuaalkuritegude ennetamiseks: näiteks lastega töötamise piirangud vastavaid kuritegusid toimepannud isikutele ja kohustus kontrollida lastega vahetult töötavate isikute tausta. Eelmisel aastal tõusis ministeeriumis teemaks kurjategijate ravi. Ma ei lasku siin detailidesse, aga juba praegu arvame, et sihtrühmana võiks kaaluda neid, kes on toime pannud seksuaalkuritegusid laste vastu. Nende puhul on uue kuriteo toimepanemise risk kõrge ning ilma ravita pole seda võimalik eriti vähendada. Ravi peab kindlasti olema vabatahtlik. Eesti häda on aga selles, et valdkonna eksperte on vähe. Ma ei liialda, kui ütlen, et kõik nad võib ühe käe sõrmedel üles lugeda ja ka siis jääb sõrmi üle.

***

Ekspertid ja ekspertiis on laiem teema. Nagu teate, liideti 2008. aastal kaks ekspertiasutust Eesti Kohtuekspertiisi Instituudiks. See oli väga õige samm. Juulis sai paika instituudi uue hoone nurgakivi ning ehitus edeneb jõudsalt. Nüüdisaegne võitlus kuritegevusega on eelkõige asitõendite kogumine ja analüüs, mistap kasvab aina ka eksperdi roll. Mida rohkem kasutatakse kriminaalmenetluses uusi ekspertiisiliike, seda vähem on vaja isikute põhiõigusi riivavaid meetmeid. Ballistika-, DNA- ja IT-ekspertiisid vähendavad tublisti tööd ülekuulamisruumides. Väga häid tulemusi on andnud DNA andmebaaside vahetus naaberriikidega. Nii saab Eestis sooritatud kuritegu lahenduse Soomes, Lätis või Leedus DNA-registri andmete abil. Näiteks andmevahetus nende riikidega on võimaldanud alates 2008. aastast lahendada 66 seni lahendamatu tundunud kuritegu. DNA, biomeetriliste andmete ja sõrmejäl-

¹ Täpsustatud andmetel 27%. Esialgsetes andmetes oli tegu andmetöötuse veaga.

gede automatiseeritud 24-tunnine vahetamine riikide vahel peab saama tegelikkuseks juba lähiaastatel – see tuleneb ka Euroopa Liidu nõukogu otsusest.

***

Tänapäeva kuritegevus on digitaalse ajastu kuritegevus. Rohkem kui 85 protsendi kuritegude puhul jääb maha mingis vormis digitaalne jälg või asitõend. Ometi võib IT-ekspertiise pidada üheks keerukamaks ekspertiisiliigiks üldse. Eelkõige seetõttu, et IT areneb metsiku kiirusega. IT-kuritegevuse kasvu näitab ka fakt, et arvutikelmuste arv on viimaste aastatega suurenenud, aga nii-öelda tavakelmuste hulk vähenenud. Esimest tuli sadakond juurde, teisi jäi sama palju vähemaks. Samas ei ole meil piisavalt uurijaid, kelle jõud teemast üle käiks. Meil on prefektuurides vaid kümme-kond vastava ettevalmistusega uurijat, aga vaja on vähemalt teist samapalju. Vahetada tuleks nii riist- kui tarkvara, et meie uurijad oleksid vähemalt ühe sammu kurjategijatest ees. Ja nii edasi. Ehk Tammsaare sõnadega: „Ajad on muutunud ja mõned üksikud ühes ajaga, suur hulk aga elab alles minevikus.“

Küberkuritegevusega võitlemisel paneme suuri lootusi rahvusvahelisele koostööle. Eriti koostööle Ameerika Ühendriikide FBI-ga, kes seni on näinud meis võrdväärset partnerit. Me tahame selle koostöö jätkumist ja süvenemist. Selleks peab Eesti valitsus ja parlament mõistma, et küberruum ja selle võimalused on võrratud, kuid nendega kaasneb ka risk – risk, et neid võimalusi kasutatakse mitte üksnes headel, vaid ka kuritegelikel eesmärkidel. Ning poliitikutel ja arvamusiidritel tuleb seda ka rahvale ausalt seletada, mitte aga minna kaasa ebaadekvaatse demagoogiaga, kuidas kuri valitsus tahab vabadust lämmatada, mutreid kinni keerata ja sõnavabadust jalge alla tallata. Kuritegevusega võitlemiseks peab riigis olema adekvaatne õigusruum ja kõrgelt haritud spetsialistid, kelle käsutuses on maailma parim tehnoloogia. See kõik on kallis, väga kallis.

Mida enam ühiskond panustab infokommunikatsioonitehnoloogilisse infrastruktuuri ja veebiteenustesse, seda rohkem vajab ta vastava haridusega inimesi. Naiivne on arvata, et kooliharidus annab kõigile patsiga poistele vankumatult õiged väärtushinnangud ja töökspidamised. Ka parimad koolid ei suuda välistada, et nende kasvandikud ei asu kuritegelikule teele – näiteks ülemaailmsete kuritegelike ühenduste teenistusse, mis liigutavad väga suurt raha. Juba praegu mõõdetakse kuritegeliku maailma tulusid küberkuritegevusest miljardites. See on maailmas kõige kiiremini kasvav kuritegevus. Kahjuks on Eestist pärit ja siin koolihariduse saanud IT-spetsialistid ülemaailmse kurjategijate kuulsuste saalis – Hall of Fame'is. Kas oleksime kümme aastat tagasi võinud arvata, et Ida-Virumaa noormehed panevad toime ennekuulmatu varguse hästi turvatuks hinnatud Ameerika finantsasutustest? Muide, see kuritegu oli üks neist, mis sundis FBI-d oma tegevust ümber mõtestama. Kutsun üles igati toetama Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi IT-alase võimekuse tõstmist ja koostööd FBI-ga.

Küberkuritegudega on seotud ka Riigikogus teise lugemiseni jõudnud niinimetatud grooming'u eelnõu, mis kriminaliseerib seksuaalse eesmärgiga kokkulepped lapsealisega kohtumiseks. Enamasti sõlmitakse sellised kokkulepped arvuti vahendusel ja praegu ei ole see Eestis karistatav.

Muudatus ei tähenda muidugi, et kriminaliseeritakse laste ja täiskasvanute normaalne arvutisuhtlus. Eelduseks on ikka see, et täiskasvanu eesmärk on panna lapsealise suhtes toime seksuaalse iseloomuga süütegu. Eelnõuga tõhustatakse ka

alaealiste kaitset pornograafilistes teostes kasutamise eest ning tõstetakse karistuse ülemmäära lapsealise seksuaalse ahvatlemise eest seniselt ühelt aastalt kolmele.

***

Ma ei usu, et siin saalis on neid, kes ei pea identiteedivargust päris kuriteoks. Igal juhul on see nüüd kuritegu ka seadusandja tahtel. Küll aga näeb nii mõnigi selles väljaspool seda saali sõnavabaduse piiramist. Novembris jõustus karistusseadustiku muudatus, mille järgi on teise inimese identiteedi ebaseaduslik kasutamine karistatav. Näiteks kui kodanik Jüri avaldab kodanik Jaani nime all – kes juhuslikult vastutab ka Eesti riigi eelarve eest – üleriigilises päevalehes artikli ning teatab, et ülehõõne Eesti kroon devalveeritakse, siis kahjustab ta Jaani mainet, riigi mainest rääkimata. Nüüd on võimalik Jürit selle eest karistada, eeldusel, et Jaan leiab samuti, et tema mainet kahjustati. Või teine näide: Mari on Eestis tuntud ettevõtja, kelle edu ei rõõmusta paari tema konkurenti. Nad otsustavad Marile vee peale tõmmata, hakates selleks Mari nimel pidama tema äripartnereid ja poliitikuid laimavat veebi-päevikut. Selliste olukordade lahendamine riigi sunnijõuga pole mitte sõnavabaduse piiramine, vaid kaitsmine.

***

Hirm ja viha ei ole teineteisest kaugel mõisted. Detsembris avaldati Euroopa Komisjoni uuring diskrimineerimise teemal. Eesti oli nende riikide napolis loetelus, kus vaid vähesed on langenud vihakuriteo ohvriks. See on hea, kuid õige oleks öelda, et ka üks selline kuritegu on liiast. Paar aastat tagasi näitas meie enda tellitud uuring, et rahvas ei ole uute sisserännanute vastu kuigi vaenulik. Ligi pooled vastanud (47%) nõustusid, et ühes riigis võiksid elada koos eri rahvustest ja rassidest inimesed. Aga 19% selle väitega ei nõustunud. Tervelt 34% vastanuist ei soovi töötada samas kollektiivis moslemiga. Arvata võib, et inimesed lihtsalt ei ole moslemitega kokku puutunud. Peame mõistma, et viha- ja rassismikuriteod võivad meile tulevikus tööd tuua ning seda tasub ennetada. Justiitsministeeriumi tellitud ja Tartu ülikooli magistrandi tehtud uuringust selgus, et võõraviha Eestis leidub, ja kõige enam Delfis – küllap sellele väljaandele omase provotseeriva teemapüstituse tõttu. Nii et asjal tasub silm peal hoida!

Rahvusvahelised organisatsioonid on asunud seda tüüpi kuritegudega võitlema. Mainin näiteks Euroopa Nõukogu ja OECE soovitusi riikidele ning Euroopa Liidu rassismi ja ksenofoobiat puudutavat raamotsust. Kui Eestis on põhirõhk rahvusvahelisel vaenul, siis mujal käsitletakse teemat laiemalt: nii võib vaen olla suunatud tervisest tingitud iseärasuse, religioosse suundumuse või isegi kodakondsuse vastu. Meiegi peame oma karistusõigust selles küsimuses ajakohastama. Praegu ei ole vihkamine või rassiviha otsesõnu karistust raskendav asjaolu. Justiitsministeerium soovib lähiajal avalikustada eelnõu, mille eesmärk on paremini kaitsta ühiskonda viha- ja rassismikuritegude eest.

***

Veel hirmust. Rääkisin eelmisel aastal põhjalikult leebusprogrammist ja kartelli-kuritegudest. Asjakohane eelnõu jõudis märtsis ka Riigikogusse ja on nüüd vastu

võetud. Kahjuks on selle eelnõu puhul kõlanud väiteid, nagu hakkaksid massiliselt levima valekaebused. Valekaebusi pole vaja karta, sest nende esitamine on karistatav ja ka teiste riikide kogemused ei anna selliseks kartuseks alust. Igasugu valekaebajad peavad arvestama, et õigusriigis ei loo nad oma tegevusega ei endale ega oma ühendustele mingeid eelseid, vaid neile langeb osaks ühiskonna hukkamõist ja teatud tingimustel ka riiklik repressioon. Viis aastat pärast Eesti liitumist Euroopa Liiduga kuulen hämmastusega targutusi, nagu peaks valekaebajad ja valekaebused jääma igavesest ajast igavesti riigisaladuse kaitse alla.

Olgu siin kinnitatud: Eesti riik kaitseb kõigi vahendite ja võimalustega – see tähendab, et ka meie liitlaste vahendite ja võimalustega – inimesi, kes teatavad õiguskaitseorganitele plaanitavatest või ka juba toime pandud kuritegudest ja teevad kuritegevusega võitlemisel riigiga koostööd. Eesti riik ei kaitse ega toeta inimesi, kes kurjusest või omakasust kantuna esitavad riigiasutustele teiste peale valekaebusi või valetavad avalikkuses. Rääkimatagi moraalsetest kaalutlustest – ühiskond ei pea selliseks kaitseks sentigi panustama.

Ühe kuriteoliigi kasvu tõi majanduslangus süiski kaasa – ja see oli ka ennustatav. Paradoksaalselt on siin osaliseks põhjuseks uurijate ja prokuröride hea töö, sest rasked majanduskuriteod on selline kuriteoliik, et kui riik nendele tähelepanu ei pööra, siis registreeritud kuritegude arv jääbki väikeseks. Nendest kuritegudest ei anta teada nagu vargustest või röövidest. Seda, et politsei oma suutlikkust nende kuritegude uurimisel parandama on asunud, saab ainult tervitada – see on juba ammu kokku lepitu täitmine. Esimest korda registreeriti meil turumanipulatsiooni alane kuritegu, siseteabe väärkasutamise juhtumeid registreeriti varasema ühe asemel neli. Pankroti-kuritegusid oli üle kahe korra rohkem kui eelmisel aastal: 59.

***

Lähenemiskeelu teema saatis meid terve 2009. aasta jooksul ja näikse saatvat selgi aastal. Eelmise aasta algul analüüsis Justiitsministeerium lähenemiskeelu küsimusi ja leidsime ridamisi vajakajäämisi. Oleme teemat arutanud regulaarselt ka siseministriga. Peamine probleem on selles, et kuigi lähenemiskeeldu on hakatud rohkem kasutama, määratakse seda ikkagi vähe. Saime teada, et kannatanud teavad lähenemiskeelust äärmiselt vähe; ootused lähenemiskeelule ei vasta tegelikele võimalustele ning on ka juriidilisi probleeme seoses inimese õigusega viibida temale kuuluvas elukohas. Me analüüsimme seda. Riigikogu Keskerakonna fraktsioon on teinud ettepaneku sanktsioneerida ajutise lähenemiskeelu rikkujat ja kohaldada lähenemiskeelu ajal elektroonilist järelevalvet. Justiitsministeerium põhimõtteliselt toetab seda ettepanekut, aga siin ei saa käituda uisapäisa. Oleme oma arvamuse saatnud Riigikogule, nii et ma ei hakka seda siin üle lugema. Kindlasti on see aga alanud aasta üks olulisemaid õigusteemasid Riigikogus. Seda ka seetõttu, et 2010. aasta esimese poole Euroopa Liidu eesistujamaa Hispaania on seadnud lähenemiskeelu teema üheks oma prioriteediks.

Teame, et lähenemiskeeldu määratakse enamasti perevägivalla puhul. Siin tasub tähele panna, et perevägivalla ei saa taandada soolise võrdõiguslikkuse küsimusele, ehkki see arusaam on üsna levinud. Statistikaameti uuring näitas, et perevägivalla ohvriks on langenud rohkem mehi kui naisi. Tõsi, mehed kannatavad pigem kergema ja naised raskema vägivalla all, kuid kindlasti ei ole tegu vägivallaga ühe soo vastu.

Ma ei ole ka seda usku, et probleemi lahendaks uus seadusesäte pealkirjaga „Pervä-givald“, ehkki selliseid soovitusi tehakse pehmelt öeldes väga tungival. Need soovi-tajad kirjutavad ühe käega, et meil on liiga palju ja keerulisi seadusi, aga teises käes on neil pastakas, et uut paragrahvi luua.

***

Lõpuks väga tähtsast teemast – kriminaalmenetlusest. Meil kulub sellele ligi 2 miljardit krooni aastas; ühe kuriteo menetlemisele vähemalt kolm keskmist kuupalka. Kriminaalmenetlus tõepoolest ongi kallis, ent seda on vaja ka muuta ökonoomse-maks. Riigikogu on asunud menetlema Justiitsministeeriumis kogu möödunud aasta ette valmistatud eelnõu, mille eesmärk on leida sobivaimad riigi kulutused ühe kriminaalasja lahendamisele ja lühendada kriminaalasja läbivaatamise keskmist aega.

Ma ei peatu sellel eelnõul pikemalt. Küll aga rõhutan, et uue kriminaalmenetluse jõustumisega 2004. aastal langetati põhimõtteline valik ja liiguti eemale okupat-siooniaegsest inkvisitsioonilisest kriminaalmenetlusest. See oli õige ja demokraatlik otsus. Nüüd tuleb meil võistlevat kriminaalmenetlust arendada ja tugevdada. Just seda eesmärki teenibki Riigikogu menetluses olev eelnõu.

***

Tahaksin aga lõpetada tõdemusega, et ei minul, Justiitsministeeriumil ega valitsusel tervikuna ei ole õnnestunud ka 2009. aastal murda ühiskonnas valitsevat arusaama, et kriminaalmenetlus on riigijuhtimise element ja poliitiline abinõu. Ikka ja jälle kohtame häälekaid nõudmisi, miks ühe või teise küsimuse väljaselgitamiseks või probleemi lahendamiseks ei ole alustatud kriminaalmenetlust. Olgu siis tegu metsas vedeleva prügiga või segadustega mõne poliitiku eraõiguslikes suhetes. Tõsi, need häälekad nõudjad jäävad üsna tasaseks, kui neilt küsida, kuidas siis kriminaalme-netlus prügihunniku metsast ära viib? Kui küsida omavalitsustegelastelt, kui palju on nad ebaseadusliku prügistamise juhtudel rakendanud haldusmenetluse seadusega loodud asendustäitmist ja kohaldanud sunniraha, vaatavad sageli vastu üsna nõutud näod. Ametiisikud pahatihti ei teagi, et sellised võimalused olemas on. Nii kuulbki aeg politsei survestamiseks ja soigumisele, et karistused on leebed. Ja prügihunnik aina kasvab.

Edastan siin austatud parlamendile keskkonnainspektsiooni peadirektori kuna-gise lubaduse, et kui tema asutus saab õiguse korraldada kriminaalmenetlust, siis parandab see juba lähitulevikus keskkonnakuritegude avastamist ja toob rohkem süüdlasi kohtu ette. Elame – näeme. Selle õiguse andmine keskkonnainspektsioonile oli kindlasti 2009. aasta oluline kriminaalpoliitiline otsus. Justiitsministeerium jääb huviga ootama, kas ootused täituvad ja lubadustest ka kinni peetakse.

***

Austatud Riigikogu! See on viimane valitsuse aruanne kriminaalpoliitika arengu-suundade kuni aastani 2010 täitmise kohta.

Minu eelkäija, nüüdne Riigikohtu esimees Märt Rask vajutas kümme aastat tagasi õigele nupule ja suutis veenda Riigikogu nende arengusuundade kehtestamise vaja-likkuses. Toona muutis see meie kriminaalpoliitika paradigmat. Riiklikule repres-ioonile tuginevalt ehk tagajärgedega tegelemise poliitikalt mindi üle kuritegevust

ennetavale poliitikale. See ei ole olnud lihtne tee. Aga me näeme, et valitud tee hakkab tasapisi vilja kandma. Muutunud on ühiskonna väärtushinnangud, tekkinud on oma rahvuslik oskusteave – seda nii moodsa karistusõiguse kui vanglateenistuse vallas. Me oleme muutunud abisaajast abi andvaks riigiks. Üks Eesti vanglateenistuse ülesehitajaid, Peeter Näks, teeb sedasama praegu Euroopa Liidu egiidi all Albaanias.

Meil ei ole põhjust oma kriminaalpoliitika pärast kellegi ees häbi tunda. Pigem vastupidi. Meie põhjanaabrid soomlased alles kavandavad mitmeid kriminaalpoliitilisi samme, mis meil juba mitu aastat rakendatud on. „Vaatame, kuidas see asi Eestis korraldatud on,“ kõlab aina sagedamini kriminaalpoliitika eest vastutavate asutuste koridorides – ja seda mitte ainult meie lähinaabrite juures.

Valitsus on esitanud Riigikogu menetlusse aastate 2010–2018 kriminaalpoliitika arengusuunad. Loodame, et oleme sellel perioodil vähemalt sama edukad ja et kümne aasta pärast on Eesti viie Euroopa kõige efektiivsema kriminaalpoliitikaga riigi hulgas.

CRIME IN ESTONIA IN 2009 – SUMMARY

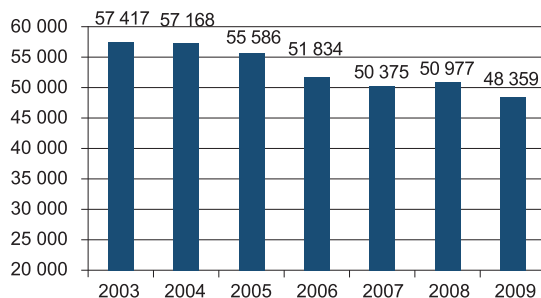
- In 2009, the total number of registered criminal offences was the smallest during the term of validity of the Penal Code. 48 359 criminal offences were registered in 2009 which is 5% less than in 2008.
- The survey of victims of crime also refers to crime reduction according to which the proportion of inhabitants who have fallen victims to some criminal offence has decreased from 33% to 26%.
- Inhabitants' fear of falling to victims to crime has increased. The proportion of people who feared that they will fall victim to street crime increased from 13% to 42% compared to 2008.
- Compared to 2008, the number of registered criminal offences increased in 74 types of criminal offences, decreased, however, in 126 types of criminal offences. Criminal offences were registered for the first time in 10 types of criminal offences.
- In 2009, less criminal offences were solved in pre-trial procedure than one year before. The solving rate of criminal offences fell down on the 2006 and 2007 level.
- The number of people who perished in connection with criminal offences has considerably decreased. In 2009, approximately 200 deaths were registered in connection with criminal offences.
- In 2009, the Prosecutor's Office sent to court 25 criminal groups related to drug-related crime, 2 related to trafficking in human beings, 19 related to money laundering, 11 related to corruption offences and 7 related to economic crime.
- See more: www.just.ee/crimestatistics

CRIME IN ESTONIA IN 2009 – SUMMARY

Jako Salla, Laidi Surva, Mari-Liis Sööt

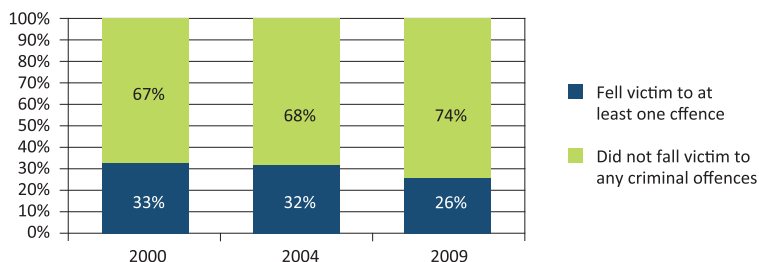
Overall crime rate

In 2009, 48 359 criminal offences were registered in Estonia, which is the lowest indicator during the 7 years during which the Penal Code has been in force. Compared to 2003, the number of registered criminal offences has decreased by 16% and compared to 2008 by 5%.

Figure 1. Total number of registered criminal offences

In 2009, 2278 criminal offences in the first degree or criminal offences with as severe as possible punishment were registered and 46 081 criminal offences in the second degree. Compared to 2007, the number of criminal offences in the first degree decreased by 23% and the number of criminal offences in the second degree by 4%. The decrease in the number of criminal offences during the last decade was also confirmed by the Safety Survey of Statistics Estonia in the end of 2008 and during the first six months of 2009⁴³. Compared to the data published in 2000 and 2004, there are considerably less inhabitants in Estonia who have fallen victim to a crime within a year.

Figure 2. Proportion of inhabitants who fell/did not fall victim to some criminal offence during 12 months preceding the poll

⁴³ See the annex: www.just.ee/ovv

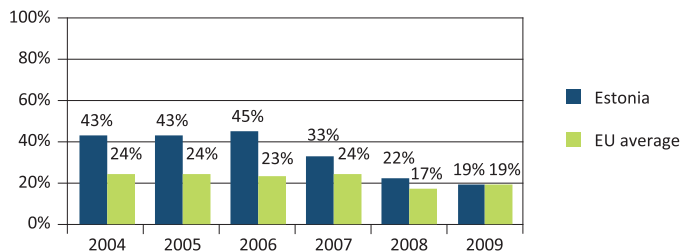
According to the data of the 2009 survey, one out of four Estonian inhabitants fell victim to some criminal offence (274 000 people – 26%). Within ten years, the proportion of victims has fallen from 33% to 26%.

The data of the survey of victims of crime as an addition to crime data are very important because, for example, in case of larcenies due to the legislative amendments made in recent years (decriminalization of repeated petty larceny in 2007 and the criminalization of systematic larceny in 2008) it is not possible to compare the number of registered larcenies and to provide a reliable opinion concerning the changes in the numbers of criminal offences.

The survey of victims of crime also showed a notable strengthening of people's sense of security – when in 2000, 41% of inhabitants felt insecure on their home streets in the evening and 34% in 2004, then in the 2009 poll this indicator had fell down to 28%. Estonia is among the average European states with this indicator, however, far behind Finland (14%) and Sweden (19%). The Bulgarians (53%) and the Greeks (42%) felt least secure (van Dijk, van Kesteren, Smit, 2007).

The Eurobarometer⁴⁴ survey, which is carried out twice a year and which has been held in Estonia since 2004, also enables to assess the crime background in the society. The respondents are asked in this poll to assess what are they main concerns facing the state. In 2004–2006, Estonian inhabitants considered crime as the main problem; since 2007, the position of crime has fallen and by autumn 2009, crime was considered as the fourth concern after unemployment, economic situation and health care system.

In autumn 2009, 19% of population considered crime as the main concern in Estonia that is twice less than in 2004–2006. This change not only indicates that people's concern about crime has considerably decreased but also that the economic crisis has made people to worry more about unemployment and the general economic situation of the state.

Figure 3. Proportion of inhabitants who think that crime is the main concern facing the state (data of the Eurobarometer autumn poll)

When in 2004–2007, Estonian people were more concerned about crime than in the European Union on the average, the Estonian indicator has levelled with the European average by 2009. In autumn 2009, 17% of people in Latvia and 19% in Lithuania considered crime as the main concern, consequently the indicators of three

⁴⁴ Eurobarometer homepage (in English): http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm

Baltic States are similar. The concern about crime was somewhat lower in Finland and Sweden (respectively 10% and 14%) (Standard Eurobarometer 72, 2009).

In brief, it can be said on the basis of registered crime statistics and the population poll data that crime and concern about crime has clearly decreased both within last decade and in the comparison of recent years. And contrary to the police risk assessment⁴⁵, the number of criminal offences by most types of criminal offences referred to either remained on the same level as before or decreased.

Changes compared to Lithuania and Latvia

When in 2008, the number of criminal offences in three Baltic States increased, then in Latvia the number of criminal offences remained on the same level in 2009 compared to earlier years. In Lithuania the number of criminal offences increased by 7%.

Table 1. Number of criminal offences and changes in it in Estonia, Latvia and Lithuania compared to 2007

	Change in the number of registered criminal offences (2009 N; change %)
Estonia	48 359; -5%
Latvia	56 748; -1%
Lithuania	83 203; 7%

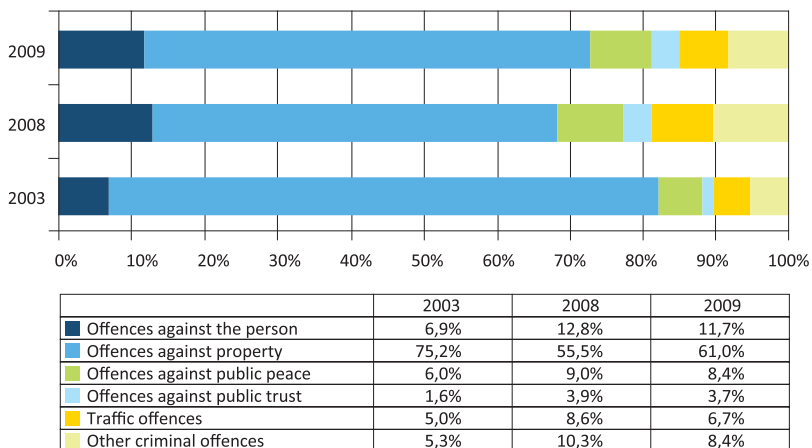
In Lithuania the number of frauds and violations related to electronic payment methods increased considerably compared to 2008 (similar to Estonian computer related offences), as well as the number of criminal offences related to the use and making of counterfeit money. The number of larcenies increased by 2%, however, the number of crimes of violence decreased.

In Latvia the number of larcenies as the most common criminal offence increased by 3%; the number of traffic offences decreased considerably.

Changes in the structure of crime

In 2009, just like in earlier years, the offences against property formed more than half of all registered criminal offences. Although in recent years the legislative amendments related to larceny have considerably influenced the number and proportion of offences against property (in 2007- 55%, in 2008 - 56% and in 2009 - 61%), the decrease in the proportion of offences against property compared to the years after the enforcement of the Penal Code has still been remarkable. In 2003, out of every four criminal offences three were still the offences against property.

⁴⁵ *Activities of the Criminal Police in 2008, National Police Commissioner's Report (19 January 2009), <http://www.just.ee/orb.arv/class=file/action=preview/id=40157/Kriminaalpolitsei-tegevus-2008.pdf>*

Figure 4. Structure of crime in 2003, 2008, 2009

In 2009, the offences against the person formed 12% of criminal offences registered in 2009; this proportion has remained more or less on the same level during the last three years. The number of registered offences against the person continued to increase after the enforcement of the Penal Code until 2008; year 2009 was the first year when the number of these criminal offences decreased.

The number of offences against public peace has varied from 2900 criminal offences in 2006 up to nearly 4600 criminal offences in 2008. If a few years ago, aggravated breach of public order was the most frequently registered offence, then during the last few years illegal entry has assumed this position.

The proportion of traffic offences has primarily depended on the number of apprehended intoxicated drivers of vehicles. The proportion of these criminal offences among traffic offences has reached from 85% (2003) to 96% (2008). However, as a legislative amendment entered into force in 2009, which considerably changed the content of the type of criminal offence, the data are comparable up to 2008.

Table 2. Registered criminal offences by chapters of the Penal Code and change compared to 2008

Chapter of the Penal Code	2008	2009	Change N	Change %
Crimes against humanity and international security	0	1	1	
Offences against the person	6540	5676	-864	-13,2%
Offences against political and civic rights	7	27	20	285,7%
Offences against family and minors	446	431	-15	-3,4%
Offences against public health	1600	1060	-540	-33,8%
Offences against property	28262	29513	1251	4,4%
Offences against intellectual property	61	38	-23	-37,7%
Offences against the State	29	16	-13	-44,8%

Chapter of the Penal Code	2008	2009	Change N	Change %
Offences against public peace	4565	4068	-497	-10,9%
Offences related to office	310	172	-138	-44,5%
Offences against administration of justice	1527	886	-641	-42,0%
Offences against the public trust	1991	1810	-181	-9,1%
Offences against environment	35	21	-14	-40,0%
Economic offences	779	987	208	26,7%
Offences dangerous to public	449	384	-65	-14,5%
Traffic offences	4359	3246	-1113	-25,5%
Offences relating to service in Defence Forces	17	23	6	35,3%

Criminal offences which number decreased

In 2009, the number of registered criminal offences decreased in 126 types of criminal offences compared to 2008 (in 2008, the decrease took place in 107 types of criminal offences compared

Table 3. Types of criminal offence in which the number of offences decreased the most (at least more than by 50 offences)

Penal Code	Type of criminal offence	2008	2009	Change N	Change %
§ 424	Driving power-driven vehicle or tram in state of intoxication	4179	3076	-1103	-26%
§ 121	Physical abuse	5174	4518	-656	-13%
§ 263	Aggravated breach of public order	1688	1040	-648	-38%
§ 329	Evasion of service of sentence	978	556	-422	-43%
§ 184	Unlawful handling of large quantities of narcotic drugs or psychotropic substances	1143	789	-354	-31%
§ 200	Robbery	909	726	-183	-20%
§ 183	Unlawful handling of small quantities of narcotic drugs or psychotropic substances	301	153	-148	-49%
§ 349	Fraudulent use of important identity documents	501	353	-148	-30%
§ 331	Consumption by prisoner of narcotic drugs prescription	213	67	-146	-69%
§ 209	Fraud	2222	2097	-125	-6%
§ 280	Submission of false information	178	91	-87	-49%
§ 215	Unauthorised use of thing	444	370	-74	-17%
§ 120	Threat	512	442	-70	-14%
§ 345	Use of counterfeit documents, seals or blank document forms	534	465	-69	-13%
§ 392	Illicit import and export of prohibited goods or goods requiring a special permit	250	181	-69	-28%
§ 274	Violence against representative of state authority or other person protecting public order	246	188	-58	-24%

⁴⁶ Until 30 June 2009, driving power-driven vehicle in a state of intoxication.

Driving in a state of intoxication

In 2008, the number of intoxicated drivers of vehicles decreased the most; violations of § 424 of the Penal Code were registered over 1000 times less in 2009 (-26%). The decrease was especially high during the first half of 2009 (-39%) when repeated driving in a state of intoxication was still punishable regardless of the degree of intoxication; during the second half of the year, the number of registered violations remained on the same level as the second half of 2008. This means that in case of driving in a state of intoxication the proportion of people subject to punishment pursuant to criminal procedure increased with the legislative amendment and the proportion of drivers, on whom misdemeanour punishments were imposed, decreased. Since 1 July 2009, driving power-driven vehicle or tram in state of intoxication committed through negligence was also criminalized; however, no such criminal offences were committed within six months.

Evasion of service of sentence – a criminal offence often registered namely with driving in a state of intoxication – also diminished in 2009; compared to 2008 these criminal offences were registered less by 43%. Now, the registration frequency of these offences fell down to the level of 2004. In most cases the person who has committed this offence has been deprived of driving privileges due to a prior traffic violation, yet has still been apprehended behind a steering wheel.

The number of violations related to driving in state of intoxication decreased also in Lithuania and Latvia – respectively 31% and 42%. The number of traffic accidents which occurred with the participation of intoxicated drivers diminished in Estonia by 25% in 2008 and by 48% in 2007.⁴⁷ As the diminished numbers of intoxicated drivers demonstrated in Latvia and Lithuania, it is not an exclusively Estonian peculiarity that traffic has become safer. The number of traffic-related deaths has decreased also in Finland, Denmark and Norway.

Drug-related offences

In 2009, the number of drug-related offences also decreased – for the first time since 2007 and 2008 less than 1000 cases of unlawful handling of large quantities of narcotic drugs or psychotropic substances were once again registered in 2009, i.e. the number of offences dropped down almost to the level of 2005 and 2006.

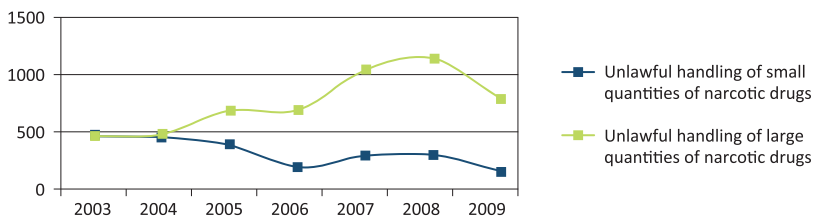

Figure 5. Number of registered most common drug-related offences

⁴⁷ Road Administration – Traffic Accidents 2009 <http://www.mnt.ee/atp/?id=41789> (18.02.2010)

The number of cases of unlawful handling of small quantities of narcotic drugs or psychotropic substances fell in 2009 on the lowest level during the term of validity of the Penal Code – 153 criminal offences were registered, which is more than 3 times less than in 2003. The number of these offences decreased primarily in the Harju County or the Northern District (approximately from 190 offences in 2007 and 2008 to 55 offences in 2009). The decrease in the number of criminal offences related to large quantities of narcotic drugs was most notable in the Southern District (28% compared to two previous years).

If so far the bodies conducting proceedings have substantiated the decrease in the number of criminal offences related to small quantities of narcotic drugs with a statement that instead of street dealers attention has been turned to breaking the drug chains, reducing the demand and catching the intermediaries and suppliers of narcotic drugs, then commenting upon the 2009 data, the decrease in the number of criminal offences related to large quantities of narcotic drugs was substantiated the same way (Delfi, 2010).

In case of drug-related offences 2009 was a special year also because for the first time no cases of inducing minors to illegally consume narcotic drugs were registered, of which three offences were registered in 2007 and six offences a year later. For the third year in a row, no cases of inducing person to engage in illegal use of narcotic drugs or psychotropic substances were registered. The number of cases of illegal cultivation of opium poppy, cannabis or coca shrubs was just like in previous years around twenty. 63 cases of providing of narcotic drugs or psychotropic substances to minors were registered.

In 2009, the registration of cases related to use of narcotic drugs by prisoners (Penal Code, § 331) decreased considerably – these cases were registered more than 3 times less than a year before.

All in all, it is difficult to assess based on the statistics of registered criminal offences whether to consider the reduction of drug-related offences in 2009 a positive or negative sign. No unambiguous trends manifest themselves on the basis of comparison of quantities of confiscated narcotic drug either, in case of which, for example, changes in registration practice have smaller effect. Compared to 2008, less cannabis and its products, amphetamine, ecstasy and related substances were confiscated from criminal offenders. At the same time, more GHB, cocaine and fentanyl was confiscated.

Table 4. Confiscated quantities of most common narcotic substances in grams

	2008	2009
Cannabis and its products	96 258	43 891
Amphetamine, ecstasy and related substances	66 689	59 983
Fentanyl	969	1 916
Cocaine	3 574	5 024
GHB	7 487	25 072

Source: *Estonian Forensic Science Institute*

Other criminal offences

The number of cases of fraudulent use of important identity documents also diminished considerably – compared to 2008 from 501 to 353. The persons who are mostly connected to this type of criminal offence are a) minors who have tried to enter recreational establishments with the help of other persons' identity documents or have given their identity documents to another minor for that purpose; b) people committing traffic violations who hope to evade the service of sentence with the help of other person's document. A similar criminal offence has been described in § 280 of the Penal Code as submission of false information which in 2009 meant in many cases that a person presented himself/herself as somebody else (e.g. to a police officer), or submitted false information about himself/herself or something else (e.g. in order to get parental benefit or in order to legalise a stolen vehicle). The number of these criminal offences diminished nearly by half compared to 2008.

Although the number of frauds decreased by 6% compared to 2008, it has to be noted that the Penal Code contains several different necessary elements of criminal offences (for example, computer-related fraud and insurance fraud) – taking these into consideration, the total number of frauds remained on the same level compared to 2008.

Changes in crimes of violence (physical abuse, aggravated breach of public order, robbery, threat, violence against representative of state authority) can be read about in more detail in the chapter of crimes of violence.

Criminal offences which number increased

In 2009, the number of registered criminal offences increased in 74 types of criminal offence compared to 2008 (in 2008, the increase occurred in 103 types of criminal offence compared to 2007).

Compared to 2008, the number of larcenies increased more than all other types of criminal offences showing the trend of increase together. The number of larcenies increased by 1430 cases, the remaining offences, however, by 1335 cases. More detailed information concerning the change in the number of larcenies is included in the chapter of offences against property.

A type of criminal offence which is related to larcenies is the acquisition, storage or marketing of property received through commission of criminal offence, which in most cases stands for the activities of purchasers of stolen goods. Their number increased nearly by one-third compared to 2008.

Table 5. Types of criminal offence in which the number of offences increased the most (at least by more than 20 offences)

Penal Code	Type of criminal offence	2008	2009	Change N	Change %
§ 199	Larceny	22471	23901	1430	6%
§ 266	Illegal entry	2073	2386	313	15%

Penal Code	Type of criminal offence	2008	2009	Change N	Change %
§ 391	Illicit traffic	113	410	297	263%
§ 213	Computer-related fraud	367	470	103	28%
§ 202	Acquisition, storage or marketing of property received through commission of criminal off	308	399	91	30%
§ 201	Embezzlement	818	903	85	10%
§ 169	Violation of obligation to provide maintenance to child	287	341	54	19%
§ 334	Use of counterfeit payment means or securities	454	494	40	9%
§ 385 ¹	Failure to perform obligation to submit petition in bankruptcy	21	59	38	181%
§ 344	Counterfeiting of documents, seals or blank document forms	314	348	34	11%
§ 142	Satisfaction of sexual desire by violence	49	80	31	63%
§ 258	Illegal crossing of state border or temporary border line of Republic of Estonia	5	32	27	540%
§ 372	Economic activities without activity licence and prohibited economic activities	4	24	20	500%

The number of violations of obligation to provide maintenance to child came quite close to a record level of 2005 (384 offences) – 341 applications were filed with the police, which is 19% more than in 2008.

The number of use of counterfeit payment means or securities did increase compared to 200; however, in general the registration rate of this type of criminal offence has been rather stable since 2004. Although in most cases the reason for commencing proceedings in 2009 was the detection of counterfeit cash, there were also cases when money was withdrawn from ATMs with counterfeit bank cards. The registration of these criminal offences primarily increased in the Northern District.

Criminal offences registered for the first time

As of the end of 2009, from the types of criminal offences referred to in the Penal Code criminal offences were registered on 274 occasions within seven years; during these years no criminal offences have been registered in 88 types of criminal offences. The most interesting from these offences have been pointed out below.

One case of piracy was registered; the criminal matter concerned the alleged hijacking of the cargo ship Arctic Sea and possible participation of Estonian inhabitants in it (Security Police Board, 2009).

In course of criminal proceedings commenced with respect to illegal conduct of human research a case was investigated in which anaesthesia treatment was used in Tartu for which the State Agency of Medicine had not issued any permit.

A criminal matter of compelling person to join or retain membership of religious association or political party was commenced in order to find out whether a parent had compelled the child to join a religious sect. As the suspicion was not confirmed, the proceedings were terminated due to lack of basis for criminal proceedings.

Two cases of treason were registered in 2009. Criminal matter against Herman Simm related to both of these cases was known to the public as soon as in autumn 2008 but the criminal offences with such legal assessment were registered in 2009

before the settlement was sent to court. A case of communication of internal information, which was registered for the first time, was also connected to the criminal matter against Herman Simm.

Criminal matter concerning knowingly making unlawful decision in misdemeanour proceedings was connected to the former Deputy Mayor of Narva (Pesur, 2010).

In criminal matter concerning knowingly unlawful termination of misdemeanour proceedings the unlawful termination by police officers of misdemeanour proceedings concerning a traffic violation was investigated.

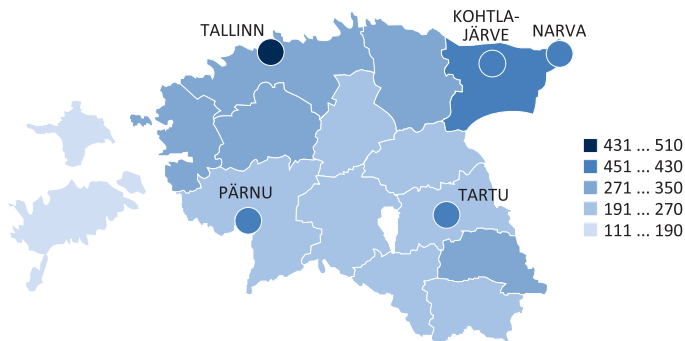
Although two cases of market manipulation were registered in 2009, one of them has been requalified by the beginning of 2010. Another case of market manipulation is being heard in court (Criminal matter concerning market manipulation ..., 2009), two persons are being charged with the manipulation with securities.

When year by year increasingly more cases of unauthorised departure from military unit or other place of service have been registered, then the first case of unauthorised departure was registered this year when a member of the Defence Forces departed while carrying a service weapon.

The first criminal offence registered as an attack committed by alien against the Republic of Estonia was registered in summer 2009, however, as the pre-trial proceedings of the criminal matter are still ongoing as of the beginning of 2010, it is not possible to provide any additional information on this case.

Regional crime breakdown

In 2009, just like before, more criminal offences were registered in the cities. The ratio of criminal offences per 10 000 inhabitants was the highest in Tallinn (507 criminal offences per 10 000 inhabitants), the ratio was similar in four cities following Tallinn by the number of inhabitants, staying within the range of 340–390 offences.

Figure 6. Number of criminal offences per 10 000 inhabitants in counties and bigger cities⁴⁸

⁴⁸ On the map the indicator of relative crime rates of cities in the Harju, East-Viru, Tartu and Pärnu counties have been calculated separately from county indicators, i.e. criminal offences registered in the cities do not influence here the crime rate of the remaining county.

By counties, the number of registered criminal offences increased in the Põlva County (14%) and slightly in the Rapla County (4%). Compared to 2008, the number of criminal offences stayed nearly on the same level in the East-Viru, the Järva and the Tartu Counties. The number of registered criminal offences decreased more than 10% in the Hiiu, the Lääne, the Jõgeva, the Pärnu and the West-Viru Counties. The number of criminal offences in the Põlva County was primarily influenced by the increased number of illicit traffic cases (mostly cigarettes).

In 2009, the crime rate continued to be the highest in the Northern Estonia, primarily in Tallinn and the West-Viru County. The crime rate continues to be the lowest in the Hiiumaa and Saaremaa Counties.

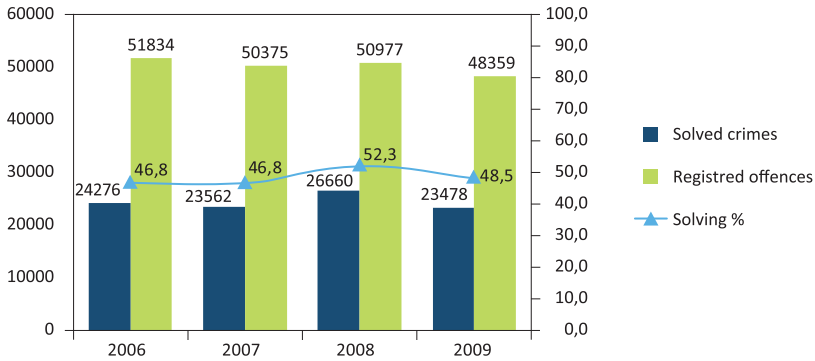
Table 6. The number, rate and change of registered criminal offences in counties in 2008–2009

	2008	2009	Change	Change %	Per 10 000 inhabitants
Harju County	25702	24313	-1389	-5,4%	463,2
Hiiumaa County	145	113	-32	-22,1%	111,9
East-Viru County	6436	6449	13	0,2%	380,1
Jõgeva County	861	755	-106	-12,3%	205,3
Järva County	808	801	-7	-0,9%	221,7
Lääne County	884	775	-109	-12,3%	282,1
West-Viru County	2131	1916	-215	-10,1%	285,3
Põlva County	815	931	116	14,2%	300,3
Pärnu County	3015	2688	-327	-10,8%	303,8
Rapla County	1043	1083	40	3,8%	295,3
Saaremaa County	625	582	-43	-6,9%	167,6
Tartu County	4920	4876	-44	-0,9%	325,9
Valga County	982	901	-81	-8,2%	264,0
Viljandi County	1286	1187	-99	-7,7%	213,3
Võru County	1026	935	-91	-8,9%	246,8

Solving crimes

In 2009, 23 784 criminal offences⁴⁹ were solved by way of pre-trial proceedings, the number of solved criminal offences decreased by 12% compared to 2008. However, as the number of criminal offences registered in 2009 decreased, the reduction in the crime solving rate was not as big as the decrease in case of solved criminal offences. In 2009, the crime solving rate was 48,5% – nearly 4 per cent less than in 2008 (52,3%). However, the solving rate exceeded the 2006 and 2007 indicators.

⁴⁹ These criminal offences are considered to be solved, which proceedings have been terminated within a year for reasons of expediency (pursuant to §§ 201–205 of the Code of Criminal Procedure) or which the Prosecutor's Office has sent to court (criminal offences which will be solved within a year may be registered also earlier).

Figure 7. Number of solved and registered offences, crime solving rate

From most common types of criminal offences the biggest decrease occurred with respect to intoxicated drivers (-36%). While in 2008, the Prosecutor's Office sent to court 4066 persons who had been charged with driving in a state of intoxication, then in 2009 the relevant number was 2738.

7% less cases of physical abuse were solved than in 2008, the number of aggravated breach of public order decreased considerably more (-22%). The number of solved criminal offences increased in case of most common offence against property – within a year 37% more larcenies were solved than in 2008. The growth was primarily caused by systematic larcenies, i.e. these are mostly cases where a person is apprehended when attempting a larceny in a shop. The number of solved frauds increased 24%.

In 2009, the Prosecutor's Office sent to court 11 920 people in 9709 criminal matters. The proportion of conciliation proceedings considerably increased; when in 2008, the Prosecutor's Office terminated criminal matters due to the conciliation between the victim and the suspect against 91 suspects, then in 2009 this number was already 151.

The number of accused sent to court by the Public Prosecutor's Office also increased considerably. Within a year the Public Prosecutor's Office brought charges against 203 persons, which is 23% more than in 2008 (165).

By Circuit Prosecutor's Offices the highest crime solving rate was notable in the Western Circuit where 61% of criminal offences were solved; the solving rate in the Southern District was almost on the same level (59%). In the Viru Circuit half of criminal offences were solved (50%), however, in the Northern Circuit 39%. Compared to 2008, the crime solving rate slightly increased only in the Western Circuit; the biggest decrease in the crime solving rate occurred in the Southern crime solving rate (14 percentage points).

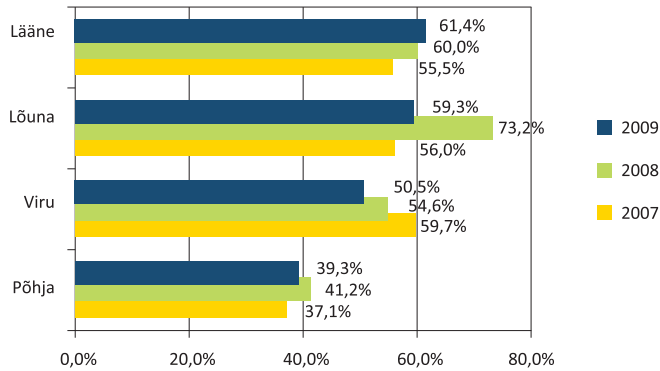

Figure 8. Crime solving rate by districts and years

People who died in connection with criminal offences

“Death in connection with a criminal offence” does not necessarily mean death as a result of a criminal offence, there may be other reasons as well. Thus, accidents and suicides are also included in the death statistics related to crime for the investigations of which proceedings are commenced which often lead to a conclusion that this was not a criminal offence. Here, these criminal offences have been selectively observed with which the death of a victim could have occurred (negligence, incl. fires, hanging, accidents on construction sites; arson; traffic accidents; disregard for occupational health and safety requirements). More detailed information on people perished as a consequence of manslaughter and murders is included in the chapter of crimes of violence.

In 2008, over 300 people died in connection with criminal offences; in 2009, this number is smaller almost by 100 (213 people perished). Similar with the decrease in the number of deceased people, the number of these criminal offences also considerably decreased with which loss of life most likely occurs. When in 2008, 732 criminal offences were registered which potentially end with death, then in 2009 the number was 612.

Negligent homicide is a type of criminal offence based on which in the cases that were registered the deaths caused by fires, hanging and accidents on construction sites were investigated. There are victims of every age – starting from a 3 year old victim of hanging and finishing with a woman older than 70 years of age who perished in fire. By crime reporting the biggest number of people died in traffic accidents in 2009 – 54 people died due to violation of traffic requirements or vehicle operating rules by driver (§ 422 of the Penal Code) which is less by 5 people than a year ago. 35 people died due to violation of traffic requirements or vehicle operating rules by driver through negligence (§ 423 of the Penal Code).

Traffic accidents which ended with death most frequently (in 70 cases) were accidents in which at least one passenger car or truck was involved (compared to accidents in which instead of a car, for example, a train, a trolleybus or a motorcycle was

involved). In six cases a cyclist and in 16 cases the pedestrians perished (21% of traffic accidents with deceased).

In 2009, traffic accidents in which people perished occurred that were caused both by vehicles carrying passengers like a tram (1), a trolleybus (1) and a train (2) but also by a motorcycle (3) or a tractor (2). Tram and trolleybus accidents were both connected to pedestrians; a cyclist who cycled in front of a bus was killed in a bus accident. In case of train accidents, a car drove on one occasion on a level crossing with traffic lights in the Tartu County before the passenger train; on another occasion a pedestrian was hit and killed by a freight train in Rakvere. A 7-year-old boy got run over by a tractor and perished at the scene of accident when his father was cleaning a farm road from snow.

In 2009, one child from a three-member family living in the house which burnt perished as a result of arson. 15 people perished in fire caused through negligence.

In 2009, 4 people in 18 criminal offences were killed due to violation of occupational health and safety requirements; upon performance of duties, one person's head got stuck between a mobile hoist and a body of a truck and he was killed there; a victim strayed off from the enclosed area while driving a hoist and fell 1.2 meters down with the hoist which fell on top of him; upon digging a ditch, a victim got buried under a landslide; a person went to extinguish garbage which had started to smoulder, a partially cut through beam fell upon him and the victim died later in the hospital as a result of serious neuro-cranial trauma.

Organized crime

Criminologists have not yet found the one and only good definition for organized crime, however, they have reached an opinion that organized crime presumes coordinated activities and management and its purpose is economic gain (See overview of definitions <http://www.organized-crime.de/>). Government authorities and international organizations use functional approach upon defining organized crime, defining it through characteristic features. Thus, pursuant to the United Nation Convention against Transnational Organized Crime, "organized criminal group" means a structured group of three or more persons existing with the aim of committing serious crimes in order to obtain, directly or indirectly, a financial or other material benefit. "Serious crime" means conduct constituting an offence punishable by deprivation of liberty of at least four years or a more serious penalty. Also in this chapter a criminal or organized criminal group shall mean three or more persons related to a criminal offence.

Combat against organized crime is one of the priorities of Estonian law enforcement authorities. Minister of Justice and the Minister of Internal Affairs agreed upon the priorities of law enforcement authorities in 2005, adopting the so-called Laulasmaa Declaration and the fulfilment of priorities is monitored on a regular basis. At the meeting of ministers in 2009, the text of the declaration was supplemented and the confiscation of criminal proceeds obtained with tax frauds and other aggravated economic offences were added as a priority. (Laulasmaa Declaration, 2009)

While other chapters are based on the statistics of registered offences, the number of criminal groups and persons sent to court by the Prosecutor's Office has been indicated in this chapter. The overview is based on the so-called priorities report of the Prosecutor's Office and therefore it reflects the situation of organized crime in the best way, although it probably does not give a complete overview of the activities of organized crime in Estonia.

In 2009, the Prosecutor's Office sent to court 25 groups associated with rug-related crime, 2 associated with trafficking in human beings, 19 associated with money laundering, 11 associated with aggravated corruption offences and 7 associated with aggravated economic offences. Prosecuting a group means that the leaders of the group, i.e. the persons who assign tasks, etc., are prosecuted. As in 2009 the criteria of prioritized criminal offences were made more stringent (for example, criminal proceeds or the value of confiscated property constitutes an additional criterion), the numbers are not completely comparable with previous data – it has affected the most the statistics of drug-related crime. The biggest progress has occurred upon processing money laundering offences for which 10 groups and 43 persons were sent to court in 2008.

Table 7. Sending people related to organized crime and groups to court

Type of criminal offence	Groups				Persons			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
Drug-related crime	20	26	40	15	81	118	204	56
Cross-border drug-related crime	14	5	9	10	52	18	64	30
Trafficking in human beings	9	6	4	2	53	65	17	4
Cross-border trafficking in human beings	4	1	1	0	19	1	1	0
Money laundering	4	3	9	19	8	11	19	62
Aggravated corruption	7	9	14	11	119	51	44	57
Criminal organisation	0	5	3	4	0	48	16	28
Economic crime with damage over 10 million	0	6	9	7	0	15	64	43

In organized drug-related offences property worth over 4 million kroon was seized or confiscated. The quantities of seized narcotic drugs amounted from 9 grams of amphetamine up to 41 kg of hashish. The so-called “China White” or “White Persian” (fentanyl amphetamine) was most frequently seized which has become known in Estonia because of many drug overdose deaths. On several occasions the same persons were also prosecuted for money laundering.

Examples of organized drug-related offences

Two persons cultivated 419 cannabis plants in the cellar of a farm in the Rapla County, which was especially modified for that purpose, and 950 cannabis plants outside, having a crop of 375 kg of cannabis from which they made later e.g. marijuana (which is made from dried blossoms and leaves of cannabis). According to the Central Criminal Police data, the wholesale price of 1kg of marijuana is 100 000 kroons which means criminal

proceeds equalling to 37 500 000 kroons.

The so-called Voronin's group was sent to court in the East-Viru County which ran two independently operating criminal groups in which 13 persons were totally engaged. The first group obtained narcotic drugs from Tallinn and after that carried these out from Estonia across the Narva border; the second group was engaged in selling narcotic drugs to end users through dealers. In connection with this approx. 260 000 kroons was confiscated from criminal offenders, a passenger car Lexus was returned to a leasing company.

Three persons were running a doctor's consulting room in Tallinn without an activity licence, and the provision of "health service" meant that the customers, who were mainly Finnish, were issued falsified prescriptions of narcotic and psychotropic medicinal products.

Not many cases of organized trafficking in human beings, which is mainly pimping, were sent to court – 2 groups and 4 persons. There are considerable less such criminal offences than compared to previous years. The most "important" case of pimping sent to court involved a case when a girl who was providing erotic services in an apartment in Tallinn was deprived of liberty in order to force her to continue working. At the same time, the illegal transit of refugees of conflict areas (e.g. Afghanistan, Palestine, etc.) with forged visas and documents through Estonia to the Nordic Countries is increasing. Allegedly smuggling one person from Afghanistan to the Nordic Countries costs approx. 150 000 Estonian kroons (Kagge, 2010).

As for money laundering offences, 11 groups (from the total of 19) are connected to cross-border cases and are predominantly cases of laundering money taken from bank account in foreign countries by means of computer-related fraud. Both computer-related frauds and economic and corruption offences are dealt with in a more detailed manner in a separate chapter, however, it may be said to characterise the year 2009 that the number of aggravated corruption cases related to local governments has considerably increased (3 in 2008; 7 in 2009). Estimated damage caused to the state with economic and corruption offences amounted to more than 300 million kroons.

Examples of aggravated economic and corruption offences

The adviser of the Vice Mayor of Tallinn is charged with repeatedly accepting gratuities (EEK 980 410) for organizing the proceeding with problematic detailed plans and exercising supervision over the proceedings. A total of 15 people were prosecuted, including 8 legal persons.

The Vice Mayor of Narva was charged with influence peddling upon concluding lease contracts with the city (~ EEK 775 000). The Vice Mayor guaranteed the conclusion of lease contract by the local Social Services Department with the company associated with his partner.

A person submitted incorrect information in the company tax returns, as a result of which the Tax and Customs Board paid back approximately 33 million kroons, and the person tried additionally to defraud 19 million kroons from the state. In addition to the tax offence, charges were brought also in money laundering.

Fictitious documents were issued on behalf of missing traders and operating compa-

nies were enabled to write off business income exempt from tax. Criminal offenders received 2–5% of the transaction amount for withdrawing money received from companies and for returning the money. Damages amounting to over 72 million kroons were caused.

ALLIKAD/REFERENCES

- Ahven, A., Salla, J., & Vahtrus, S. (2010). Retsidiivsus Eestis. Justiitsministeerium: kriminaalpoliitika osakond. Tallinn.
- Allaste, A.-A. & Võõbus, V. (2008). Vägivald lähisuhtes: selle põhjused ja võimalikud lahendused. Hasartmängumaksu Nõukogu.
- Bancroft, L., Silverman, J.G. (2007). Vägivallatseja lapsevanemana. Millist mõju avaldab lähisuhtevägivald perekonna toimimisele. Tartu Naiste Varjupaik.
- Borodin, A., Klein, M., & Sepp, M. (2009). Alaealiste õigusrikkumised ja noorsoopolitsei töö. Politseiamet: analüüsi- ja planeerimisosakond. Tallinn
- Delfi (2010). Küüt: Tartus asuti pisidiilerite asemel jahtima narkobosse. http://www.delfi.ee/news/paevauudised/110_112/article.php?id=28719975 (31.03.2010)
- Dutton, G.D. (2006). Rethinking Domestic Violence. Toronto: UBCPress.
- Eesti Konjunkturiinstituut (2010). Eesti alkoholiturg 2009. aastal (kokkuvõte). [http://www.ki.ee/publikatsioonid/valmis/Eesti_alkoholiturg_2009._aastal_\(kokkuvote\).pdf](http://www.ki.ee/publikatsioonid/valmis/Eesti_alkoholiturg_2009._aastal_(kokkuvote).pdf) (25.05.2010)
- Eurobaromeeter (2009). Attitudes of Europeans towards Corruption. Full report. Eurobarometer 72.2. TNA Opinion & Social.
- Fabian M. Saleh, A. J. (2009). Sex offenders. Identification, Risk Assessment, Treatment, and Legal Issues. Oxford University Press.
- GRECO (2008). Third Evaluation Round. Evaluation Report on Estonia. Incriminations. <http://www.korruptsioon.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=35330/Incriminations.pdf> (30.03.2010)
- Kagge, R. (2010). Illegaalide surve Eesti piiridele on suurenenud. ERR uudised 03.02.2010. <http://uudised.err.ee/index.php?06193318> (31.03.2010).
- Kaitsepolitseiamet (2009). Kaubalaev Arctic Sea kaaperdamise suhtes alustatud kriminaalmenetluse käigust. <http://www.kapo.ee/est/pressinurk/7/kaubalaev-arctic-sea-kaaperdamise-suhtes-alustatud-kriminaalmenetluse-kaigust> (31.03.2010).
- Karistusseadustiku ja selle muutmise seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (931 SE). <http://web.riigikogu.ee/ems/plsql/motions.show?assembly=10&id=931&t=E> (31.03.2010).
- Kase, H. & Pettai, I. (2005). Perevägivald Lääne-Eestis 2004–2005. Politseistatistika analüüs. Tallinn: Avatud Eesti Fond.
- Klopets, U. (2009). Vahistamiste analüüs. Justiitsministeerium: kriminaalpoliitika osakond. Tallinn.

Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2010: 2009. aasta täitmise ettekanne.
<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=49218/2009.+a+kriminaalpoliitika+aruanne+Riigikogule.pdf> (19.02.2010).

Laulasmaa deklaratsioon. 21.07.09 täiendatud deklaratsiooni tekst.
<http://www.just.ee/26990> (18.02.2010).

Maanteeamet (01.07.2009). *Andmed liiklusregistris 1. juulil 2009 arvel olnud sõiduautodest*.
<http://www.ark.ee/atp/?id=33696> (31.03.2010).

Maksu- ja Tolliamet (2009). Alates homsest võib kolmandatest riikidest Eestisse maksuvabalt tuua viis korda vähem sigarette.
<http://www.emta.ee/index.php?id=25997&tpl=1026> (31.03.2010).

Markina, A., & Saar, J. (2009). Alaealiste hälbekäitumine Eestis, Tšehhis ja Ungaris: rahvusvaheline self-report-meetodil tehtud delinkventsuse uuring (ISR-2). *Juridica VII/2009*.

Oikeusministeriö (2009). Seksuaalirikollisten hoito. Helsinki.

Organised Crime Research.
<http://www.organized-crime.de/OCDEF1.htm> (31.03.2010).

Pesur, V. (2010). Prokuratuur saatis Narva endise abilinnapea kohtu ette.
<http://www.postimees.ee/?id=208391> (31.03.2010).

Põhja Ringkonnaprokuratuur (19.03.2010). Info e-postiga.

Pöld, T. (17.04.2009). Pensionärid petsid välja üle 40 miljoni krooni. *Postimees*.
<http://www.postimees.ee/?id=108087> (20.03.2010).

Riigikontrolli aruanne Riigikogule (22.12.2009). Korruptsiooni ennetamine valdade ja linnade töökorralduses.

Saar, J. (2001). Alaealiste õigusrikkujate hilisemast kriminaalsest karjäärist aastatel 1985-1999 läbi viidud longituuduuringu andmetel. *Sotsiaaltöö 2001/6* (lk 25-30).

Saar, J., Markina, A., Oole, K. & Resetnikova, A. (2005). 2004. aasta ohvriuuringu Eestis: põhitulemused ja järeldused. Tartu ülikooli Õigusinstituut, Justiitsministeerium ja Siseministeerium. Tallinn.

Salla, J. (2010). Alaealiste vägivallakuritegevus. Justiitsministeerium.

Salmi, V., Lehti, M., Sirén, R., Kivivuori J., Aaltonen, M. (2009). Perheväkivalta Suomessa. *OPTL Verkkokatsauksia*, Nr 12/2009.

SE 539. Korruptsioonivastase seaduse eelnõu Riigikogus. http://www.riigikogu.ee/?page=en_vaade&op=ems&eid=673188&u=20100330152102 (30.03.2010).

Soo, K., & Kutsar, D. (2004). Seksuaalse väärkohtlemise kogemused ja hoiakud Eesti noorte hulgas. Tartu Ülikool, Tartu Laste Tugikeskus.

- Soo, K. (2006). Kodune kasvatusatmosfäär ja nooruki probleemkäitumine – seksuaalse väärkohtlemise risk. Tartu Ülikool, magistriöö.
<http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/10062/835/5/kadrisoo.pdf>
- Svedin C., G. (2001). Sexual abuse of children: Causes and risk. (Expert report). Socialstyrelsen, The National Board of Health and Welfare.
- Sootak, J., & Pikamäe, P. (2009). Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Kirjastus Juura.
- Standard Eurobarometer 72 (2009).
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb72/eb72_en.htm (30.3.2010).
- Statistikaamet (2010). Alates 15. eluaastast kogetud paarisuhte vägivald.
http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Sotsiaalelu/17Eigus_ja_turvalisus/035Paarisuhte_vagivald/02Alates_15_eluaastast/02Alates_15_eluaastast.asp
- Tamm, K. (2009). Seksuaalkurjategijate kohtlemine ning ravivõimalused. Justiitsministeerium: kriminaalpoliitika osakond. Tallinn.
- Tammiste, B., Tamm, K. (2009). Lähenediskeelu kasutamine kriminaalmenetluses. Justiitsministeerium: kriminaalpoliitika osakond. Tallinn.
- The Global Retail Theft Barometer (2009). Centre for Retail Research: Nottingham.
- The European Retail Theft Barometer (2004 & 2006). Centre for Retail Research: Nottingham.
- Turumanipulatsiooni kriminaalasi jõudis kohtusse.
<http://www.prokuratuur.ee/47983> (31.03.2010).
- University of Buffalo (2007). Eighteen Percent Of Young Women Experience Sexual Victimization. *Science Daily*.
- van Dijk, J., van Kesteren, J. & Smit, P. (2007). Criminal Victimization in International Perspective. WODC
- World Prison Brief (2010). King's College London.
<http://www.kcl.ac.uk/depsta/law/research/icps/worldbrief> (26.04.2010).
- World Prison Brief (2008). King's College London.
<http://www.kcl.ac.uk/depsta/law/research/icps/downloads/WPTRIL.pdf> (05.03.2010).
- Yar, M. (2005). The Novelty of 'Cybercrime': An Assessment in light of Routine Activity Theory. *European Journal of Criminology*, Vol 2 (4): 407-427.

LISAD

Laiem valik tabeleid leiate lehel www.just.ee/kriminaalstatistika 2009. aasta kuritegevuse ülevaate materjalide hulgas.

Lisa 1. Registreeritud kuritegude arv ja struktuur kolmel aastal

	2003	2008	2009	2003	2008	2009
Registreeritud kuriteod kokku (KarS)	57417	50960	48359	100%	100%	100%
8. ptk. Inimsuse ja rahvusvahelise julgeoleku vastased kuriteod	0	0	1	0,0%	0,0%	0,0%
9. ptk. Isikuvastased kuriteod	3982	6540	5676	6,9%	12,8%	11,7%
10. ptk. Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased kuriteod	5	7	27	0,0%	0,0%	0,1%
11. ptk. Kuriteod perekonna ja alaealiste vastu	54	446	431	0,1%	0,9%	0,9%
12. ptk. Rahvatervisevastased kuriteod	1000	1600	1060	1,7%	3,1%	2,2%
13. ptk. Varavastased kuriteod	43177	28262	29513	75,2%	55,5%	61,0%
14. ptk. Intellektuaalse omandi vastased kuriteod	82	61	38	0,1%	0,1%	0,1%
15. ptk. Riigivastased kuriteod	9	29	16	0,0%	0,1%	0,0%
16. ptk. Avaliku rahu vastased kuriteod	3424	4565	4068	6,0%	9,0%	8,4%
17. ptk. Ametialased kuriteod	305	310	172	0,5%	0,6%	0,4%
18. ptk. Õigusemõistmisevastased kuriteod	582	1527	886	1,0%	3,0%	1,8%
19. ptk. Avaliku usalduse vastased kuriteod	927	1991	1810	1,6%	3,9%	3,7%
20. ptk. Keskkonnavastased kuriteod	191	35	21	0,3%	0,1%	0,0%
21. ptk. Majandusalased kuriteod	346	779	987	0,6%	1,5%	2,0%
22. ptk. Üldohtlikud kuriteod	455	449	384	0,8%	0,9%	0,8%
23. ptk. Liikluskuriteod	2878	4359	3246	5,0%	8,6%	6,7%
24. ptk. Kaitseteenistuslased kuriteod	0	17	23	0,0%	0,0%	0,0%

Lisa 2. Registreeritud kuriteod aastatel 2003–2009

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Registreeritud kuriteod kokku	57417	57168	55586	51834	50375	50977	48359
I raskusaste	3639	3371	2982	2688	2681	2965	2278
II raskusaste	53778	53797	52604	49146	47694	48012	46081
8. pkt. Inimsuse ja rahvusvahelise julgeoleku vastased kuriteod	0	4	1	3	4	0	1
§ 089 Inimsusvastane kuritegu		2			2		
§ 090 Genotsiid							
§ 091 Agressioon							
§ 092 Sõjapropaganda							
§ 093 Keelatud relvade tootmine ja levitamine							
§ 093 ¹ Rahvusvahelise sanktsiooni rakendamiseks vajaliku abinõu rikkumine							
§ 095 Tsiivilelanikkonna vastu suunatud sõjategevus							
§ 096 Sõjapidamisvahendite ebaseaduslik kasutamine tsiivilelanike vastu							
§ 097 Tsiivilelanikuvastane rünne				1	1		
§ 098 Sõjavangi ja interneeritud tsiivilelaniku õigusvastane kohtlemine							
§ 099 Sõjavangi ja interneeritud tsiivilelaniku vastane rünne							
§ 100 Haige, haavatu ja merehätta sattunu abita jätmine							
§ 101 Võitlusvõimetu võitleja ründamine							
§ 102 Kaitsitud isiku vastane rünne							
§ 103 Keelatud relvade kasutamine							
§ 104 Keskkonna kahjustamine sõjapidamisviisina							
§ 105 Rahvusvahelist kaitset tähistavate embleemide ja märkide väärkasutus							
§ 106 Mittesõjalise objekti ründamine							
§ 107 Kultuuriväärtuste vastu suunatud rünne		2	1	2	1		
§ 108 Vara hävitamine ja omastamine sõjategevuse piirkonnas ja okupeeritud territooriumil							
§ 109 Marodeerimine							
§ 110 Piraatlus							1
§ 111 Õhusõiduki kaaperdamine							
§ 112 Lennuohutusvastane rünne							
9. pkt. Isikuvastased kuriteod	3982	4402	5031	5055	6004	6540	5676
§ 113 Tapmine	147	104	137	107	90	88	64
§ 114 Mõrv	41	23	19	12	20	16	31
§ 115 Provotseeritud tapmine	3	2		1	2		
§ 116 Lapse tapmine	5		1		2	1	1
§ 117 Surma põhjustamine ettevaatamatusest	1207	938	293	124	140	106	85
§ 118 Raske tervisekahjustuse tekitamine	428	327	132	141	145	140	106
§ 119 Raske tervisekahjustuse tekitamise eest ettevaatamatusest - tervisekahjustus kahele või enamale inimesele	53	37	21	19	15	20	16
§ 120 Ähvardamine	209	219	359	444	549	512	442
§ 121 Kehaline väärkohtlemine	118	1329	3456	3700	4570	5174	4518
§ 122 Piinamine	24	44	92	79	91	77	63
§ 123 Ohtu asetamine	18	54	28	13	16	14	15
§ 124 Abita jätmine	3	12	12	9	2	5	
§ 125 Raseduse kuritahtlik katkestamine							
§ 126 Raseduse õigustamatu katkestamine			1				
§ 127 Raseduse hilinevad katkestamine							
§ 128 Raseduse katkestamise lubamine					1		
§ 129 Inimloote kahjustamine	1		2	1		2	
§ 130 Keelatud toimingud embrüoga							
§ 131 Inimloote väärkohtlemine							
§ 132 Ebaseaduslik asendusemadus							
§ 133 Orjastamine	4	2	1	1	2	2	2

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Registreeritud kuriteod kokku	57417	57168	55586	51834	50375	50977	48359
I raskusaste	3639	3371	2982	2688	2681	2965	2278
II raskusaste	53778	53797	52604	49146	47694	48012	46081
§ 134	Isikuvabadust piiravasse riiki toimetamine						
§ 135	Pantvangi võtmine	1	1	2	1	2	2
§ 136	Vabaduse võtmine seadusliku aluseta	36	41	55	44	55	58
§ 137	Eraviisiline jältustegevus	4	5	10	6	2	4
§ 138	Ebaseaduslik inimuuringute tegemine						1
§ 139	Ebaseaduslik siirdematerjali võtmine						
§ 140	Doonorlusele kallutamine						
§ 141	Vägistamine	140	162	179	153	122	160
§ 142	Sugulise kire vägivaldne rahuldamine	35	46	42	50	36	49
§ 143	Suguühenduse sundimine	6	172	5	7	5	4
§ 143 ¹	Sugulise kire rahuldamisele sundimine					5	13
§ 144	Suguühendus järeltulijaga		2			2	3
§ 145	Suguühendus lapseealisega	9	26	32	30	10	11
§ 146	Sugulise kire rahuldamine lapseealisega	12	79	102	62	23	28
§ 148	Laibarüvetamine	1455	735	10	10	8	6
§ 149	Surnu mälestuse teotamine	23	42	40	41	89	45
§ 150	Ebaseaduslik siirdematerjali võtmine laibalt						
	10. pkt. Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased süüteod	5	10	13	9	27	7
§ 151	Vaenu õhutamine				1		
§ 152	Võrdõiguslikkuse rikkumine						
§ 153	Diskrimineerimine pärilikkusriiskide alusel						
§ 154	Usuvabaduse rikkumine			1			
§ 155	Usulisse ühendusse astuma ja selle liikmeks olema sundimine						1
§ 156	Sõnumisaladuse rikkumine	4	5	5	4	2	2
§ 157	Kutse- ja ametitegevuses teatavaks saanud saladuse hoidmise kohustuse rikkumine		3	5	1	3	5
§ 157 ¹	Delikaatsete isikuandmete ebaseaduslik avaldamine					1	4
§ 158	Seadusliku avaliku koosoleku takistamine ja selle laialajamine vägivaldaga						
§ 161	Valimise ja rahvahääletuse takistamine			1			
§ 162	Valimis- ja hääletamisvabaduse rikkumine		2		2	6	4
§ 163	Valimise võltsimine	1		1	1		
§ 164	Hääle ostmine					15	12
	11. pkt. Süüteod perekonna ja alaealiste vastu	54	266	498	400	376	446
§ 169	Lapse ülalpidamise kohustuse rikkumine	6	174	384	248	288	287
§ 170	Vanema ülalpidamise kohustuse rikkumine				3		1
§ 171	Eestkoste- ja hooldusõiguse kuritarvitamine		2		1	1	
§ 172	Võõra lapse hõivamine	3	5	6		6	3
§ 173	Lapse müümine ja ostmine			1			
§ 174	Perekondliku kuuluvuse muutmine						
§ 175	Alaealise prostitutsioonile kallutamine		2			1	9
§ 176	Alaealise prostitutsioonile kaasaaitamine	2	3	3	2	4	6
§ 177	Alaealise kasutamine pornograafilise teose valmistamisel	2	20	26	10	4	4
§ 178	Lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine	3	7	3	29	22	52
§ 179	Lapseealise seksuaalne ahvatlemine	6	7	10	11	10	29
§ 180	Alaealisele vägivaldalla eksponeerimine				1	2	1

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Registreeritud kuriteod kokku	57417	57168	55586	51834	50375	50977	48359	
I raskusaste	3639	3371	2982	2688	2681	2965	2278	
II raskusaste	53778	53797	52604	49146	47694	48012	46081	
§ 181	Alaealise kaasatõmbamine kuriteo toimepanemisele	22	30	34	66	9	18	8
§ 182	Alaealise kallutamine alkoholi tarvitamisele	10	16	31	29	27	26	25
§ 182 ¹	Alaealisele alkoholi müümine ja ostmine					2	10	
	12. ptk. Rahvatervisevastased kuriteod	1000	1062	1213	1006	1489	1600	1060
§ 183	Narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik käitlemine	470	457	391	197	297	301	153
§ 184	Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine	462	486	690	696	1048	1143	789
§ 185	Narkootilise ja psühhotroopse aine edasiandmine nooremale kui 18 a. isikule	35	42	64	53	79	65	63
§ 186	Narkootilise ja psühhotroopse aine ebaseaduslikule tarvitamisele kallutamine	6	8	2	3			
§ 187	Alaealise kallutamine narkootilise aine tarvitamisele	1	5	3	7	3	6	
§ 188	Unimaguna, kanepi ja kokapöosa ebaseaduslik kasvatamine		32	38	24	19	37	32
§ 189	Narkootilise ja psühhotroopse aine levitamise ettevalmistamine	5	11	2	1	2	6	4
§ 190	Narkoaine ning lähteaine käitlemise, arvestuse ja aruandluse nõuete rikkumine		3			1		1
§ 192	Nakkushaiguse ja loomataudi leviku ohu põhjustamine							
§ 193	Nakkushaiguse ja loomataudi leviku põhjustamine		3			2		
§ 194	Ravimi ebaseaduslik levitamine		1	1				
§ 195	Kallutamine dopingu kasutamisele	1						
§ 196	Töötervishoiu- ja ohutusnõuete rikkumine /.../ tekitatud raske tervisekahjustus	12	5	10	14	3		
§ 197	Töötervishoiu- ja ohutusnõuete rikkumine /.../ põhjustatud inimese surm	6	5	6	9	30	34	17
§ 198	Töötervishoiu- ja ohutusnõuete rikkumine /.../ põhjust. raske tervisekahjustus ja surm	2	4	6	2	5	8	1
	13. ptk. Varavastased kuriteod	43177	40067	36661	32550	27600	28262	29513
§ 199	Vargus	35191	32331	30452	26615	21685	22471	23901
§ 200	Roövimine	1927	1677	1326	1005	887	909	726
§ 201	Omastamine	677	1351	1294	1350	967	818	903
§ 202	Süüteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamine, hoidmine ja turustamine	249	323	290	362	374	308	399
§ 203	Asja rikkumine ja hävitamine	341	246	264	251	257	267	249
§ 204	Kultuurimälestise, museaali ja muuseumikogu rikkumine ja hävitamine	1	1	7	7	1	6	6
§ 205	Asja rikkumine ja hävitamine ettevaatamatusest	88	72	69	117	52	54	34
§ 206	Arvutikahjurlus	3	6	2	7	7	9	3
§ 206 ¹	Terminalseadme identifitseerimisvahendi ebaseaduslik kõrvaldamine ja muutmine					2		
§ 207	Arvutivõrgu ühenduse kahjustamine		2	4		5	1	4
§ 208	Arvutiviiruse levitamine			3	1	2	2	1
§ 209	Kelmus	2285	2069	2127	1968	2481	2222	2097
§ 210	Soodustuskelmus	1	2		2	1	3	1
§ 211	Investeermiskelmus							1
§ 212	Kindlustuskelmus	17	21	19	15	27	57	65
§ 213	Arvutikelmus	19	36	46	72	128	367	470

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Registreeritud kuriteod kokku		57417	57168	55586	51834	50375	50977	48359
I raskusaste		3639	3371	2982	2688	2681	2965	2278
II raskusaste		53778	53797	52604	49146	47694	48012	46081
§ 214	Väljapressimine	230	206	170	180	147	131	108
§ 215	Asja omavõlliline kasutamine	2092	1657	514	441	436	444	370
§ 216	Võrgugaasi ja energia ebaseaduslik kasutamine	46	51	58	140	113	156	123
§ 216 ¹	Arvutikuriteo ettevalmistamine							2
§ 217	Arvutisüsteemi ebaseaduslik kasutamine	10	16	16	17	12	22	20
§ 217 ¹	Ebaseaduslikult kõrvaldatud /.../ identifitseerimisvahendiga terminalseadme kasutamine					1		1
§ 217 ²	Usalduse kuritarvitamine					17	13	29
	14. ptk. Intellektuaalse omandi vastased kuriteod	82	85	116	95	81	61	38
§ 219	Autorsuse rikkumine	4	2	4	2		1	2
§ 220	Teose /.../ autori ja autoriõigusega kaasnevate õiguste valdaja varaliste õiguste rikkumine	40	38	51	48	9		
§ 221	Autoriõiguse seadusega ettenähtud tasu maksimisest kõrvalhoidumine	1	3					
§ 222	Piraatkoopia valmistamine	14	8	14	8	28	15	8
§ 222 ¹	Ebaseaduslikult reprodutseeritud arvutiprogrammi valdamine					4	2	4
§ 223	Teose ja autoriõigusega kaasnevate objekti ebaseaduslik üldsusele suunamine	6	3	4	7	16	18	14
§ 224	Piraatkoopiaga kauplemine		13	2	1	10	11	3
§ 225	Autoriõiguse /.../ rikkumist takistava tehnilise kaitsemeetme kõrvaldamine	9	4	4		3	6	1
§ 225 ¹	Infoühiskonna teenuse ja ringhäälingu ebaseaduslik vastuvõtmine							
§ 226	Patendi /.../ omaniku ainuõiguse rikkumine	7	14	37	29	7	5	5
§ 227	Võltsitud kaubaga kauplemine	1				4	3	1
§ 228	Leituse ja tööstusdisainilahenduse avalikustamine							
§ 229	Sordikaitsest tulenevate õiguste rikkumine							
§ 230	Registreeritud geograafilise tähise ebaseaduslik kasutamine							
	15. ptk. Riigivastased kuriteod	9	15	13	9	73	29	16
§ 231	Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse vastu suunatud vägivaldne tegevus					1		
§ 232	Riigireetmine							2
§ 233	Välismaalase poolt EV iseseisvuse ja sõltumatuse vastu suunatud rünne							1
§ 234	Salakuulamine							
§ 235	Eesti Vabariigi põhiseadusliku korra vastane ühendus					1		
§ 236	Üleskutse kuriteo toimepanemisele Eesti Vabariigi vastu			1				
§ 237	Terroristikuritegu	1			2			
§ 237 ¹	Terroristlik ühendus							
§ 237 ²	Terroristikuriteo ettevalmistamine ja üleskutse selle toimepanemisele							
§ 237 ³	Terroristikuriteo rahastamine ja toetamine							
§ 238	Massilise korratuse organiseerimine					6	1	
§ 239	Süüteo toimepanemine massilise korratuse ajal				1	50	10	
§ 240	Ametiruumi tungimine							
§ 241	Riigisaladuse avalikustamine		2			1		2
§ 242	Riigisaladuse ja salastatud välisteabe avalikustamine ettevaatamatusest		1	6				
§ 243	Asutusesisese teabe edastamine							1

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Registreeritud kuriteod kokku		57417	57168	55586	51834	50375	50977	48359
I raskusaste		3639	3371	2982	2688	2681	2965	2278
II raskusaste		53778	53797	52604	49146	47694	48012	46081
§ 244	Rünne kõrge riigiametniku elule ja tervisele							
§ 245	Eesti Vabariigi ametliku sümboli teotamine	6	10	5	6	14	17	9
§ 246	Rünne rahvusvaheliselt kaitstud isiku elule ja tervisele		1					
§ 247	Rahvusvaheliselt kaitstud isiku laimamine ja solvamine							
§ 248	Tungimine diplomaatilist puutumatumast omavale maa-alale, hoonesse ja ruumi			1				
§ 249	Välisriigi ja rahvusvahelise organisatsiooni ametliku sümboli teotamine	2	1				1	1
§ 250	Üleskutse kuriteo toimepanemisele välisriigi ja rahvusvahelise organisatsiooni vastu							
§ 251	Võimuhaaramine kaitsejõududes							
§ 252	Tungimine riigikaitsele tähtsale maa-alale, hoonesse ja ruumi							
§ 253	Riigikaitsele sundkoormise täitmata jätmise							
§ 254	Mobilisatsioonikäsu täitmata jätmise ja kaitseväeteenistusest kõrvalehoidumine							
	16. ptk. Avaliku rahu vastased kuriteod	3424	3387	3316	2943	4366	4565	4068
§ 255	Kuritegelik ühendus				1	5	4	8
§ 256	Kuritegeliku ühenduse organiseerimine				2	2	1	1
§ 257	Omavoli	199	149	118	110	97	87	84
§ 258	Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone ebaseaduslik ületamine	1	10	18	28	10	5	32
§ 259	Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle EV riigipiiri ja ajutise kontrolljoone	1	3	2	5	7	1	10
§ 260	Välismaalase ilma seadusliku aluseta Eestis viibimine	2						2
§ 263	Avaliku korra raske rikkumine	2255	1970	1724	1486	1906	1688	1040
§ 264	Looma julm kohtlemine	5	11	17	19	28	36	30
§ 265	Keelatud avalik koosolek				1	2		
§ 266	Omavoliline sissetung	533	601	698	672	1685	2073	2386
§ 268	Ebaseadusliku tegevuse võimaldamine	33	49	59	38	5	6	1
§ 268 ¹	Prostitutsioonile kaasaitamine					24	37	15
§ 272	Eesti riigilipu ebaseaduslik heiskamine laeval							
§ 273	Eesti riigilipu kandmise kohustuse rikkumine laeval							
§ 274	Vägivald võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku suhtes	159	181	218	207	225	246	188
§ 275	Võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laimamine ja solvamine	178	215	223	135	198	183	161
§ 280	Valeandmete esitamine	46	186	232	233	147	178	91
§ 281	Ebaõigete andmete esitamine kohturegistri pidajale, Eesti väärtpaperite keskregistrile ...	11	11	6	5	25	19	19
§ 283	Maakasutusnõuete ja maakatastri pidamise korra rikkumine	1	1		1			
§ 284	Kaitsekoode üleandmine						1	
§ 285	Arhivaali ebaseaduslik hävitamine							
§ 286	Arhivaali kasutamiskõlbmatuks muutmine			1				
§ 287	Arhivaali kasutamiskõlbmatuks muutmine ettevaatamatusest							
	17. ptk. Ametialased kuriteod	305	439	477	511	232	310	172
§ 289	Ametiseisundi kuritarvitamine	68	141	155	85	15	2	
§ 290	Ametialane lohakas	16	27	25	15	4		

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Registreeritud kuriteod kokku		57417	57168	55586	51834	50375	50977	48359
I raskusaste		3639	3371	2982	2688	2681	2965	2278
II raskusaste		53778	53797	52604	49146	47694	48012	46081
§ 291	Võimulialdus	78	131	133	108	67	52	36
§ 291 ¹	Riikliku järelevalve ebaseaduslik teostamine					2		4
§ 292	Andmekogu pidamise nõuete rikkumine	1					1	
§ 293	Pistise võtmine	10	6	8	10	23	62	21
§ 294	Altkäemaksu võtmine	16	38	61	47	27	47	30
§ 295	Pistise vahendus	2		1	1	1		1
§ 296	Altkäemaksu vahendus	2	3	4	13	2	35	11
§ 297	Pistise andmine	4	4	4	7	6	23	18
§ 298	Altkäemaksu andmine	23	47	44	42	50	57	25
§ 298 ¹	Mõjuvõimuga kauplemine					1	1	2
§ 299	Ametialane võltsimine	83	40	30	176	26	24	21
§ 300	Riigihangete teostamise nõuete rikkumine	2	2	12	7	3	2	1
§ 300 ¹	Toimingupiirangu rikkumine					4	4	2
§ 300 ²	Notari poolt teadvalt ebaseadusliku ametitoimingu tegemine					1		
	18. ptk. Õigusemõistmise-vastased kuriteod	582	1161	1601	2107	1941	1527	886
§ 302	Kohtunikule, kohtukaasistujale jne raske tervisekahjustuse tekitamine							
§ 303	Vägivald kohtuniku, kohtukaasistuja, uurija jne suhtes	2	1		2	2	2	2
§ 304	Kohtuniku, kohtukaasistuja, uurija jt vara rikkumine või hävitamine				1			
§ 305	Kohtu ja kohtuniku laimamine	1	3	3	3	2	1	2
§ 306	Kuriteo varjamine	6	4	4	5	3	4	9
§ 307	Kuriteost mitteteatamine	9	13	17	5	4	7	10
§ 308	Üleskirjutatud vara hoidmise nõuete rikkumine	5	7	2	5	2	3	3
§ 309	Kohtukordniku tegevuse takistamine							
§ 310	Ebaseaduslik süüdistatavana vastutuselevõtmine							
§ 311	Kohtuniku poolt teadvalt ebaseadusliku kohtulahendi tegemine			1				
§ 311 ¹	Kohtunikuabi poolt teadvalt ebaseadusliku kohtulahendi tegemine							
§ 311 ²	Väärteomenetluses teadvalt ebaseadusliku otsuse tegemine							1
§ 311 ³	Süüteomenetluse teadvalt ebaseaduslik lõpetamine							1
§ 312	Ebaseaduslik ülekuulamine		3	2		1		
§ 313	Kohtumenetlust tagava toimingu ebaseaduslik kohaldamine						1	
§ 314	Ebaseaduslik läbiotsimine ja väljastamine	13	12	10	13	7	10	10
§ 315	Ebaseaduslik jälitustegevus ja teabe varjatud kogumine		2	1			1	1
§ 316	Tõendi kõrvaldamine ja kunstlik loomine	3	3	2	2	5	2	4
§ 316 ¹	Kriminaalasja kohtueelse menetluse ja jälitusmenetluse andmete avaldamine					1	1	3
§ 316 ²	Teabe õigusliku aluseta salastamine, riigisaladuse /.../ vaelel õiguslikul alusel /.../ salastamine							
§ 317	Menetlusosalise, tunnistaja, kannatanu, eksperdi ja tõlgi ilmumise takistamine			1				
§ 318	Tunnistaja, kannatanu ja tõlgi poolt kohustuste täitmisest keeldumine	3	2	1	6	7	3	3
§ 319	Valekaebus	7	12	16	15	6	11	7
§ 320	Valeütus ja valevanne	81	137	136	161	207	206	161
§ 321	Vale eksperdiarvamus ja valetõlge	1			1			

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Registreeritud kuriteod kokku		57417	57168	55586	51834	50375	50977	48359
I raskusaste		3639	3371	2982	2688	2681	2965	2278
II raskusaste		53778	53797	52604	49146	47694	48012	46081
§ 322	Sundimine valeülust ja vale eksperdi arvamust andma ning valetoiget tegema	1	5	4	4	2	1	
§ 323	Kahtlustatava, süüdistatava /.../ suhtes vägivalda toimepanemine	19	13	14	8	14	15	8
§ 323 ¹	Saladuse hoidmise kohustuse rikkumine							
§ 324	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu ebaseaduslik kohtlemine	1	9	16	3	2		4
§ 325	Aine ja eseme ebaseaduslik üleandmine kinnipidamiskohas	18	127	269	528	143	18	7
§ 326	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu ebaseaduslik vabastamine							
§ 327	Massilised korratused kinnipidamiskohas		3		2		2	
§ 328	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu põgenemine	12	13	16	12	15	8	7
§ 329	Karistuse kandmisest kõrvalehoidumine	397	522	768	1027	1149	978	556
§ 330	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu poolt alkohoolse joogi valmistamine	2	37	72	58	35	27	8
§ 331	Kinnipeetava poolt narkootilise aine arsti ettekirjutusest tarvitamine	1	233	246	246	326	213	67
§ 331 ¹	Kohtulahendi täitmata jätmine							
§ 331 ²	Lähenemiskeelu rikkumine					6	12	11
§ 331 ³	Kohtutäituri poolt vara teadvalt ebaseaduslik arest ja müük					2	1	1
	19. ptk. Avaliku usalduse vastased kuriteod	927	1668	1647	1606	2168	1991	1810
§ 333	Maksevahendi ja väärtpaberi võltsimine	14	47	40	65	16	27	24
§ 334	Võltsitud maksevahendi ja väärtpaberi kasutamine	293	584	545	469	478	454	494
§ 335	Maksumärgi võltsimine	1				1		
§ 336	Võltsitud maksumärgi kasutamine ja käibeleaskmine	1	1	1	3			1
§ 337	Postimaksevahendi ja selle jäljendi võltsimine							
§ 338	Võltsitud postimaksevahendi ja selle jäljendi käibeleaskmine			1				
§ 339	Proovijärelevalve märgise võltsimine ja võltsituna kasutamine						2	
§ 340	Raha, pangakaardi ja muu maksevahendi võltsimise ettevalmistamine	2	1	4	1	1	2	3
§ 341	Riikliku teenetemärgi võltsimine							
§ 344	Dokumendi, pitsati ja plangi võltsimine	179	286	269	304	706	314	348
§ 345	Võltsitud dokumendi, pitsati ja plangi kasutamine	120	239	237	232	336	534	465
§ 346	Dokumendi, pitsati ja stambi hävitamine, rikkumine, vargus ja peitmine	133	167	163	140	155	117	91
§ 347	Tähtsa isikliku dokumendi võltsimine	40	45	48	32	34	26	11
§ 348	Võltsitud tähtsa isikliku dokumendi kasutamine ja kasutada andmine	71	153	91	49	29	14	20
§ 349	Tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamine	73	145	248	311	412	501	353
	20. ptk. Keskkonnastatud kuriteod	191	244	186	149	55	35	21
§ 353	Taimestikku ohustav tegevus							
§ 354	Puude ja pöösaste kahjustamine ja hävitamine	1	6	8	21	4	3	1
§ 355	Puude ja pöösaste kahjustamine ja hävitamine ettevaatamatusest		1		9			
§ 356	Puude ja pöösaste ebaseaduslik raie	169	220	156	76	21	14	9
§ 357	Kaitstava loodusobjekti kaitse nõuete eiramine	5	1	1	2	1	2	
§ 358	Kaitstava loodusobjekti kaitse nõuete eiramine ettevaatamatusest		1					

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Registreeritud kuriteod kokku		57417	57168	55586	51834	50375	50977	48359
I raskusaste		3639	3371	2982	2688	2681	2965	2278
II raskusaste		53778	53797	52604	49146	47694	48012	46081
§ 359	Maastiku kahjustamine			2		3		
§ 360	Maastiku kahjustamine ettevaatamatusest							
§ 361	Loodusliku loomastiku kahjustamine	12	3	8	21	3	4	2
§ 363	Looduskasutus- ja saasteloata tegutsemine		2	4	5	6	4	3
§ 364	Keskkonna saastamine	1	3	1	6	8	2	
§ 365	Keskkonna saastamine ettevaatamatusest				1			
§ 367	Ohtlike kemikaalide ja jäätmete käitlemise nõuete rikkumine	3	7	5	7	9	6	5
§ 368	Ohtlike kemikaalide ja jäätmete käitlemise nõuete rikkumine ettevaatamatusest			1	1			1
§ 369	Üleujutuse, soostumise ja veehulga lubamatu vähenemise põhjustamine							
§ 370	Üleujutuse /.../ veehulga lubamatu vähenemise põhjustamine ettevaatamatusest							
	21. ptk. Majandusalased kuriteod	346	480	473	486	465	779	987
§ 372	Tegevusloata ja keelatud majandustegevus	66	57	108	65	10	4	24
§ 373	Ärikeelu ja teataval erialal ning ametikohtal töötamise keelu rikkumine		4	7			1	5
§ 374	Alkoholi ebaseaduslik tootmine	70	52	18	14	8	4	5
§ 375	Alkoholi käitlemise korra rikkumine	65	48	67	42	42	52	19
§ 376	Tubakatoodete käitlemise korra rikkumine	51	37	59	38	40	62	18
§ 376 ¹	Lisaainete ebaseaduslik eemaldamine erimürgistatud vedelkütusest ja /.../ käitlemine	3	6		1			
§ 376 ²	Kvaliteedinõuetele mittevastava vedelkütuse ebaseaduslik käitlemine	2	3		1			3
§ 377	Ärisaladuse õigustamatu avaldamine ja kasutamine	4	2	2		3	2	3
§ 378	Ärisaladuse õigustamatu kasutamine	4	5	1				
§ 379	Audiitor- ja erikontrolli tulemuste esitamata jätmise ja ebaõige esitamine							
§ 380	Osanike, aktsionäride ja tulundusühistu liikmete koosseleku kokku kutsumata jätmise	7	10	27	25	18	6	9
§ 381	Varalise seisundi ebaõige kirjeldamine	3	7	5	5	4	3	4
§ 381 ¹	Raamatupidamise kohustuse rikkumine					1	8	24
§ 382	Ebaõigete andmete esitamine audiitorile ja erikontrolli läbiviijale	1	1					
§ 383	Aktsiastest tulenevate õiguste ebaseaduslik kasutamine						1	
§ 384	Maksejõuetuse põhjustamine	5	9	6	4	5	5	13
§ 385	Vara varjamine pankroti- ja täitemenelluses	15	17	7	10	4	11	13
§ 385 ¹	Pankrotiavalduse esitamise kohustuse täitmata jätmise					11	21	59
§ 386	Maksude väärarvutus	7	34	53	108	61	52	21
§ 389	Maksusumma kinni pidamata jätmise		1	1		2	1	
§ 389 ¹	Maksude maksmisest kõrvalehoidmine suures ulatuses					15	35	24
§ 389 ²	Maksukelmus suures ulatuses						8	2
§ 390	Maksuhalduri tegevuse takistamine	11	18	9	3	6	2	2
§ 391	Salakaubavedu	5	108	47	83	83	113	410
§ 392	Keelatud ja eriluba nõudva kauba ebaseaduslik sisse- ja väljavedu	16	36	45	59	101	250	181
§ 393	Ebaseaduslikud toimingud tollisoodustusega kaubaga	1	10	1		1		
§ 394	Rahapesu	4	13	6	28	49	128	134

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Registreeritud kuriteod kokku		57417	57168	55586	51834	50375	50977	48359
I raskuste		3639	3371	2982	2688	2681	2965	2278
II raskuste		53778	53797	52604	49146	47694	48012	46081
§ 395	Isikusamasuse tuvastamise kohustuse täitmata jätmine						3	
§ 396	Rahapesu kahtlusest mitteteatamine ja ebaõigete andmete esitamine							
§ 397	Ebaseaduslik investeerimine							
§ 398	Siseteabe väärkasutamine	1	1	2			1	4
§ 398 ¹	Turumanipulatsioon							2
§ 399	Turgu valitseva ettevõtja seisundi kuritarvitamine	4	1					
§ 400	Konkurentsi kahjustav kokkulepe, otsus ja kooskõlastatud tegevus					1	5	8
§ 401	Koondumisest teatamata jätmine, /.../ ja konkurentsi kahjustav koondumine							
§ 402	Eri- ja ainuõigust ja olulist vahendit omava ettevõtja kohustuste rikkumine	1		1				
§ 402 ¹	Erakonna majandustegevusele ja varale kehtestatud piirangute rikkumine						1	
§ 402 ²	Erakonnale tehtava annetuse vastuvõtmise keelu rikkumine			1				
22. ptk. Üldohtlikud kuriteod		455	434	460	431	351	449	384
§ 403	Üldohtlik mürgitamine	15	10	1				
§ 404	Süütamine	10	3	65	106	65	49	47
§ 405	Plahvatuse tekitamine	1		5	3	11	7	9
§ 406	Elutähtsa süsteemi häirimine ja kahjustamine	1	5	5	8	2	4	2
§ 407	Elutähtsa rajatise kahjustamine			1				
§ 408	Elule ja tervisele ohtliku ehitise ehitamine			5	1	1		1
§ 409	Tehnilise normi nõuetele mittevastava toote valmistamine, töötlemine ja turustamine					1		
§ 410	Raadiohäire tekitamine ning vale ja eksitava teate saatmine		1					
§ 411	Ebaseaduslik kiirgustegevus	2	1	4	3	4	2	
§ 412	Kiirgusallika käitlemise nõuete rikkumine	71	41				1	
§ 414	Lõhkeaine ebaseaduslik käitlemine	28	40	48	34	37	57	39
§ 415	Lõhkesaadeldise ja selle olulise osa ebaseaduslik käitlemine	8	32	16	27	27	58	45
§ 416	Lõhkematerjali käitlemise nõuete rikkumine		1	1	1		3	3
§ 418	Tulirelva, selle olulise osa ja laske-moona ebaseaduslik käitlemine	306	289	303	243	189	203	201
§ 418 ¹	Tsiviilkaibes keelatud tulirelva ja laske-moona ebaseaduslik käitlemine					4	39	15
§ 419	Tulirelva lohakas hoidmine	3	2	1	1	2	1	
§ 420	Tulirelva helisummuti, laser- ja öösihiku ebaseaduslik käitlemine	10	9	5	4	8	25	22
23. ptk. Liikluskuriteod		2878	3437	3868	4464	5127	4359	3246
§ 422	Sõidukijuhi poolt liiklusnõuete ja sõiduki käitlusnõuete rikkumine	276	193	166	153	147	106	96
§ 423	Sõidukijuhi poolt liiklusnõuete ja sõiduki käitlusnõuete rikkumine ettevaatamatuses	145	174	156	159	140	68	70
§ 424	Mootorsõiduki ja trammi juhtimine joobeseisundis	2453	3069	3541	4150	4835	4179	3076
§ 424 ¹	Mootorsõiduki ja trammi juhtimine joobeseisundis ettevaatamatuses							
§ 425	Liiklusohutusnõuete ja sõiduki käitlusnõuete rikkumine	3		2		1		2
§ 426	Alarmsõiduki tähistuse ebaseaduslik kasutamine	1	1	3	2	4	6	2
§ 427	Rahvusvahelise ühüsõidu eeskirjade rikkumine							

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Registreeritud kuriteod kokku		57417	57168	55586	51834	50375	50977	48359
I raskusaste		3639	3371	2982	2688	2681	2965	2278
II raskusaste		53778	53797	52604	49146	47694	48012	46081
§ 428	Reisija poolt kergesti süttiva ja sööbiva aine vedu õhusõidukis							
§ 429	Laevade kokkupõrkel teise laeva päästmiseks abinõude tarvitusele võtmata jätmine							
§ 430	Rongi omavoliline ilma vajaduseta peatamine							
	24. ptk. Kaitseteenistusala sed kuriteod	0	7	12	10	15	17	23
§ 432	Keeldumine käsu täitmisest			1				2
§ 433	Käsu täitmata jätmine							
§ 434	Tegevteenistuses oleva isiku ähvardamine							
§ 435	Vägivald tegevteenistuses oleva isiku suhtes			2				
§ 436	Omavoliline lahkumine väeosast ja muust teenistuskohast		2	9	9	12	16	20
§ 437	Omavoliline lahkumine väeosast ja muust teenistuskohast teenistusrelvaga							1
§ 438	Väeosa ja muu teenistuskoha omavoliline mahajätmine lahinguolukorras							
§ 439	Väejooks				1		1	
§ 440	Kaitseteenistusest kõrvalehoidumine							
§ 441	Masinate juhtimise ja käitusnõuete rikkumine							
§ 442	Lendude ja nendeks ettevalmistamise nõuete rikkumine							
§ 443	Laevajuhtimisnõuete rikkumine							
§ 444	Garnisoni-, sise- ja distsipliinarmäärustiku rikkumine		1					
§ 445	Vale teenistuslane ettekanne							
§ 446	Võimu kuritarvitamine		1					
§ 447	Teenistuslane lohakas		3			3		
§ 448	Kaitsejõudude vara pillamine							
§ 449	Sõjajõudude üleandmine ja vara jätmine vaenlasele							
§ 450	Hukkuva sõjalaeva mahajätmine							

	Eesti	Harijuma	Hiiu-	Ida-	Jõgeva-	Järva-	Lääne-	Lääne-	Lääne-	Põlva-	Pärnu-	Rapla-	Saare-	Tartu-	Valga-	Viljandi-	Võru-	Määratle-	
		maa	maa	Viru	maa	maa	maa	maa	Viru	maa	maa	maa	maa	maa	maa	maa	maa	maa	ma
		24313	113	6449	755	801	775	1916	931	2688	1083	582	4876	901	1187	935	54		
	Kuriteod kokku:	2278	2	461	17	65	18	69	29	97	21	8	281	81	40	16	11		
	I raskusaste:	23251	111	5988	738	736	757	1847	902	2591	1062	574	4595	820	1147	919	43		
	II raskusaste:	2																2	
§ 232	Riigireetmine																		
§ 233	Välismaalase poolt toime- panud Eesti Vabariigi vastu suunatud vägivalta tegevus	1		1															
§ 241	Riigisaladuse avalikustamine	2	2																
§ 243	Asutusesisesest teabe edas- tamine	1	1																
§ 245	Eesti Vabariigi ametliku sümboli teotamine	9	6					1					1			1			
§ 249	Välisriigi ja rahvusvahelise organisatsiooni ametliku sümboli teotamine	1	1																
	16. ptk. Avaliku rahu vastased kuriteod	4068	1865	13	120	63	77	165	141	216	86	71	314	107	111	94	2		
§ 255	Kuritegelik ühendus	8	4							1									
§ 256	Kuritegeliku ühenduse organi- seerimine	1	1																
§ 257	Omavoli	84	45			2	1	1	4	3		1	5	4		3	2		
§ 258	Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone ebasea- duslik ületamine	32		12					11				5				4		
§ 259	Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone	10							4	4							2		
§ 260	Välismaalase ilma seadusliku aluseleta Eestis viibimine	2		1										1					
§ 263	Avaliku korra raske rikkumine	1040	458	1	29	14	6	25	27	53	25	6	112	32	41	29			
§ 264	Looma juhm kohtlemine	30	3	7	1			5	3	2	4	2	1		1	1			
§ 266	Omavoliline sissetung	2386	1220	12	82	44	69	121	77	124	47	54	97	57	57	47			
§ 268	Ebaseadusliku tegevuse võimaldamine	1																	
§ 268 ¹	Prostitutsioonile kaasaaita- mine	15	14													1			
§ 274	Vägivald võimusesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku suhtes	188	48	48	3	1	1	3	2	9	4	4	4	54	3	4	3	1	
§ 275	Võimusesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laima- mine ja solvamine	161	23	65	1	1		8	10	9	3	4	4	19	10	4	4		

	Eesti	Harju- maa	Hiiu- maa	Ida- Viru	Jõgeva- maa	Järva- maa	Lääne- maa	Lääne- Viru	Põlva- maa	Pärnu- maa	Rapla- maa	Saare- maa	Tartu- maa	Valga- maa	Viljandi- maa	Võru- maa	Määratle- mata
	Kuriteod kokku:	48359	113	6449	755	801	775	1916	931	2688	1083	582	4876	901	1187	935	54
	I raskusaste:	2278	2	461	17	65	18	69	29	97	21	8	281	81	40	16	11
	II raskusaste:	46081	111	5988	738	736	757	1847	902	2591	1062	574	4595	820	1147	919	43
§ 319	Valekaebus	7									1		1				
§ 320	Valeütus	161	96	16	3		1	14	3	7	3	2	12	2	2		
§ 323	Kahtlustatava, süüdistatava, kohtulase, õigeks mõistetud, suudmõistetud, tunnistaja, Kinnipeetava, arestitaluse ja vahistatu ebaseaduslik kohtlemine	8	2	2									2	1		1	
§ 324	Aine ja eseme ebaseaduslik üleanndmine kinnipidamiskohas	4		2													
§ 325	Kinnipeetava, arestitaluse ja vahistatu põgenemine	7	7					1				1					
§ 328	Karistuse kandmisest kõrvalehoidumine	7	4													1	
§ 329	Kinnipeetava, arestitaluse ja vahistatu poolt alkohoolise joogi valmistamine	556	182	2	16	10	6	48	8	59	20	12	53	15	24	25	
§ 330	Kinnipeetava, arestitaluse ja vahistatu poolt narkootilise aine-arsiti eitekirjutusega joogi valmistamine	8	5	1									2				
§ 331	Kinnipeetava, arestitaluse ja vahistatu poolt narkootilise aine-arsiti eitekirjutusega joogi valmistamine	67	36	16									15				
§ 331 ²	Lahenemiskeelu rikkumine	11	2	3	3			1					2				
§ 331 ³	Kohtuärituri poolt vara teadvalt ebaseaduslik aresti ja muuk	1															1
	19. pik. Avaliku usalduse vastased kuriteod	1810	856	2	168	7	9	33	13	121	20	11	500	16	15	16	7
§ 333	Maksevahendi ja väärtpaberi volitsimine	24	12	5	1					1	1		3				1
§ 334	Volitsitud maksevahendi ja väärtpaberi kasutamine	494	329	1	2	1	3	15	7	7	7	1	46	3	5	2	2
§ 336	Raha, pangakaardi ja muu maksevahendi volitsimise ettevalmistamine	1	1														
§ 340	Dokumendi, pitsalti ja plangi volitsimine	348	124	19	3	4	3	4	5	30	4	1	139	5	5	1	1
§ 345	Volitsitud dokumendi, pitsalti ja plangi kasutamine	465	126	1	6	1	1	5	7	34	3	1	239	2		4	3

§ 346	Dokumendi, pitsaali ja stambi hävitamine, rikkumine, vargus ja peitmine	91	41		25	1		1	1	4	1	1	1	1	1	12	1	2	
§ 347	Tähisa isikliku dokumendi volisimine	11	7		2											1	1		
§ 348	Volisitud tähisa isikliku dokumendi kasutamine ja kasutada andmine	20	5		3	1		1								6	1	1	1
§ 349	Tähisa isikliku dokumendi kuritarvitamine	353	208		12	2	1			5	48	3	6	54	3	54	3	3	8
	20. ptk. Keskkonnavastased kuriteod	21	7		3			1		2	1	2		1	2	1	2	2	
§ 354	Puude ja pöösaste kahjustamine ja hävitamine	1								1									
§ 356	Puude ja pöösaste ebaseaduslik raie	9	1		2					1	1	1					1		2
§ 361	Loodusliku loomastiku kahjustamine	2						1						1					
§ 363	Looduskasutus- ja saasteloata tegutsemine	3	1												1				
§ 367	Ohtlike kemikaalide ja jäämetede käitlemise nõuete rikkumine	5	4		1														
§ 368	Ohtlike kemikaalide ja jäämetede käitlemise nõuete rikkumine ettevaatamatusest	1	1																
	21. ptk. Majanduslased	987	276		434	2	33	5	80	20	17	1	1	69	7	5	27	10	
§ 372	Tegevusloata ja keelatud majandustegevus	24	18		2					2				1					1
§ 373	Ettevõtluskeelu ja teataval erialal ning ametikohal töötamise keelu rikkumine	5	4						1										
§ 374	Alkoholi ebaseaduslik tootmine	5	1		2												1		1
§ 375	Alkoholi käitlemise korra rikkumine	19	8		1		1			1	2			3	2				1
§ 376	Tubakatoodete käitlemise korra rikkumine	18	8		3			1			1			1				3	1
§ 376 ²	Kvaliteedinõuetele mittevastava vedelkütuse ebaseaduslik käitlemine	3	3																
§ 377	Arisaladuse õigustamatu avaldamine ja kasutamine	3	1										1						1

Lisa 4. Suuremates linnades registreeritud kuriteod

		Taolinn	Maardu	Kohtla-Järve	Narva	Sillamäe	Rakvere	Tartu	Valga	Viljandi	Võru	Haapsalu	Pärnu	Kuresaare
	Kuriteod kokku:	20203	588	1525	2536	437	632	3880	479	544	448	313	1574	303
	I raskusaste:	939	30	106	230	18	23	247	74	11	9	8	66	6
	II raskusaste:	19264	558	1419	2306	419	609	3633	405	533	439	305	1508	297
	9. ptk. Isikuvastased kuriteod	1933	121	153	330	58	93	278	91	81	58	90	163	52
§ 113	Tapmine	22			7	1		5			1			
§ 114	Mõrv	7		4	2			3				1		
§ 117	Surma põhjustamine ettevaatamatusest	11	2	5	7	1	1	2	2	3				2
§ 118	Raske tervisekahjustuse tekitamine	32		10	16			3		2	1	1	4	
§ 119	Raske tervisekahjustuse tekitamine ettevaatamatusest	2				1	1	1						
§ 120	Ärvardamine	183	5	11	20	4	4	25	8	4	4	9	5	1
§ 121	Kehaline väärkohtlemine	1544	109	122	261	51	84	212	72	67	43	68	145	45
§ 122	Piinamine	34			1	1		6		1			2	
§ 123	Ohtu aselamine	6			2				2		1			
§ 133	Orjastamine	2												
§ 136	Vabaduse võlmine seadusliku aluseta	19	2		2			4	2				2	1
§ 137	Eraviisiline jältustegevus	2						1		1				
§ 141	Vägistamine	38	1	1	2		3	9	5		3	3	3	
§ 142	Sugulise kire vägivaldne rahuldamine	19			1			7			1		1	2
§ 143	Suguvõhendumise sundimine	1									1			
§ 143 ¹	Sugulise kire rahuldamisele sundimine	1	1		1									
§ 145	Suguvõhendumis lapsealisesega	1			1			1				3		
§ 146	Sugulise kire rahuldamine lapsealisesega	5			4						1	3		1
§ 149	Surma mälestuse teotamine	5	1		2		1			3	2	2		
	10. ptk. Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased kuriteod	8		1	4			1	1	1			1	1
§ 155	Usulisse ühendusse astuma ja selle liikmeks olemine	1												
§ 156	Sonumisaladuse rikkumine	1												
§ 157	Kulise- ja ametitegevuses teatavaks saanud saladuse hoidmise kohustuse rikkumine	2							1					
§ 157 ¹	Delekaatsete isikuandmete ebaseaduslik avaldamine	2								1				1
§ 162	Valimis- ja hääletamisvabaduse rikkumine	1												
§ 164	Hääle ostmine	1		1	4								1	
	11. ptk. Süüteod perekonna ja alaealiste vastu	111	3	10	14	4	14	45	7	14	6	9	17	4
§ 169	Lapse ülalpidamise kohustuse rikkumine	89	3	10	11	3	12	36	6	14	6	1	11	4
§ 170	Vanema ülalpidamise kohustuse rikkumine	1												
§ 172	Võõra lapse hoivamine								1					
§ 175	Alaealise prostitutsioonile kallutamine											5		

	Tallinn	Maardu	Kohtla-Järve	Narva	Sillamäe	Rakvere	Tartu	Valga	Viljandi	Võru	Haapsalu	Pärnu	Kuresaare
	20203	588	1525	2536	437	632	3880	479	544	448	313	1574	303
Kuriteod kokku:	939	30	106	230	18	23	247	74	11	9	8	66	6
I raskusaste:	19264	558	1419	2306	419	609	3633	405	533	439	305	1508	297
II raskusaste:	14	1	1	2		1	1					1	1
Usalduse kuritarvitamine	23			3		3				1		2	2
14. ptk. Intellektuaalse omandi vastased kuriteod													
§ 219 Autorise rikkumine	1												1
§ 222 Piraatkoopia valmistamine	6			1									
§ 222 ¹ Ebaseaduslikult reprodutseeritud arvutiprogrammi valdamine				2		1							
§ 223 Teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseaduslik üldsusele suunamine	11									1			1
§ 224 Piraatkoopiaga kauplemine	2												
§ 225 Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste rikkumist takistava tehnilise kaitsemeetme korvaldamine	1												
§ 226 Patendi, kasuliku mudeli, kaubamärgi, tööstusdisainilahenduse ja mikrolülituse topoloogia omaniku ainuõiguse rikkumine	2					1	1					2	
§ 227 Voitsitud kaubaga kauplemine						1							
15. ptk. Riigivastased kuriteod	8					1	1						
§ 241 Riigisalduse avalikustamine	2												
§ 245 Eesti Vabariigi ametliku sümboli teotamine	5					1	1						
§ 249 Välisriigi ja rahvusvahelise organisatsiooni ametliku sümboli teotamine	1												
16. ptk. Avaliku rahu vastased kuriteod	1559	51	111	216	74	53	262	50	50	38	28	141	38
§ 255 Kuritegelik ühendus	4						1					1	
§ 256 Kuritegeliku ühenduse organiseerimine	1												
§ 257 Omavoli	28	4	1	8	1	2	2	1		1		2	1
§ 258 Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone ebaseaduslik ületamine				7									
§ 259 Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone												1	
§ 260 Välismaalase ilma seadusliku aluseta Eestis viibimine				1									
§ 263 Avaliku korra raske rikkumine	410	10	44	80	13	14	100	13	24	17	4	45	4
§ 264 Looma julm kohtlemine	2	1	2						1	1		2	1
§ 265 Keelatud avalik koosolek													
§ 266 Omavoliline sissetung	1006	28	50	82	55	32	73	26	20	11	24	69	24
§ 268 Ebaseadusliku tegevuse võimaldamine			1										
§ 268 ¹ Prostitutsioonile kaasaaitamine	14								1				
§ 274 Vägivald võimesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku suhtes	40	5	6	11	3	1	53	2	1	3		5	4

§ 275	Voimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laimamine ja solvamine	14			3	23	2	2	6	18	7	3	3		9	4
§ 280	Valeandmete esitamine	30	3		4	2				15	1		1		7	
§ 281	Ebaõigele andmete esitamine	10			2	2							1			
§ 291	17. ptk. Ametialased kuriteod	46			6	20	2	2		43	1	1	1	1	3	2
§ 291 ¹	Voimuliialdus	10			1	9	2	2		4					1	1
§ 291 ¹	Riikliku järevalve ebaseaduslik teostamine					2										1
§ 293	Pisitse võltmine	6			1	4				4					1	
§ 294	Alikäemaksu võtmine	6			1	1				13						
§ 296	Alikäemaksu vahendus									11						
§ 297	Pisitse andmine	6			2	3										
§ 298	Alikäemaksu andmine	5				1				11				1		
§ 298 ¹	Mõjuvõimuga kauplemine	1														
§ 299	Ametialane võltsimine	11			1						1		1		1	
§ 300	Riigihangete teostamise nõuete rikkumine				1											
§ 300 ¹	Toimingupiirangu rikkumine	1														
§ 300 ¹	18. ptk. Õigusemõistmisesvastased kuriteod	249	17	28	44	6	22	77	11	10	11	2	40	3		
§ 303	Vagivaid kohtumiku, kohtukaasistuja, uurija jne suhtes				1											
§ 305	Kohtu ja kohtumiku laimamine				1	1										
§ 306	Kuriteo varjamine	1				1				2						
§ 307	Kuriteost mitte teatamine	2				1				2	2				3	
§ 308	Üleskirjutatud vara hoidmise nõuete rikkumine	1								1						
§ 311 ²	Väärteomenetluses teadvalt ebaseadusliku otsuse tegemine															
§ 314	Ebaseaduslik läbitõlgimine ja väljatõlgimine	3								4					1	
§ 316	Tõendi kunstlik loomine	2													1	
§ 316 ¹	Kriminaalasja kohtuelse menetluse ja jätetusmenetluse andmete avaldamine	2														
§ 318	Tunnistaja, kannatanu ja tõlgi poolt kohustuslike täitmistest keeldumine	3														
§ 319	Valekaebus	5														
§ 320	Valeütlus	91	1	1	12				14	12	2		1	7	1	
§ 323	Kahlustatava, süüdistatava, kohtulase, õigeks mõistetud, süüdimõistetud, tunnistaja,	2			1					2						
§ 324	Kinnipeelaeva, arestialuse ja vahistatu ebaseaduslik kohlemine									2						
§ 325	Alne ja eseme ebaseaduslik üleandmine kinnipidamiskohas	3														
§ 328	Kinnipeelaeva, arestialuse ja vahistatu põgenemine	3	1						1				1		1	
§ 329	Karistuse kandmisest kõrvalehooldumine	113	13	25	25	7	6	7	36	7	10	10	1	28	1	
§ 330	Kinnipeelaeva, arestialuse ja vahistatu poolt alkohoolse joogi valmistamine			1					2							

		Tallinn	Maardu	Kohtla-Järve	Narva	Sillamäe	Rakvere	Tartu	Valga	Viljandi	Võru	Haapsalu	Pärnu	Kuresaare
	Kuriteod kokku:	20203	588	1525	2536	437	632	3880	479	544	448	313	1574	303
	I raskusaste:	939	30	106	230	18	23	247	74	11	9	8	66	6
	II raskusaste:	19264	558	1419	2306	419	609	3633	405	533	439	305	1508	297
§ 331	Kinnipeetava, arestitaluse ja vahistatu poolt markoosilise aine arsti ettekirjutuse taarvitamine	16	1		1			12						
§ 331 ²	Lahenemiskeelu rikkumine	2			1			2						
§ 333	19. ptk. Avaliku usalduse vastased kuriteod	790	12	45	89	3	26	489	6	10	12	2	95	7
§ 334	Maksevahendi ja väärpaberi võltsimine	10	1	3	2			3						
§ 334	Võltsitud maksevahendi ja väärpaberi kasutamine	319	3	34	17	2	12	46		4	1		4	1
§ 336	Võltsitud maksumärgi kasutamine ja käibeleaskmine	1												
§ 340	Raha, pangakaardi ja muu maksevahendi võltsimise ettevalmistamine	2												
§ 344	Dokumendi, pilsati ja plangi võltsimine	107	5	2	14		3	132	3	3	1	1	19	
§ 345	Võltsitud dokumendi, pilsati ja plangi kasutamine	111	2	3	25		5	236	1	1	1		26	1
§ 346	Dokumendi, pilsati ja stambi hävitamine, rikkumine, vargus ja peitmine	34	1	2	21	1	2	11		1			1	1
§ 347	Tähtsa isikliku dokumendi võltsimine	7						1	1					
§ 348	Võltsitud tähtsa isikliku dokumendi kasutamine ja kasulada andmine	4			2			6	1		1	1		1
§ 349	Tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamine	195			1	8	4	54		2	8		45	3
§ 361	20. ptk. Keskkonnavastased kuriteod	3						1						
§ 361	Loodusliku loomasiiku kahjustamine							1						
§ 367	Ohtlike kemikaalide ja jäätmete käitlemise nõuete rikkumine	2												
§ 368	Ohtlike kemikaalide ja jäätmete käitlemise nõuete rikkumine ettevaatamatusest	1												
§ 21. ptk. Majanduslased kuriteod		213	3	6	404	4	10	59	5	3	3	1	11	
§ 372	Tegevusloata ja keelatud majandustegevus	16	1	1				1						
§ 373	Ettevõttekeelu ja teataval erialal ametlikohal töötamise keelu rikkumine	4												1
§ 374	Alkoholi ebaseaduslik tootmine								1					
§ 375	Alkoholi käitlemise korra rikkumine	1			1			1	1					1
§ 376	Tubakatoodete käitlemise korra rikkumine	4		1				1		3		1		
§ 376 ²	Kvaliteedinõuetele mittevastava vedelkütuse ebaseaduslik käitlemine	1	1											
§ 377	Arisaladuse õigustamatu avaldamine ja kasutamine	1												
§ 380	Osanike ja aktsionäride koosoleku kokku kutsumata jäätmine	3						2						1

Lisa 5. Kuritegude lahendamine

		Regist-reeritud kuriteod	Lahendatud kuriteod	Lahendamise määr
	KOKKU	48359	23478	48,5%
	I raskusaste	2278	1748	76,7%
	II raskusaste	46081	21730	47,2%
§ 110	Piraatlus	1	0	0,0%
§ 113	Tapmine	64	58	90,6%
§ 114	Mõrv	31	29	93,5%
§ 116	Lapse tapmine	1	1	100,0%
§ 117	Surma põhjustamine ettevaatamatusest	85	18	21,2%
§ 118	Raske tervisekahjustuse tekitamine	106	78	73,6%
§ 119	Raske tervisekahjustuse tekitamine ettevaatamatusest	16	15	93,8%
§ 120	Ähvardamine	442	268	60,6%
§ 121	Kehaline väärkohtlemine	4518	3143	69,6%
§ 122	Piinamine	63	59	93,7%
§ 123	Ohtu asetamine	15	13	86,7%
§ 124	Abita jätmine	0	1	x
§ 133	Orjastamine	2	2	100,0%
§ 135	Pantvangi võtmine	0	1	x
§ 136	Vabaduse võtmine seadusliku aluseta	43	37	86,0%
§ 137	Eraviisiline jälitustegevus	7	2	28,6%
§ 138	Ebaseaduslik inimuuringu tegemine	1	1	100,0%
§ 141	Vägistamine	124	76	61,3%
§ 142	Sugulise kire vägivaldne rahuldamine	80	44	55,0%
§ 143	Suguühendusele sundimine	3	1	33,3%
§ 143 ¹	Sugulise kire rahuldamisele sundimine	6	6	100,0%
§ 144	Suguühendus järeלטuljaga	2	2	100,0%
§ 145	Suguühendus lapseealisega	14	7	50,0%
§ 146	Sugulise kire rahuldamine lapseealisega	25	21	84,0%
§ 148	Laibarüvetamine	1	0	0,0%
§ 149	Surnu mälestuse teotamine	27	4	14,8%
§ 155	Usulisse ühendusse astuma ja selle liikmeks olema sundimine	1	0	0,0%
§ 156	Sõnumisaladuse rikkumine	2	0	0,0%
§ 157	Kutse- ja ametitegevuses teatavaks saanud saladuse hoidmise kohustuse rikkumine	4	3	75,0%
§ 157 ¹	Delikaatsete isikuandmete ebaseaduslik avaldamine	4	0	0,0%
§ 162	Valimis- ja hääletamisvabaduse rikkumine	4	1	25,0%
§ 164	Hääle ostmine	12	0	0,0%
§ 169	Lapse ülalpidamise kohustuse rikkumine	341	227	66,6%
§ 170	Vanema ülalpidamise kohustuse rikkumine	1	1	100,0%
§ 172	Vööra lapse hõivamine	1	0	0,0%
§ 175	Alaealise prostitutsioonile kallutamine	5	8	160,0%
§ 176	Alaealise prostitutsioonile kaasaitamine	2	6	300,0%
§ 177	Alaealise kasutamine pornograafilise teose valmistamisel	1	1	100,0%
§ 178	Lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine	27	30	111,1%
§ 179	Lapseealise seksuaalne ahvatlemine	20	22	110,0%
§ 181	Alaealise kaasatõmbamine kuriteo toimepanemisele	8	8	100,0%
§ 182	Alaealise kallutamine alkoholi tarvitamisele	25	15	60,0%
§ 182 ¹	Alaealisele alkoholi müümine ja ostmine	0	3	x
§ 183	Narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik käitlemine	153	145	94,8%
§ 184	Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine	789	785	99,5%
§ 185	Narkootilise ja psühhotroopse aine edasiandmine nooremale kui kaheksateistaastasele	63	48	76,2%
§ 188	Unimaguna, kanepi ja kokapõõsa ebaseaduslik kasvatamine	32	18	56,3%
§ 189	Narkootilise ja psühhotroopse aine levitamise ettevalmistamine	4	4	100,0%
§ 190	Narkootilise ja psühhotroopse aine ning nende lähteaine käitlemise, arvestuse ja aruandluse nõuete	1	0	0,0%
§ 197	Töötervishoiu- ja tööohutusnõuete eiramine	17	6	35,3%
§ 198	Töötervishoiu- ja tööohutusnõuete eiramine ettevaatamatusest	1	3	300,0%
§ 199	Vargus	23901	7154	29,9%

		Regist- reeritud kuriteod	Lahen- datud kuriteod	Lahen- damise määr
	KOKKU	48359	23478	48,5%
	I raskusaste	2278	1748	76,7%
	II raskusaste	46081	21730	47,2%
§ 200	Röövimine	726	456	62,8%
§ 201	Omastamine	903	582	64,5%
§ 202	Kuriteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamine, hoidmine ja turustamine	399	289	72,4%
§ 203	Asja rikkumine ja hävitamine	249	46	18,5%
§ 204	Kultuurimälestise, museaali ja muuseumikogu rikkumine ja hävitamine	6	3	50,0%
§ 205	Asja rikkumine ja hävitamine ettevaatamatusest	34	14	41,2%
§ 206	Arvutikahjurlus	3	3	100,0%
§ 207	Arvutivõrgu ühenduse kahjustamine	4	5	125,0%
§ 208	Arvutiviruse levitamine	1	3	300,0%
§ 209	Kelmus	2097	1475	70,3%
§ 210	Soodustuskelmus	1	1	100,0%
§ 211	Investeermiskelmus	1	1	100,0%
§ 212	Kindlustuskelmus	65	53	81,5%
§ 213	Arvutikelmus	470	407	86,6%
§ 214	Väljapressimine	108	79	73,1%
§ 215	Asja omavoliline kasutamine	370	315	85,1%
§ 216	Elektrienergia, maagaasi ja soojusenergia ebaseaduslik kasutamine	123	98	79,7%
§ 216 ¹	Arvutikuriteo ettevalmistamine	2	1	50,0%
§ 217	Arvuti, arvutisüsteemi ja arvutivõrgu ebaseaduslik kasutamine	20	8	40,0%
§ 217 ¹	Ebaseaduslikult kõrvaldatud ja muudetud identifitseerimisvahendiga terminalseadme kasutamine	1	0	0,0%
§ 217 ²	Usalduse kuritarvitamine	29	19	65,5%
§ 219	Autorsuse rikkumine	2	0	0,0%
§ 222	Piraatkoopia valmistamine	8	12	150,0%
§ 222 ¹	Ebaseaduslikult reprodutseeritud arvutiprogrammi valdamine	4	2	50,0%
§ 223	Teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseaduslik üldsusele suunamine	14	2	14,3%
§ 224	Piraatkoopiaga kauplemine	3	2	66,7%
§ 225	Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste rikkumist takistava tehnilise kaitsemeetme kõrvaldamine	1	2	200,0%
§ 226	Patendi, kasuliku mudeli, kaubamärgi, tööstusdisainilahenduse ja mikrolülituse topoloogia omaniku ainuõiguse rikkumine	5	3	60,0%
§ 227	Võltsitud kaubaga kauplemine	1	1	100,0%
§ 232	Riigireetmine	2	2	100,0%
§ 233	Välismaalase poolt toimepandud Eesti Vabariigi vastu suunatud vägivaldala tegevus	1	0	0,0%
§ 239	Süüteo toimepanemine massilise korratuse ajal	0	1	x
§ 241	Riigisaladuse avalikustamine	2	1	50,0%
§ 243	Asutusesisese teabe edastamine	1	0	0,0%
§ 245	Eesti Vabariigi ametliku sümboli teotamine	9	0	0,0%
§ 249	Välisriigi ja rahvusvahelise organisatsiooni ametliku sümboli teotamine	1	0	0,0%
§ 255	Kuritegelik ühendus	8	7	87,5%
§ 256	Kuritegeliku ühenduse organiseerimine	1	0	0,0%
§ 257	Omavoli	84	67	79,8%
§ 258	Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone ebaseaduslik ületamine	32	3	9,4%
§ 259	Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone	10	3	30,0%
§ 260	Välismaalase ilma seadusliku aluseta Eestis viibimine	2	3	150,0%
§ 263	Avaliku korra raske rikkumine	1040	842	81,0%
§ 264	Looma julm kohtlemine	30	18	60,0%
§ 266	Omavoliline sissetung	2386	760	31,9%
§ 268	Ebaseadusliku tegevuse võimaldamine	1	3	300,0%
§ 268 ¹	Prostitutsioonile kaasaaitamine	15	47	313,3%

		Regist-reeritud kuriteod	Lahen-datud kuriteod	Lahen-damise määr
	KOKKU	48359	23478	48,5%
	I raskusaste	2278	1748	76,7%
	II raskusaste	46081	21730	47,2%
§ 274	Vägivald võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku suhtes	188	176	93,6%
§ 275	Võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laimamine ja solvamine	161	153	95,0%
§ 280	Valeandmete esitamine	91	95	104,4%
§ 281	Ebaõigete andmete esitamine	19	14	73,7%
§ 289	Ametiseisundi kuritarvitamine	0	5	x
§ 291	Võimullialdus	36	12	33,3%
§ 291 ¹	Riikliku järelvalve ebaseaduslik teostamine	4	3	75,0%
§ 293	Pistise võtmine	21	20	95,2%
§ 294	Altkäemaksu võtmine	30	36	120,0%
§ 295	Pistise vahendus	1	1	100,0%
§ 296	Altkäemaksu vahendus	11	25	227,3%
§ 297	Pistise andmine	18	18	100,0%
§ 298	Altkäemaksu andmine	25	31	124,0%
§ 298 ¹	Mõjuvõimuga kauplemine	2	3	150,0%
§ 299	Ametialane võltsimine	21	20	95,2%
§ 300	Riigihangete teostamise nõuete rikkumine	1	2	200,0%
§ 300 ¹	Toimingupiirangu rikkumine	2	1	50,0%
§ 303	Vägivald kohtuniku, kohtukaasistuja, uurija jne suhtes	2	1	50,0%
§ 305	Kohtu ja kohtuniku laimamine	2	5	250,0%
§ 306	Kuriteo varjamine	9	8	88,9%
§ 307	Kuriteost mitteteatamine	10	11	110,0%
§ 308	Üleskirjutatud vara hoidmise nõuete rikkumine	3	1	33,3%
§ 311 ²	Väärteomenetluses teadvalt ebaseadusliku otsuse tegemine	1	1	100,0%
§ 311 ³	Süüteomenetluse teadvalt ebaseaduslik lõpetamine	1	1	100,0%
§ 314	Ebaseaduslik läbiotsimine ja väljatõstmine	10	8	80,0%
§ 315	Ebaseaduslik jälitustegevus ja teabe varjatud kogumine	1	1	100,0%
§ 316	Tõendi kunstlik loomine	4	2	50,0%
§ 316 ¹	Kriminaalasja kohtueelse menetluse ja jälitusmenetluse andmete avaldamine	3	5	166,7%
§ 318	Tunnistaja, kannatanu ja tõlgi poolt kohustuste täitmisest keeldumine	3	1	33,3%
§ 319	Valekaebus	7	5	71,4%
§ 320	Valeütlus	161	150	93,2%
§ 323	Kahtlustatava, süüdistatava, kohtualuse, õigeksmõistetud, süüdimõistetud, tunnistaja,	8	7	87,5%
§ 324	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu ebaseaduslik kohtlemine	4	4	100,0%
§ 325	Aine ja eseme ebaseaduslik üleandmine kinnipidamiskohas	7	3	42,9%
§ 328	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu põgenemine	7	7	100,0%
§ 329	Karistuse kandmisest kõrvalehoidumine	556	672	120,9%
§ 330	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu poolt alkohoolse joogi valmistamine	8	13	162,5%
§ 331	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu poolt narkootilise aine arsti ettekirjutuseta tarvitamine	67	69	103,0%
§ 331 ²	Lähenediskeelu rikkumine	11	11	100,0%
§ 331 ³	Kohtuläituri poolt vara teadvalt ebaseaduslik arest ja müük	1	1	100,0%
§ 333	Maksevahendi ja väärtpaberi võltsimine	24	5	20,8%
§ 334	Võltsitud maksevahendi ja väärtpaberi kasutamine	494	59	11,9%
§ 336	Võltsitud maksumärgi kasutamine ja käibeelaskmine	1	1	100,0%
§ 340	Raha, pangakaardi ja muu maksevahendi võltsimise ettevalmistamine	3	3	100,0%
§ 344	Dokumendi, pitsati ja plangi võltsimine	348	234	67,2%
§ 345	Võltsitud dokumendi, pitsati ja plangi kasutamine	465	201	43,2%
§ 346	Dokumendi, pitsati ja stambi hävitamine, rikkumine, vargus ja peitmine	91	52	57,1%
§ 347	Tähtsa isikliku dokumendi võltsimine	11	15	136,4%
§ 348	Võltsitud tähtsa isikliku dokumendi kasutamine ja kasutada andmine	20	15	75,0%

		Regist- reeritud kuriteod	Lahen- datud kuriteod	Lahen- damise määr
	KOKKU	48359	23478	48,5%
	I raskusaste	2278	1748	76,7%
	II raskusaste	46081	21730	47,2%
§ 349	Tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamine	353	400	113,3%
§ 354	Puude ja põõsaste kahjustamine ja hävitamine	1	0	0,0%
§ 356	Puude ja põõsaste ebaseaduslik raie	9	1	11,1%
§ 361	Loodusliku loomastiku kahjustamine	2	2	100,0%
§ 363	Looduskasutus- ja saasteloata tegutsemine	3	4	133,3%
§ 367	Ohtlike kemikaalide ja jäätmete käitlemise nõuete rikkumine	5	5	100,0%
§ 368	Ohtlike kemikaalide ja jäätmete käitlemise nõuete rikkumine ettevaatamatusest	1	0	0,0%
§ 372	Tegevusloata ja keelatud majandustegevus	24	17	70,8%
§ 373	Ettevõtluskeelu ja teataval erialal ning ametikohal töötamise keelu rikkumine	5	4	80,0%
§ 374	Alkoholi ebaseaduslik tootmine	5	6	120,0%
§ 375	Alkoholi käitlemise korra rikkumine	19	49	257,9%
§ 376	Tubakatoodete käitlemise korra rikkumine	18	11	61,1%
§ 376 ²	Kvaliteedinõuetele mittevastava vedelkütuse ebaseaduslik käitlemine	3	5	166,7%
§ 377	Ärisaladuse õigustamatu avaldamine ja kasutamine	3	3	100,0%
§ 380	Osanike ja aktsionäride koosoleku kokku kutsumata jätmine	9	9	100,0%
§ 381	Äriühingu varalise seisundi ja muude kontrollitavate asjaolude kohta andmete esitamata jätmine ja ebaõigete andmete esitamine	4	2	50,0%
§ 381 ¹	Raamatupidamise kohustuse rikkumine	24	17	70,8%
§ 384	Maksejõuetuse põhjustamine	13	9	69,2%
§ 385	Vara varjamine pankroti- ja täitemenetluses	13	9	69,2%
§ 385 ¹	Pankrotiavalduse esitamise kohustuse täitmata jätmine	59	58	98,3%
§ 386	Maksude väärarvutus	21	57	271,4%
§ 389 ¹	Maksude maksmisest kõrvalehoidmine suures ulatuses	24	16	66,7%
§ 389 ²	Maksukelmus suures ulatuses	2	14	700,0%
§ 390	Maksuhalduri tegevuse takistamine	2	1	50,0%
§ 391	Salakaubavedu	410	150	36,6%
§ 392	Keelatud ja eriluba nõudva kauba salakaubavedu	181	154	85,1%
§ 394	Rahapesu	134	105	78,4%
§ 398	Emitendi väärtpaberitega sooritatud tehing	4	6	150,0%
§ 398 ¹	Turumanipulatsioon	2	3	150,0%
§ 400	Konkurentsi kahjustav kokkulepe, otsus ja kooskõlastatud tegevus	8	7	87,5%
§ 404	Süütamine	47	12	25,5%
§ 405	Plahvatuse tekitamine	9	1	11,1%
§ 406	Elutähtsa süsteemi häirimine ja kahjustamine	2	0	0,0%
§ 408	Elule ja tervisele ohtliku ehitise ehitamine	1	0	0,0%
§ 414	Lõhkematerjali ebaseaduslik käitlemine	39	44	112,8%
§ 415	Lõhkeseadeldise ja selle olulise osa ebaseaduslik käitlemine	45	35	77,8%
§ 416	Lõhkematerjali käitlemise nõuete rikkumine	3	0	0,0%
§ 418	Tulirelva, selle olulise osa ja laskemoona ebaseaduslik käitlemine	201	171	85,1%
§ 418 ¹	Tsiviilkaibes keelatud tulirelva, selle olulise osa ja laskemoona ebaseaduslik käitlemine	15	11	73,3%
§ 420	Tulirelva helisummuti, laser- ja öösihiku ebaseaduslik käitlemine	22	14	63,6%
§ 422	Sõidukijuhi poolt liiklusnõuete ja sõiduki käitlusnõuete rikkumine	96	46	47,9%
§ 423	Sõidukijuhi poolt liiklusnõuete ja sõiduki käitlusnõuete rikkumine ettevaatamatusest	70	52	74,3%
§ 424	Mootorsõiduki ja trammii juhtimine joobeseisundis	3076	2924	95,1%
§ 425	Liiklusohutusnõuete ja sõiduki käitlusnõuete rikkumine	2	0	0,0%
§ 426	Alarmsõiduki tähistuse ebaseaduslik kasutamine	2	1	50,0%
§ 432	Keeldumine käsu täitmisest	2	2	100,0%
§ 436	Omavoliline lahkumine väeosast ja muust teenistuskohast	20	20	100,0%
§ 437	Omavoliline lahkumine väeosast ja muust teenistuskohast teenistuselvaga	1	0	0,0%

Lisa 6. Kohtusse saadetud kuriteod ja isikud

	Kokku kohtusse saadetud		Kiirmenetlus		Kokkuleppe- menetlus		Käskme- netlus		Lühimenetlus		Üldmenetlus		Psühhiaatri- lise sundravi menetlus	
	kuri- tegu	isik	kuri- tegu	isik	kuri- tegu	isik	kuri- tegu	isik	kuri- tegu	isik	kuri- tegu	isik	kuri- tegu	isik
	19766	11974	2389	2150	7146	4050	610	554	6867	3664	2660	1511	94	45
KOKKU	1719		0	644			0	386			675		14	
I raskusaste	18047		2389	6502			610	6481			1985		80	
II raskusaste	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8. plk. Inimsuse ja rahvusvahelise julgeoleku vastased kuriteod	2347	2108	110	106	923	802	183	168	685	616	409	390	37	26
9. plk. Isikuvastased kuriteod	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	2	4	0	0
10. plk. Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased kuriteod	247	215	1	1	147	117	21	19	51	49	27	29	0	0
11. plk. Süüteoed perekonna ja alaealiste vastu	901	838	2	2	526	423	0	0	102	108	270	304	1	1
12. plk. Rahvatervisevastased kuriteod	9477	6844	839	729	3206	2168	148	158	4216	2897	1030	870	38	22
13. plk. Varavastased kuriteod	8	5	0	0	2	2	0	0	0	0	6	3	0	0
14. plk. Intellektuaalse omandi vastased kuriteod	3	3	0	0	2	2	0	0	0	0	1	1	0	0
15. plk. Riigivastased kuriteod	1598	1819	74	72	678	808	81	89	507	535	246	303	12	12
16. plk. Avaliku rahu vastased kuriteod	139	113	0	0	17	10	0	0	0	0	122	103	0	0
17. plk. Ametiastased kuriteod	817	720	153	150	266	229	36	31	259	213	103	97	0	0
18. plk. Õigusemõistmisevastased kuriteod	580	384	7	7	293	199	18	17	92	83	169	77	1	1
19. plk. Avaliku usalduse vas tased kuriteod	4	13	0	0	1	7	0	0	0	0	3	6	0	0
20. plk. Keskkonnavastased kuriteod	393	412	3	3	206	167	23	22	52	42	109	178	0	0
21. plk. Majandusalased kuriteod	219	235	4	3	104	120	11	11	38	41	57	55	5	5
22. plk. Üldohitlikud kuriteod	3009	2811	1196	1183	754	690	89	86	864	763	106	89	0	0
23. plk. Liikluskuriteod	22	21	0	0	21	20	0	0	1	1	0	0	0	0
24. plk. Kaitseteenistusalas ed kuriteod														

Lisa 7. Kriminaalmenetluse lõpetamine kuritegudes ja isikute suhtes

	Kriminaalmenetluse lõpetamine kokku		KrMS § 200		KrMS § 200-1		KrMS § 201		KrMS § 202		KrMS § 203		KrMS § 203-1		KrMS § 205	
	kuri-tegu	isik	kuri-tegu	isik	kuri-tegu	isik	kuri-tegu	isik	kuri-tegu	isik	kuri-tegu	isik	kuri-tegu	isik	kuri-tegu	isik
KOKKU	23221	6593	7379	2584	12130	291	499	506	2597	2663	421	396	193	151	2	2
I raskusaste	782		357		396		9		14		1		3		2	
II raskusaste	22439		7022		11734		490		2583		420		190			
8. plk. Inimsuse ja rahvusvahelise julgeoleku vastased kuriteod	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9. plk. Isikuvastased kuriteod	3549	2056	1765	733	397	27	157	147	1004	949	59	65	167	135	0	0
10. plk. Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased kuriteod	15	4	12	3	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
11. plk. Suuteod perekonna ja alaealiste vastu	179	92	129	52	5	0	8	1	36	37	1	2	0	0	0	0
12. plk. Rahvatervisevastased kuriteod	244	75	158	56	67	1	0	0	14	13	3	3	0	0	2	2
13. plk. Varavastased kuriteod	14312	2421	3004	992	10262	230	200	226	679	788	160	177	7	8	0	0
14. plk. Intellektuaalse omandi vastased kuriteod	19	29	14	12	1	2	0	0	4	15	0	0	0	0	0	0
15. plk. Riigivastased kuriteod	16	6	5	2	10	1	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0
16. plk. Avaliku rahu vastased kuriteod	2212	1087	691	341	998	29	84	142	380	496	41	59	18	20	0	0
17. plk. Ametialased kuriteod	91	48	82	21	4	2	0	0	5	24	0	1	0	0	0	0
18. plk. Õigusemõistmisevastased kuriteod	255	143	125	58	21	3	4	4	28	27	77	51	0	0	0	0
19. plk. Avaliku usalduse vastased kuriteod	845	430	262	97	269	7	40	34	255	273	18	18	1	1	0	0
20. plk. Keskkonnavastased kuriteod	70	52	43	28	15	9	0	0	12	15	0	0	0	0	0	0
21. plk. Majandusosalased kuriteod	251	279	120	103	9	3	1	0	116	153	5	20	0	0	0	0
22. plk. Üldohvitikud kuriteod	120	51	53	21	37	2	1	1	26	26	3	1	0	0	0	0
23. plk. Liikluskuriteod	1035	398	909	321	32	3	3	3	37	36	54	35	0	0	0	0
24. plk. Kaitseteenistusosalased kuriteod	7	3	7	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

„Kriminaalpoliitika uuringud“ sarjas varem ilmunud:

Nr	Pealkiri	Autorid	Aasta
1	Rahvusvaheline kuriteoohvrite uuring Eestis 2004	Jüri Saar, Anna Markina, Kait Oole, Aigi Resetnikova	2005
2	Korruptsioon Eestis: kolme sihtrühma uuring 2004	Mari-Liis Liiv	2005
3	Kuritegevust mõjutavad sotsiaalmajanduslikud ja demograafilised tegurid	Toomas Raus, Liis Timmusk	2005
4	Kuritegevus Eestis 2006	Mari-Liis Liiv (toimetaja), autorite kollektiiv	2007
5	Eesti alaealiste hälbiv käitumine	Anna Markina, Beata Sahverdov-Žarkovski	2007
6	Korruptsioon Eestis: kolme sihtrühma uuring 2006	Mari-Liis Liiv, Kadri Aas	2007
7	Ülevaade kuriteoennetuse planeerimisest	Jim Hilborn	2007
8	Kuritegevus Eestis 2007	Jako Salla (toimetaja), autorite kollektiiv	2008
9	Ettevõtete kokkupuuted kuritegevusega	Andri Ahven, Andu Rämmer, Kadri Rootalu, Rein Murakas	2008
10	Kuritegevus Eestis 2008	Jako Salla (toimetaja), autorite kollektiiv	2009
11	Retsidiivsus Eestis	Andri Ahven, Jako Salla, Siim Vahtrus	2010
12	Kuritegevus Eestis 2009	Andri Ahven, Jarno Jakobson, Urvo Klopets, Anne Kruusement, Anu Leps, Heli Rennik, Jako Salla, Laidi Surva, Mari-Liis Soot, Kaire Tamm	2010

2010. aastal ilmumas:

- Korruptsioon Eestis: kolme sihtrühma uuring 2010
- Ohvriuuring 2009